

o60i5

AL. MACEDONSKI

O P E R E

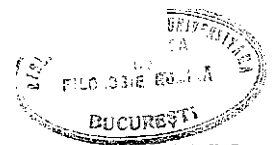
II

P O E Z I I

*Studiu introdactiv,
ediție îngrijită,
note și variante,
cronologie și bibliografie
de*

ADRIAN MARINO

I

SCRITTORI ROMÂNI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

București, 19 6 6

i: J

DIN VOLUME

DIN VOLUME

EXCELSIOR

GUZLÂ

Do-mi •—sol-lâ,
Vesel cîntați din guzlâ.

Trăsura la scară s-oprește..

Do-mi —sol-lâ,
5 A zilei regină sosește,
Vesel cîntați din guzlâ.

Do-mi —sol-lâ,
Apusul e roz și lilâ.

Așterneți-i patul degrabă,
10 Re-do —do-mi,
Mireasa se simte cam slabă
Voiește puțin a dormi...

Re-do —do-mi,
Voiește, dar nu va dormi.

15 Frumosul flăcău e puternic
Sol-lâ —sol-lâ,
E rîndul acestui cucernic>
Vesel cîntați din guzlâ...

Sol-lâ —sol-lâ
20 Tot cerul e roz și lilâ.

Fel de vorbe-n graiul său,
Ș-un coșciug ducînd în cîrcă,
De sub glugă geme-o hîrcă:
„Eu sunt viitorul tău”.

CELE TREI NĂLUCI

Cînd se-ntinde-a nopții haină,
Dintr-o flacără de taină
Se arată-n preajma mea
Trei năluci îmbrobodite
5 Ce au fețele cernite
Ca o zi de iarnă grea.

Le privesc fără-ngrozire
Și ascult a lor vorbire
Crudă ca un cuget rău;
10 Cea mai jalnică din toate,
Searbădă pe cît se poate,
Zice: „Sunt trecutul tău”.

Cea de-a doua, tot noroasă,
Dar c-o pace mincinoasă
15 Scrisă pe obrazul său,
Deșirînd în a ei cale
Ghemul zilelor fatale,
Zice: „Sunt prezentul tău”.

Cea de-a treia, sub o glugă
20 Bombănește și îndrugă

Iar vîntul dulce le șoptea,
Luîndu-le pe fiecare,
25 S-un valț nebun se învîrtea,
Un valț '—din ce în ce mai tare,.

Un valț —din ce în ce mai tare»

VALȚUL ROZELOR

8

Pe verdea margine de șanț
Creștea măceșul singuratic,
Dar vîntul serii nebunatic
Pofti-ntr-o zi pe flori la danț.
5 întîi pătrunse printre foi,
Și le vorbi cu voce lină,
De dorul lui le spuse-apoi.
Și suspină —cum se suspină...

Și suspină —cum se suspină...

10 Albeața lor de trandafiri,
Zîmbind prin roua primăverei,
La mîngîierile-adierei
A tresărit cu dulci simțiri.
Păreau năluci de carnaval
15 Cum se mișcau catifelate,
Gătite toate-n rochi de bal,
De vîntul serii sărutate,

De vîntul serii sărutate.

Scăldate-n razele de sus,
20 Muiate în argintul lunei,
S-au dat în brațele minciunei,
Și rînd pe rînd în vînt s-au dus.

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

Sub luna plină,
Cu farmecul ce-n jos se lasă,
Oricare coperiș de casă
E baltă de lumină.

5 Albastra noapte
E toată ploaie argintie,
Un vis de-naltă poezie,
De cîntec și de șoapte.

Din lumi astrale
10 Magia înfășurătoare
Coprinde în a ei splendoare
A plîngerilor vale.

Sub pulberi de aur,
Sub stele, flori schinteietoare,
15 Ce griji pot fi predominitoare,
Și ce destin, balaur?

O! cer, natură,
O! Dumnezeu, mister albastru,
M-ai ridicat peste dezastru,
20 Peste blestem și ură.

 sELSIcm

POESÎI

few, -jgW» iifwid Iritau, !tr>"-
p.m^o-e talpă ncmSA pt ww x+ {TM: > ^

BUCURESCI

NOUA CONCORDIA
3. 3 © S

STEPA

I

în zadar, asupra toare, omenirea-naitează,
Stepa largă e și astăzi un domen necucerit;
N-o despintecă nici pluguri, nici orașe n-o brăzdează.

Pe sub iarba mătăsoasă, cu talaz nețarmurit,
5 Se revarsă, fără margini, printre locuri mlăștinoase,
Și de ceruri se izbește alergînd spre răsărit.

în acea sălbăticie de pustiuri onduloase,
în picioare calc trecutul, corp și suflet mă cufund,
Uit o viață amărită de ultragii sîngeroase,

10 O renaștere întregă într-un vis tot mai profund.

II

Și sub aripa ciudată ce mi-o simt trecînd pe frunte,
Mă revăd băiatul tînăr cu superbe-nsuflețiri,
Blond copil, care cutează preursirile să-nfrunte.

Liberat de-orășenismul subțiatelor simțiri,
15 Diezată nu mai țipă nici o voce pătimașă,
Stepa, stepa se îmbracă cu solare răzvățiri.

Verdea papură vuieste pe cîmpia uriașă:
Flori albastre și flori roșii, libelulă și țințar,
Sohinteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălașă,
Și întinderea sclipește, și sunt singurul ei țar.

III

Părul meu aprins de soare este tot o schinteiere...
Caldul sînge prin artere năvălește, întetit...
Pentru calul strîns în pulpe sunt sălbatică durere.

De-o năprasnică putere mă resimt însuflețit...
Pe potrivnica fecioară aș turba-o sub plăcere,
Și dușmanul, dintr-o dată, l-aș înfige sub cuțit.

Pe-armăsarul meu de stepă, ca nălucă orbitoare,
Trec, vîrtej de aur roșu, de nesip înfășurat,
Și cînd luna stoarce lapte peste iarba șoptitoare,

Stele clare priveghiază cortul meu nemăsurat.

IV

La minerul unei spade peruzeaua cînd zîmbește,
Radiază o poezie, gînd pe suflet domnitor,
Cînd joci calul în boestru sau cînd pintenu-l iuțește.

Într-o magică splendoare zbori de lume uitător,
Nici săgeata nu te-ntrece și te-avînți fără-ncetare,
Sub un farmec de himeră, dupe ea urmăritor.

Din real ieșit afară nu mai ești ca orișicare,...
Te-nzestrezi cu mîneci roșii la tunică de satin,
Chipeș, nalt, cu stemă-n frunte, pleci pe visul tău călare,

Și se uită, și se uită mizerabilul destin.

V

Înainte! este șoapta ce din toate se ridică...
Printre smîrcuri se deșiră caravana ce pîndești,
Ș-a mongolilor escortă e o stavilă prea mică;

Mai avută va fi prada decît singur te gîndești...
45 Melancolică te-așteaptă fidanțata pe confine...
Că purtată fu în suflet vei putea să-i dovedești...

Înstela-vei părul negru cu o spuză de rubine,
Strecura-vei, între sînuri, diamantul sugestiv,
Pe grumazurile albe lăcrăma-vei perle fine...

50 Fericirea este, poate, într-un zîmbet fugitiv.

VI

Înarmat cu bărbăția ce-nseta pe Michel-Angel,
Nimicită o vei ține sub triumful masculin,
Vis în care te va crede o-ntrupare de arhangei.

Nentocmind decît un suflet, căci a ta va fi deplin
55 într-o noapte o vei smulge și de mamă și de țară,
Alba lună, dupe dealuri, cînd alunecă-n declin.

Fericită, o vei duce sub un cer de primăvară,
Iar pe ierburile stepei, un palat miraculos,
Îl vei face, ca prin farmec, dintr-o dată să răsară

60 întinzîndu-și umbra-n veacuri enigmaticul colos.

VII

Dar un crivăț năpustește viscolirea lui brutală...
Inspirarea exalează un suspin automnal,
Și pustia înghețată se desfășură fatală.

Viața însă nu-ncetează cursul ei fenomenal,
65 Din cenușa cea mai rece, izbucnește înfocată,
Se va-ntoarce, se va-ntoarce, strălucitul Germinai.

Și mi-e inima, zadarnic, de răstriște încercată:
Pentru veci, sub deznădejde, nu se poate mormînta...
E tot raiul de-altădată, e tot cuibul de-altădată...

70 Ge-a-nflorit, reînflorește, ce-a cîntat, va mai cînta.

CU MORȚII

Cu viii nu mai am de-a face
De mult,
Și foarte des, cînd totul tace,
Chemînd pe morți, ce dorm în pace,
5 I-ascult.

Din gropi ei vin și mă-nconjoară,
Ei vin,
Cînd liliacu-n noapte zboară,
Cînd dealu-n umbră se-nfășoară
10 Deplin.

Din lumea lor necunoscută,
Răsar,
Și cînd șoptesc cu voce mută
Poema cea nepricepută
15 Tresar.

Ii simt pe loc ce au să vie,
Căci sunt
Ca un parfum de vecinicie
Sau ca o flacăre-albăstrie
20 In vînt.

Pe zidul alb de la odaie,
Urcînd,

Zăresc uşoara lor văpaie
Verzuie, oacheşă, bălaie,
25 Pe rînd.

Cu totul osebiţi de lume,
Uşori,
Dorinţi, nici griji n-au să-i consume,
30 Suavi ca nişte dulci parfume
De flori.

Sunt din atome nevăzute
Țesuți,
Ș-amestecați pe întrecute,
35 Resimt plăceri necunoscute,
Tăcuți.

Iubind simțirea ce mă poartă
Spre ei,
Sunt însetat de-aceeași soartă,
40 Căci nu se află-n lumea moartă
Mișei.

O! morți frumoși, veniți într-una...
Cu voi
Nu vine ura, nici minciuna
45 Să răscolească iar furtuna
Din noi.

VIS DE MAI

Spre munți să merg,
În zbor alert
Cu gândul,
Și trec prin văi,
5 Pe tainici căi,
De-a rîndul.

Prin ripe-adînci,
Pe nalte stînci,
Prin sate,
10 Degrab' zidesc
Să locuiesc
Palate.

Dar tot cu zor
Le și dobor,
15 Și-n urmă,
Ca Stan ori Bran,
Mă fac cioban
De turmă.

Iar sub alun
20 M-apuc să sun
Din bucium,
Înalții munți,

Din tălpi, la frunți,
 îi zbucium.

25 îndrăgostesc
 De-nnebunesc
 Pe Rada,
 Iar flori, panglici,
 I-aduc de-aici

30 Cu lada.

întinerit
 Mă văd, uimit,
 în ciuturi:
 Am păr bălai,

35 E zi de mai,
 Sunt fluturi.

Adese iar
 Un armăsar,
 în pripă,

40 Mi-aleg pe plac,
 Și-n pulpe-l fac
 De țipă.

Iar când pe cer
 S-aprind și pier

45 Rubine,
 Să fugă-l las,
 Fără popas,
 Cu mine.

Căci să tot zbor

50 Un tainic dor
 M-apucă,
 Neîncetat,
 Uitînd, uitat,
 Nălucă.

PSALMI MODERNI

I OH! DOAMNE

Oh! Doamne, rău m-ai urgisit,
 în soarta mea m-am împietrit:
 Rămîn ca marmura de rece...
 Să plîng, să sufăr, am uitat.

5 Am fost un cîntec care trece,
 Și sunt un cîntec încetat:
 Rămîn ca marmura de rece...
 Uscat e tot ce-a înflorit,
 Entuziasmul a murit,

10 Și a mea inimă a-nghetat...
 Am fost un cîntec care trece
 Si sunt un cîntec încetat.

II ȚĂRÎNĂ

Țărînă—suntem toți țărînă,
 E de prisos orice trufie...
 Ce-a fost, în veci are să fie...
 Din noi nimic n-o să rămînă.

5 Zadarnic falnice palate
 Sunt în pămînt rădăcinate:
 Nici o pieire nu s-amînă.
 Despoți, cu frunți încoronate,
 Poeți, cu harpe coronate,

10 Filozofi, oameni de știință,

Păgîni, vestiți prin necredință,
Nici o pieire nu s-amîină...

Țărîină, suntem toți țărîină.

III IERTARE

Iertare! Sunt ca orice om:
M-am îndoit de-a ta putere,
Am rîs de sfintele mistere
Ce sunt în fiecare-atom...
5 Iertare! Sunt ca orice om.
Sunt ticălosul peste care
Dacă se lasă o-ntristare
De toți se crede prigonit,
Dar, Doamne, nu m-ai părăsit...
10 Sunt om ca orice om —iertare.

IV DUȘMANII

Dușmanii mei se înmulțesc
Și nedreptatea mă-nfășoară...
Abia mai pot să mai trăiesc
De cine n-am lăsat să moară,
5 Aleargă toți și mă-nnegresc,

Ah! Viața nu este ușoară.

V ZBURAM

Zburam pe aripi strălucite...
Copilul cel de altădată
Nevinovat ca și o fată
Neveștejită de ispite,
5 E azi mocirla noroioasă
Cu adîncime-ntunecoasă
Și cu miasme otrăvite.
Sunt eu de vină, sau nu sunt,

Oh! Dumnezeuule preasfînt,
10 Auzi-mi glasul pocăinței,
Redă-mi puterea biruinței,
Refă-mă omul care-am fost
Sau dă-mi obștescul adăpost...

Zburam pe aripi strălucite.

VI ȘI-AU ZIS...

Și-au zis: —e singur —e pierdut:
Asupra mea se năpustiră...
Onoarea mea o nimiciră,
Am sîngerat, dar am tăcut.
5 Mă înjosiră, mă loviră,
Cu mici, cu mari mă răstigniră;
Din inimă nu mi-au lăsat
Un singur colț nesfîșiat.
Frați, rude, toți mă dușmăniră,
10 Pe cît plîngeam, pe-atît rînjiră,
O țară-ntreagă s-a-ntrecut
Să-mi dea venin — și l-am băut.

Dar, Doamne, nu te biruiră.

VII CÎT AM TRUDIT...

Cît am trudit, cît am muncit,
Și cum nimic n-am folosit,
În lume nu este răsplată...
Dreptatea este blestemată,
5 Și omul bun nesocotit.
Pe fruntea mea n-am nici o pată —
Zadarnic! —sunt un osîndit,
În lume nu este răsplată.

Cît am trudit, cît am muncit.

VIII ERAM

- Eram puternic împărat:
Prin sufletească poezie,
Prin tinerețe, prin mândrie,
Prin chip de înger întrupat.
5 Mi se-mplinea orice dorință,
Era o lege-a mea voință;
Rîdeam de orice dușmănie...
Prin sufletească poezie,
Domneam de soartă nencercat.
- 10 Eram puternic împărat.

IX N-AM ÎN CERURI

- N-am în ceruri nici o stea...
Soarta mea e soarta rea,
Am pierdut orice credință
îneacă-n suferință,
5 Am pierdut orice putere
Nimicită de durere;
Însă viața nu-mi blestem
Și nici moartea nu mi-o chem;
Fără scop trăiesc în lume:
10 Nu mai sunt decît un nume,
Nu mai plîng nici nu mai gem,
Iar coprins de griji amare,
Nu mai sunt decît răbdare...

N-am în ceruri nici o stea.

X DOAMNE, TOATE...

Doamne, toate sunt prin tine:
Și averea, și puterea,
Fericirea, mîngîierea:
Ce ne trebuie stii bine.

- 5 Dai cu dreaptă socotință
Mulțumiri și suferință:
Lui Isus i-ai dat o cruce
Căci știai c-o poate duce;
Cînd dureri ne dai și nouă,
10 Ne dai plînsul ca o rouă;
Cînd dai marilor putere,
Nu le dai nici o plăcere,
Cînd dai răilor cruzime,
Dai blîndețe la victime.
15 Ești puterea înțeleaptă
Și justiția cea dreaptă;
Fă oricînd ce vrei din mine.

Doamne, toate sunt prin tine...

XI M-AM UITAT

- M-am uitat la fericiți...
I-am văzut nemulțumiți:
E orice zădărnicie.
Cei pe care-i vezi în slăvi
5 Adăpați sunt cu otrăvi;
Cei trăiți în sărăcie
Plîng pe-a lor nemernicie;
Cei mai mîndri împărați
Sunt de chinuri zbuciumați:
10 E orice zădărnicie.
Vai, născut ești să trăiești,
Nencetat să pătimești:
Fii frumos, fii sănătos,
Ești de-același vierme ros;
15 Traiul crud și nempăcat
Te sfărîmă nencetat,
Să te soarbă are pripă,
Nu-ți dă pace de o clipă.
Bogăție, sărăcie,
20 E orice zădărnicie.
Sănătate, tinerețe,

Minte, suflet, frumusețe,
Tot ce-a fost, ce-are să fie,
E orice zădărnice.
Fiți, trăiți, dar nu doriți...

M-am uitat la fericiți.

BUCHETUL

Era un cer umplut de soare
Cînd ți-am adus într-un buchet
Iubirea mea mistuitoare
S-al inimei adînc secret.
5 Buchetu-a fost a mea junie,
Și dacă astăzi s-a uscat,
Tu poate nu l-ai sărutat,
Măria mea, Mărie.

De veci ne-a despărțit destinul,
10 O știi și tu, o știu și eu,
Dar cînd iubirea e ca vinul,
Să te dezbeți e greu —e greu.
în orele de reverie,
Dacă ții minte-acel buchet,
15 Gîndește-te și la poet,
Măria mea, Mărie.

GRIJA DE MÎINE

- De cîte vād, înmărmurit,
Stau ore, zile, fără gînduri,
Și-abia mă-ntreb de n-am murit,
De nu sunt între patru scînduri?
- 5 Dar viața dimprejurul meu
Mă face iar cu conștiință:
Ca să trăiești cînd azi e greu,
Ah! mîine-abia va fi puțință.
- Copiii mei cei preaiubiți,
10 Cu păr ca grînele din stoguri,
Cu toate-aceste, dorm tihniți
în leagăn moale, sub pologuri.
- In traiul care-abia-l încep
Apar ca niște blonde vise.
15 Nenorocit sunt că-l pricep
Si că-i cunosc orice abise.
- Am fost întocmai ca și ei,
In aurita mea pruncie:
Dormiți, dormiți, copiii mei,
20 Căci inima mi se sfișie.

NOAPTEA DE NOIEMBRIE

To die is landing on some silent shore
Where billows never beat, not tempests roar.
GARTH

- Deunăzi către ziuă visasem că murisem...
Zăceam sub crini și roze, suflare nu aveam,
Și mumă, frați, prieteni, și toți pe cîți iubisem,
Coprinși de-o jale-adîncă plîngîndu-mă-i vedeam.
- 5 Intrau în curte cioclii cu fața uscățivă;...
Călări intrau în treapăt și doi sau trei ostași;...
Veneau la urmă popii, ca buturii de grași,
Cu pîntece rotunde umflate de colivă.
In albe sovonite sub flori de lămîițe,
io Vin fete-nchiriate să-mi țină de panglici;
Apoi o-ntreagă ciurdă de-orbeți și de lelițe...
Pomană cînd se face, se află și calici!
Dar muzica e gata și popii s-află gata,
Și toți vor să mă ducă mai iute lîngă tata
- 15 Ce doarme-n uniformă, gătit ca pentru bal,
Alătura cu spada de-ostaș și general.
Ziarele, chiar ele! unindu-se, mă rog,
Pe pagina a treia mi-au pus un necrolog.
Discursuri, de-altă parte, turnatu-s-au mai multe,
20 Și pare c-o să fie și lume să le-asculte...
„Sărmanul Macedonski, s-a dus, ca o clipire,
Ca rază, ca schinteie, ca vis, — *et caetera* —.
O moarte nendurată a vrut a-l secera
Și muzele vor plînge, rămase-n văduvire.”
- 25 Parada, cum se vede, e bine întocmită...

- Am popi, jandarmi și fete, iar poarta e cernită,
Spre gloria-mi cea mare, de sus și pînă jos,
Și nu-mi lipsesc discursuri ș-anunțuri prin gazete...
Iar moartea-mi o să facă chiar cioclii să se-mbete,
- 30 Spre-a viei propășire ș-al cârciumii folos.
Sunt mulți ce zic că moartea e lege foarte crudă,
Eu însă, milostivă, aș crede ș-o numim:
În contul ei atîția trăiesc fără de trudă...
Și ce ș-ar face popii de-ar fi să nu murim?
- 35 Dar doctorii?... Dar cioclii?... Dar inima dușmană?
Dar cei cîți ne mănîncă cu poftă din pomană?...
Femeia ce ne scaldă?... Dricarul și trocarul?...
Dar mulți pe care-n seamă aproape că nu-i bagi?
Orfanii ce ne-mbracă jiletce și nădragi?
- 40 Dar baba cu tămîia?... Groparul?... Colivarul?...
Dar Raiul, și chiar Iadul, căzînd în faliment
Și depunînd bilanțul din lipsă de-aliment?
Dar faptul că dădaca, cheamată să ne crească,
Zadarnic cu strigoi ar vrea să ne-ngrozească?
- 45 Dar cîte și mai cîte pe care le-am uitat
Venind să ne deschidă al morților palat?
- Coșciugul meu în fine e dat în jos pe scară...
O muzică-l primește cu jalnica-i fanfară;
În urmă-i se aude suspinul năbușit
- 50 Al scumpelor ființe ce-n lume m-au iubit,
În negru, și în lacrimi, prietenii-mi ș-arată,
Iar mumă-mea-ntre dînșii apare leșinată,
Pe cînd pornește dricul ș-al lui întreg convoi,
Cu doi jandarmi nainte, cu doi jandarmi napoi.
- 55 Și ce?... E cu puțință?... Paradă și onoare
Pe cînd aveam speranța să mor într-un spital?
Și ce?... Se plînge încă acela care moare
Și nu mai este viața un comic carnavalesc?
Și ce?... N-au să mă ducă pe masa de disecții?
- 60 Și ce?... N-au să-mi împartă cadavrul meu în secții,
Și n-au să-mi pună oare nici creieru-n cîntar,
Luînd apoi pretextul de lacrimi și de-afecții,
Pe groapă au să-mi toarne pietroiul tumular?
Dar ce-am fost oare-n lume?... Ce cugete sublime
- 65 Veniră să mă-nalțe trecînd pe harpa mea?...

- Cioplind mereu la versuri, cioplind mereu la rime,
Făcut-am ca să plîngă pe cine mă citea?
Umblat-am printre stele?... Urcat-am prin văzduhuri?
Chemat-am împrejur-mi năprasnicile duhuri?...
- 70 Și fost-am prins, vreodată, furînd —precum se fură —
Din perlele ce vecinie se cer pentru dantură?...
Sau premii academici căzură-asupra mea
Cu gloria lor falsă și suma lor mai grea?
Cîntat-am, la ocazii, așa precum se cîntă,
- 75 Măririi de contrabandă sub masca lui Caton,
Și-n cele două taberi ce zilnic se frămîntă
Jertfit-am vreodată la glorie de carton?
Fundat-am oare-n țară Republici dintre-acele
Prin care-ajung, atîția! dinastice proptele;
- 80 Făcut-am oare-n lume ceva — ca să fiu demn
De astă-ngropăciune, cu muzici triumfale?...
Sau poate am prieteni la Bănci naționale,
Și popii-nfățișează al dragostelor semn?
Nimic din toate aceste... Nimic, — din fericire!
- 85 Prietenii ce lasă ai soartei'prigoniți
Avuți dacă se află sunt numai prin simțire,
Și mor deopotrivă de plînși și de iubiți.
- Parada însă trece pe Podul Mogoșoaie
Și-ncepe ca să pice o burniță de ploaie...
- 90 Dau fuga trecătorii... efectul e stricat
Și mumă-mea scontase al pensiei mandat
Jertfind o lună-ntreagă din zilnica ei hrană,
Nevrînd ca să mă-ngroape orașul de pomană.
Dar iată că prin geamuri, privind din cafenele,
- 95 Pe cînd își beau în tihnă știutele cafele,
Samsarii se întrebă să afle de-a murit
Vrun negustor de bursă or vrun lipscan falit?...
Pe loc ce li se spune de mine, — își urmează
Vorbirea ce-ntr-un singur cuvînt se însumează:
- 100 Cîștigul!... — Epopee de-atîtea mii de ani,
Divină Comedie avînd ca titlu: Bani!
Poemă ce coprinde amor, dureri, plăcere,
Cu Raiul în urcare, cu Iadul în cădere;
Cîștigul, — ce se-nalță pe-același pedestal,
- 105 Moral întotdeauna și vecinie imoral;

Cîștigul, ce-n picioare călcînd virtute, lege,
Trufaș înaintează spre tronul său de rege,
Și-n templul Bogăției intrînd, triumfător,
în hohotul monedei sub boite se așează,
110 Iar galben ca metalul din care se formează
Apasă-asupra lumii ș-o ține sub picior.
Mulțimea, fermecată de falșa maiestate,
Se-nchină umilită l-această zeitate,
Iar sufletul în care pătrunde — ars, — și trist,
115 Din cerurile nalte, trăsniț e prin noroaie,
Căci aripa-i semeată deodată se-ncovoiaie...
Se face grea ca plumbul purtînd pe Antichrist.

Parada ajunsese în Strada Franțuzească...
O doamnă din caretă vîzînd-o-n drumul său,
120 Uitînd că e supusă la legea cea obștească,
A pus a-ntoarce caii, zicînd că e semn rău,
Iar alții, în credința că ortu l-am dat popei
Din oftică sau tifos, batistele scoteau
Și, dîndu-se într-o parte, la nas și le puneau,
125 Crezînd că-i molipsește mirosurile gropoi.
Cînd însă Bucureștii, în care-am suferit,
Rămase-n urma noastră în ceață învelit,
Cu turnuri de biserici, cu teatre și palate,
Cu-ntreaga lui satiră de lux și de păcate,
130 Cu oameni ce declamă strigînd: Patriotism,
împinși de-aceleași patimi ș-aceiași egoism,
Cu corpuri fără inimi și țeste fără creieri,
Sub care cîntă-atîția stigleți, ș-atîția greieri;
Oraș în care zilnic, Dreptatea, în genunchi,
135 De corbii sugrumării e roasă la rărunchi;
Prăpastie în care virtutea este-o crimă,
Și crima cea mai neagră, virtute mai sublimă,
Gomoră renăscută, ce poartă-n al ei sîn
Pe lîngă-a ei pieire pe-a neamului român;
140 Cînd el rămase-n urmă, zăcînd în jos pe vale
Cu falșa-i bucurie mai tristă ca o jale,
Și cînd, încet, urcarăm costișul înverzit —
Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată
Din care-n lumea largă pornisem altădată
145 Atit de tînăr încă și-atît de fericit, —

Pe marginea șoselei doi oameni s-arătară,
Era un copilandru, era un biet moșneag:
Copilul plin de vieață —bătrînul în toiag,
Și dricul ajungîndu-i căciulile-și luară.
150 Țăranii nu știu carte, dar dînșii-n drumul meu
Din inimă șoptiră: „Să-l ierte Dumnezeu!"

Era-n apusul zilei și „Stîlpii" se citise...
Deschisă ședea groapa, coșciugul sta deschis,
Și soarele o rază de-adio îmi trimise,
155 Spărgînd o clipă norii din naltul său abis;
O rază înmuiată în cerurile albastre,
Ce-n cale adunase tot focul de prin astre,
Și care-n cimitirul, coprins încet de seară,
Căzuse luminoasă pe chipul meu de ceară.
160 Dar plînsetul răsună: — Momentul e solemn;
Pe brațe se ridică coșciugul meu de lemn,
Și-n raza ce apune, și-n vîntul ce șoptește,
Și-n jalea ce pe fețe adînc se-ntipărește,
La marginile groapei mă poartă—mă depun...
165 Pe țărmi vecinicieii cu brațe-ncruciate
Aștept ca să m-arunce prăpastiei căscate
Din care, cine știe? voi naște mult mai bun.
Un popă, ce uitase pe piept a-mi pune cruce,
Se uită împrejuru-i, o cere, și s-aduce...
170 Aș vrea să-i pot a-i spune că nu voiesc s-o port,
Că-n viață am purtat-o pe umerii-mi legată,
Ducîndu-mi tinerețea sub dînsa-ncovoiată—
Dar crucea te urmează oriunde —viu sau mort.
Alături cu coșciugul zăcea un sac de oase...
175 Era un Babei groaznic de craniuri hidoase
Pe care stau șuvițe de păr înțărînat;
Iar unul dintre ele, zdrobit de-al vremei dinte,
în lume îmi zîmbise cu fața-i de părinte,
Lăsînd deschisă ușa l-al inimei palat.
180 Deșertăciune-a lumii!...—O mumă ce-l născuse,
O soră ce pe brațe-i în cîntece crescuse,
Cu cerul și cu raiul în ochii ei de-azur,—
Alăturați prin moarte,—femur lîngă femur,
Și țeastă lîngă țeastă, —un sac îi încăpuse.
185 'Napoi Manfred și Faust, adînci cugetători,

Fantasme ce-n veghere ședeți pînă la zori,
Problema urmărită lăsarăți tot problemă,
Și voi v-ați pus pe frunte o falșă diademă.
Ați invocat pe oameni, ați invocat pe zei,
190 Urcatu-v-ați prin lumea de umbre și de vise,
Servitu-v-ați de cuget ca punte peste-abise,
Dar groapa vă sfidează, rînjind din fundul ei.
Priviți-o, și răspundeți, de-aveți ce ne răspunde...
Pătrundeți nepătrunsul și spuneți-ne, unde
195 Ne ducem cînd mormîntul asupra-ne s-a-nchis?
Un vis e oare moartea? sau viața e un vis?
Tăceți?... Voi nu răspundeți?... Rămași fără cuvînt,
Pe buze v-au scris viermii răspunsul în mormînt.

De tot se înnoptase și lumea cu grăbire
200 Pe-acasă se-ntorsese — pătrunsă de uimire...
Uimire trecătoare că iată-mă-ngropat
Și omul care cade e repede uitat...
Furtuna cînd pe aripi de vinturi se aduce
Ce-i pasă unei frunze de frunza ce se duce?
205 E oare mai puțină verdeață în păduri
Sau umbră mai puțină sub bolți de frunzături?...
O floare dacă naște și îndată dacă moare,
Se face în grădină un gol pentru o floare?
O stea dacă lucește stingîndu-se pe loc,
210 Sunt stele mai puține în cerul plin de foc?
Natura-și urmărește sorțirea nencetată,
Și steaua ce se stinge și frunza cea uscată,
Verdeață, flori, insecte, și tot ce este viu
Se duc fără să lase o lipsă cît de mică...
215 Un om dacă dispăre un altul se ridică,
Și-n cartea vieții nume se șterg sau se înscriu.

Orașul sta pe vale culcat cu nepăsare...
Pe uliți s-aprinsese lumini de felinare...
Trufia în trăsură, Mizeria pe jos,
220 Lărgă prin tot orașul un haos zgomotos...
Șampanie la Capsa beau mulți făcînd paradă
De golul cel din creieri, de plinul cel din ladă...
Dar ușile la teatru deschise se aflau,
Pe scenă *Mușchetarii* cu zgomot se jucau...

225 Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată,
Cohorte fără număr n-aveam stejari și brazi...
De scrieri, sărăcia era neasemănată...
Aveam un Odobescu —n-aveam pe cei de azi...
Directorul, în lipsă de iepuri, ca să-mpuște,—
230 Din loje, cu mîndrie, făcea vînat de muște;
Sion, Ventura, ș-alții, alături dormitau;
Urechia-și da silințe tihnit la loc să șeadă...
Vedea cu ochelarii, și tot nu vrea să creadă...
Coriștii, și artiștii, ca fiarele urlau...
235 Era un demn spectacol de teatru, pentru care
Luptaseră atîția jertfindu-și a lor stare,
Voind să se înalțe un templu literar
Cu piesele române cusute la dosar.
Era un demn spectacol de-a țării propășire
240 Să vezi că galeria aplaudă-n uimire
La-ntîia detunare de pușcă sau pistol,
La-ntîiul semn de patos, la-ntîia sforăire,
Înscrise sau nenscrise în fiecare rol.
Cortina cade. — Piesa e foarte-aplaudată...
245 Dar lojile sunt goale sau date fără plată...
Director peste teatru fiind un vînat,or,
Mă rog de ce n-am pune și piese de obor?
Părerea mea desigur că este-mpărtășită,
Schinteia de talente fiind înăbușită,
250 Și publicul urmîndu-și să fie, tot ce-a fost:
Făptură nențeleasă —nici om de duh, nici prost.
Privind cu nepăsare la tot ce se petrece,
Mai rece e ca mine în groapa mea cea rece,
Și-ndată ce s-arată prin el cîte-un smintit
255 Ce-ar vrea ca să ridice o voce revoltată,
Povara calomniei, s-o poarte, ca răsplată,
I-o pune în spinare, și totul s-a sfîrșit.
Mergi tristă Românie, pe calea începută,
Și voi, iubiți prieteni, petreceți sau, cîntați,
260 Lăsați-mi însă mie odihna cea tăcută,
Lăsați-mi visul morței și nu mă deșteptați.
Ce-mi pasă dacă lumea a fost și e tot lume?...
Ce-mi pasă de rămîne cum e, și cum a fost?...
Ce-mi pasă de se-ntreabă sau nu de al meu nume?
265 Prin moarte cîștigat-am obștescul adăpost.

Și iată...—O suflare ce ramurile-atinge
 Se pare că închide la zgomot orice porți,
 Și luna se ascunde, și candela se stinge
 Pe pietrele-nvechite, pe crucile de morți.
 270 Tăcere!... Este ceasul de negură și taină...
 Se-mbracă cimitirul în noapte ca-ntr-o haină...
 O rază nu se vede în cer nici pe pământ...
 Aștept cu nerăbdare ca morții să se scoale,
 Lăsînd să le rămînă coșciugurile goale,
 275 Dar mut îmi e mormîntul, și mut orice mormînt.
 Și ce?... Nimica încă?... Nimica decît noapte?
 Nici ciocnete de oase, nici rînjete, nici șoapte?
 Dar oare ce fac morții? — Să vină!—Voi să știu.

 Gîndind aceste vorbe, vederile-mi senine
 280 Zăreau din fundul gropii, tîrîndu-se spre mine,
 Un șir de viermi oribili cu corpul cenușiu;
 Cu toții, pe coșciugu-mi, se urcă sau s-agață...
 S-apropie minutul cu dînșii să dau față...
 Puterea îmi lipsește să-i calc și să-i zdrobesc,
 285 Și ei, rozînd capacul coșciugului, vorbesc:
 „A! iată, zice unul, e omul ș-a lui fală...
 Priviți-i slăbiciunea sub piatra mormîntală,
 Și el a fost în lume întîiul dobitoc!
 Mînca pe celelalte ca lupul într-o turmă...
 290 Mîncat va fi acuma de cele de pe urmă;
 Loc viermilor să intre!"

 Și vermii-avură loc...
 Intrară cîte unul prin scindurile roase...
 Pe talpa cizmei mele urcau, urcau mereu,
 295 Sudoarea într-o clipă m-ajunse pîn'la oase,
 Voi să strig...—Dar somnul cel vecinie este greu.
 Mîrșav, deodată, unul, pe buze mi se prinse,
 înfig doi alții-n pulpe mandibulele lor,
 Pleoapele la urmă de-un roi îmi sunt atinse...
 300 în ochi îmi intră zece... — Era îngrozitor.
 Simții atunci în mine o repede schimbare...
 Părea că mă duc îngerii pe-o dulce legănare...
 Lăsîndu-mi învelișul la viermii din mormînt,
 Pluteam prin al meu suflet, mai sus de-acest pămînt-

305 Eram împins de-o forță și tainică și mare,
 Și aripe de vultur răpîndu-mă în zbor,
 Purtat pe-o rază-albastră, ca raza de ușor,
 în casa părintească, muiat în foc de stele,
 Intrai pe o fereastră, prin aer tremurii,
 310 Trecui ca o suflare prin părul maicei mele,
 Lucii în două lacrimi, și calea mi-o urmai.
 Era un zbor fantastic, un zbor fără de nume,
 Ca zborul lui Mazeppa pe calul său legat,
 Și treieram pe vînturi, și colindam prin lume,
 315 Purtat pe unde corpul odată mi-a călcat.
 Cîmpiile întinse păreau niște năluce,
 Și Dunărea un șarpe dormind peste cîmpii,
 Tot omul o furnică ce naște și se duce,
 Iar munții cei gigantici abia niște copii;
 320 O pată cenușie în josul meu s-arată,
 E marea care vecinie cu pînze e-ncărcată
 Și dincolo pe țărnul ce-a fost de zei iubit i
 Pe care-l încunună naramzul înflorit...

 Italie iubită, —primește-o salutare
 325 Cu tainica schinteie a sufletului meu...
 în ceață pierde apa și sînul tău mi-apare: ;
 Florența, Roma, Neapol culcat pe lîngă mare,
 Molatic lazaron dormind —visînd mereu.
 Vezuviul în aer împinge zi și noapte
 330 Coloana sa de flăcări, coloana sa de fum...
 Sorento scaldă-n valuri naramzii plini de șoapte,
 Pompeii lăcrămează la colțul unui drum.
 Și-n vecinică lumină mă duc fără-ncetare,
 Trec mările albastre și nu mai am hotare...
 335 Munți, dealuri, văi și cîmpuri străbat neobosit
 Purtat de-aceeași rază, ușor și fericit.
 Orașele sub ochii-mi le văd zăcînd de-a rîndul,
 Și unul după altul, mai repede ca gîndul,
 Ce zboară ca un fulger pe-o harpă de poet,
 340 Se șterg, fără să-mi lase vreo urmă de regret.
 Văzînd aceiași oameni, văzînd aceași lume,
 Urcau pînă la mine aproape-aceleași nume,
 Și cînd, la urma urmei, acasă m-am întors,
 „Asupră-mi-începTis« uitarea ca să treacă,—

345 Se uită totdeauna acela care pleacă,
 Și firul amintirii se rupe, de s-a tors.
 În inimă nu este nici rană, nici durere,
 Ca zilnic să păstreze înțîia ei putere,
 Și nimini nu rămîne a fi nemîngîiat.

350 Tot omul află-n viață, în vreme, sau în sine
 Puterea ce e-n stare durerea să-i aline...
 E lege naturală cînd mori să fii uitat.
 În groapă, corpul șubred abia îmi putrezise
 Și chipul meu cu totul în inimi s-ofilise,

B55 Iar mumă-mea —chiar dînsa!—mai rareori plîngea...
 Uitare, cît mai iute, mîngîi-o și pe ea!
 Din viața pieritoare, trecînd în altă lume,
 În viața fără moarte mă duc să strălucesc,
 Și fără-a mă-nțelege, și fără s-am vreun nume,

360 Mă simt cu totul altul și-ncep ca să trăiesc.
 Dar cum deschis sta cerul, atuncea, deodată,
 Din visul meude-o noapte—un_-zg.omot^m-a_trezit...
 Eram tot om, tot formă,,.tot lucru..pipăit...
 Privii către fereastră... — Era o zi-nnorată...
 NăscîndeleTei raze pieziș se strecurau...

365 Părea că e-n zăbranic natura îmbrăcată,
 Și frunzele la vînturi, gemînd, se scuturau.

SUB STELE

în noaptea naltă
 Ce s-a lăsat peste natură
 Se-ntrezăresc prin frunzătură
 Steiare-adincuri ce tresaltă.

5 întregi sisteme
 De nebuloase siderale
 Răsar din lumile spectrale
 Ca ofilite crizanteme.

10 In sus spre ele
 A gîndului mitraliare
 C-o uriașă cutezare
 Străbate țintă printre stele,

15 Dar noaptea naltă,
 Ce stăpînește neclintită,
 Se duce vecinie negrăbită
 De la o lume la cealaltă.

ACŞAM DOVALAR

- în Kars, sub cer cu fund de aur,
Pe cînd e soarele-n apus,
încolăcit ca un balaur
Pe dupe deal aproape dus;
- 5 S-arată-n galbenul ce scade,
Topindu-şi faţa în azur,
O minaretă cu arcade
Ce predominăşte împrejur.
- O vezi cu alba-i siluetă,
10 Ca o fantasmă sub iaşmac,
Ce-ascunde forma ei cochetă
Şi nişte ochi ce nu mai tac.
- în micul ei pridvor de scînduri
Apar doi hogi în relief,
15 Din care unul stă pe gînduri,
Privind în zarea de sidef.
- Celalt purtînd pe cap turbanul
Ţesut din verde ibrişkn,
Psalmodiază *Alcoranul*:
20 „Alah abkar! Alah kerim!"

DORMI DULCE

- Tu care dormi eşti fericit...
Uitînd întreaga ta fiinţă
Te-ai izolat de suferinţă...
în mut repaos adîncit
- 5 C-ai fost şi eşti n-ai conştiinţă...
Tu care dormi, eşti fericit.
- Dormi dulce — nu te deştepta:
Realitatea, chiar frumoasă,
Pe lîngă vis e urîcioasă...
- 10 La bine nu te aştepta,
Căci viaţa este nemiloasă...
Dormi dulce — nu te deştepta.

IN RĂSTRIȘTE

Firește, sunt un biet nebun... —
Cînd lumea e ce este
Trăiesc ca în poveste
Și la nimica nu sunt bun... —
5 Firește, sunt un biet nebun.

Zadarnic am copii și casă...
Mă simt tot omul de-altădată,
Iubesc pe loc, urăsc îndată...
Fatalitatea mă apasă...
10 Zadarnic am copii și casă.

Dar orice sunt, așa cum sunt,
Tot am o mîngîiere:
E tainica plăcere
De-a ști că merg către mormînt,
15 Și sunt acela care sunt.

ÎN ARCHANGEL

în Archangel e o fată
Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Nu poți chipul să-i alungi,
însă astfel de ciudată
5 Ca-n Archangel nu e fată.

Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Zilnic rîde, zilnic cîntă,
Veselia ei te-ncîntă,
însă ea goleşte pungi
10 Cu ochi lungi, cu gene lungi.

Zilnic rîde, zilnic cîntă,
Ți-ai da viața pentru ea,
însă viața nu ți-o vrea,
E și drac dar e și sfîntă...
15 Zilnic rîde, zilnic cîntă.

•<

Că m-a topit sub al ei foc...
Curînd la hanul cel din vale,
Curînd la fata cea din cale...
Hi-hi! Hi-hai! E la noroc.

CÎNTEC

Aș vrea să plec la drum mai mare,
Dar nici pe jos, nici de-a-n călare
Și nici cu carul cel de foc,
Ci c-o trăsură ferecată,
5 De zece cai în șir purtată...
Hi-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Cu surugii pe deșelate,
Ce trec vîrtej prin șapte sate,
Hăind, mîinînd, gonind cu foc,
10 Și să m-opresc la han de vale
Ca să pîndesc o fată-n cale...
Hi-hai! Hai-hi! într-un noroc.

De surugiu dau o sfînțuică
Și bez ciocanul cel de țuică
15 Cu cît m-o duce mai cu foc;
Dar pentru fata cea subțire
Păstrez colea un pumn de lire...
Hai-hi! Hi-hai! într-un noroc.

Curînct, curînd la drumiu mare
20 Să-mi uit de-a vieței întristare,

PLECARE

- întindeți pânzele, băieți,...
Un vînt subțire se ridică,
Albastra mare se despică,
Pe cer alunecă nori creți...
5 întindeți pânzele, băieți,
Un vînt subțire se ridică.
- Urcați în vîrfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare:
Durerea mea dacă e mare,
10 Pămîntu-acesta este larg...
Urcați în vîrfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare.
- De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie...
15 Ah! de-ar sufla o vijelie
în valuri s-aflu un mormînt...
De unde sunt și cine sunt
Voiesc să uit pe vecinicie.

PORUNCI VERLAINIANE

- Cu femeea fii bărbat,
însă nu și-amorezat:
Cine inima-și păstrează
Nu oftează.
- Cupa umpleți-o cu vin
Și îmbată-te deplin:
Numai cine aiurează
Nu oftează.
- Facă lumea orice vrea,
Nu zvoni că este rea:
Cine gîndul nu-și trădează
Nu oftează.

Iubite bestii ce-am avut,
Vă prețuiesc când v-am pierdut,
Și-nduioșarea mă uimește
25 Căci în natură — nencetat—
Din tot ce moare și trăiește
E numai omul un ingrât.

LA BESTII

Aveam o pasăre sărmană
Si-ndată ce-i duceam de hrană
 Să cînte începea:
 Părea
Că pasărea-mi vorbea,
 Părea
Atunci că-mi mulțumea.

Aveam în curte un biet cîine,
Il îngrijisem și-i dam pîine,
 Și el, cum mă vedea,
 Părea
Cu ochii că-mi vorbea,
 Părea
Duios că-mi mulțumea.

Aveam în casă o pisică,
Era sălbatecă de mică,
 Dar uneori, și ea,
 Părea
Cu ochii că-mi vorbea,
 Părea
Că nu mai este rea.

COPIII

Am cinci copii: — Speranța mi-am pus-o în ei toată,
Și când se năpustește a cugetelor gloată,
Bătînd din aripi negre precum peste cîmpii
Aleargă corbi de iarnă prin vifore și zloată,
5 îmi zic: Am cinci copii.

Am cinci copii, —și astăzi, cumplita nedreptate
Cînd iar mă încovoiaie sub vechea-i răutate
Și voi să intru-n luptă cu clasici miopii,
învîing ale mîniei simțiri întăritate
10 Și-mi zic: Am cinci copii.

Coprinde-mă, răstriște, în umbra ta fatală...
Mi-a fost întreaga viață injurie mortală...
Zdrobiți-mă, puternici călăi de satrapii,
Mi-e mîna dezarmată... Dați ultima năvală,
15 Sunt laș: Am cinci copii.

NAIADA

Printre verdeața zmălțuită
De flori cu vesele colori
Se scurge apa încrețită
De-ai zorilor fiori.

5 Iar lîngă țărmlul cu răchite
Răsare goală pînă-n brîu,
Cu sînuri albe și-mpietrite,
Naiada limpedelui rîu.

Și pe cînd vîntul o sărută
10 Cu șiretlic de vagabond,
Ea zîmbitoare și tăcută
Își stoarce părul blond.

APOLOG

Semănătorul printre brazde lăsa sămînța lui să cadă,
Ș-o parte i-o lua furtuna și paserilor o da-n pradă,
O parte s-așternea pe stîncă și să rodească nu putea.
Și altă parte pe sub iarba ce repede o-năbușea,
Dar partea ce s-oprea-ntre brazde, c-o însutită rodnicie
îl răsplătea puțin la urmă...

—A semăna e datorie.

NOAPTEA DE MAI

- Astfel: fiindcă apogeul la care sufletul atinge
Cînd poartă cîntece-ntre aripi dă naștere la răzvrătiri.,
Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge
Și muzele că vor rămîne amăgitoare năluciri?
- 5 Vestalelor, cînd în picioare altarul vostru s-află încă.,
Și primăvara cînd se-ntoarce și astăzi ca și alte dați,
Și preschimbat cînd nu se află pămîntul falnic într-o
stîncă,
De ce v-ați reurca în sfera abstractelor seninătăți?
îchisă dacă vă e lumea, recoborîți-vă-ntre roze.
- 10 Parfumele din mai înalță reînnoite-apoteoze,
Și-n noaptea blondă ce se culcă pe cîmpenești virginități
Este fioru-mpreunării dintre natura renăscută
Ș-atotputerea Veciniciei de om abia întrevăzută.
Veniți: privighietoarea cîntă, și liliacul e-nflorit;
- 15 Cîntați: nimic din ce e nobil, suav și dulce n-amurit.
Simțirea, ca și bunătatea, deopotrivă pot să piară
Din inima îmbătrînită, din omul reajuns o fiară,
Dar dintre flori și dintre stele nimica nu va fi clintit,
Veniți: privighietoarea cîntă și liliacul e-nflorit.
- 20 Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge,—
Cînd frunza ca și mai nainte șoptește frunzei ce atinge?
Cînd stea cu stea vorbește-n culmea diamantatului abis,

Izvorul când s-argintuiește de alba lună care-l ninge,
 Când zboară freamete de aripi în fundul cerului
 deschis?...

25 Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice
 nevroze,
 E cerul încă plin de stele, și câmpul încă plin de roze,
 Și pînă astăzi din natură nimica n-a îmbătrînit...
 Iubirea, și prietenia, dacă-au ajuns zădărnice,
 Și dacă ura și trădarea vor predomni în vecinicie...

30 Veniți: privighietoarea cîntă, și liliacul e-nflorit.

Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice
 nevroze,
 Pămînt și spațiu își urmează sublimatele metamorfoze,
 Răsare cîte-o nouă floare, apare cîte-un astru nou,
 Se face mai albastru-adîncuî, și codrul mai adînc se
 face,

35 Mai dulce sunetul de fluier, mai leneșă a nopțeipace,
 Mai răcoroasă adierea, mai viu al stîncilor ecou;
 Mucigăitul smîrc al văii cu poezie se vestmîntă,
 Pe prefiratele lui ape plutește albul nenufar...
 O mică stea e licuriciul, și steaua este un mic far,

40 în aer e parfum de roze.—Veniți: privighietoarea cîntă.

Posomorîrea fără margini a nopților de altădată,
 Când sufletul pentru sarcasme sau deznădejde sta
 deschis,
 Cu focul stins, cu soba rece, rămase-n urmă ca un vis.
 E mai și încă mă simt tînăr sub înălțimea înstelată.

45 Trecu talazul dușmăniei cu groaza lui de nedescris,
 La fund se duse iar gunoiul ce înălțase o secundă
 Și stîncă tot rămase stîncă, și unda tot rămase undă...
 Se lumină întinsa noapte cu poleieli mîngîietoare,
 Și astăzi e parfum de roze și cîntec de privighietoare.

50 Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer.
 Pe jgheabul verde al cișmelei un faun rustic c-o naiadă
 S-au prins de vorbe și de glume sub licăririle din cer;
 Columbe albe bat din aripi și visurile vin grămadă,
 Iar picăturile urmează pe piatra lucie să cadă...

55 Băsmesc de vremile batrîne, când zînele se coborau
 Din limpezimile albastre, și-n apa clară se scăldau...
 Reînviază ca prin farmec idilele patriarcale
 Cu feți-frumoși culcați pe iarbă izbindu-se cu
 portocale;

60 Pe dealuri clasice s-arată fecioare în cămăși de in,
 Ce-n mîini cu amforele goale își umplu ochii de senin,
 Și printre-a serii lăcrămare de ametiste și opale,
 Anacreon re-nalță vocea, dialoghează Theocrit...
 Veniți: privighietoarea cîntă în aerul îmbălsămit.

E mai și încă mă simt tînăr sub înălțimea înstelată...

65 Halucinat când este-auzul, vederea este fermecată;
 Aud ce spune firul ierbei, și văd un cer de aripi plin,
 M-așez privind în clarul lunei sub transparența
 atmosferei
 Și-n aeru-mbătut de roze sfidez atingerea durerii
 Cu cîntece nălucitoare cum sunt candorile de crin.

70 OS feerie a naturei, desfășură-te în splendoare,
 Regret suprem al fiecărui în tainicul minut când moare,
 Fiindcă tu ești pentru suflet repaos dulce și suprem.
 O! feerie a naturei, vindecătoare de nevroze,
 Ce ne-mbunești fără știință și ne mîngii fără să vrem,

75 Regret suprem al fiecărui, desfășură-te în splendoare
 în aer cu parfum de roze și cîntec de privighietoare.
 Veniți, privighietoarea cîntă în aeru-mbătut de roze.

Voind să uit că sunt din lume, voiesc să cred că sunt
 din cer...

80 Vestalelor, numai o noapte de fericire vă mai cer,
 Și-această noapte fericită la gîtul ei cu sălbi de astre
 S-a coborît pe flori roz-albe și pe pădurile albastre,
 A-ntins subțirile-i zăbranic și peste câmp și peste văi,
 A-nseilat nemărginirea cu raze de argint și aur
 Și o cusu cu mii de fluturi și o brazdă cu mii de căi;

85 Ță revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur,
 în atmosfera străvezie împăciuirea și-a întins,
 Făcu să sune glas de bucium la focul stînelor
 aprins,
 Făcu izvorul să-l îngîne, pădurea să se-nveselească,
 Orice durere să-nceteze, și poezia să vorbească.

90 Pe om în leagănul ei magic îl adormi —și el uită —
Cu clarobscur mască urîtul și șterse formele prea
bruște,
Făcu să tacă zbîrnîirea adunăturilor de muște,
Și zise dealului să cînte, și dealul nu mai pregetă,
Si zise văilor să cînte, si văile se ridicară,
95 Cu voci de frunze și de ape, cu șoapte ce s-armonizară,
Și zise paserei să cînte, și la porunca uimitoare,
Se înalță parfum de roze și cîntec de privighietoare...
Iar cînd și mie-mi zise: „Cîntă!”, c-un singur semn
mă deșteptă,
Spre înălțimi neturburate mă reurcă pe-o scară sfîntă...
100 În aeru-mbătat de roze ,veniți:—privighietoarea cîntă.

CASTELE-N SPANIA

De-ar vrea norocul să-mi zîmbească
Și să cîștig la loterie,
Aș duce-o viață-mpărătească,
Ascuns să nu mai mă găsească
5 În timpi de ani, ființă vie.

N-aș vrea să am măriri deșerte,
N-am nici-o sete de renume,
Aș înalța mereu concerte
La adăpost de griji și certe,
10 La adăpost de om și lume.

În colț tăcut de vreo Sahară,
Castel aș pune să-mi zidească,
Și scuturat de-orice povară,
Aș ridica spre ceruri scară,
15 De-ar vrea norocul să-mi zîmbească,

Ca-n basme masa mi s-ar pune
Și s-ar deșterne tot ca-n basme,
Bucatele cele mai bune
Ar apărea ca prin minune
20 Pe tăvi aduse de fantasme.

Prin vase de-aur și prin cupe
De cornalină și agată,

De silfi ușori, gentile trupe,
Ar tot turna zburînd în grupe
25 0 ambrozii delicată.

De pe-o terasă înflorită
Privirea mea s-ar pierde-n cale
Sub frunzătura-nchipuită
De soare vesel strălucită
30 Și schinteind de portocale.

Fîntîni de ape săritoare,
Ar răcori-o-n orice clipă
Cu picături nălucitoare
Ce-n urmă-n limpede izvoare
35 S-ar scurge leneș sau în pripa.

Iar împrejur de-acea grădină
Nimic, nimic decît pustie...
Pustia de nesipuri plină
Precum e cerul de lumina, —
40 De-aș câștiga la loterie.

Dar viața în singurătate
Mi s-ar urî și ea la vreme
Și mi-aș clădi atunci palate
Pe lîngă țărături populate
45 De-ale amorului poeme.

Pe lîngă Neapol am de știre,
Că e un cuib între verdeață,
Eu l-am văzut în părăsire
Ș-am fost copriți în-aceea privire
50 De melancolica-i dulceață.

Acolo corpul mi l-aș duce,...
Ruina trage la ruină...—
Aș vrea ca moartea să m-apuce
Purtîndu-mi viața ca o cruce
55 Pe-un țărnam frumos de mare lină.

Dar câștigînd la loterie,
M-aș face ca și alții poate,

Și preschimbat prin avuție
N-aș mai căta o vizunie,
60 Ci aș voi să gust din toate.

Atuncea poate-n gînd mi-ar trece
Să țin în lume tren și casă,
Să am bufoni cu tivge sece
În contul căror se petrece
65 Și paraziți să am la masă.

Să treier podul în trăsură,
Să-mi rîd de suferințe grele,
Iubindu-mi singura făptură,
Pentru stomac și pentru gură
70 Să fie ținta vieții mele.

Oh! simt, oh! simt că avuția
Pe om îl face rău să fie,
De-mi cîntă-n suflet poezia,
Să cînte-o face sărăcia...—
75 N-am câștigat la loterie.

DUM'NIGA i_2 MARTIE 189
REVISTĂ SEPT AMÂNĂ
20"BĂNi' BROȘURA
UE 64 PAGI nil

ORCHESTRARE

Superbe note din pian
Ca o fanfară se revarsă...
Ah! arșă, inima mi-e arșă
De soare etiopian.

De pe viori fiori încet
Prin aer torc mătase fină...
Ah! plină, inima mi-e plină
De-o suferință de poet.

Dar cobza sună înfocat;
Divini țigani cu ochii galbeni,
Cîntați, căci încă mai am galbeni
Să uit ce încă n-am uitat.

mm ?OT!Wlh

R O M A N A ; ;

v v y* f v L +i J v* J- i 1 »w #-

AfJ-X MACEiJON

d' Zrî pe *irîmțiru*

ADHIKİSFRATİUNEA: Str. ACAOEViL-U 1« CASA I

TITi'i...;' de Li;x Str

1 S S =

ALEXANDRU MACEDONSKI

EXCELSIOR

Ediție Nouă: A Opta Mic

Coprinde poezii ce nu s-au aflat în edițiile precedente

BUCUREȘTI

1897

Excelsior, 1897, coperta.

NOAPTEA DE MARTIE

- Trebuia într-acea noapte ca să sufle vîntul rece,
Ca să viscolească-afară, ca și azi, neapărat,
Iar copacii printre crivăț la pămînt să se aplece
Cînd mă-mpinse-n astă lume pîntecul ce m-a purtat.
- 5 Maica-mea, de-a lungu-ntinsă, de-abia scăpă cu zile...
Moartea groaznică, ce-n umbră mulțumirea și-o rînjea,
înghețată sărutare-și-aplecuse peste ea
Și pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile.
Doctorul, care-o scăpase, în acea învălmășeală,
- 10 Vrînd să șeadă pe un scaun, doborît de osteneală,
Ca pe-o minge de nimica mă turtea nemijlocit,
Dacă doica ce, prin leafă, se afla interesată,
Nu sărea ca o leoaică să-l oprească deodată
Printr-un țipăt ascuțit.
- 15 Toți îmi fură împotriva, numai doctorul, săracu'!
Se-ncercase, făr' să știe, să mă scape de nevoi, —
Doctore, primi-te-ar sfîntul, și pe tine, doică, dracu',
Că mă nasc fără de voie nu puteați ghici și voi?
Voi puteați băga de seamă, cînd coprinși de turburare,
- 20 Că de voie nu se iese încleștat de două fiare,—
Și-mi făcusem datoria de-a voi să nu mă nasc...
Poate că trăisem încă într-această lume mare
Ce mă face ca să sufăr, ca să rîd sau ca să casc.
Poate-mi aduceam aminte chiar de viețile-mi trecute,

Care, bune ca și rele, nu-mi fuseseră plăcute.
Poate cunoșteam ce este a trăi și a muri,
Poate nu mai vream să intru și să ies pe-aceeași poartă,
Poate că fugeam de viață, poate că-mi fugeam de soartă,
Poate vream în neființă, o problemă-a urmări,
Poate n-adunasem încă de pe cîmpul vecinicii
Toată iarba-nțelepciunii, toată floarea poeziei,
Poate nu-mi sosise timpul pe pămînt să reapar,
Poate vream să nasc vreun rege, poate vreun bandit

vulgar,
Poate vream tîrînd în urmă o armată numeroasă
Ca să trag peste popoare brazda mea cea sîngeroasă
Și să renvieze-n mine Alexandru sau Cezar.
Poate vream să fiu vreun Neron peste-o altă Romă nouă,
Ca s-apar posterității cum și el ne-apare nouă
Și să-i las ca o enigmă caracterul meu bizar.
Poate vream să fiu, din contra, un cioban-nnegrit de
soare,

Cu cămașa desfăcută peste pieptu-i de atlet,
Și să stau, cîntînd din bucium, într-a codrului răcoare
Pe cînd apele la vale, vorba lor și-o spun încet.
Poate vream ca să fiu umbră, poate vream să fiu lumină,
Trăsnet care mistuiește, aer, apă, fum, schintei,
Sau o floare ce pe țărături de pîraie se înclină
Și dă vîntului, ce-i este amarez, parfumul ei.
Poate vream să fiu de toate sau nimica să fiu poate,
Poate chiar că niciodată să fiu om nu m-am gîndit,
Să m-adun de pe tot locul, să fiu *unul* strîns din toate
Și să-mi las nemărginirea ca să intru-n mărginit.
Și ce luptă trebuiește din ce sunt să fiu iar visul,
Și ce crude suferințe pînă ce să trec abisul
Ce desparte vecinicia de un trai și lung și mic;
Pînă ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul,
Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul,
Și să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic.
Părul meu de așteptare o s-albească sau să cadă,
Ochii mei au să privească cîte n-ar voi să vadă,
Pieptul meu are să geamă sub atingeri de dureri,
Corpul meu o să se plece cu încetul în ruine,
Mintea mea n-o să mai pună graniți între rău și bine,
Și veninu-amărăciunii îl voi bea chiar din plăceri.

Cel puțin de-am ști ursita ce îndeplinim în lume,
65 De-am ști golul care-l umplem c-o făptură și c-un nume,
Sau de-ăm ști de ce ne ducem, sau de-am ști de ce venim
Naștem oare pentru-a naște, și trăim ca să trăim?^
Sau tot scopul nostru este să lăsăm mereu în urmă,
Prin copiii care-i naștem, alte umbre ca și noi
70 Ce-n pustiurile vieții, însemnează cîte-o urmă
Ștearsă de furtuna Vremei sau de alte urme noi?
3

Toți îmi fură împotriva într-acea fatală noapte,
Și 'zdrobit de-mpotrivire m-am născut și am trăit;
Dar nici Muzele pe-atuncea, legănîndu-mă în șoapte,
75 Nu puteau ca să prevadă c-am să fiu un urgisit.
Muzicele răsunară la botezul meu cu fală,
Și părea că intru-n viață pe o poartă triumfală
îar purtat între dantele, de-ofițeri muiiați în fir
Mă plimbam din brațe-n brațe, fraged ca un trandafir.
80 Pare că fusese-o lume destinată să m-aștepte,
Și că am de moștenire tronuri pe-ale căror trepte
Pun coroane seculare toți feciorii de-mpărați.
A! batjocură amară!... Eu eram din condamnați,
Făceam parte din ocașii ce pe șubrede picioare
85 își tîrăsc ale lor zile ca ghiulele-obositoare,
Și de-aveam să urc, cu timpul, pe vreo culme radioasă
Ga și eu să-mi aflu tronul, era tocmai pe Calvar,
Noapte, blestemată noapte, clipă rea și nemiloasă,
înfieraze-te azi plînsul ca și rîsul meu amar.

ZORI ROZE
(Imitație)

- Pe sub migdali și pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori;
Curgeau lumini din ceruri roze,
Vocalizau privighetori.
- 5 Curgeau lumini din ceruri roze,
Erau copii fermecători,
Și coronați de-apoteoze
Se socoteau nemuritori.
- Și coronați de-apoteoze
10 Treceau-nainte șoptitori;
Pe sub migdali și pe sub roze
S-au dus în umbră zîmbitori.

j

j
|
|

j
j

|
j
j
'

BANCHET LA CURTE
(Poezie coreeană)

- Vesel fumegă din cupe vinul roșu, generos,
Beau curtenii și s-aude cîte-un hohot fioros,
Dar poporul e afară ce se văietă și plînge...
Vinul fumegă din cupe, vesel, roșu —dar e sînge.
- 5 Piramidele de cărnuri mii de pofte răzvrătesc,
Și monarhul le privește cu un zîmbet părintesc,
Dar cetatea este plină și de groază, și de jale...
Piramidele de cărnuri sunt victimele regale.
- Ard în sfeșnice de aur parfumate luminări,
10 Însă ceara li se scurge cu-nnegrite lăcrămări,
Și serbarea se urmează c-o grozavă-nversunare
toți se-nalță și închină...—E a țarei-mormîntare.

PRIETENIE APUSĂ

I

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită —printre ulmi —
Pitorescă o zărirăm printre plante urcătoare,
Și era prietenie între noi, și zi cu soare,
Zi de vară-apunătoare spre poeticele culmi.

Într-o vale liniștită moara ta dormea în pace
Și pîrîul fără zgomot o scâldea și se ducea,
Nici o șoaptă omenească adierea n-aducea,
Ci abia ieșea un freamăt de sub frunzele opace.

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită —printre ulmi, —
Și era pîrîul neted ca un luciul de oglindă;
Însă soarele de vară își sfîrșise-a lui colindă...
Se-nnopta prietenia și poeticele culmi.

Moara ta zăcea-ntr-o vale liniștită —printre ulmi.—

II

15 Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă...
Avea dafini la intrare și năuntru ei cînta
Visul clar al poeziei, voce-n veci armonioasă,
Cînd e-n taină-nsuflețită de-o simțire ca a ta.

Luminoasă și voioasă ți-era casa părintească...
La intrare verzii dafini o-nfloreau fermecători,
20 Avea aer împrejurii, soare cald s-o poleiască
Casa ta ce-adăpostise anii tăi surîzători.

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă,
Și puteai să dormi năuntru de restriște neatins;
Însă, —soarta e pe bunuri pămîntești invidioasă...
25 Cînd un vis ne nălucește, strălucește, și s-a stins:

Casa ta privea-ntr-o stradă luminoasă și voioasă.

III

Inspirarea te-aripase să atingi înalte culmi,
M-ai chemat să-ți fiu prieten—frați de cruce ne legasem,
O simțire și un cuget să ne turbure jurasem;
30 Moara ta zăcea devale, liniștită —printre ulmi.—

Către culmile înalte inspirarea te-aripase:
Pentru mine erai zeul unui vis olimpian,
Visătoarea armonie ce răsare pe pian
Si de care al meu suflet iubitor, s-amorezase.

35 Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi,
Și pornisem, mîna-n mîna printre-a vieței mișelie,
Învrăjbiți ne ducem astăzi în fatala vijelie...
Moara ta zăcea devale, liniștită — printre ulmi —

Te-aripase inspirarea să atingi înalte culmi.

Gîte-un chip ieșea deodată pentr-o clipă în ^lumină
Cînd de om trăit pe mare sub un vînt argășitor,
Cînd de tînăr cu păr galben și cu buze de vergină
înghețate înainte de-a-și șopti poema lor.

I 25 Și prin iadul de-ntuneric se ducea vaporul morței,
Pe un pîntec sau pe altul aplecînd al lui schelet,
Dimineața-ncremenită sta în cer pe pragul porții
Și muia cu lacrimi negre nuanțatul ei buchet.

VAPORUL MORȚEI

între nori și între apă se ducea fără-ncetare
Rătăcit din orice cale sub trăsnițul lui catart;
Valuri-valuri dînd năvală și smucindu-l tot mai tare
îl făceau să șovăiască peste pîntecul cel spart.

5 Vîntu-n funii șuierîndu-și uriașa simfonie
Alerga săpînd prăpăstii în adîncul guraliv,
Răspîndind în largul mării o-ndîrjită ironie
Printre urlete grozave de dușman nemilostiv.

Noaptea neagră de pe valuri îl vedea ca o nălucă
10 Punct mai negru pe cerneala orizonului rotund,
Fără om ca să-i dea suflet, fără minte să-l conducă
Peste unda lătrătoare de la creștet pîn-la fund.

Călătorii și matrozii putrezeau pe puntea rece,
Frunți albastre, buze vineți, pumni închiși și ochi sticliți,
15 Toți muriseră de-a rîndul: cinci și șase, opt și zece,
Și zăceau, mormane-nalte, galben-verde muceziți.

Repezi fulgere prin noapte albăstreau de răutate,
Spintecînd în larg văzduhul sub tăiușul lor de foc,
Și-n zigzaguri ce iau văzul prin colori amestecate
20 Se stingeau șuierătoare într-al valurilor joc.

PRIMĂVARA

Sub flori de măr
Ce mi se scutură în păr
Se umple sufletul de soare;
Pe orice frunți suferitoare,
5 Oh! ningeți albe flori de măr.

Sub liliac
Sunt paseri dulci ce nu mai tac,
Concert de voci mîngîietoare:
Sărmani cu inimi gemătoare,
10 Uitați, dormiți sub liliac.

Pe sub cais
Din aripi bate albul vis
De-o inocență răpitoare:
Amanți cu inimi arzătoare,
15 E fericirea sub cais.

Sub nucul lat
Te afli însă izolat
Și-n umbra lui îmbătătoare
Trecutul naște ca o floare:
20 Ah! de-aș muri sub nucul lat.

BUCOLICA UNDĂ

Bucolica undă adoarme în tihna de sălcii pletoase
Ici-colo trăsните cu aur de-a soarelui apoteoză,
Cînd, fragezi păstori, în penumbră, albesc ca idile
frumoase,
Și goi izbucnesc dintre sălcii —eglogă lactee și roză.

5 Bucolica undă-i primește molatică și-nfiorată,
Sub blonzii cu plastice forme se simte schimbată-n
femeie,
Prelinsă pe nudele corpuri ea tremură, și purpurată
O scutură cinic dar dulce mișcări onduloase de-almeie.

PE BALTA CLARĂ

Pe balta clară barca molatică plutea...
Albeți neprihănite curgeau din cer;—voioase
Zîmbeau în fundul apei răsfrîngeri argintoase;
Oh! alba dimineață, și visul ce șoptea,
Și norii albi —și crinii suavi —și balta clară,
Și sufletul —curatul argint de-odinioară—

Oh! sufletul! —curatul argint de-odinioară.

MĂ UIT LA CER

Mă uit la cer și la pămînt:
Frumos e cerul și pămîntul,
Dar port în suflet un mormînt,
Si-ntr-însul, mort, avîntul.

Ah! doarmă dus acel mormînt
Cu imne pline de misteruri...
Prea bun am fost pentru pămînt,
Prea rău sunt încă pentru ceruri.

ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Privind la bietul meu volum
Legat frumos cînd stă pe masă.
Melancolia mă apasă:
El e bagajul meu de drum.

- 5 La soartă însă mă supun...
Și dacă moartea mă va cere,
Incai îmi zic ca mîngîiere
G-am fost în lume rău și bun.

NOAPTEA DE FEBRUARIE

- Mi s-a părut întotdeauna un ce scîrbos și crud
Ca dupe-o noapte de orgie, pe buze încă de vin ud
Să te cobori în acea ocnă la care s-află condamnate
Nenorocitele ființe ce se numesc: prostituate.
5 Mi s-a părut întotdeauna că este-o crudă profanare
Să uiți că mumă ți-e femeia și că în pîntec te-a purtat,
Nepăsător să pui pe buze o fioroasă sărutare
Precum se pune un stigmat.

- Și cîtă osebire este între amor și infamie,
10 între cădere și cădere, sau sărutări, și sărutări...
De-o parte, tainică plăcere ce se-nfășoară-n poezie,
De alta, bestialitatea unei reci înflăcărări.
O ! și cît am plins pe soarta bietelor nenorocite
Care nu pot ca să aibă nici voință de-un minut,
15 Cu blestemele pe buze de-alte buze-năbușite,
Cu palpite pentru-oricine —cunoscut— necunoscut;
Seara este-o îngrozire pentru unele din ele,
Nededate încă bine cu mîrșavul povîrniș;
Altele, mai decăzute, mai deprinse, sau mai rele,
20 Rîd de cele care-au lacrimi sub al genelor umbriș...
Lacrimi?... Nu mai știu să plîngă de o
vreme-ndelungată...
Lacrimi?... Au vărsat destule ele, care nu mai plîng...
Lacrimile nu dau pîine, și nici jimbla cea uscată

Nu se cumpără cu ele, dacă pică sau se strâng.

- 25 A! Civilizare! Secol de progres și industrie,
Ai mașini de aburi duse, și cu trăsnetul te joci,
Secol plin de prevedere, secol de filantropie,
Tu ai întrecut desigur ale Romei vechi epoci,
30 Îți îndeplinești menirea și nu am de zis nimic,
Dai femeilor calvaruri și poeziilor spitaluri,
Secol de filantropie, cine zice că ești mic?

II

- Viscolea cumplit afară și era o noapte sumbră,
Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți,
35 Ș-arătînd ale lui clape, un clavir zîmbea din umbră
Ca o tînără femeie ce-și arată albiu dinți.
Scaune și canapele avînd droturi sfărîmate
Prin zgîita lor damască de un verde spălăcit,
40 Dau afară-n șomîldoace, dintre pînteci scufundate,
Cîlțul obosit de slujba unui loc neodihnit.
In pereți, vreo două cadre de femei în pielea goală,
Ca în piepturi să deștepte a dorințelor răscoală,
Iar pe scaune, trîntite, cîteva cadavre vii,
Mute între ele, însă, vorbărește dacă vii...
45 Ele toate poartă-n față ca pecetie cumplită
Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită...

- O femeie mai bătrînă le dezmiardă părintește —
Lina este deocamdată mai frumoasă, —ș-o iubește
Deocamdată, dintre toate, într-un chip deosebit...
50 însă nu disprețuiește nici pe Mimi —o nebună
Ce știind ca să-ndrăgească, de nimica nu e bună...
Nici pe Liza, nici pe Mița, nici pe Ana —unguroaică
Care poartă sînge roșu sub o piele de nemțoaică.
Toate fetele sunt bune, și a cărnii exploatare
55 Să-nzecească capitalul într-un singur an e-n stare.

III

Zoe —fată mai brunetă — la fereastră alergase...

Ea, pesemne, c-auzise sunetul de clopoței,
Căci o sanie în curte pe zăpadă-alunecase,
Și intrară în odaie cîțiva tineri derbedei:

- 60 Erau patru—între care, un vlăjgan scăpat de școală,
Care încă nu-nsemnase pe a vieții sale coală
Cu condeiful voluptății vorba magică „Amor”.
Mai frumos ca sfîntul Gheorghe, își da aere viteje...
Ele —repede ghicindu-l, se-ncercau să-l prindă-n
mreje,
65 El, roșind ca o cireașă, se făcea-ntreprinzător,
Și cu Vinul ce băuse, ca turtit să fie bine,
Și cu ochii mari și negri ce cătau în ochii lui,
Îi părea cum că odaia se-nvîrtește, și, în fine,
Lesne poți să mergi la vale, dar cu greu la deal te sui.
70 Unul cîte unul, dînșii, cîte patru, dispărură
In odăile de-alături cufundate-n umbră sură,
Făr-a număra cadavrul ce-l avea fieștecare
Ca mecanic să palpate sub a buzei sărutare.
Cîte patru, și sunt tineri! Cîte patru, și din ei
75 Ce-și prostituie junețea la pierdutele femei,
Cangrenîndu-și corp și suflet cu o minte neînțeleaptă,
Se va naște viitorul, și posteritatea dreaptă.

IV

- Dar din trei, uitate-n jețuri, cea mai tînără-adormise,
Însă somnu-nseninase chipul veșted și-ncrunțat,
80 Scuturînd pe alba frunte umbra jalnicelor vise,
Cînd copilul dinăuntru ieși palid, dar bărbat...
O mîndrie triumfală corona frumoasa-i față,
Și din ochii lui în cearcăn care veseli dau ocol,
S-ar fi zis, de orișicine, preursirea că-l răsfață
85 Si că este dintre-âceia care-ajung la Capitol,
Că degrabă cîștigat-a vreo victorie-nsemnată,
Că de groaza lui dușmanii au dosit-o ca mișei...
Nu! Victoria cea mare, bătălia cîștigată
Nu este decît podoaba tinereții, dezbrăcată
90 Pe un corp ce i se dase pe-o monedă de cinci lei.

Mai veni puțin la urmă un bătrîn uitat de vreme,
Rămășița lui de zile ca să-și dea mai iute-n jaf

Pătrunde, voios și sprinten, fără s-aibă a se terne,
 Căci izbînda bărbăției și-o găsisese într-un praf.
 95 Mai veni și o ființă cu privirile în ceață,
 Ce intra, precum se intră în oricare cafenea,
 Ca să-ți iei cu nepăsare lingurița de dulceată
 Și să pleci trîntind în tavă gologanii pentru ea.

Mai veniră...— Nesfîrșită ar putea ca să ajungă
 100 Lista celor care intră, lista celor care ies...
 Primăvara, ziua crește, însă noaptea e tot lungă
 Pentru carnea ce se vinde palpitînd sub interes.
 O! și cugetînd că, poate, înjositele ființe,
 Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal,
 105 Ar fi mame, coronate cu speranțe și credințe,
 Iar nu frunze tăvălite într-al uliței canal.
 O! și cugetînd că, poate, dacă-ar fi avut în lume
 Inimi pline de iubire să le țină loc de mume,
 Sprijinul vreunui frate, care vine cînd îl chemi,
 110 Sau mîngîietoarea voce a prieteniei sfînte,
 Cu poveștile-nțelepte din risipa-i de cuvinte,
 Spuneți-mi, e cu putință să te-oprești să nu blestemi?

v

Luminările scăzute șovăiau — și prin odaie
 Focul ce murea în sobă c-o albastră vilvătaie
 •115 Flutură, trecînd pe chipul unei searbăde femei.
 Singură mai rămăsese dintre celelalte toate...
 Însă, din minut în altul, rîndul o să-i vie poate
 Și va trebui, atuncea, ca să-și facă rîndul ei.
 Încă-n floarea vieții sale, ea ce este mai trecută,
 120 Este însă osîndită ca să fie mai pierdută,
 Să se plece, mai supusă, la un semn — la un cuvînt.
 O țineau de milă, poate, sub acel coperămînt,
 Și cînd aspra sărăcie zilnic se însărcinează,
 Pe tăblițele pierzării să înscrie nume noi,
 125 Mila, într-o dimineață, te căiește, și oftează,
 Dar te ia frumos de mîină, și te-aruncă în noroi.
 Ea știa prea bine aceasta, și supusă la poruncă

își urma osînda vieții într-a vițiului muncă,
 Iar Frineie, despletită, își făcea un pedestal
 130 Dintr-a corpului osîndă, dintr-a vorbeii degradare,
 Și din tot ce îngrozește, și din tot ce e în stare
 Ca să smulgă trandafirii dintr-un suflet virginal,
 Sau să facă să tresară patimile-n amortire
 Dintr-un suflet peste care, ca un vînt de pustiire,
 135 A trecut desfrîul rece cu instinctu-i bestial,
 Însăși fetele pieirei o priveau cu îngrozire,
 Sau cu scîrbă, de la dînsa, întorceau a lor privire,
 Nevorbindu-i timp de ore, și de zile, și de luni;
 Ea-nfrunta cu nepăsare revoltatele furtive...
 140 Trăsnetul putea să cadă, c-ar fi rîs și-atuncea încă...
 Inima i se schimbasese în prăpastie adîncă,
 Pe-ale cărei margini triste nu mai crește iarba chiar.
 Și din care nu reurcă nici răsunetul afar'.
 Unde se gîndește, însă, stînd în jețul ei trîntită?...
 145 Fața ei odată mută e acuma însuflețită...
 Iat-o... Pare că vorbește fără a zice un cuvînt...
 Pare c-o-nfășoară vâlul unei creșteri îngrijite...
 Pare-a nu mai fi femeia cu simțirile timpite
 Și c-a tresărit cenușa într-al inimei mormînt.
 150 Care vis o nălucește?... Care înger o insuflă?...
 Iat-o... Se ridică, umblă... — pe cînd vîntul care suflă
 Bate-n geamuri, bate tare, și le zguduie cumplit...
 Fîlfîiesc în candelabre luminările deodată...
 Însă ea se îndreptează, palpitînd transfigurată,
 155 Spre clavirul ce-i zîmbește printre fildeșu-nvechit.
 Degetele-i deșirate calcă clapele sonore...
 Armonia se deșteaptă, lenevoasă, la-nceput,
 Visătoare ca fecioara cugetînd în timp de ore,
 La bărbatul ce iubește fără ca să-l fi văzut.
 160 E melancolia dulce dintr-o tainică-adiere...
 E murmurul plin de șoapte al pîrîului duios...
 E o voce ce șoptește, ca să-și uite de durere,
 Un refren din cîte-un cîntec simplu și copilăros,
 Însă, fiecare notă, e o perlă care scapă
 165 De sub degetele albe ce alunecă pe clapă
 Ca să meargă să se spargă cu un sunet cristalin...
 E o melodie sfîntă de pe-o harpă inspirată,
 Este dulcea sărutare de pe buza adorată,

Este-a îngerilor voce dintr-un cer de soare plin.
 170 Și cu cât clavirul varsă note mai armonioase,
 Cu atîta se fixează ochii ei deschiși și mari
 într-o ceață, pe sub care vede zilele-i frumoase
 Strecurîndu-se întocmai ca fantasme legendari...
 Vede casa-i părintească și cu strașinile-i late
 175 Pe sub care se agață cuiburile dărîmate...
 Rîndunelele pe-alături dau ocoale neîncetat;
 Mumă-sa-n pridvorul verde o privește cum se joacă,
 Fetele vin la fîntînă, pe cînd popa-n toacă, toacă
 La biserica din sat.
 180 Soarele pe după dealuri cu încetul se ascunde
 Și aruncă o privire poleită peste unde,
 Roata morii se-nvîrtește, vîntul suflă prin zăvoi,
 Turmele de la pășune trec mugind în jos pe vale...
 Clopoței de la capre zăngănesc voios în cale...
 185 Scumpa ei copilărie se rentoarce înapoi.
 Însă scena se preschimbă, pe cînd rîuri de-armonie
 Se revarsă în cascade de sub degetele ei,
 Și pe coardele sonore trece-ntreaga ei junie,
 Trece prima ei iubire, primul vis de poezie,
 190 Care face să vorbească inima unei femei.
 Dreaptă ca o somnambulă, ea lovește-automatic
 Fildeșul sau abanosul învechitului clavir,
 Pe cînd ochii ei în zare urmăresc un chip simpatic
 Rentregind cu-ncet conturul unui dulce suvenir.
 195 Vîntul scutură fereastra! — Ea nu vede, nici n-aude!
 Focul moare trist în sobă, luminările pălesc...
 Ea tresare —ea renaște —geme cu accente crude,
 Căci și clapele au limbă, căci și clapele vorbesc.
 E pierdut, pierdut trecutul! E pierdută fericirea...
 200 în prezent, nici chiar nădejdea, viața moartă,
 și-njosirea...
 În trecut, era iubire, erau raze, era trai...
 în prezent, ticăloșia; în trecut, un vis de mai.

VI

începuse, făr' să știe, pe divinul *Trovatore*,
 Operă care vorbește cu poezii-n orice ore,

205 Și pierdută-n reverie, ajunsese-n acea parte
 Cînd durerea-n Mizerere printre inimi se împarte
 Și cînd Verdi împrumută note de privighetori
 Ga să zboare, dus de ele, pîn-la cei nemuritori.
 Ochii ei pierdeau cu-ncetul fixitatea lor grozavă,
 210 Și pătrunsă de-o simțire dureroasă, dar suavă,
 Degetele-i descărnate de-abia mai izbutesc
 Din clavir să redeștepte cîntecul dumnezeiesc...
 Mizerere! Mizerere! Dînsa-n lacrimi izbucnise...
 Pe octavele-amuțite mîinile-i încremenise...
 215 Ea uitase ce e plînsul de sunt ani îndelungați...
 Armonie! Limbă sfîntă, care e și-a ta putere
 Dacă faci să curgă lacrimi ca o dulce mîngîiere
 Chiar din ochii ce de ele se arată mai secați?
 Care e și-a ta putere, tu ce-nsuflețești îndată
 220 Chiar cadavrul unei inimi într-un piept înmormîntată,
 Și aci ne faci să plîngem și aci, ca să zîmbim?
 Nu ești tu vreo voce dulce de prin ceruri exilată
 Dacă tu ne faci cu ele ca prin farmec să vorbim?
 Armonie! Limbă sfîntă, limbă plină de simțire,
 225 Tu dai cîntecului aripi și-l înalți de la pămînt...
 între suflete și ceruri ești trăsura de unire,
 Și cînd nu mai cînți în suflet, omul intră în mormînt.
 Ea plîngea... Era scăpată... Dar, c-o grea scîrțîietură,
 Ușa se deschise-atuncea, și-njurînd de dumnezei
 230 Un băcan cu ceafa groasă, mirosind a băătură,
 Puse-o lungă sărutare pe-ofilita ei figură...
 Toți ne-avem destinul-n lume... El pe-al său, și ea
 pe-al ei.

NIPONUL

Fantasmagoric de colori,
Cu coperișuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Niponul magic râde-n soare.

Idolatră de călători
Pe marea lui străvăzătoare
Scamatorie de colori
Și jucărie răpitoare,

Niponul magic râde-n soare.

PE UN ALBUM

Delicată procreare, cuib de visuri feminin,
Plin de fragede iluzii ce încep să te framte,
Fată încă visătoare pe sub genele raslrmte,
Poartă-ți încă scutierul în al ghidului semn,
Însă nu-l lua în brațe ca să nu te descmte.

IN NOAPTE

Albastră era noaptea și fragedă natura,
în cer plutea răzleață o pulbere opal,
Dar valuri îndârjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific înger pal.

Erau muiate-n aur abisurile-albastre,
Safire luminoase eliptic gravitau,
Clikeau diamantate oștirile de astre
Și-n pace să reintre zadarnic căutau.

Și valuri îndârjite urca în mine ura,
Domnea Satan în mine, magnific înger pal..
Albastră era noaptea și fragedă natura,
Și-n cer plutea răzleață o pulbere opal.

LIBELULE

Libelule grațioase
Zboară-n aerul de vară...
Au corsete minuscule,
Și pe aripi radioase
5 Readuc speranță clară:

Zi de vară, libelule.

Peste tot metamorfoză,
Poezie, schinteiere,
Și sub glorie solară,
10 Delta fragedă și roză,
Iar, suavă mîngîiere:

Libelule, zi de vară.

Apoi din frământarea lucioasă ce zarea
Că sapă împrejurii o roșie viitoare
Din care e ajunsă de flăcări arzătoare,
Simți că se aruncă Satana peste ea.

IN ATELIER

„Voiesc, iubite pictor, o pânză cum n-a fost...
Să văd din întuneric că iese-n pielea goală
Satana care-n mine stîrnește o răscoală
Pe cînd zadarnic caut de el un adăpost.

5 îl văd frumos și searbăd, aproape o fecioară,
Avînd pe-o gingășie de Bacchus indian
O frunte visătoare sub păr de-atenian
Și-n buzele-i de flăcări cutremure ce-omoară.

Fă-1 dulce totdeodată ca taina unui vis
10 Ce-n leagănu-i de aur te-adoarme cu blîndețe
Atunci cînd plin de viață și beat de tinerețe
Te lași pe nesimțite s-aluneci spre abis.

Sau scoate-1 dimpotrivă din negura cu șoapte,
Nălucă fără seamăn cu ochii schinteînzi,
15 întocmai cum e-n clipa sălbaticii izbînzi
Cînd sufletul mi-l soarbe în fiecare noapte."

Și jalnica ființă, furată de-aiurare,
Cînd pasul și-1 mai duse prin largu-atelier,
Isterica privire pe niște lănci de fier
20 S-opri încremenită de-a lor străfulgerare.

HORA

Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea. -
în cer era soare
Și flori pe vîlcea.

5 Pe lîngă izvoare
Voioasă trecea. —
în cer era soare,
Și flori pe vîlcea.

0 Sub ulmi la răcoare
Să șeadă-i plăcea. —
în cer era soare
Și flori pe vîlcea.

Era zîmbitoare,
Cîntînd se ducea... -
5 în cer era soare,
Și flori pe vîlcea.

NOAPTEA DE IANUARIE

I

Deznădejde fioroasă, strălucitu-mi-ai pe frunte,
Și încinsu-m-ai cu flăcări care-ntreg m-au mistuit,
Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsași pe el un
munte,

Dar mi-ai dat ș-a ta putere spre a nu fi de el strivit.
5 îmi făcuseși o coroană ce ca pietre nestemate
Avea lacrămile mele ce luceau la focul tău;
M-ai ținut în orice clipă cu simțirile-ncordate,
Mi-ai fost soră preaiubită și mi-ai fost și crud călău.
Ca Iacov frumos și tînăr ce-adormise la fîntînă,
10 Deșteptat fără de veste de un înger lucitor,
Mă chemași la luptă cruntă și ai vrut să-mi fii stăpînă
Și să-mi pui pe beregată uriașul tău picior...
Ca Iacov intrai în luptă ș-am ieșit ca el de-asemeni,
Și nici tu nu ești învinsă și nici eu învingător,
15 Dar alături de-oboseală ne-am culcat ca niște gemeni
Ș-am dormit, de este-o vreme, într-un somn îngrozitor.

Lumea care este-o mare cu talazuri furtunoase
Mi-a văzut a vieței navă ici și colo alergînd,
Dusă-n voia întîmplărei pe-adîncimi întunecoase,
20 Care n-au fost măsurate nici de ochi și nici de gînd.
Spre limanul care-l caut mă tot duce-a mea simțire,
Dar pe cînd îl cred aproape nici în suflet nu-l găesc,
Și pe veci aceeași groază port și-n minte și-n privire,

Către nici un țărnam ai vieții n-am s-ajung să odihnesc.

- 25 Lemnul dacă arde-n vatră a rămas cenușă rece,
Ce mai caut oare-n lume dac-am dat tot ce-am avut?
Sunt un soare care-apune, sunt un cântec care trece,
Sunt o frunză care zace pe al vieții negru lut.
M-am născut în niște zile când timpita burghezime,
30 Din teighea făcând tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime;...
Zile când se-mparte țara în călăi și în victime
Și când steagul libertății e purtat de cârciumari.

II

- Inimi reci ca vântul iernei, psalmodii pe-același metru,
35 Voi, ce vecinie înfrîinate de al liniștii tic-tac
Regulat orele vieții bateți ca un cronometru,
Știu că versurile mele în adîncul vostru tac.
Ele nu vă spun nimica, —sunt cuvinte fără viață,
Cel mult sunete deșerte pentru moartea ce vă-ngheață;
40 Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura
Și acum și totdeauna; —și puteți rămîne mute...
Lara și Romeo vocea vor veni să-mi împrumute,
Și cu dînșii pe-ai mei umeri aplecați ca niște îngeri
Se vor smulge de pe buze-mi armonii muiate-n plîngeri.
- 45 Credeți oare că un cântec când din suflet se revarsă
Se așteaptă să răsune printre suflete de morți?
Credeți oare că o frunte când de foc ceresc e arsă
Și străbate c-o schinteie l-ale raiurilor porți,
Vrea să știe de-omenire, când pe-a cerului cărare,
50 Coronați de-o strălucire de lumini dumnezeiești,
Heruvimii se coboară într-a gîndului cîntare
Pentru-a-i da și consfințirea armoniei îngerești,
Sau că roua pică, poate, pentru frunze ce zac moarte
Prada pulberii în care le ia vîntul să le poarte?
- 55 Însă voi, ce-ați plîns cu mine pe ruinele simțirei,
Frații mei de cugetare, frații mei de suferinți,
Voi, ce-ați fost luați ca mine pe-aripa nenorocirei,

- Dînd la vînturile soartei aspirații și credinți,
Voi, care-ați trăit ca mine între cearcăne înguste,
60 Sfișiați de-al vostru suflet ca de lacome lăcuste,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
Este o poemă-ntreagă de-a fi plîns și suferit.

- Voi care cunoașteți viața sub oricare formă — voi,
Frunze veștede, purtate de răstriște prin noroi,
65 Voi care-ați umblat pe uliți fără haine, fără pîine,
Și v-ați dus prin ploii și zloată cum se duce cîte-un cîine,
Ridicînd în lupta vieții frunți semețe de eroi,
Voi, nesiguri nici de astăzi și nesiguri nici de mîine,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
70 V-a fost frig și v-a fost foame, însă nu v-ați umilit.

- Voi, care în nopți senine ați pîndit pe sub ferestre
Pe când luna-mbracă zidul cu tapetele-i măiestre,
Pe când vîntul pleacă fruntea teiului mirositor;
Inimi vecinie zbuciumate, sub al dragostei fior,
75 Tineri care, din femeie, v-ați făcut o zeitate,
Corpuri necorupte însă, suflete electrizate,
Voi puteți a mă-nțelege, căci voi singuri ați trăit...
Este o poemă-ntreagă să poți zice: „Am iubit”.

- Voi ce-ați fost purtați pe aripi de-o cerească inspirare,
80 Geniuri ce-mbrățișarați toată-nvățătura mare,
Voi ce-ați despîcat natura c-o privire de vultur,
Cugete, admci prăpăstii ca al cerului azur,
Harpe tainice atinse de suflarea nemurirei,
Spirite-ale veciniciei, raze-ale dumnezeirei,
85 Voi puteți a mă-nțelege căci voi singuri ați trăit...
Sufletul e o poemă cu un cer nemărginit.

- O! dar voi, care prin viața ce pe buni și răi adapă,
Treceți fără-a lăsa urme ca și cîinele prin apă,
Grași, pedanți, burdufi de carte și de-nvățătură goi —
90 Bogătași ce cu piciorul dați la inimi în gunoi,
/Parveniți fără rușine, miserabili ce la cîrmă
| Faceți salturi de paie pe frînghie sau pe sîrmă,
L N-am cu voi niciun amestec, căci în lume de-ați trăit,
Este o satiră-ntreagă faptul că v-ați zămislit.

III

95 Aide, soartă nempăcată, scoală-te din nou la luptă...
Sau dă-mi viață, sau dă-mi moarte căci din somn m-am
deșteptat;
Ia pumnalul laș dar sigur, dacă sabia ți-e ruptă
Să-l înfigi pîn' la prăsele într-un suflet revoltat,
Sapă-mi groapa cît de-adîncă, fă-mi dușmani chiar

4 Ni A f'i;r -s. | s - , % ' - .
A , d V ' & i ' / "

100 Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori,
Inimile simțitoare au la piepturi să le poarte —
Voi fi cer, parfum și șoaptă, și nu poți să mă omori.
Poți s-apeși peste-ai mei umeri cu puteri nenduplecate,
Poți să-mi storci cumplite lacrimi sau un rînjel fioros,
105 Voi găsi în orice timpuri cîte-o inimă de frate,
Voi găsi în orice timpuri un răsunset mîngîios.

Dar cum noaptea sta să piară, ca prin visele-adorate
M-am simțit mai viu, mai tînăr, cu durerile-alinate,
Ș-am zîmbit..., uitînd veninul care-n suflet mi s-a
strîns,

» ma w * m> K 0% f%

110 Căci, firește, viața este tot ciudata comedie
Care-amestecă-mpreună și dureri și bucurie,
Punînd lacrimi lîngă zîmbet, punînd zîmbet lîngă
plîns.

Alex. Maccioni
17

Excelsior-Excelsior

Albina De Aere - Sensuale - Flori
Saere.

Diffusa Nae Varietas

Excelsior, foaia de titlu a ms. definitiv, nr. 3.406, i.l.r.

FÎNTINA

Cunosc o fîntînă pe valea umbrită:
Un grangur de aur cîntînd m-a-ndemnat
S-adorm între frunze de plopi și răchită,
Să uit de orașul în care-am oftat.

- 5 Pe valea umbrită cunosc o fîntina:
O mierlă cu care de vorbă am stat,
Aflînd că durerea o sufăr stăpînă,
A rîs cît se poate, iar eu am oftat...

Pe valea umbrită cunosc o fîntînă.

II

- 0 Prin frunze ascunsă albește pe vale:
In lume ce caut și ce-am căutat?
De mine mi-e jale, de alții mi-e jale...
Oh! grangur de aur cu viers neuitat!

- Albește pe vale prin frunze ascunsă:
5 Izvorul ei curge de zori sărutat,
Dar e a mea soartă la culme ajunsă...
Oh! tainică mierlă cu rîs neuitat!

Fîntîna sub frunze albește ascunsă.

MOISE

Cînd scăzu al său prestigiu, răzvrățiți cînd fură toți,
Vrînd să aibă glas profetic, suflet nalt de patrioți,
Biblic vers pe buze moarte, zeu semeț sub tîmple-nguste,
Moise fața și-o ascunse între mîinile auguste.

- 5 Preanțeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt
Era stei de nemișcare și cu ochii în pămînt...
Credincioși îi rămăsese vreo doi — dar fiecare:
„Oare nu mai ești tu Moise?” îi striga cu voce tare,

- io „Marea Roșie nainte-ți zid de apă nu stătu?
Faraonul înăuntru nu-l făcuși de s-abātu?
Oastea lui cea strălucită n-o tîrîși să piară-n valuri
Cît din toată grozăvia numai oase zac pe maluri?

- Nu făcuși din piatra stearpă să țîșnească alb izvor
Care-a curs ca rîu de lapte pe al mușchiului covor?
15 Și-n pustie, pe cînd foamea ne-a fost aprigă dușmană,
Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cereasca mană?

- Scoală—ceasul derăstriște numai este"... — Dar, tăcut,
Se-nălță de jos profetul între-ai săi neîntrecut,
Si urcîndu-se în munte sub a serii strășnicie,
20 Cu nori groși de ceață albă se-mbracă pe vecinicie.

BĂTRÎNA STÎNCĂ

Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc:
O sapă apele să scape de ea, și-n veci o pizmuiește
Țăranul prost, zicînd c-ar face ogor din locul ce robește
C-un ceas-nainte ca s-o surpe de-ar fi să afle vreun
mijloc.

- 5 Bătrîna stîncă simte gîndul ce împrejurul ei rînjește,
Dar tace, și cînd suflă crivăț ea sfarmă viforul tăios,
Și ocrotită valea-ntreagă dă roade spornice voios,
Pe cînd chiar apa care-o sapă din sînul ei se
limpezește.

- Bătrîna stîncă e zadarnic de ani luată la mijloc...
10 In umbra ei pasc încă mieii ș-ajung vlăstarii brazi
puternici,
Și fie-n mare sau mic număr, neputincioși sunt cei
nemernici —
Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc.

COMORI DE AUR

Comori de aur dorm ascunse-n minăstire.
Călugărul murind i-a spus că sub altar
Se află cu prisos lumeașca fericire.

- Neliniștea-i de-atunci e fără de hotar:
5 El caută prilej năuntru să pătrundă
Și zilnic împrejur se plimbă solitar.

Ar vrea pe dupe stîlpi penumbra să-l ascundă,
Pe-averi de voievozi se vede suveran,
Silește pe noroc la glasul-i să răspundă;

- 10 Ajunge-aljлумii domn din fiu de poporan,
Dar cînd dupe altar rămîne-n asfințire,
Se simte-nfiorat de-o groază de țăran:

Comori de aur dorm ascunse-n minăstire.

EPIGRAF

își dau albinele silință,
Muncind cu multă sîrguință
S-adune sucul de prin flori;
îl duc în stupi ș-apoi îndată
O miere dulce e-njghebată
Spre-a-mbogăți pe negustori;
Avem o soartă-asemănată
Strîngînd poetice comori:
Căci orișicare ne-ar fi ciuda
Ne e sudoarea ca și truda
Pentru librării viitori.

OSPĂȚUL LUI PENTAUR

Templul nalt ce e din piatră cu-ngrijire prelucrată
în inscripții hieratici răsbindite cu belșug
Prin al soarelui praf de aur schinteiază și s-arată
Uriaș prin înălțime, răpitor prin meșteșug.

5 Pe sfințenia tihnită stîlpi de umbră priveghiază,
Pe cînd flăcări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins;
Uși de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoșează
Intunericu-l frămîntă cu năluci de aur stins.

io Sfinxi pe socluri de-alabastru așezați pe două rînduri,
De la scara care duce pe platforma de porfir,
Roși de vînturi, arși de soare, dar senini de orice gînduri,
S-odihnesc cu moliciune printre flori de trandafir.

Dar in sala hipostilă, împrejurul unei mese,
Pentaur, poet și preot, stă cu oaspeți numeroși,
15 Cupe de-onix se ridică, daruri scumpe, lui trimese
De Ramses și de curtenii cei avuți și generoși.

Dintr-o singură fereastră cade-o trimbă luminoasă,
Ce-nfășoară comesenii într-un nimb strălucitor,
Fundul templului se pierde sub un strat de umbră
20 Ce pe zei adăpostește de-orice gînd pîngăritor.^{groasă,}

- Robi frumoși cu piepturi goale și cu ochi șireți de vulpe
Ies fantastic ici și colo din noptosul labirint,
Au tunici cu fir cusute, calasirise pe pulpe,
Și înalță vase de-aur înflorite cu argint.
- 25 Un peșchir ca hiacintul masa toată o-nvește,
Și pe purpura-nfocată, în lădițe de sandal,
Floarea tainică de lotus întristat se vestejește
Printre poame ce se urcă pe sub bolți piramidal.
- Rînduiala domnitoare e de meșter plăsmuită:
30 Raci de mare ce spăimîntă, stridii cu mărgăritar!,
Avînd dreptul fiecare dintre scoica siluită
Să ia boaba încleștată în calcariile tari.
- Plăsmuiți după natură, pești din cărnuri delicate,
Ce cu solzi de gelatină în argint se oglindesc,
35 Lîngă pasări de tot felul, și întregi, și despicate,
împreună cu vînături nencetat se grămădesc.
- Tot ce e mai bun pe lume, strîns cu bani și iscusință,
îmbrîncește înainte lâcomiile trupești,
Și pe cînd se schimbă vorbe și se bea cu prisosință,
40 Pe metalice tripede ard parfumuri arăpești.
- Sirieni cu forme clasici, copilandri prin etate,
Dar pișcați în ciuda vîrstei de-al plăcerilor tăun,
înmuiați în tinerețe ea-ntr-un lac de voluptate,
Peste masa largă mișcă evantalii de păun.
- 45 Și cum robii vin să cînte din cimbal și din chitară,
Pentaur ridică vocea, și pe harpa lui de bard
Eopea strălucită curge falnică și clară,
întrecîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard.
- „Sub Ateș căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă,
50 Părăsit de toți oștenii și aproape-nconjurat,
Brațu-i ager se înmoaie, spada sa e-n două ruptă,
Dar pe barbari să-i înfrîngă sau să moară, a jurat.
- Șetasar ce-i stă-mpotrivă, de prisos i se opune,
Maiestatea-sa năvală își repede al său car:
- 55 Calcă, culcă,-mpunge, rupe, taie, spintecă, răpune,
C-o mînie trăsuitoare în al ochilor focar.
- Zeul Month îi dă iuțeala și Baal a lui putere,
G-o silință uriașă sparge zidurile vii,
Iar în urma lui se scurge sînge roșu din artere,
60 Ca un must de struguri negri de sub teascul unei vii.
- Și pe cînd se luptă capii cu grozava-nvălmășeală,
Călărimea nesupusă trăsuitoarei zăticniri,
Printre pulberea ce urcă licărind de-năbușeală
Pe monarc îl urmărește cu sălbaticе răcniri.
- 65 Tarekenas —I-acest nume se întoarce fiecare
Către oaspetele tînăr mai frumos ca zeul Ra —.
Vede-al regelui pericol, și sub două mii de care
Uruind pe roți de-aramă face cîmpu-a tremura.
- Un torent ce-și prăvălește cursul de-apă peste stăvili
70 Nu s-asvirle printre pietre cu asalt mai mugitor,
Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte praviîi
între nori cînd izbucnește nu e-atît de-asurzitor.
- De sub roți, de sub copite, de sub spada ce se frînge
Printre coaste sfărîmate unde fierul s-a vîrît,
75 Izvorește, sare, curge, un întreg potop de sînge
Și-un morman cumplit de leșuri umple cîmpul mohorîfc.,
- Șetasar, Șirab, Patasa, peste cîmpii păduratici,
Căutîndu-și mîntuirea, fug de panică coprînși,
Și Ramses, oprindu-și caii, dintre-oștenii asiatici
80 Nu mai vede în picioare decît turma celor prinși."
- „Lui Ramses și Tarekenas slavă-n veci nemărginită"
Este strigătul ce sala o străbate pînă-n fund,
Iar ecoul ce deșteaptă pe o scară nesfîrșită
Printre-abisurilo vremii se tot face mai profund.

Căci Cezarul o știe mai rea și decît^ el;
E vinu-n cupe de-aur și sîngele pe scară;
Desfrîu de vin-năuntru, desfrîu de sînge-afară...
Dar astfel precum este: bizar și criminal,
25 Neron e încercarea de-a fi original.

NERON

Privire-adîncă. Searbăd. Ca cioc de vultur, nasul;
'Sprîncene arcuite și trase cu compasul;
O frunte largă; buze ca veșteji trandafiri;
Pe ochi perdea de gene din pleoapele subțiri
5 Ce lasă să străbată cum stau întredeschise
O lume de concepții ș-o lume de abise.

De lebădă-i e gîtul; de marmură-al său piept,
Aci, de pe-o terasă, îl vezi semeț și drept
Privind albastrul Tibru, panglică lucitoare,
10 Pierdut cu mintea-n visuri, scăldat cu fruntea-n soare;
Aci, molatec, leneș, apleacă, feminin,
Grumazul său de fildeș pe toga sa de in.

Neron!... Palatul, noaptea, răsună de orgie
Precum răsună, ziua, orașul de urgie...
15 Banchete, flori, Falerno și cîntece de-amor
Ciocnindu-se, adesea, cu țipete ce mor.
Pornesc, peste tot locul, un haos fără nume—
Dar haosu-nsemnează o epocă, ș-o lume.

Neron!...

30 E Roma-n flăcări, în lacrimi și-n măcel,

ZI DE IARNĂ

- Se-imorează ceru-albastru,
Nici o floare, nici un astru,
Căci și cer ca și pământ
Pus-au vara în mormânt.
- 5 Toate frunzele-adorate
Zboară-n vînt amestecate...
Corbi și ciori-nnegresc pe sus...
Rîndunelele s-au dus.
- Fulguiește de ninsoare
10 In pustiele ogoare,
Urlă crivățu-n copaci...
Vai de oamenii săraci.
- De la munte pîn' la baltă
Numai crivăț ce te saltă;
15 Numai cer posomorit
Peste cîmpul mohorît.
- Bătătura e pustie
De belșug și veselie,
Și de-al verei cîntec viu
20 Orice suflet e pustiu.

- Sus la stînele din munte
Pe zăpadă își fac punte
Lupi prădalnici și mișei...
Vai de turmele de miei.
- 25 Peste tot numai zăpadă,
Ce s-adună în grămadă
Sau se-mparte-n fel de flori
Sub ai vîntului fiori.
- Prin pădurea troienită
30 Nu e creacă nenflorită,
Dar în loc de ghiocei
Pretutîndeni e polei.
- De prin coșuri iese fumul
Ce mereu își trage drumul
35 Sub al iernii cer senin...
Vai de cei fără cămin.
- Prin orașe umblă-n sănii
Fel de feluri de jigăanii
Ce-năuntru nici nu-ncap
40 De samur și de sangeap.
- Tot prin falnice locașe
își duc frunțile trufașe.
Dar de nas, de nu le-ajungi,
Sub mînuși au ghiare lungi.
- 45 Viscol, crivăț nu-i atinge,
Soba-n veci nu li se stinge...
Sunt boieri sau boieriți...
Vai de oamenii cinstiți.

ÎNJURAȚI-MĂ, PRIETENI.

Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar,
Veți avea destulă vreme
Să mă plîngeți în zadar.

- 5 Nu sunt încă, nu sunt încă
Pe al morții negru car —
Înjurați-mă, prieteni,
Dați-mi cupa cu amar.

- 10 Trageți hora de urgie,
Și rînjiți cu rîs amar —
Veți avea destulă vreme
Să mă plîngeți în zadar.

AVÎNT

Precum în largul mării corabia s-oprește
Cînd vîntul nu mai suflă și pînza pe catart
Atîrnă nenstrunată sub luna ce-i zîmbește
Cu razele ce-asupră-i zadarnic se împart;

- 5 Precum vioara tace cînd coarda se destinde
Ș-abia auzi în suflet cîntînd ca printr-un vis
Răsunete suave, voioase sau murinde,
Ce trec prin amintire c-un farmec nedescris;

- 10 Așa-n răstriaștea vieții, poetul, și el tace,
Cu inima rănită în pieptul sîngerat,
Nimica nu-l mai mișcă, nimica nu-i mai place
Și-l află-orice simțire eu sufletu-nghețat.

- 15 Ca el e și matrozul corăbiei oprite...
Avîntul și-l legase de-al vasului înot,
Iar apa oglindește priviri nensuflețite,
Și mută se întinde oglindă peste tot.

- 20 Sunt triste, oh! sunt triste momentele acele,
Căci inima rănită a bietului poet
Adoarme ca și marea sub cerul plin de stele
Și nu mai cîntă-ntr-însul speranță nici regret.

Precum însă deodată la-ntîia adiere
Corabia tresare pe-al undei sîn amar
Și pînzele se umflă ș-o-mpinge cu putere,
Jucînd-o în boiestru ca falnic armăsar;

Tot astfel inspirarea deodată se ridică,
Și aripi nevăzute îl schimbă-n semizeu,
Se-ntinde pe hîrtie a versului panglică,
Iar sufletul în urmă își lasă corpul greu.

Lirismul și satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprinse din foc dumnezeiesc,
Nou Moise, el se urcă atunci pe vîrf de munte
Și alte legi sădește în sufletu-omenesc.

Deși în urmă-i urlă a urei aiurare,
Zîmbind, cînd să-l sfișie cei răi se învrăjbesc,
Așa de sus țintește ș-atîta e de mare,
încît coprinde totul: ceresc și pămîntesc!

El vede armonia din lumile eterne,
Pricepe nesfîrșitul ș-al totului mister;
Materia în față-i se fierbe și se cerne,
Urmează în adîncuri cometele ce pier;

Știința grănițată o calcă în picioare...
Atomele iau viață, le simte cum trăiesc...
Le-aude bucuria sau lunga lor plînsoare
în vecinica mișcare pe care-o-ndeplinesc;

Coboară printre oameni și știe să mîngîie,
Și cîntecu-i se varsă ca rîuri de isop,
El curăță și spală de-a patimilor rîie...
Insulte nu-l pleacă, să rîure potop;

Căiește pe poporul ce merge la pieire,
Tiranu-ncremenește sub biciul lui de foc,
Dar vai! el care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viață nici pîine, nici noroc.

PE LACUL DE GARDA

(11 și 10 silabe)

Frumoase flori, rochițe delicate,
Voi vă urcați —urcați-vă mereu...
Zîmbiți voios de soare colorate,
Că vă privesc cu drag prin geamul meu.

în zori de zi, spre apele albastre,
Cînd mă deștept ca să mă uit pe lac,
Văd cum se sting licăritoare aște
Și cum s-aprind colorile ce-mi plac.

10 Atunci, atunci, rochițe delicate,
De raze vii, voios cînd străluciți,
Vă bucurați de soare colorate
Și mîngîiați pe cei nenorociți.

15 Eu nu mai am speranță, viață, soare,
Și simt de-acum ai morții reci fiori,
Dar tot zimbesc văzînd cîte o floare,
Și aș voi să am pe groapă flori.

Prin scorburi de copaci,
Așa și tu biet suflet,
Abia avînd răsuflet,
Te-ascunzi în piept și taci.

DIN CE ÎN CE...

Din ce în ce mai multe
Amarnice insulte
întîmpin nencetat,
Cît inima-mi sărmană
întreagă e o rană,
Un hoit de sfișiat.

Albastra boltă-mi pare
Cernită de-ntristare.
Ca sufletu-mi în dor,
Iar lacrimile mele
întunecă și stele
Si soare-ncălzitor.

E iarnă, este gheață
întinsă pe-a mea viață,
Precum pe niște văi
Zăpada se întinde
Și-n giulgiu-i coprinde
Păduri, izvoare, căi.

Și cum ascunsă tace
Privighetoarea-n pace

VÎNT DE TOAMNĂ

Mă zoresc să scriu degrabă..
Pentru ce, nu știu nici eu:
Mă zorește Dumnezeu?
Simt că viața mea e slabă?

Cînd apusul e mai falnic,
Norii toți cînd strălucesc,
Melancolic îi privesc
Și rămîn cu ochiul jalnic.

Este oare, este oare,
Semn de moarte pe curînd
Versul meu ce plînge blind
Ca susurul de izvoare?

Cu octomvrie ce vine,
Fi-voi oare frunza-n vînt
Doborîtă la pămînt
Și uitată de oricine?

De-aud clopotul de jale,
Fără voia mea tresar,
De-ntîlnesc funebrul car,
Mă întorc din a mea cale.

TU CE EȘTI A NAȘTE

Tu ce ești a naște, suflet rupt din mine,
Clipă dintr-o vieață plină de suspine,
Poate la necazuri ai să mă blestemi
Și vei zice, poate, c-ar fi fost mai bine
5 Rămînînd ce fost-ai să nu-nveți să gemi
Tu ce ești a naște, suflet rupt din mine

Zi oricare vorbă la nenorocire...
Oare eu născut-am cu a mea-nvoire?...
însă niciodată nu uita că eu
10 M-am luptat în lume fără șovăire
Și mi-a fost în sprijin bunul Dumnezeu.
Zi oricare vorbă la nenorocire.

Către-aceleași lupte poartă al meu nume
Fără-a ști ce soartă vei avea în lume
15 Și la urmă trece-l altuia și tu...
Va veni răstriștea vrînd să vă sugrume,
Dar și mie-mi strînse gîtul cît putu...
Către-aceleași lupte poartă al tău nume.

Vieața e o mamă pentru mulți grozavă.
20 Orice zi le-aduce un pahar de-otravă...

Cerul este însă plin de străluciri,
Și a sărutării flacăre suavă
Umple-al nostru suflet eu-ndumnezeiri,
Și e dulce vieța chiar când e grozavă.

SE DUCE...

Se duce noru-n al său zbor
Ca gândul meu rătăcitor,
Aci de lună poleit,
Aci de noapte înnegrit.

5 Se duce râul pe costiș,
încolăcit pe sub frunziș,
Aci șoptind un cântec blînd,
Aci umflat și spumegînd.

10 Se duce vîntul printre foi,
Se duc și lucruri vechi și noi,
Se duce tot ce e de dus,
Pămîntul jos și luna sus.

Dar când e totul călător,
Schimbat mereu sau schimbător,
15 Al meu destin e neîncetat
Neschimbător și neschimbat.

CURTEA CU JURAȚI

- Ați fost oare vreodată la Curtea eu jurați?...
Acolo sunt victime și sunt și vinovați.
Acolo poate-oricine să meargă ca să-nvețe,
Că viața e un taler ce are două fețe:
5 Pe-o față este Raiul și pe-alta Iadul. — Rai
E dulcea bogăție cu vecinicul ei mai,
Cu paturi, cu poloage, cu jețuri de mătase,
Cu searbede ființe în șiruri lungi de case,
C-o lume de dorințe ce-ndată se-mplesc
10 Cu „pun-te, ia-te, masă” în chip împărătesc,
Cu slugi, care stau gata să-ți fie la poruncă,
Cu tot ce e plăcere și tot ce nu e muncă;
Cu toate câte-n fire sunt Rai și nu sunt Iad.
Trecînd prin amîndouă, cunosc pe unul ș-altul:
15 Splendoarea și noroiul, parchetul și asfaltul,
Și fără-a-mi frînge gitul la Iad știui să cad,
Știui să-nvăț ce este cumplita sărăcie,
Cu boli sau trebuințe ce corpul ne sfișie,
Cu soba înghețată pe viforul de foc,
20 Cu ghetе scîlciate prin bălți și prin noroaie
C-o inimă pe care restriștea o-ncovoaie,
C-o muncă fără roade ș-un trai fără noroc.
Știui să-nvăț ce este a banului valoare...
Aflai că e stăpînul pe viață și onoare...
25 Aflai că fără dînsul ești mort deși ești viu;

Ani lungi, văzui tot negru frumosul cer albastru,
Și fără s-am speranța de-a ști ce-am să deviu,
De-a rîndul, aruncat-am în ora de dezastru
Pe marea disperării în care m-afundam
Cu scaune șchiopate, oglinzi sau canapele,
Și munca cea mai stearpă și cîntecile mele.
De-a rîndul cite-o treaptă mai jos mă coboram ...

[.]
Și toate împreună formează-o bogăție
De fiere distilată pe-o fragedă junie,
Și toate împreună făcîndu-mă bogat
îmi sunt a mea putere și-mi fac a mea mîndrie...
La douăzeci și unu de ani în pușcărie,
Alături cu tîfharii, să-i plîng am învățat.
40 Cunosc a vieții carte, și-acel care-o cunoaște
Citînd-o-n timp de zile sub lacăte și broaște,
Cunoaște și ce este o Curte de jurați...
Mi-aduc și azi aminte de ziua achitărei,
De zgomotul din sală, de domnii avocați,
* De-aprozii de la ușă, de vorbele-acuzării,
* Tipînd să mă trimită pe șase ani la gros,
De mine-n haine negre, gătit ca de paradă,
De lumea ce-alergase voind ca să mă vadă,
De stradele-mbulzite de-un public furtunos,
De-ntreaga-mi tinerețe în sala judecateri,
De muzele-mi satirici pe banca de-acuzați,
Aduse între săbii și puste de soldați...
îmi pare că simt încă palpitele etății,
Palpitele acelea sunt imnul libertății,
o Ferice de acela ce-n pieptu-i le-a simțit,
o Deși, la urma urmei, rămîne păcălit.
Ai dreptul, nu e vorbă, afar' din pușcărie
în toată libertatea de foame ca să mori...
o Jurații m-achitară, făcînd o nerozie,
o Noroc că se arată cu minte uneori.

STUFUL DE LILIAÇ

Era o zi senină ca fruntea de fecioară
Ce e neturburată de-ai patimelor nori,
O zi în care șoapte de îngeri se coboară
Și vin pe-o adiere să cînte printre flori.

Subțiri ca o dantelă urcau mereu din apă
Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac,
Și prins de-o rece stîncă pe care vîntu-o sapă,
Gemea mușcat de vînturi un stuf de liliac.

10 Plăpîndeale lui ramuri abia înmugurite,
Văitîndu-se pe soarta ce-acolo le-a sădit,
Nainte de-a-și da rodul mureau învinețite
Cînd ea veni să șeadă sub stuful oropsit.

Atunci acele ramuri deodată înfloriră
Ș-o ploaie azurie vărsară peste noi...
15 O! Doamne, acele clipe ce repede pieiră...
Uscat e liliacul și nu mai suntem doi.

ÎN ARCANE DE PĂDURE

în arcanse de pădure întuneric ce spăimîntă.
Frunza tace lîngă frunză și copac lîngă copac;
Noapte tristă, noapte mută, noapte moartă, cer opac —
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

5 în arcanse de pădure vijelie ce spăimîntă,
Trăsnet roșu ce-nfășoară și surprare de potop;
Pentru ce e armonia o mînie fără scop,
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

io în arcanse de pădure grozăvie ce spăimîntă,
Aurora-ntîrziată nu s-arată sub frunziș,
întunericul în cale i s-a pus în curmeziș—
Dar privighietoarea cîntă, dar privighietoarea cîntă.

PĂDUREA

Nimica n-are ca pădurea mai multe farmece s-atragă
Un suflet ce iubește taina frunzișelor cu umbră dragă
Și nicăieri nu poți mai bine de lumea-ntreagă

Decît pe-ngustele potece sub bolțile cu frunze verzi.
să te pierzi

Frumos e muntele ce-nalță spre ceruri fruntea
Frumos e cîmpul ce se-ntinde ca și o mare de
verdeață,

Frumoasă, marea liniștită sau cu talasul răzvrătit!
Însă nimica cu pădurea nu poate fi asemuit.

Ea n-are-n sînul ei castele, dar soarele cînd o izbește
O populează cu fantasme, și cîntu-o face de vorbește,
Ș-aci zărești palate-nalte, ș-aci, cînd ele se desfac,
Ridică vocea orice frunză și-n om se schimbă-orice
copac.

Și cîte gînduri nu deșteaptă cîte-un stejar mai
vechi, ce știe

A veacurilor dispărute povestea cea de bărbăție,
El ce sub umbra lui bătrîna s-adăpostească a putut
Cîte-un Mihai al țării noastre, trăit și mort
necunoscut.

Pădure, cine nu iubește suava ta melancolie,
Tu ce ridici spre ceruri brațe visîndu-ți dulcea poezie,
Și care om venind în tine nu se pricepe înălțat,
20 Cu rănile în piept închise cu doru-n suflet alinat?

Poetul dacă se așează la vreo răspînte cu fîntînă
Vorbește cu izvoru-albastru de-a codrului
frumoasă zîină,
Ce se tot face nevăzută de cînd nu sunt nici frați
de cruci,
Nici verzișori frumoși ca zmeii, nici poteră și
nici haiduci.

25 Și cîntecele ce deșiră îi sunt adesea însoțite
De milioanele de frunze în soare-apune poleite,
Iar apa alergînd la vale, cu un murmur nedefinit
Le duce fără de-a ști unde și nici de unde i-au venit.

30 Ciobanul dacă se zărește printre desișul tău cel verde,
De rînd de-ar fi la-nfățișare, înfățișarea lui și-o
pierde,
Și ca-ntr-o cadra ce-ar coprinde pe un păstor al
lui Virgil
Se-ntipărește o idilă pe chipu-i încă de copil.

il vezi alătura cu mieii, pe care blînd îi păstorește,
Cu pieptul gol, în vînt cu părul ce alba față i-o
umbrește,
35 Ca-n vremuri clasice de simplu, dar și frumos și fericit
Precum n-a fost pînă acuma de nimeni încă-nchipuit.

Voinicul dacă pe sub seară și-adăpostește-a lui
comoară
De dragoste înflăcărată sub umbra ta ce-l înfășoară,
Din om ce este-l faci să pară ca sîntu Gheorghe
de măreț
40 Și tremură sărmana fată sub buza lui de îndrăzneț.

Pădure, cadrul tău convine la bucurie și durere...
Dar cîntecul ce pe-a mea buză începe azi a tresaltă

Din nou ca să răsunе liber și să reia a lui putere,
Pădure, are trebuință de cadrul și de umbra ta.

45 Cu gândurile mele singur aș vrea ca să mă pierd
în tine.
Să simt o dulce voluptate sorbindu-ți aerul cel viu,
Să nu mai s-aflе om să știe nici de-al meu nume
nici de mine,
Și tot așa să nu mai fie nici om de care eu să știu.

Tăcut, sub frunze ca năluca să mă strecor
fără-ncetare
50 Pe unde locul mai sălbatic s-ar întâmpla în
drumul meu,
Iar când uitării lumea-ntreagă și eu s-am parte de
uitare,
Rănit de lupta unei vieți pe care n-am cerut-o eu.

Spre soarele ce se ridică să cânt cu frunzele ce
cântă,
Cu paserile modulându-și concertul lor neîntrecut,
55 Cu șoptitoarele izvoare ce-n armonie se frământă
Pe patul de-albe pietricele ce le e vecinie așternut.

Și cufundat prin al meu suflet în armonie și
verdeață.
Răpit din visele frumoase ce-n al meu cuget s-ar ivi,
Să simt și lumea să-nțeleagă că de-are traiul
vreo dulceață^
60 E de-a uita că-l porți pe umeri și-amenință a te strivi.

AMORUL

Safirul de-un albastru limped
Umplut de-a cerului lumină
Nu strălucește în splendoare
Decît în aur și platină.

5 Nici diamantul în alamă,
Nu-și are flăcările toate,
Nici' corpul ce s-ascunde-n zdrențe
Să ne ia mințile nu poate.

Idea cea mai strălucită
io Cînd nu e bine îmbrăcată
De graiu-n căre e coprinsă
E o miloagă dezmățată.

Vestmîntu-n toate predomnește,
Dar cînd a patimei răscoală
15 Se umflă-n piept—Amorul singur
E mai frumos în pielea goală.

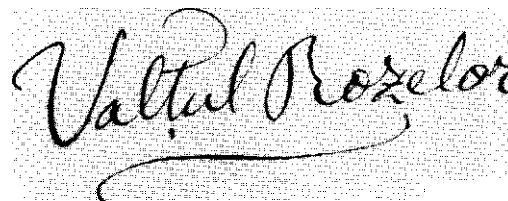
URSITOARELE

Călătoare pe o rază
Ursitoarele-au venit
Mai deunăzi să mă vază
Și cu milă mi-au zîmbit.
Împrejurul meu cu toate
învîrtindu-se mi-au zis:
„Către bine te vom scoate,
Iartă-ne că te-am ucis.

Iartă-ne că te-am ucis.

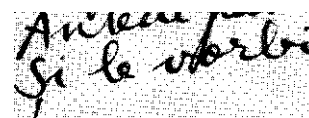
- 10 îți vom da putere, — nume,
Bani, prieteni și amor
Și vei ține sceptru-n lume
De adînc cugetător.
Ce voiești? Răspunde-ndată
15 Să-ți venim în ajutor?"
Le-am răspuns: — „A mea răsplată,
E să mă lăsați să mor.

E să mă lăsați să mor."

6

<I<.***tt'<tC

SUB MUNȚI

Ca fire de păianjen din ceruri la pământ
Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze,
Lucind printre frunzișuri, pe cimpuri, pe obraze,
Și strălucind pe turnuri cu alb coperământ.

5 în zarea viorie s-arată ca năluce
De trupuri uriașe, Carpații cei bătrâni...
Cîntîndu-și vechea doină, vezi Oltul cum se duce
Ș-auzi lătrînd pe dealuri zăvozii de la stîni.

10 Ciobanul, lîngă turmă, culcat cu ochii-n sus,
în somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă,
Odihna-l înflorește, căci grija nu-l apasă,
Și-n cîntecul de frunze și ape doarme dus.

O! Doamne, ce frumoasă priveliște-n tot locul...
Ce pulberi strălucite prin ceruri se întind...
15 O! Doamne, tu cu stele încinsu-ți-ai mijlocul
Și eu cu biete slove mă-ncerc să te coprînd.

ÎNTRE FRUNZE

Grădina este plină de taina fericirii
Și nu e fir de iarbă de-alt fir ne-ndrăgostit;
E mai, cind nu e frunză să n-aibă al iubirei
Fior nedeslușit.

- 5 Micsandra spre rozetă se pleacă fermecată,
Garoafa rîde-n soare cu roșul ei mănunchi,
Iar vița se ridică pe măr, amorezată
De verdele său trunchi.

- 10 Rochițele, in brațe subțiri, dar încordate,
Strîng vișinul, și creacă cu creacă-l cuceresc,
Cireșele, alături, sub frunze-mperechiate,
Roșesc și se iubesc.

- Din totul se înalță un cîntec către soare
De dragoste nespūsă, de dulci îmbrățișări,
15 O falnică poemă de strofe arzătoare,
De tainice oftări.

- Ascultă: e grădina întreagă, ce unește
Simțirea ei suavă cu cîntecul din noi,
Și cerul din adîncu-i de aur ne privește
20 Zîmbindu-ne prin foi.

LEUL

în deserturi nesipoase și-avusese epopeea...
Sub privirea lui de rege orice fiară tremura,
Chiar pantera—pisicoasă—însă crudă ca femeia,
Se trăgea din a lui cale sub un frig ce-o scutura.

- 5 Omul chiar —• această fiară cea mai crudă printre fiare,
Rămînea cu mîna moartă pe trăgaci sau pe cuțit,
Și crezîndu-se sub dînte, și crezîndu-se sub ghiare,
Șovăia pierzîndu-și mîntea de putere părăsit.

- io Se făcea că nu mai simte, se făcea că nu mai este,
Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărat,
Semeția lui —minciună; vitejia lui —poveste,
Leul se uita la dînsul îmbălîndu-l c-un scuipat.

- însă vîrsta nimicise uriașa lui putere,
Și înfrînt de greutatea unor ani de patriarh,
15 Pe pleoapele lui lîncezi cu solară mîngîiere
S-afunda în maiestatea morței sale de monarh.

- Și cînd fu să intre-n pace, fu priveliște ciudată,
Căci de-a morței zvîrcolire coama lui cînd se
zbirii,
Om, hienă și panteră se iviră dintr-o dată,
20 Dar pe leu-n agonie numai omul s-azvirli.

EPIGRAF

Să mă spele de insulte nu mă-ncerc să Iac apel
 La un veac ce nu coprinde decît patimă în el
 Și în care tot nerodul are dreptul să vorbească
 Ga dovadă-ntemeiată de prostia cea obștească.
 Cît e țara noastră toată văd mulțimi fără simțiri,
 Creieri stinși de întuneric, inimi roase de-njosiri.

Dar cînd patru generații peste moartea mea vor
 trece,
 Cînd voi fi de-un veac aproape oase și cenușe rece,
 Va suna și pentru mine al dreptății ceas deplin,
 10 Ș-al meu nume, printre veacuri, înălțindu-se senin,
 Va-nfiera ca o stigmată neghiobia dușmănească,
 Gît vor fi în lume inimi și o limbă românească.

FAUNUL

în ochii mei adinei, pe brînci un faun priveghiază,
 Visează strașnica plăcere ce poți s-o smulgi unui viol,
 Hipnotizări ce pervertesc rînjind împrăștiază
 Și-n fund de gingașe potire țîșnește-n silă vitriol:

5 In ochii mei adinei, pe brînci un faun priveghiază.

Catii'elează lin și dulce cuvîntuî său—suspîn blajin —
 Dar cînd stăpîn se crede-a fi, atunci pe pradă sare,
 Brăzdează sinurile goale cu buze aprigi ca de Djin
 Și e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare,
 10 Catifelează lin și dulce cuvîntuî său—suspîn
 blajin.

Zadarnic anii trec, și trec—rămîne Domn în scaun,
 Și nu e om ca să nu-l poarte la pindă-n el pitit
 pe brînci,

Iar nu e ceas și pas, răgaz să poți avea de faun,
 Ești robul lui. și totdeauna ca să trăiască el

15 Zadarnic anii trec și trec —rămîne Domn în
 măninci,
 scaun.

NOAPTEA NEAGRĂ

- Cu norii ce afar' s-adună
Acoperind și cer și lună,
De la fereastra mea, sub coaste,
Călări pe beznă, ca prin basme,
5 Zăresc un șir grozav de iasme
Ce sunt a iadurilor oaste.
- Hop! Hop! Se duc mereu la vale,
Și parcă m-ar privi cu jale,
Și parc-ar rîde cîteodată...
10 Căci spăimîntoasele lor rînduri
Sunt ghiana ce o port în gînduri,
Sunt mintea mea întunecată.
- Cocoșul ce-n spre ziuă cîntă
Cu glasul lui nu le spăimîntă...
15 Hip! Hip! — curg iazmele într-una,
Și dacă las perdeaua iute,
Atunci, odaia, pe-ntrecute,
Mi-o umplu, una cîte una.
- Ha! Ha! — Și grabnic mă-nconjoar;
20 Rîzînd de-un rîs ce mă doboară,
Iar în mijlocul lor, îndată,
Pe cînd mai mare e vîrtejul,
Uscîndu-mi gura și gîtlejul,
Mă pun, și trag o horă lată.

NEPĂSARE

- Să renasc nu se mai poate,
Searbăd, trist, mă uit la toate,
Și în traiul meu pustiu
Intr-a gîndului *oroare*
5 E dezgustul în picioare...
Numai el mai este viu.
- Corpul meu ce se apleacă
Pe al vieții rîu ce seacă
E catartul cel trăsniț...
io Morței crude-n a mea preajmă
Cînd s-arată ca o iazmă
Nu-i zic „fugi” nici „bun sosit”.

ȘTII TU...

Știi tu că dacă te-am văzut,
în lunga ta privire
Am îneecat al meu trecut?

5 Știi tu că dacă te-am văzut,
C-o singură zîmbrre
Și m-ai scăpat și m-ai pierdut?

Știi tu că dacă m-ai scăpat
De-abisul vieții mele,
în alt abis m-ai cufundat?

io Știi tu că dacă m-ai scăpat,
Să sufăr orice rele
Și să trăiesc m-ai condamnat?

CÎND ARIPI..

Cînd aripi al meu suflet avea, credeam în toate
Iluziile roze... — Eram un semizeu.
Zburam spre empireu,
Mai sus de gloate...

5 Cînd aripi al meu suflet avea.

Purtam în grai argintul curatelor izvoare,
în cuget, visuri roze... — De viață mă-ncîntaro.
De soare mă-mbătam,
Eram argint și soare...—

10 Cînd aripi al meu suflet avea.

Era ca o-nflorire de zile minunate,
De crini și roze roze... — Zîmbeam copilăros,
Voios și generos,
Străin de răutate...

15 Cînd aripi al meu suflet avea...

URA

Dacă-aș fi trăsnet v-aș trăsni,
 V-aș îneca dacă-aș fi apă,
 Și v-aș săpa mormîntu-adînc
 Dacă-aș fi sapă.

Dacă-aș fi ștreang v-aș spînzura,
 Dacă-aș fi spadă v-aș străpunge,
 V-aș urmări dacă-aș fi glonț,
 Și v-aș ajunge.

Dar eu deși rămîn ce sunt,
 •10 O voce-adîncă îmi murmură
 Că sunt mai mult decît orice,
 Căci eu, sunt ură.

VEI CREDE

Vei crede poate că acuma, cînd sunt tăcut și
 liniștit,
 Cînd te iubesc și totodată la rîndul meu cînd
 sunt iubit,
 Sunt fericit la adăpostul acestui fel de alinare?...
 Te-nșeli: Mai mult ca totdeauna nenorocirea mi-e
 de mare,
 5 Și suferința mea de astăzi e că nu sunt nenorocit.

NOAPTEA DE IULIE

A-nceput din nou să-mi fie dor de dulce fericire...
Văd că-mi trece tinerețea, văd că anii mi se duc,
Și mi-e sete de plăcere, și mi-e sete de iubire,
Însă umbrele visate nu se poate să le-apuc.

Numai aurul, el singur, îmi lipsește-n astă lume,
Numai el, dar fără dînsul sunt un biet neputincios...
Care suflet de-al meu suflet, care nume de-al meu
nume

S-ar lipi să ia povara unui trai sărăcăcios?

Pică plins al tinereței pe un sin ce nu palpită,
Ai avut cu ce să-l cumperi, e al tău pînă în zori...
Veștejește-te-a mea buză pe o buză veștejită,
Și tu, suflete, visează că aduni cerești comori.

Însă tu, o! poezie, cu mantaua ta regală,
Îți acoperă vederea — fugi în colțu-ntunecos,
Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală
Ca un doctor ce se uită la un chip de ofticos.

A! desigur, masca blondă avea altfel de privire
Cînd pe țărmurile de-aur ale lacului Lemn
Surîdea printre frunzișuri la întîia mea iubire,
Vis mai lung decît un secol în coprinsul unui an.

A! desigur că în noaptea ce-n trecutul vieții mele
E-nsemnată cu roseața simțimintelor dintîi,
Dacă ea privea prin geamuri dintre pulberea de

Nu venea c-un zîmbet rece lîngă caldul căpătîi.

25 Poezie! Poezie! Ai dreptate totdeauna,
Dar fiindcă simt și astăzi că rămas-em tot al tău
Dă te rog în jos perdeaua, ca să nu ma vadă luna
Roag-o calea să-și urmeze, voi să scap de ochiul său

30 Zi-i să meargă pe oriunde c suavă fericire,
Să-si încarce a ei rază cu al florilor arom,
Să'zîmbească voluptății ce se naște din iubire,
Dar să uite pe oricine a uitat că este om.

EPIGRAMĂ

Crezind oă nu mai sunfc același, amice, poate nu
-r-\ . te-nseli,
Uar mi se pare de-altă parte că ești schimbat
mai mult ca mine.

Căci azi mă vezi că sunt ca tine,
Orn ca oricare — cu greșeli.

RĂSMELIȚA MORȚILOR

Domnea-n locașul vecinie o noapte-ntunecoasă,
Și unul dupe altul, falangă firoasă,
Ieșeau de prin morminte scheletele de morți:
„Deschidă-ne iar viața lucioasele ei porți...
Destul de cînd mormîntul ne supse și ne roase”,
Striga învălmășită răsmețița de oase,
„Destul de cînd ne-apasă mormîntu-ngrozitor...
Vrem viață, vrem lumină, vrem soare-ncălzitor.”
Și țestele prin iarbă dau fuga-nsuflețite,
10 Purtate de schelete în grab' reîntocmite,
Așa că cimitirul era ca un vârtej
în care cîte-o țeastă fugea dupe un gîtlej,
Iar deget după deget, și coaste dupe coaste,
Urmau în goana mare ca oaste dupe oaste...
15 Femurul, cîteodată, un tibia prinzind,
Da jalnice ocoale, trosnind și șchiopătând,
Și-n groaznicul amestec, ciocnindu-se în cale,
Albeau prin noaptea neagră coloane vertebrale...
Claviculă și cubit, și metatars, și stern
Păreau mișcate astfel de-același dor etern,
Iar oasele cu-ncetul la rînd înghiesuite,
Cu zgomot în schelete erau reîntocmite,
Și glasul ce din toate țipa îngrozitor
Era: „Vrem aer, viață, vrem soare-ncălzitor”.

NOAPTEA ALBĂ

Luna varsă in odaie
O fantastică văpaie,
Iar cu capul aplecat
Stă poetul care-odată
5 Pe o coardă fermecată
Lumea toată a-ncântat.

Fruntea lui nensuflețită
Pare-n raza strălucită
Ca un munte pleșuvit,
10 Ochii lui fără privire
îți insuflă o-ngrozire
Ce te lasă-nmărmurit.

Printre florile de-afară
Doarme geniul pe scară
15 Ca un mort de nemișcat,
Pe când luna maiestoasă
O lumină îndoioasă
Pune-n cerul neschimbat.

TUTUNUL

Știu bine că tutunul e plantă veninoasă...
Știința socotește că e primejdioasă,
Dar ea prinos înalță spre cer același fum
Și-ncearcă cu extazuri molaticu-i parfum.
5 în norii ei albaștri se află cu uitarea
Un fel de nouă viață, un fel de cîntec lin,
Ciudata ei aromă îmbată cugetarea,
Iar cine nu fumează nu este om deplin.

VISUL FATAL

Nu mai am decît o sete, nu mai am decît un vis,
Vis ce-n inimă cu sînge conturat îl țin închis;
Orișiuunde-l port cu mine, și c-o dulce voluptate
Mintea mea îl recitește pe cînd inima mea bato;
5 Negru, groaznic, fără milă, nu e-ntr-însulun
Ca să nu mă facă singur uneori să mă-nspăimînt;
Ștreangul, fierul, focul, plumbul se-ntreșes să-l
Și-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l
înainte de momentul cînd... — Dar visul meu
10 Dacă scris e să rămînă un biet vis neîmplinit,
Din adincul ei cel umed, cu aceeași nendurare
Groapa mea are să strige către ceruri: Răzbunare.

CINTECUL ȘI POETUL

Cînd se naște într-o țară mică, — cine e poet,
Dacă simte-a lui făptură că e roasă de-un regret,
E desigur de regretul c-a născut. — El cîntă, scrie,
Și abia în cîte-un suflet, află cîte-o simpatie,
Încolo, cine-l citește, sau de pizmă e coprins,
Sau cu inima închisă și-n citire nedepins
Cartea i-o silabisește.
Dar de ce de insomnie doborit, — poetul cîntă,
Ș-avînd toate împotriva inima și-o mai frămîntă
10 Să mai lase pe hirtie ca să treacă-ai său condei,
Ce fixează note de-aur pe al foilor temeii
Pentru ce mai împletește cu argint și cu mătase
Stofele predestinate urme multe să nu lase,
Visul ce ne tot șoptește?
15 Liliacul alb și roșu harpa sa o coronează,
Al siu cîntec, ca sideful strălucește, — și vibrează
Mai curat decît un sunet de cristal. — Armonios
Ca un țipăt de vioară sub arcușul mlădios,
Smulge lacrimi. — Blînd și dulce se înalță: — clteodată,
20 De se-narcă cu mînie vinătă și nenfrînată
Este pentru vinovați.

lată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă?
Pentru cine e parfumul sau durerea lui cea plînsă?...-
Tot ce știu e că natura strălucindu-i în priviri
25 Ceru-n sufletu-i coboară cu supreme-ademeniri,
Îngeri dulci pe buze-i cîntă... — Dacă vreți să știți

misterul

Pentru ce și pentru cine?... întrebați natura, — cerul.,
Sau pe îngeri întrebați.

CĂTRE VIITORIME

Voi, care vă veți naște de-aei-într-un veac sau doi,
Voind s-aveți știință de cine am fost și noi,
Luînd spre deslușire istoria, — îndată
Simțirea noastră-ntreagă, de fală îmbătată,
5 Striga-va: „Ca străbunii să fim de glorioși,
Pe cînd am fost cu toții mișei sau ticăloși.”

Mai mult decît minciuna nimica nu răpune...
E aspru adevărul, dar trebuie a-l spune:
Da, țara noastră toată, din cap pîn' la sfîrșit
10 în zilele de astăzi e stîrvul otrăvit,
Din care sîntu soare cu flacăra-i suavă
Nu poate să mai scoată nimic decît otravă.

Și mișuie asupra-i un șir de viermi grețoși
Ce-l sug pînă la oase sătui dar lipicioși,
15 Blestem care desigur își are începutul,
își are și prezentul, își are și trecutul,
Pe cînd sfîrșitul, - zilnic chemat și nesosit,
Se pierde printre veacuri, rămîne neghicit.

Dar cum? Din timpul nostru nimic nu va rămîne
20 Ca moaște respectate a zilelor bătrîne?
Ce? Zidurile Plevnei de sine au căzut
Și moartă ne-a fost țara soldați cînd am avut?

Ce? Poate să existe mai mare bărbăție
Decît să-ți dai sfîrșitul pe cîmp de bătălie?

- 25 Ei! Da. Prin vînt, pe zloată, flămînzi și dezbrăcați.
Martirii ce avurăm rămîn necontestați...
Zburară, se luptară, muriră; foarte bine:
E drept că au fost ieftini cu sîngele din vine,
E drept că fiecare a fost un semizeu,
30 Dar pentru ce, și cine, nu știu nici ei, nici eu.

- Urmași, oricît de mare veți crede-a noastră fală,
Feriți-vă de-a trece sub poarta triumfală
Prin care-această țară de-un veac a defilat,
Căci dacă avem astăzi și rege și regat,
35 Putem de azi pe mîine s-avem și-mpărăție,
Dar fără libertate și fără Românie.

GÎNDULUI

Eu am stat ș-am cugetat
Și mijlocul l-am aflat
Viața mea s-o fericesc:
E să nu mă mai gîndesc.

- 5 Gîndul m-a îmbătrînit,
Gîndul m-a nenorocit...
Fără gînd de mă nășteam,
Nu plîngeam, nu sufeream.

- De-am gîndi, sau n-am gîndi,
10 Rău-n veci va izbîndi,
Și cu gînd și fără gînd,
Ne vom duce toți pe rînd.

- Tot o soartă vom avea,
în zadar fugim de ea,
15 Căci de suntem pe pămînt,
Ne-am născut pentru mormînt.

- Gînd mișel, grozav blestem,
Eu de azi nu te mai chem,
Numai rele mi-ai urzit
20 Și în veci m-ai amăgit.

Voi o clipă să trăiesc,
Nicidecum să nu gîndesc
Să mă uit la stele sus
Fără lui să-i fiu supus.

Să trăiesc fără să știu
De sunt mort sau de sunt viu,
Și prin lume, călător
Să mă duc nepăsător.

30 Să rîmămbăt de dulci lumini,
De mirosul de pe crini,
De-al izvorului murmur
Și de-al cerului azur.

35 Și atuncea mizantrop,
Gînd nemernic să te-ngrop,
Să te-ngrop în mine-adînc
Și să beau și să mănînc.

40 Piatră rece, orb și crud,
Nici un plînset să n-aud
Sub al cerurilor cort
Pentru orice patimi mort.

Și cînd ceasul va sosi
Dintre oameni a dosi,
Să mă duc fără să știu
De-am fost mort sau de-am fost viu.

EPIGRAMA

(Lui V. Alecsandri)

Orbit de-al gloriei nesațiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoi
Gînd singur tu te faci Horațiu.

Și oare mai știi încă
Prăpastia adîncă,
O gură nemblînzită
25 Ce simte o plăcere
Junețe și putere
De veacuri să le-nghită?

Ah! eu o știu.

ȚARA TAINICĂ

Kennst du das Land
Wo die Zitronen bliihn?

Cunoști tu oare țara
În care primăvara
E iarna nencetată,
O patrie în care
5 Trăiește fiecare
Cu inima-nghețată?...

Eu o cunosc.

Cunoști acea cîmpie
Imensă și pustie,
10 Ce vara cînd sosește,
Aprinsă arde-n soare
Și unde-avîntul moare
Sau jalnic lîncezește?

Eu o cunosc.

15 Sau știi cumva ținutul
În care Domn e lutul
Și face pe trufașul?
Acolo totdeauna
Cinstită e minciuna
20 Și nobil este lașul.

Ah! eu îl știu.

FLORI SACRE

AVATAR

Domnea în Roma August, — era sub cer de
mai, —
îmi cîntă-n suflet anul, — zvoniseră dezastre,
Dar Tibrul printre dealuri curgea ca printr-un rai,
Și vii, în ochii slavei, zării cicori albastre.

5 Vorbi în al meu sînge al patimelor grai,
Eram atletul plastic întors abia din castre,
Ș-am pus, sub piept zdrobind-o, cînd lung o sărutai,
Jeraticul de buze pe florile din astre.

Grădina în odihnă zăcea-ntre ziduri albe...
10 Ninseseră din piersici suave flori roz-albe...—
Au curs de-atunci noiane de veacuri păgînești...—

Uitată mi-este groapa sub flori și sub parfume,
Dar tot mi-aduc aminte... —fu Cretus al meu nume,
Și-n for purtam tunică cu ciucuri elinești.

NOAPTEA DE DECEMVRIE

- Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit... —
Poetul, alături, trăsnet stă de soarta,
Cu nici o schinteie în ochiu-adormit...
5 Iar geniu-i mare e-aproape un mit...

Și nici o schinteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e-ntinsa cîmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriștea-l sfișie,
10 Și luna-l privește cu ochi-oțelit... —
E-n negura nopții un alb monolit...

Și luna-l privește cu ochi oțelit.

Nămeții de umbră în juru-i s-adună...
Făptura de humă de mult a pierit
15 Dar fruntea, tot mîndră, rămîne în lună —
Chiar alba odaie în noapte-a murit... —

Făptura de humă de mult a pierit.

E moartă odaia, și mort e poetul... —
În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit,

- 20 Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul,
Un tremol sinistru de vînt-nnăbușit...
Iar crivățul țipă... — dar el, ce-a greșit?

Un haos, urgia se face cu-ncetul.

- Urgia e mare și-n gîndu-i ș-afară,
25 Și luna e rece în el, și pe cer...
Și bezna lungește o strașnică ghiară,
Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer...

Și luna e rece în el, și pe cer.

- Dar scrumul sub vatră, deodată, clipește...
30 Pe ziduri, aleargă albastre năluci...
O flacăra vie pe coș izbucnește,
Se urcă, palpită, trosnește, vorbește...

„Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?”

- Și flacăra spune: „Aduc inspirarea...
35 Ascultă, și cîntă, și tînăr refii... —
În slava-nvierei îneacă oftarea...
Avut și puternic emir, voi să fii.” —
Și flacăra spune: „Aduc inspirarea”
Și-n alba odaie aleargă vibrarea.

- 40 Răstriștea zăpezoi de-afară, dispăre...
Deasupra-i*~e aur, și aur e-n zare,—
Și iată-l emirul orașului rar...
Palatele sale sunt albe fantasme,
S-ascund printre frunze cu poame din basme,
45 Privindu-se-n luciul pîrîfului clar.

- Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul...—
Prin aer, petale de roze plutesc...
Mătasea-nflorită mărită cu firul
Nuanțe, ce-n umbră, încet, veștejesc...—
50 Havuzele cîntă...—voci limpezi șoptesc...
Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.

- Și el e emirul, și are-n tezaur,
 Movable înalte de-argint și de aur,
 Și jarurijdepietre cu flăcări de sorij_
- 55 Hangiare^TtoT"IOl'ur, Tlțelurl cUin'pTite —
 în grajduri, cai repezi cu foc în copite,
 Și-ochi împrejuru-i — ori spuză, ori flori.
- Bagdadul! cer galben și roz ce palpită,
 Rai de-aripi de vise, și rai de grădini,
- 60 Argint de izvoare, și zare-aurită—
 Bagdadul, poiana de roze și crini—
 Djamii — minarete — și cer ce palpită.
- Și el e emirul, și toate le are...
 E tînăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
- 65 Dar zilnic se simte furat de-o visare...
 Spre Meka se duce cu gîndul mereu,
 Și-n fața dorinței — ce este — dispăre —]
 Iar el e emirul, și toate le are.
- Spre Meka-l răpește credința — voința,
 70 Cetatea preasfîntă îl cheamă în ea,
 îi cere simțirea, îi cere ființa,
 îi vrea frumusețea — tot sufletu-i vrea —
 Din tălpi pînă-n creștet îi cere ființa.
- Dar Meka e-n zarea de flăcări — departe—
- 75 De ea o pustie imensă-l desparte,
 Și prada pustiei cîți oameni nu cad?
 Pustia e-o mare aprinsă de soare,
 Nici cîntec de paseri, nici pomi, nici izvoare—
 Și dulce e viața în rozul Bagdad.
- 80 Și dulce e viața în săli de-alabastru,
 Sub bolți lucitoare de-argint și de-azur,
 în vie lumină tronînd ca un astru,
 Cu albele forme de silfi împrejur,
 în ochi cu lumina din lotusu-alabastru.
- 85 Dar iată și ziua cînd robii și-armează... —
 Cămile gătește, și negrii-armăsari,

Convoiul se-nșiră — în zori schinteiază,
 Pornește cu zgomot, — mulțimea-l urmează,
 Spre porți năpustită cu mici și cu mari.

- 90 Și el ce e-n frunte pe-o albă cămilă,
 Jar viu de lumină sub roșu-oranisc,
 S-oprește, o clipă, pe verdele pisc,
 Privindu-și orașul în roza idilă...
- S-oprește, o clipă, pe verdele pisc...
 95 Din ochiul său mare o lacrimă pică,
 Pe cînd, de sub dealuri, al soarelui disc
 în gloria-i de-aur încet se ridică...
- Și lacrima, clară, lucește, și pică...
- Din apa fîntinei pe care o știe
 în urmă, mai cere, o dată, să bea...
- 100 Curmalii-o-nfășoară c-o umbră-albăstrie...
 Aceeași e apa spre care venea
 Copil, să-și alinte blondețea în ea —
 Și-ntreagă, fîntina, e tot cum o știe.
- 105 E tot cum o știe, — dar, searbăd la față,
 Sub magica-i umbră, un om se răsfață...
 Mai slut e ca iadul, zdrențos, și pocit,'
 Hoit jalnic de bube, — de drum prăfuit,
 Viclean la privire, și searbăd la față.
- 110 De nume-l întreabă emirul, deodată,
 Și-acesta-i răspunde cu vocea ciudată:
 — La Meka, plecat-am a merge și eu.
 — La Meka? La Meka?... —și vocea ciudată:
 — La Meka! La Meka! răsună mereu.
- 115 Și pleacă drumețul pe-un drum ce cotește...
 Pocit, schiop -și searbăd, abia se țirește...
 Și drumu-ocolește mai mult tot mai mult,
 Dar mica potecă sub pomi serpuiește,
 O tînără umbră, de soare-l ferește,
- 120 Auzu-i se umple de-un vesel tumult,
 Și drumu-ocolește mai mult — tot mai mult.

Iar el, el emirul, de-asemena pleacă —
Pustia l-așteaptă în largu-i s-o treacă...
Prin prafu-i se-nșiră cămile și cai,
•125 Se mistuie-n soare Bagdadul, și piere,
Mai șters decît rozul de flori efemere,
Mai stins decît visul pierdutului rai.

în largu-i, pustia, să treacă-l așteaptă...
Și el naintează și calea e dreaptă —
130 E dreaptă — tot dreaptă —dar zilele curg,
Și foc e în aer, în zori, și-n amurg —
Și el naintează, dar zilele curg.

Nici urmă de ierburi, nici pomi, nici izvoare...
Și el naintează sub flăcări de soare...
135 'în ochi o nălucă de sînge — în gît
Un chin fără margini de sete-arzătoare...
Nesip, și deasupra, cer roșu —ș-atît —
Și toți naintează sub flăcări de soare.

Și tot fără margini pustia se-ntinde,
140 Și tot nu s-arată orașul preasfînt —
Nimic n-o sfîrșește în zori cînd s-aprinde,
Și n-o-nviorează suflare de vînt —•
Lucește, vibrează, și-ntr-una se-ntinde.

Abia, ici și colo, găsesc, cîteodată,
145 Verdeța de oază cu dor așteptată...
Săgeată, aleargă cal alb și cal murg,
Cămilele-aleargă săgeată și ele,
La cîntecul apei se fac ușurele...
Izvor sau citernă în clipă le scurg —
150 Dar chinul reîncepe, și zilele curg.

Și tot nu s-arată năluca sublimă..î
Și apa, în foaie, descrește mereu...
Gînd calul, cînd omul, s-abate victimă,
Iar mersul se face din greu,'și mai greu...
155 Gu trei și cu patru, mor toți plini de zile,
Dragi tineri, cai ageri, și mîndre cămile.

Și tot nu s-arată cetatea de vise...
Merindele, zilnic, în trăiști se sfîrșesc...
Prădalnice zboruri de paseri, sosesc...
160 S-aruncă pe leșuri cu ciocuri deschise,
Cămile, cai, oameni, cad, pier, se răresc...
Doar negrele paseri mereu se-nmulțesc
Și tot nu s-arată cetatea din vise.

Cetatea din vise departe e încă,
165 Și vine și ziua cumplită cînd el,
Rămas din toți singur, sub cer de oțel,
Pe minte își simte o noapte adîncă..! —
Cînd setea, cînd foamea, —grozave la fel,
Pe piept, ori pe pîntec, îi pun cîte-o stîncă,
170 Prin aeru-n flăcări, sub cerul de-oțel.

Pierduți sunt toți robii, cu cai, cu cămile...
Sub aeru-n flăcări, zac roșii movile... —
Nainte — în laturi — napoi — peste tot,
Oribil palpită aceeași culoare...
175 E-aprins chiar pămîntul hrănit cu dogoare,
Iar ochii se uită zadarnic, cît pot —
Tot roșu de sînge zăresc peste tot
Sub aeru-n flăcări al lungilor zile.

Și foamea se face mai mare — mai mare,
180 Și, zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare...
Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumpliți..
Cutremur e setea, ș-a foamei simțire
E șarpe, ducîndu-și a ei zvîrcolire
în pîntec, în sînge, în nervii-ndîrjiți...—
185 Bat tîmplele... — ochii sunt demoni cumplit

Abia mai pășește cămila ce-l poartă...
Speranța, chiar dînsa, e-n sufletu-i moartă... -
Dar iată... — părere să fie, sau, ea?...
în zarea de flăcări, în zarea de sînge,
190 Lucește... — Emirul, puterea și-o strînge...-
Chiar porțile albe le poate vedea...
E Meka! E Meka! ș-aleargă spre ea.

Spre albele ziduri, aleargă — aleargă,
Și albele ziduri, lucesc — strălucesc, —
195 Dar Meka începe și dînsa să meargă
Gu păsuri ce-n fundul de zări o răpesc,
Și albele ziduri, lucesc, — strălucesc!

Ga gîndul aleargă spre alba nălucă,
Spre poamele de-aur din visu-i ceresc...
200 Cămila, cît poate, grăbește să-l ducă...
Dar visu-i, nu este un vis omenesc —
Și poamele de-aur lucesc — strălucesc —
îar alba cetate rămîne nălucă.

Rămîne nălucă, dar tot o zărește
205 Cu porți de topaze, cu turnuri de-argint,
Și tot către ele s-ajungă zorește,
Cu toate că știe prea bine că-l mint
Și porți de topaze, și turnuri de-argint.

Rămîne nălucă în zarea pustiei
210 Regina trufașă, regina magiei,
Frumoasa lui Meka — tot visul țintit,
Și vede pe-o iasmă că-i trece sub poartă...
Pe cînd șovăiește cămila ce-l poartă...
Și-n Meka străbate drumețul pocit,
215 Plecat șchiop și searbăd pe drumul cotit -
Pe cînd șovăiește cămila ce-l poartă...

Și moare emirul sub jarul pustiei —
Și focu-n odaie se stinge și el,
Iar lupii tot urlă pe-ntinsul cîmpiei,
220 Și frigul se face un brici de oțel...
Dar luna cea rece, ș-acea dușmănie
De lupi care urlă, — ș-acea sărăcie
Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă,
Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,
225 Ș-acea izolare, ș-acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare...

Murit-a emirul sub jarul pustiei.

MAI

Mai! Mai! și aurora cu lacrimi de topaze,
Mai: albde calicii de crini, dulci flori de-amor.
Și vocile de frunze, și raze, și extaze,
Ș-a traiului uitare, un chin de care mor.

5 Mai: barca ce se duce pe undele tăcute,
Și clarul dimineții, și veseli lopătari,
Și luni ce sparg văzduhul pe-azururi renăscute,
Și bălți de-argint, și trestii, și candizi nenufari.

Șoriunde, o natură tot tînără, tot blondă,
10 Și-n cer, pe car de flăcări, Apollon, crud și blînd,
Lucind într-o părere decursă vagabondă,
Jucîndu-și caii de-aur și-n inimi săgetînd.

IMN LA SATAN

Satan, fermecător Satan, proteu ce ești ascuns
în toate,
în iadul tău primesc să ard, fiindcă altfel nu
se poate;
Te-ador, Satan, fiindcă tu ești zîmbet, rază și
culoare,
Ești cugetări și ești simțiri, ești aur, vin, cîntare,
floare, -
Ești tot ce e ispititor: plasticități de corpuri
goale, -
Și zbor spre cer și voluptăți ce sunt titanice
răscoale...
O! singur zeu, fiindcă rău—iar răul singur
este forță —
Al tău e-ntregul Univers, plecat sub sabie și
torță...

Gînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și
robia.

10 Satan,— oh! Iartă-mi neghiobia!

Satan, fermecător Satan,
Nemilostiv, cum e dorința,
Și ager, cum e iscusința,
Tot mai activ din an în an;

-15 Semeț enm este biruința...
Satan, dorință de știință,
Satan, dorință de frumos,
Satan, voință și putință,
Pe-altarul tău mă-aduc prinos...
20 Jos, jos fățarnicia...

Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
în ochi adinei cînd schinteiezi, pe buze roșii cînd
răsuflă,
Averi de-avari le risipești prin simțuri reci furtuni
cînd sufli;
înnebunești pe prea cumiști, ce stau tîmpiști
de-nțelepciune

25 Și schimbi deodată în focar ce-a fost mai stins
ca un tăciune.
Tu, care culci sub sărutări în silnicia ta sublimă
Pe crinul fraged ca să smulgi beția rară printr-o
crimă,
Oh!... singur rodnic peste tot, cînd spargi a
cerurilor boltă
Și plumb topit în ea țîșnești a vieței aprigă
revoltă,

30 Satan, — oh! iartă-mi neghiobia.

Arhanghel de-aur și de foc,
Ce-nsămîntezi Dumnezeirea,
Urmîndu-ți vecinie siluirea,
Din timp în timp, din loc — în loc,
35 Și ce-o supui să-ți rabde firea...
Satan, nenvinsă bărbăție,
Adolescent în orice timp,
Urmează-a ta împărăție
Și prăvălește-orice Olimp...

40 Cînd ai lipsi, ar fi tăcerea și nemișcarea și robia...
Oh!... Iartă-mi, iartă-mi neghiobia.

CASTELUL

- Castelul în ruine domnește peste vale...
Din turnuri retezate se-mprăștiie o jale,
Și stema ce pe-oricine să-nfrunte cuteza,
Mîncată e de vînturi, de soare și de apă,
5 Iar vremea ce tot curge o șterge și o crapă —
Din ea rămas-a numai un leu, — un coif, — ș-o za.
- Sub bolți încenușate păianjenul își țese
Dantela lui subțire din fire lungi și dese;
Căminul zace-n umbră, posac, — iar de pereți
10 Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portrete-ncondeiate în timpi de cruciadă,
Ce sparg îatunecimsa cu ochii lor semeți.
- Un biet vătaf de curte, bătrîn ca lumea veche,
Povești tulburătoare îți spune la ureche:
15 El a slujit străbunii baronilor de azi...
El a văzut castelul în vremuri uimitoare:
Născut în alte zile, crescu sub un alt soare:
Vlăstare fără viață au dat din-nalții brazi.
- De-ar fi să-l crezi, cînd luna prin geamuri s-oglindește,
20 Și flori de-argint și aur pe lespezi răspîndește;
Cînd bate orologiul de douăsprezece ori;
În ultimul răsunset al miezului de noapte,

Pe săli și coridoare aleargă fel de șoapte,
Și curțile răsună de cai rîchiezători.

- 25 Văzut-a el de-asemeni, în sala de serbare,
Că sub cotlonul vetrei s-aprinde un foc mare;
Apoi văzu și chipuri din cadre coborînd
Că-și scutură dantela manșetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul, și l-a lăsat vătaful,
30 Și țintă că se uită în ochii lui pe rînd.
- Să-și capete iertarea ușor afla puterea,
Căci dușii de pe lume, mai toți, sunt buni ca
mierea;
Iar ei, sub polecandrul din mijloc, s-așezau,
Turnînd năluci de vinuri în cupe vecinie goale,
35 Pe cînd, băieți de casă le dau grăbiți ocoale
Cu umbre de bucate din care nu gustau.
- Vătaful spune multe, și chiar, —băsmiri
ciudate! —
Că-n nopți schinteietoare de crini îmbălsămate,
Un tînăr, —zmeu năprasnic cu ochi ce sorb și
mint, —
- 40 Pustiu adesea lasă pervazul cadrei sale
În timp ce alba zîină din apa de pe vale
Sub lună-și stoarce părul în rîul de argint.
- Castelul are multe povești ce te minună,
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună,
45 Și, cînd îl văd străbunii în zale îmbrăcați,
Roșesc, din înălțimea portretelor auguste,
De strimta redengotă cu mînece înguste
A celui care-și zice nepot de cruciați.
- Și timpul, care vecinie clădirile le sapă,
50 Apasă peste turnuri, le pleacă și le crapă,
întinde pe creneluri, pe ziduri și pe porți,
Din mușchiul de paragini o fină țesătură
În care tot trecutul s-ascunde-n umbră sură,
Precum s-ascunde-n frunze un trist locaș de
morți.

VASUL

- Vasul e de aur virgin schinteiat eu plăci de nacru,
Incrustat cu pietre scumpe, zvelt, dar trainic ca
un bronz;
Și, coprindă ambrozii sau poșircă de vin acru,
Dea beția dezvățării sau extazul unui bonz,
5 Vasul e de aur virgin, sculptural, sublim și sacru.
- Floare-aproape nereală se înalță hieratic,
O splendoare ca de soare răspîndește împrejur,
Magistral și rece vecinie, deși viu ca un jeratic,
Nu e simț sub al său farmec să-i mai poată fi sperjur...
10 Floare-aproape nereală se înalță hieratic.
- Gestul lui e o minune, gura lui, rubin și perle,
Corpul tot, plasticitatea unor zile ce s-au dus,
In gîtleju-i paseri rare se îngîmă-ncet cu merle,
Ș-orice limbă amuțește, ș-orice suflet e sedus...
15 Gestul lui e o minune, gura lui, rubin și perle.
- Să bei viața-n el e dulce sau să bei sleirea forței...
Dar ascundă sau Tenedos, sau otravă și puroi,
Chio roșu, sau miresme,—meargă tot în voia sorței,—
Cînd e vasul de-aur virgin... moralistul e greoi,
20 Și în fond se bea tot viață chiar cînd bei
balsamul morței.

i

CORABIA

- La țârm, corabia oprită
E ninsă de zăpada lunei
Și marea tace odihnită,
De biciuirile furtunei.
5 Catarg și pînze argintate
Abia ușor sunt legămate...
Magia nopții este sfîntă...
Verzuiile unde dormitează.
Novicii rîd... — Cîrmaciul oftează,
10 Matrozii melancolic cîntă.
- Orașul întreg schinteiază
Cu felinarele aprinse...
Muzicele vesel vibrează,
Curse priveghiază-ntinse.
15 Novicii în port se coboară,
Spre rîs și petrecere zboară;
Răscoala etății-i frămîntă...
Safire pe ceruri lăcrămează.
Din cap mișcînd, cîrmaciul oftează,
20 Matrozii melancolic cîntă.

MĂNĂSTIREA

I

Mănăstirea-și doarm3 moartea lângă țârm de Aeheron...
Oglindiniu-se în undă, stâlpi ș-arcade se confundă,
Pe cînd clopotu-nviază trăgănat și monoton
Un fior ce din araiii zboară-n lung și-n larg pe undă.

- 5 Prefcutinimie-ntuneric, neagră moarte pretutindini... —
Sub uitare, ca-ntr-o vată, zace-al traiului transport;
S-au dus patimile toate, —>voci de tunet sau de
grindini, —
Lîngă glaucele ape mănăstirea e un port.

II

- Dar tăcere: rugăciunea, și un disc în noaptea brună... —
10 Limbi bronzate graiul ritmic îl propagă împrejur,
Tinicheaua de pe turnuri albăstrită e de lună
S-a bisericei nălucă își dă brînci în clarobscur.
Tot așa se naște-n mine, sub mister, o frămîntare... —
Oh! simțire, te crezusem întinată pentru veci.
15 Și afară din Gomora te-azvîrliși prin o sforțare
Spre a-mi repune-argint în suflet și un psalm pe
buze reci.

III

- i Și deci iată că de lapte se fac glaucele ape,
Balta mucedă e toată fărmeecat mărgăritar,
v Iar pe vechiul zid pe care liliacu-atîrnă grape,
20 Licăriri de pietre scumpe licurici zglobii presar.

- i Iată însă și rogozul că-mprumută-o voce clară
Și-nstrunează profeția unei magici bunătăți,
Ce-n toți timpii și-n tot locul priveghiază tutelară
Ca o stea ce strălucește din adînci eternități.

IV

- 25 Biată inimă pe care o crezusem pe veci moartă,
învierea, și în tine, schit de taină, a tocat,
Și sub lacrima lunară, —strop de rouă-n orice
soartă, —
Flori de-argint albesc în cerul unui trai întunecat...
Iar în vraja răzlețită, schinteiază taina rară
30 Că-n afar' de clipa vieții sunt sublimele-aurori,
Că din iarna-nghiețătoare naște calda primăvară,
Și că giulgiurile morței sunt drapări de-nvingători.

Ești singur, un biet cerșetor
Cu fruntea brăzdată de ani...
5 Stomacul ți-e gol și n-ai bani,
Și, vai! ești nemuritor,
Cinstitul, trist visători

CAMEE

I GUVINTUL

Cuvîntul nu costă nimic...
Pe om poți ușor să-l supui,
Promite orice și oricui
Și fă-ți din dușman un amic.
5 Cu vorbe un Wertbeim descui:
Fii mare, dar zi că ești mic;
Cuvîntul nu costă nimic.

II NU TREBUIE

Nu trebuie filozofie,
Nici carte prea multă în lume...
Profită de-a ei nerozie
Cînd caută să te sugrume:
5 S-aduni cît de mare-avuție,
Să aibi cît de mare renume
Nu trebuie filozofie.

f

III CINSTITULE

Cinstitul, trist visător,
Iți lași copiii sărmani,

CINTECUL PLOAIEI

- Plouă, plouă,
Plouă cît poate să plouă.
Cu ploaia ce cade, m-apasă
Durerea cea veche, cea nouă....
5 Afară e trist ca și-n casă, —
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă... —•
Plouă cît poate să plouă...
Zadarnic vor cîntece clare
10 Ca florile umezi de rouă
Cei vecinie scutiți de-ntristare...
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă...
Plouă cît poate să plouă...
15 Ființa mea și simțirea
Sufăr și plîng amîndouă...
Viața-și urmează-ndîrjirea...
Plouă, plouă.
- Plouă, plouă,
20 Plouă cît poate să plouă...
Rapănă-n geamuri ca-n tobe....
Spintecă inima-n două
Cîntecul ploaiei de cobe.... —
Plouă, plouă... —

RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

Rimele cîntă pe harpă: — ușor un zbor se zvonește
De paseri albe ce freamătă, —și dimineața domnește.
Ulmul, salcîmul și plopul se auresc... — își șoptesc,—
se iubesc.

Rimele cîntă pe harpă: limpede curge izvorul,
Blondă e toată idila, blond e pe vale păstorul...
O! dimineață! O! viață! Sufletul ce se avîntă,
cîntă.

Sufletul ce se avîntă, cîntă cu frunză, cu apă,
Și cu parfumul din floare de închisoare se scapă,
Urcă, esență divină deplină, și pur s-absoarbe-n
azur.

DOR ZADARNIC

E umed cimbrul pe colină,
Măceșii par o florărie,
Sorgintea rîde cristalină, —
Ești tu, ești tu, copilărie!

- 5 Din roze ceruri ciocîrlia
Zvonește cîntece semețe,
Domnește-n toate veselia, —
'Napoi venit-ai, tinerețe!

- Dar ce e vis, e o nălucă...
10 Rămîn cu trista mea nevroză,
Cu dorul meu nespus de ducă,
Spre rîul blond, spre ziua roză

LUI CETALO POL

Străvezie palpitare de noblețe sufletească,
Scump copil furat de moarte printr-un gest fărmeacător,
Barca soartei, cînd te duse peste granița lumească,
A schimbat pe-nvinsul jalnic în măreț învingător.

- 5 Liliac cu flori anemici, veștejit în primăvară,
Chipul tău îmi rezîmbește ș-ale vieței tale zori,
De cum Mai reînviază cu blîndețea lui solară
în potirele timide ale fragedelor flori.

- Ți-a fost crudă întruparea, și ai plîns cît nu se poate, —
10 N-ai știut nici chiar simțirea ce în mine-ai deșteptat, —
însă cel puțin mormîntul te-a scăpat acum de toate,
Și-a lui pace te păstrează liniștit și mîngîiat.

LEWKI

I

De sidef și de-aur roșu sub al cerului azur,
Zvelta insulă apare, și sporește, minunată,
Sărutată când de valuri, când de vânturi asaltată
Printre-ocolul spumei albe, —crini regali,
jur-împrejur..

5 Peste-al țărurilor silex palpitează-o-nflăcărare,
Via purpură de sînge a solarei agonii;
Mari flamanzi prin aer zboară spre-ale visului
domnii:.
Un imperiu de spațiu fără legi și grănițare.

10 Ancorează, marinare! Iată: noaptea s-a lăsat...
Și tu, stîncă solitară, fii cu brațele deschise:
'Ți sunt frate, căci ca tine sunt și culme și abise,
Și-ți aduc un corp în zdrențe și un suflet sfișiat.

II

Seară palidă, și-n ceruri, ochi de îngeri plini
de raze...

15 Adierea își ascute fremătările pe stînci,
Se iuțește, se-ntremează, mișcă unda și-i dă brînci
Pînă ce-n galop o pleacă de-a-n călare pe talaze.

Și, ea orgă eolosală, geme tot, — se vaită tot...
îzbucnește-o disperare strigătoare către astre,
Ce zîmbesc din pacea naltă a tăriilor albastre,
20 Unde plînset nu se varsă, nici suspine nu se scot.

Strălucitule Apollo, scut în contra răutăței,
Ajutor îmi adu grabnic, răzbunîndu-mă de trai,
Și din pacea mea răpită, și din stînșii ani de mai,
Cel puțin fă o licoare pentru cupa zeităței.

III

25 A speranței mîngîiere mă renfășură treptat...
Simt prea bine, buna zee că e-n zarea depărtată,...
Marea cîntă și-nflorește, iar din unda spintecată
E Diana ce-o precedă pe talazul fermecat.

30 Și vibrează cer și apă...—Fire, om și providență,
Sunt din nou iar bunătate, — imn din veacul legendar,
Și din trunchiul mort cum naște viața verdelui
lăstar,
Din coșciug, închis aproape, iese zbor de biruință.

Oh! și visul meu e tocmai c-ale undei legănări...
Sidefat e cu nuanțe, ghirlandat de roz albe...
35 Alabastrul frunței sale întrunește crini cu nalbe
Ce-n potire hieratici poartă mistice-mbătări.

IV

Lună! fin e însă tortul de pe fusul tău de aur,
Și divin e sentimentul ce măriți cu valul roz,
Cînd zefirii cîntă-n sistru, ori în flaut de rogoz
40 Cu magii de filomelă, și cu tremolo de graur.

Toată zarea depărtării e un viu mărgăritar
Sub stelara radiere a zîmbirilor de Sfînge,
Dar, din vreme-n alta, strigă și se văietă Syringe
în imensa dezolare de pe țărmul solitar.

45 Căci voind a lui so aibă, nimfa blondă, oricît
plîns-a,
Fu în trestie schimbată de nesațiul lui Pan,
Și a lui, fără speranță, a rămas din an în an,
Iar surorile, zadarnic, brațe albe-ntind spre dînsa...

V

50 Sub troiane de ninsoare zace stîncă, zace val...
E-nflorirea fără seamăn de zăpadă seleneră,
Ce prin aer se propagă ca un vis de primăvară,
Ce-ar zîmbi din flori de piersic și răsunset de caval,

55 Coronată cu zambile, cu narcise presărată,
Catifea sau țesătură de brocart muiată-n fir,
Verdea undă ce, ici-colo, e un aur de Ophir,
Se rostogole alene de flori cutremurată.

60 Prin văpaia azurie, ca schintei din ochi de bard,
Nuferi candizi, viorele, flori albastre de cicoare,
Fulgerări de luciole, —giuvaiere mișcătoare, —
Joacă-n raza luminoasă a electricului fard.

VI

Și chiar sufletul meu este rază, cîntec și magie i
Și colorile din juru-mi, nimb al cerului divin,
Le beau sacra voluptate, ce mă-mbată ca un vin,
Iar întreaga mea făptură e întreagă armonie.

65 Vai de răi! fără-ncetare de-al lor aur torturați,—
Chinuiți de conștiință, — îngrijați fără-ncetare, —
Pentru ei, natura, vecinie, farmec n-are, — voce n-are,
Și sub stele sau sub soare trec ca morții de-nghețați.

70 Rară gemă, —blondă Lewki, —stîncă unde, niciodată,
Nu s-a pus cămin statornic, ci cămin întîmplător,
Schinteiază tot mai dulce, și aruncă pe-al meu dor
Un reflex din nalta pace de sub bolta-ți înstelată;

DOINA SĂRĂCIEI

Oh, de ce n-avui noroc
Să mă nasc un dobitoc,
Să mă ducă unde-or vrea,
Făr' să știu de soarta mea,
5 Să mă ducă la tăiere,
Făr' să știu de junghiere.

Maică, măiculița mea,
Ce-mi făcuși tu viața grea?
Ce rău îți făcui eu, maică,
10 Ce rău îți făcui eu, taică,
De mă scoaserăți pe lume
Ori din dragosti, ori din glume?

Că n-am, maică, ce să fac,
Că n-am, taică, cum să-mpac
15 Dorul meu cu lumea rea,
Și e sărăcia grea...
Lung și-a jale cîinii latră
Și copiii-mi plîng în vatră.

Și ce să mă fac eu, — ce?
20 Că scăpare nu mai e...
C-am vîndut velinți și țoală
Și n-am ce mai pune-n oală...
Nici mălai n-am să înmoi
Și e vremea de apoi.

DIALOGUL MORȚILOR
Cel între Caron și Mercuriu în care vorbesc și alții

Dedicat M. M. L. L. pământești
din toate țările; Excelențelor
ministeriale și ministeriabile;
autorilor filozofi și nefilozofi;
tuturor cari se află în situa-
țiuni strălucite; celor mândri
de frumusețea și puterea lor
fizică; în sfârșit, tuturor vani-
tăților omenești.

CARON

- Cu toți în stare proastă ne-aflăm, precum vedeți,
Căci putredă e luntrea și loc în ea n-aveți.
Veniți prea mulți deodată și prea cu lucruri multe,
5 Dar Caron nu e încă nebunul să v-asculte.
Corabia într-o parte de-ar fi a se pleca,
Ne-am duce-n fundul apei și toți ne-am îneca,

MORȚII

- Cum oare-atunci să facem spre-a trece cu-nlesnire,
10 Să nu mai fie stăvili și nici primejduire?

CARON

- Ușor: —Pe țărmu-acesta lăsînd în urmă toate.
Un om să treacă altfel de-altminteri nu se poate.
Mercurie, urmează cum zilnic ai făcut,
15 Și nimini să nu intre decît cum s-a născut.

MERCURIU

Dar cine e acesta mai slab ca o părere?

MENIP

- Sunt eu... —Și iată-mi bățul: mi-e singura avere...
20 Mantaua n-am adus-o cu mine, căci n-aveam.

MERCURIU

- Menip, ești de ispravă precum te și credeam;
Deci intră și la locul de-onoare te așează,
Să poți privi în pace la cîți se-nfățișează. —
25 Ce nume poartă însă acest băiat frumos?

UN MORT

- Harmdieu din Megara, vestitul drăgăstos,
A cărui sărutare, aprinsă sau ușoară,
Dînd viață deopotrivă făcea cît o comoară.
30 Femeile-l iubiră și... cine nu-l iubea?
Pe buze-i o beție de-ambrozie se bea...
Slăvit era de oameni, de soartă și de Muze.

MERCURIU

- Ei! tinere, depune pe țărm aceste buze,
35 Obrazul fraged, — părul de aur, — ochii vii... —
Așa. Acum e bine și poți la noi să vii...
Văd însă... — Cum se cheamă această lighioană
Cu purpură pe umeri, pe cap purtînd coroană?
Ea face pe trufașa, pieziș privind la noi.

UN MORT

- 40 E Lampic, și e craiul gelonilor.

MERCURIU

- Apoi,
Prietene, ia lasă mîndria la o parte
45 Și purpura din umeri aruncă-ți-o departe.

UN MORT

Cum? Goi vrei să rămînă chiar regii cei mar nați?

MERCURIU

Aicea regi nu se-află, ci morți, ca și ceilalți.

UN MORT

- 50 Oh! cel puțin de mine aibi milă, și din toate
Dă-mi voie să iau numai vreo două...

MERCURIU

Nu se poate.

Dezbracă-te degrabă de-orice deșertăciuni,
Mîndrii, — cruzimi, — zavistii, — mîinii, — bîrfiri, —
minciuni...

Ești gata? Da? În felul acesta poți intra,
Și șezi cu toți alături oricît te-ai supăra.

(Către ceilalți.)

Acesta, cine este?

UN MORT

Damasias, atletul.

MERCURIU

E cam prea larg în spete, i-o spun cu tot regretul.
Aidi! lapadă-ți și carnea, și mușchii cei prea groși,
Și marea dibăcie, și ochii fioroși... —
Din gloria spre care mergeai ca spre un far,
Aplauze, coroane, — orice să lași afar'.

MORTUL

Acum sunt ca toți morții, privește-mă...

MERCURIU

Prea bine.

Dar tu oprește, Craton, de vorbă am cu tine...
Pe țărni, averea lasă-ți, și luxul nebunesc,
Străbunii ce pe buze-ți mereu se întîlnesc,
Noblețea, — orice titluri, și orice vanitate, —
Inscripții pe plăci de-aur, — statui în bronz turnate,
Și însuși uriașul granitic cenotaf
Pe care schinteiază plătitul epitaf.
Aceste lucruri toate așa de greu atîrnă,
încît, chiar amintirea, mai grea e ca o bîrnă...
La fund, a noastră luntre ar duce-o numai ea...
Pe gînduri stai degeaba.

MORTUL

Te-ascult, deși n-aș vrea.

MERCURIU

Așa te voi, firește. — Dar iată una lată,
Ce nagodă e-aceasta cu arme încărcată?

UN MORT

90 Eu, nagodă? viteazul și strașnic căpitan
Al cărui nume groaza o duse în dușman?
Privește-aceste arme ce-n lupte schinteiară:
Fac parte din trofeul ce-mi fu-nălțat de țară.

MERCURIU

95 Aruncă-le... zadarnic spinarea ți-o-ncovoai:
Aici nu sunt nici certuri și nu sunt nici războaie.
Trofeele aicea n-au rost. — Acestălal
Ce om să fie însă? Vreun spirit mai înalt
Desigur, căci sprinceana și-o ține încruntată
100 Și pare a-i fi mintea cu totul încordată.

MENIP

E marele filozof și critic renumit,
în fond, e șarlatanul ce-a fost mai iscusit
Fiindcă să înșele putu mai cu-nlesnire
105 Aci prin îngîmfare, aci prin lingușire.
Dezbracă-l, cercetîndu-l cu chiar privirea ta.

MERCURIU

Zei mari! cîte nimicuri ascunde sub manta.
Și cîntă îndrăzneală, — și cîntă flecărie...
110 Ce vicii păcătoase, și ce ipocrizie...
Cîți termeni goi de cuget! — ce josnice simțiri!...
Ce pizmă de nemernic... — cîți saci de uneltiri...
Ce jalnică tirîre... ce ură pentru-oricare
Gîndire mai înaltă sau zbor de suflet mare!...
115 Calabalîcul ăsta fă bine să mi-l lași,
Că nu l-ar duce-o luntre cu treizeci de vîslași.

MENIP

Ha! Ha!... le lași pe toate?

MORTUL

120 Ca ceilalți: — de nevoie.

MENIP

Dar tot e lung la limbă: Scurtează-i-o, — pe Joie!
Și pentru-a nu-și mai duce nici capul în proțap,
treci foarfecile tale prin barba lui de țap.

125 Cu dînsa mai cu seamă această tigvă goală
 Putut-a să-și dea ifos în lume și în școală.
 MERCURIU
 Că nu le am la mine îmi pare foarte rău.
 MENIP

130 în schimb, sub laviți zace uitat, un herăstrău.
 Pe marginile luntrei, ce fercheș ți l-aș face...
 Mercurie, pe mîină mi-l dai?
 MERCURIU
 Fă cum îți place!

135 MENIP
 Acum privește-l!
 MERCURIU
 Este cu chip mai omenesc.
 MENIP

140 Să-i iau și din sprinceană ceva? ~
 MERCURIU
 Mă învoiesc.
 MENIP

145 Dă drumul și motoașcei ce-ascunzi la subțioară...
 Duhoarea otrăvită dintr-însa se strecoară...
 Ea este servilismul ce-avuși pentru cei mari.
 MORTUL
 Și tu de-asemeni lasă-ți batjocurile-amari,
 Prosteasca-ți nepăsare și multa-ți libertate.

150 MERCURIU
 Ba nu. Să și le țină, căci n-au vreo greutate:
 Ci tu să-ți lași desigur discursurile, — sunt
 Ocale și ocale în fiecare cuvînt!
 N-au cap și n-au nici coadă, în veci bat apa-n piuă...
 155 Sfirșesc la miezul nopții și-ncep în zori de ziuă.
 Le zici, — ș-a le pricepe chiar tu nu prea știi cum.
 Ești gata? — Bine. — Pînza întindeți-o acum.

NĂLUCA UNEI NOPTI

Nori desi si zi apusă.
 Alai
 De cai
 Tăcuți,
 5 Dar iuți, —
 Cazaci
 Dibaci,
 Pe căi,
 în văi
 10 Adinei
 Dispar,
 Si iar
 Apar
 Pe stînci.

15 Cetatea doarme dusă.
 Șireți
 Băieți
 La porți
 Ca morți
 20 Sosesc...
 S-opresc,
 Coprind,
 Dormind,
 Pe turci.

Supun,
Foc pun
Răpun
Prin furci.

Tot cerul vîlvorează.

Crini blînzi,
Plăpînzi,
Și prăzi —
De lăzi;
Apoi
Convoi
De feți
Isteți
Dau zor... —
în zări,
Strigări,
Oftări,

Scad, — mor, —

Iar noaptea naintează.

ANI'L AI. VII»*

MAinK

REVISTA LITERARA

APARE ODATĂ

I O A N B A D O I

*in.. :/t 'ir > N'

OSPETUL LUI TENTAUR

Vjmph-Eijijtuu)! ita p'taf'tu >u 'utripf' jn> l-u ru'tt

l f-inf prv 'urijimv* iUipim* pi'i& mextei'-Hij.

ert.r rtifH }MrtA#d hi mijitã- r*rr W#*/r(*** rolusfie

fvvfruth- m ifvfrvuf snif fupit #>*_r_

i -itr tu htiti* iUwhisr ti* ndiufiutu %oi f >#

j**ti*tt-:it t tir shnfifit *lttt't a* mfitii *U m t >a:

tot iu H + *lt mhuu iü qitiffni'Ziü. 'ih jmu

it-t di ><fi>!,t rtt- .rtm *Uu Hriü'hiqvtt dt *fhai<it

*t*ltttMxt i it un>in ttHi jtnrh'r tiijf t t fiftitii.

Iht >u *-*tf;t jüü tif-tt**; taf'tft, Af f i>tf m*<

PI*4(1 ü j pb>f)~J'?'>' ""* tct?.inf* iHHi' ;

' fju dtinf -f tJit.tri, iha ff , w/t f**st iftoi**'

foi H%aH>*e **hl Ai müLn şt ,t'n(t Kt rf* it t'nş,

ihtru jiiHjfrn tt'nstri! *-*vi* ** pitmu lnatim*fm

Hfn-it,!!! **..Hfnt -in i.tul, t/, n /' t i'-j

l "tuul LmiJthi. » /i,r,/,', * , -L...! ,f...Jm ...

' * f* « i Hct-f *u »i d, -l, ; : iij-t jmf, ü ,

O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Efebul cu ochi palizi, flori mistice de-o clipă,
Năluca argintie din bruma unui vis,
A fost în scurta-i viață o muzică ce-n pripă,
Plângînd pe-un flaut magic, se duse în abis.

5 Luntrașul cu chip palid i-a stat sinistru-n cale,
Lăsîndu-mă pe țărături să piîng rătăcitor,
Și mult timp mîngîiere n-a fost pentru-a mea jale,
Dar traiul e un balsam, și omul, uitător.

Și totuși, floarea clipei, chiar astăzi cîteodată,
10 Efebul din Novară cu ochii de mister,
Reurcă din adîncuri, lumină sidefată,
Ca luna oglindită de mare și de cer.

La țarm îl readuce luntrașul fără milă...
îl smulg ca printr-un farmec de-al morței adăpost,
15 Tot nalt, tot zvelt, tot tînăr—plăpînd ca o zambilă —
Și-n repede a lui umbră mă văd precum am fost.

OH! SUFLET ORB

Oh! suflet orb m-absorbi într-una
 Și nu mă vezi, nici nu m-auzi,
 Rămîi, cu ochii morți și cruzi,
 Și reci, mai reci de cum e luna.

Veghiez asupra-ți totdeauna...
 Visez, vibrez și nu m-auzi,
 Rămîi cu ochii morți și cruzi,
 Și sunt arcuș, — și nu ești struna.

10 Și reci, mai reci de cum e luna
 Sunt ochii tăi și morți și cruzi,
 Și nu mă vezi, nici nu m-auzi,
 Și sunt arcuș, — și nu ești struna.

Iar suflet orb m-absorbi într-una,
 Te simt, te-aud, și nu m-auzi,
 15 Și ochii tăi sunt stinși — și cruzi,
 Și reci, — mai reci de cum e luna.

j
 !
 '
 5
 |
 j
 I
 I
 \

PERIHELIE

Nu, de lume nici o vorbă și de glorie nici una:
 Scumpi prieteni, luptătorul de-altădată nu mai
 sunt;
 Eu privesc tot înainte, voi în urmă totdeauna,
 Eu mă duc cu ochii-n ceruri, voi cu ochii în pămînt,—
 5 Nu: de lume nici o vorbă și de glorie nici una.

Clar azur și soare de-aur este inima mea toată,
 Și pe cînd rămîne corpul sub destinul cunoscut,
 Peste sufletu-n urcare este greu ca să mai poată
 Să apese-amărăciunea din prezent sau din trecut,—
 10 Clar azur și soare de-aur este inima mea toată.

Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie,
 Fericiți-l cînd pămîntul pentru dînsul a murit,
 Prosternați-vă cînd aripi, mai presus de vijelie
 îl răpesc în adîncimea unui vis nețăr murit,—
 15 Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie.

POEMA RONDELURILOR

RONDELURILE PRIBEGE

RONDELUL LUCRURILOR

Oh! lucrurile cum vorbesc, "
Și-n pace nu vor să te lase.—,
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prind grai aproape omenesc.

5 Tu le crezi moarte, și trăiesc
Iniprăștiate-n orice case.—
Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase.

10 Și cîte nu-ți mai povestesc -
în pustnicia lor retrase:
Cu tot ce sufletu-ți uitase
Te-mbie sau te chinuiesc—
Oh! lucrurile cum vorbesc.

RONDELUL ORAȘULUI MIC

Orașul mic te fură-ncet
-Cu ale lui tăcute strade,

Cu oameni proști, dar cumsecade,
Ce nici nu știu că sunt poet.

- 5 Cu centrul intim și cochet,
Și fără case cu arcade;
Orașul mic te fură-ncet
Cu ale lui tăcute strade.

- 10 Prin umbra parcului discret,
Nu se strecoară mascarade
Și nu s-aud în el tirade
Despre-al politicei secret.—
Orașul mic te fură-ncet.

RONDELUL DE AUR

Căldură de au*—topit,
Și pulbere de-aur pe grîne,
Ciobani și oi de-aur la stîne,
Și aur pe flori risipit.

- 5 In toți, și în tot, potopit,
El bate din aripi păgîne.—
Căldură de -a-or, topit,
Și pulbere de-aur pe grîne.

- 0 De-al soarelui jar cotropit,
Pămîntul, sub vrajă, rămîne,
Și orice femeii se fac zîne,
Cu suflet din flăcări răpit —
Căldură de aur topit.

RONDELUL LUNEI

Deși pe cer e-aceeași lună —
Dar unde e cea de-altădată?

Minciuna vieții ce mă-mbată—
E azi o altfel de minciună.

- 5 Ca și atunci, duios răsună
Cavale-n noaptea înstelată,
Și-n cer zîmbește-aceeași lună—
Dar unde e cea de-altădată?

- 10 A ei lumină argintată
Cu roze albe mă-ncunună,
Și cîntă tot pe vechea strună,
Dar pentru mine e schimbată,
Deși pe cer e-aceeași lună.

RONDELUL CRINILOR

în crini e beția-&ea—r-ară: ,
Sunt albi, delicați, subțiratici.—
Potirele lor au fanatici —"
Argint din a soarelui pară.

- 5 Deși, cînd atinși sunt de vară,
Mor pilcuri, sau mor singuratici,
în crini e beția cea rară:
Sunt albi, delicați, subțiratici.

- 10 în moartele vremi, mă-mbătară,
Cînd fragezi, și primăvăratesci,
în ei mă sorbiră, extatici,
Și pe aripi de rai mâ'purtară
în crini e beția cea rară. /

RONDELUL ȚIGANILOR

Țiganii merg fără-ncetare—
Nu știu nici ei cînd au pornit,
Dar'se tot duc neconținut,
împinși de-o vecinică chemare.

5 Cu galbeni ochi pierduți în zare,—
De când se știu, s-au pomenit—
Țigani merg fără-ncetare:
Nu știu nici ei când au pornit.

10 Mereu țigani, — cu mic, cu mare,
Au tot născut ș-au tot murit —
Și tot spre visul nemplinit,
Răpiți de-aceeași aiurare,
Țigani merg fără-ncetare.

RONDELUL CERCETAȘILOR

Mai mari, mai mici, trec cercetașii,
Un prinț din suflet i-a desprins,
Pe toți în ochi cu foc nestins,
La tot spre-a fi cu el părtașii.

5 Ca mâine ei vor fi ostașii
Sub steagul țării neînvins,
Cu mici, cu mari, trec cercetașii —
Un prinț din suflet i-a desprins.

10 Oricît le suntem naintașii,
De focul sfînt ce l-am aprins,
Ne este sufletul coprins,
Ș-ai noii țări vedem frunțașii
Cînd mari, sau mici, trec cercetașii.

RONDELUL PLECĂREI

Am să mă călătoresc —
Sunt furat ca de ispite,
S-o voiesc, să n-o voiesc,
Spre ținuturi negîndite.

5 Vara este pe sfîrșite.
Flori în suflet veștejesc.
Am să mă călătoresc.
Sunt furat ca de ispite.

Luminișuri strălucite
10 Viața mea o cuceresc.
Aripi tainice îmi cresc,
Aripi zilnic mai grăbite.—
Am să mă călătoresc.

RONDELUL ORAȘULUI DIN INDII

Spart a fost orașul mare
De a vremii vitregie:
Peste moarta gălăgie
Cresc copacii pînă-n zare.

5 S-a uitat ce-a fost urgie,
Ce-a fost fală și-nălțare:
Spart a fost orașul mare
De a vremii vitregie.

10 Intr-a soarelui magie
Strălucesc porfiruri rare,
Urme șterse tot mai tare
Din străvechea energie...—
Spart a fost orașul mare.

RONDELUL MORII

Șoptiri și cîntece vrăjite
6-mpăciuire torc sub plute,
Ca flaute și alăute
La scozul morii părăsite.

- 5 Amărăciunile trăite
In stinse zări rămîn pierdute.
Șoptiri și cîntece vrăjite
O-mpăciuire torc sub plute.
- Mucigăirile-nverzite
10 îmbracă jghiaburile mute
Cu florile lor nentrecute,
Iar peste apele-adormite,
Șoptiri și cîntece vrăjite.

RONDELUL CONTIMPORANILOR

Acești contimporani ai mei
Fac nencetat același sport:
De treizeci de ani îmi tot zic mort
Tot mai pizmași și mai mișei.

- 5 Strigoi, adesea-mi zic tot ei —
Bătrîn, în ultimul resort:
Acești contimporani ai mei
Fac nencetat același sport.

- Deși par lei și paralei,
10 N-au cu talentul vreun raport,
Și n-au nici sfinți, nici dumnezei,
Trîntiți în viață de-un avort...
Dar sunt contimporanii mei.

RONDELUL MEU

Cînd am fost ură am fost mare,
Dar, astăzi, cu desăvîrșire
Sunt mare, căci mă simt iubire,
Sunt mare, căci mă simt uitare.

- 5 Ești mare cînd n-ai îndurare,
Dar te ridici mai sus de fire
Cînd ți-este inima iubire,
Cînd ți-este sufletul iertare.
- Știu: toate sunt o-ndurerare,
10 Prin viață trecem în neștire,
Dar mîngîierea e-n iubire,
De-ar fi restriștea cît de mare,
Și înălțarea e-n iertare.

RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

RONDELUL CUPEI DE MURÂNO

Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susțin.
E dătătoare de extaze,
Cu ea-n onoarea ta închin.

5 în schinteierea-i de topaze
Coprinde-al nemuririi vin. —
Nu e de aur: e de raze.
O-ntind grifonii ce-o susțin.

10 E arta pură, fără fraze,
E cerul tot de soare plin.
Talaze largi, dupe talaze,
E sufletescu-avînt deplin,
Nu e de aur: e de raze.

RONDELUL PRIVIGHIETOAREI

Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori,
Deșteaptă prin caișii'n floare
Ale zefirilor viori."

5 E ca-ntr-o albă sărbătoare
Printre-ale pomilor ninsori
Privighietoarea-nvietoare
A-ntremătorilor fiori.

Și printre tihna lucitoare
10 Ce-și varsă luna din comori,
De viață e redătătoare
Pentru orice searbezi muritori,
Privighietoarea-nvietoare.

RONDELUL TRECUTULUI

Iată Pometeștii, iată Adîncata,
Scurtul pod de bîrne este retrecut.
Renviază mama, îmi zîmbește tata...
Vreme cită curs-a parcă n-a trecut.

5 Jar și vîlvorare soarele urcat-a.
Arde grîu-n flăcări pîn' la briu crescut.
Iată Pometeștii, iată Adîncata,
Scurtul pod de bîrne este retrecut.

Iarba pe tot șesul de cosit e gata.
10 Apele-și deșiră graiul nentrecut.
Pentru viața de-astăzi mi-a sosit răsplata:
Copilandrul vesel din nou m-am făcut...—
Iată Pometeștii, iată Adîncata.

RONDELUL OGLINDEI

Din al oglindei luciu rece
De apă-adîncă, — se desface
O liniște de dulce pace,
Ce-ntregul suflet mi-l petrece.

Obida vrînd să mă înece,
Zadarnic firea și-o preface.
Din al oglindei luciu rece
Uitarea numai se desface..

- 10 Chiar dorul vieții-n mine tace —
Izvor ce gata e să sece;
Și pe-al meu chip, ce-n umbră zace,
Un fel de vis de opium trece
Din al oglindei luciu rece.

RONDELUL DOMNITEI

Ieșind din balta Craiovița,
Unde-a fost crai Craiovisin,
Văpaie, vezi plutind domnița
Mai argintată ca un crin.

Sub lună-i tremură cosița,
în suflet poartă ca un chin,
Plutind pe balta Craiovița,
Unde-a fost crai, Craiovisin.

- 10 își duse viața-ntr-un suspin,
Nedîndu-și nimănui gurița,
Dar a rămas mironosița
Din veacul cel de tot creștin,
Plutind pe balta Craiovița.

RONDELUL ORAȘULUI DE ALTĂDATĂ

Era orașul de-altădată
Sub plopi de-argint, muițați în soare,
O verde oază fermecată
Cu repezi ape cîntătoare.

- 5 Pe-oricare străzi cîntau izvoare,
Și sărutat de flori ce-mbată,
Trăia orașul de-altădată
Sub plopi de-argint, muițați în soare.

- 10 Prostimea chiar era bogată.
Prin curți aveau, mai toți, cuptoare,
în beciuri se țeseau covoare,
Ș-o viață-n veci îmbelșugată
Trăia orașul de-altădată.

RONDELUL ORELOR

Omnia vulnerant. ultima necat

Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinie omoară...—
Tot sufletul mi-este o vioară
Ce plînge duios că trăiesc.

- 5 Și nici nu mai cerc să zîmbesc
Cînd viața s-arată ușoară.—
Pe rînd orice ore rănesc,
Iar ultima vecinie omoară.

- 10 Oricîtă cerească comoară
Ar fi într-un lut omenesc,
Zvîrlit de pe clipa ce zboară
Recade în iadul obștesc; —
Pe rînd orice ore rănesc.

RONDELUL AJUNGERII LA CER

în cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci...
Te-aruncă-n el un cîntec-nalt,
în care-al vieții plîns înece.

Spărgînd fluidicul său smalț,
Ca o săgeată de-aur treci. —
În cer s-ajunge dintr-un salt,
Sau nu s-ajunge-n veci de veci

I se mai dă-n sfîrșit asalt
Sub jar de patimi cînd te pleci,
În al tău suflet cînd n-ai alt
Decît fiorii dulci și reci...—
În cer s-ajunge dintr-un salt.

RONDELUL CTITORILOR

În zugrăveala-nvechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse,
Biserica de ei clădită
O țin cu degete întinse.

Năluci din vechiul timp desprinse,
Știu viața lor că e sfîrșită
În zugrăveala învechită,
El, searbăd; ea, cu ruje-aprinse.

Și nu-și blestemă-a lor ursită...
Dar orice candeli cînd văd stinse,
Și sfînta slujbă părăsită,
Ei plîng cu lacrimi neînvinse
În zugrăveala învechită.

RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE

Coroane-n veci nepieritoare
Dintre frunzișurile mari
Ale bătrînilor stejari:
Mi-așterne umbra sub picioare.

5 Ducîndu-mi pașii solitari,
Pe sub pădurea cîntătoare,
Coroane-n veci nepieritoare
Simt în frunzișurile mari.

Aleea e-n apus de soare.—
10 Se urcă flăcări tot mai tari
Și ce resfrîng, schinteietoare,
Printre copacii seculari,
Coroane-n veci nepieritoare.

RONDELURILE ROZELOR

RONDELUL ROZELOR CE MOR

E vremea rozelor ce mor,
Mor în grădini, și mor și-n mine --
Ș-au fost atât de viață pline,
Și azi se sting așa ușor.

5 In tot, se simte un fior.
O jale e în orișicine.
E vremea rozelor ce mor —
Mor în grădini, și mor și-n mine.

Pe sub amurgu-ntristător,
10 Curg vălmășaguri de suspine,
Și-n marea noapte care vine
Duiioase-și pleacă fruntea lor...—
E vremea rozelor ce mor.

RONDELUL LUI SADI

Drapate-n purpură regească.
Sau înfoiate-n rochi de argint,
Sadi-n frunzosul labirint
Făcut-a roze să-nî!orească.

De-atunci nu pot să vestejească,
Și viața noastră o tot mint,
Drapate-n purpură regească,
Sau înfoiate-n rochi de-argint.

Natura lor nu și-o dezmint...-
10 Știu tot așa să amăgească,
S-adoarmă, și să liniștească,
Și să ne spună că nu mint,—
Drapate-n purpură regească.

RONDELUL ROZELOR DIN CIȘMEGÎ

De flăcări, de aur, pembe, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde,
De bolți agățate, pe ziduri urcate,
Și printre frunzișuri de pomi ce le-ascunde.

5 Pe ritmuri persane în strofe-așezate,
Melodic, culoarea, culoarei răspunde...—
De flăcări, de aur, pembe, argintate,
Nebună orgie de roze oriunde.

Un neamț a fost magul gradinei uitate.
10 Răpît fu de visul cu tainice unde,
Și dîndu-le viață ce-n suflet pătrunde,
Lăsatu-le-a-n urmă, în roze-nchegate,
De flăcări, de aur, pembe, argintate.

RONDELUL MARILOR ROZE

Mari roze bogate și grele
Abia mai pot capul să-și țină
De luxul ce poartă pe ele,
Scăldate-n albastra lumină.

Miresme plutesc prin grădină,
Iar roua deșiră mărgele
Pe roze bogate și grele,
Ce-abia mai pot capul să-și țină.

10 Avântul simțirilor mele
Mă duce-ntr-o sferă senină
De ceața lumeștilor rele,
In care, pe frunte-mi se-nclină
Mari roze bogate și grele.

RONDELUL BEAT DE ROZE

De roze e beată grădina
Cu tot ce se află împrejur:
E beat și cerescul azur,
Și ziziie, beată, albina.

Se clatină parcă lumina,
Un tunet e simplu murmur.—
De roze e beată grădina
Cu tot ce se află-mprejur.

10 Dar iată...—A mea nu e vina...—
Chiar eu, în gentil trubadur,
Visînd, lîngă-al apei susur,
Mă schimb, așteptîndu-mi regina.
De roze e beată grădina.

RONDELUL CASCADELOR DE ROZE

Urcînd pe pomi, zîmbind pe casă,
Se surpă rozele grămadă,
Sau întocmesc cîte-o cascadă
Pe vreo alee mai retrasă.

Parfumul lor purtat în stradă,
întinde-a lui subțire plasă...
Urcînd pe pomi, zîmbind pe casă,
Se surpă rozele grămadă.

10 De-oricîte stăvili nu le pasă:
Sunt un torent, sunt o cascadă,
Ce-n voia soarelui se lasă,
Dar ce, de cum sfîrșesc să cadă,
Reurcă-n pomi, zîmbesc pe casă.

RONDELUL PRIVIGHIETOAREI ÎNTRE ROZE

A nopței sublimă măiastră
E-ascunsă-ntre roze, și cîntă,
Grădina ce-mi stă sub fereastră
în raze de-argint se-nvesmintă.

O vrajă și albă ș-albastră
Din ceruri, spre lume s-avîntă.-
A nopței sublimă măiastră
E-ascunsă între roze, și cîntă.

Chiar roza ce moare în glastră,
De legile firei înfrîntă,
Tresare, în pacea sihastră,
La glasul, cu care-o-nnormîntă
A nopței sublimă măiastră.

RONDELUL ROZELOR DE AUGUST

Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Cînd ceru-l credeam pe pămînt.

5 Pe-atunci eram falnic avînt...
Priveam, dintre oameni, spre stele;
Mai sunt încă roze — mai sunt,
Și tot parfumate și ele.

Zadarnic al vieții cuvînt
10 A stîns bucuriile mele,
Mereu cînd zîmbesc uit, și cînt,
In ciuda cercărilor grele,
Mai sunt încă roze, — mai sunt.

RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREȘTE

O roză-nflorește, suavă...
Ca nor risipit e necazul.
Puternic mă poartă extazul
Spre-o naltă și tainică slavă.

5 Nu-mi pasă de-a vieții otravă,
De chinul ce-și urcă talazul:
O roză-nflorește, suavă;
Ca nor risipit e necazul.

Stăpîn sunt de-acum pe răgazul,
10 Să-mi fac din ursită o sclavă,
Și nu mai e viața grozavă,
Deși mi-a brăzdat tot obrazul:
O roză-nflorește, suavă.

RONDELUL LUI SADI IEȘIND DINTRE ROZE

Sadi, dintre roze ieșind,
Uită să-și blesteme amanul...
Sădise pe veci *Gulistanul*
Și sufletu-și dete zîmbind.

5 Aflai ca și el talismanul _
Tot raiul'să pot să-l coprind.
Sadi, dintre roze ieșind,
Uită să-și blesteme amanul.

Turbat-a în voie dușmanul.—
10 El cupa de fiere golind
S-a dus în amurg șovăind,
Ș-a fost mai slăvit ca sultanul
Sadi dintre roze ieșind.

RONDELURILE ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

RONDELUL ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI

Umbrît de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum,
Aș vrea obștescul adăpost
Să-mi fie la un colț de drum.

5 Știu al vieții mele rost
Simțirea din al lor parfum,
Umbrît de rozele ce-au fost,
Visînd sub rozele de-acum.

10 Oricui va spune pe de rost
Că nu-mi vrui soarta nicidecum
Născut în ceasul cel mai prost;...
Dar am trăit, nu prea știu cum,
Umbrît de rozele ce-au fost.

RONDELUL NOPȚEI ARGINTATE

în noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă,

în vis îmi clădesc cîte-o casă
Ce toată e-n roze-mbrăcată.

5 De zgomot și oameni retrasă,
Locaș ca din basme s-arată,
în noaptea de lună-argintată,
Pe pleoape cînd somnul se lasă.

io Vreo sarcină asupra-i n-apasă:
De-ai mei creditori e-apărată,
Parfumul de roze ce-mbată
Extazul în suflet îmi lasă
în noaptea de lună-argintată.

RONDELURILE SENEI

RONDELUL ÎNECAȚILOR

Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri;
Ies în față-i și înoată
Înecații cei de ieri.

- 5 Nici plăceri și nici dureri
Să-i mai miște n-o să poată.
Pe sub poduri, Sena toată
Este moarul tristei seri.

- 10 Sunt aleșii cei din gloată...
Veștejite primăveri
De-a necazurilor zloată,—
Și le cîntă mîngîieri,
Pe sub poduri, Sena toată.

RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ

Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart;

Printre frunze prinde viață
Cîte-un cîntec de Mozart.

Spre Saint-Cloud, ce doarme-n față,
Val de val se duce spart;
Flori de lună ce s-agață
Schimbă apa în brocart.

- io Peste-a Senei verde față
Dulci și lungi fiori se-mpart,
Și de țărmi ce se răsfață,
Cînd corăbii se despart,
Flori de lună se agață.

RONDELUL PARISULUI IAD

Printre valuri care plîng,
Și sub bolți întunecate,
Șiruri de-astre încetate
Felinare se răsfrîng.

- 5 Pe tot țărmlul drept și stîng,
Iad, urlînd de răutate,
Pe cînd valuri care plîng
Curg sub bolți întunecate.

- 10 Chiar din zări mai depărtate,
Deznădejdi, ce nu se-nfrîng,
În grozav vîrtej se strîng
Zbuciumând tot mai turbate,—
Printre valuri care plîng.

RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL

Nori se bat ia orizon.
Tot apusul sîngerează.
Urlă groaznic un ciclon,
Sena din adînc oftează.

5 Bubuiri ce nu-ncetează
Sunt un tunet unison.
Nori se bat la orizon.
Tot apusul sîngerează.

10 State noi se-nîiîntează,
Prăbușit e cîte-un tron...—
Moartea-și plimbă monoton
Coasa ei ce vieți reteză.—
Nori se bat la orizon.

RONDELUL URIAȘULUI

Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brînci.
Are case, lanț de stînci.
Dracii-n toate și-au locașul.

5 Rînjitor pîndește-apașul,
Floarea mlaștinei adînci,
Monstruos se-ntinde-orașul.
Viciul joacă-n el pe brînci.

10 De cum n-ai ce să mănînci,
Face-ndată pe trufașul,
Și-n mocirlă dîndu-ți brînci,
El rămîne uriașul.—
Monstruos se-ntinde-orasul.

RONDELUL TICĂLOȘIILOR

Istovite tîrîturi
Trec aproape-n pielea goală.-
Poartă negre-adîncituri
Pe sub ochii lor de smoală.

5 Pe neghiobi îi bagă-n boală,
Schimbă-n robi pe cască-guri.—
Istovite tîrîturi
Trec aproape-n pielea goală.

10 La Montmartre e răscoală
Cînd, din craci făcînd figuri,
Cu murdare strîmbături
Dau pe față ce-au sub poală,
Istovite tîrîturi.

RONDELUL ÎNĂLȚIMILOR

în mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpîină.—
Geniu-și reazemă pe-o mîină
Fruntea lui de tînăr zeu.

Zilnic soarta și-o amîină,
Zilnic duce-al vieții greu.—
în mansarda lui mereu
Sărăcia e stăpîină.

10 Dar prea mult nu este pîină
Va urca în empireu...
Se și crede-n Eliseu,
Și el stă de-o săptămîină
în mansarda lui mereu.

RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE

Unde este marea Franță?
Ce văd ochii, te sfișie.
Oh! neroada burghezic,
Și trufașa ignoranță.

5 Stema ei de diamante
Nimicită-a fost de soartă.
Omenirea e ca moartă.
Vii sunt numai flori și plante.

Spre-ale visului ghirlante
10 Nici-o aripă n-o poartă;
Obosit e chiar Atlante,
De povara ce tot poartă. —
Omenirea e ca moartă.

R

RONDELURILE DE PORȚELAN

^

RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochii mici ca de ghierlan,
Sub de-argint frunzos tezaur,
Casa e de porțelan.

Lîngă ea, pe-același plan,
Pomi albaștri, zbor de graur;
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur,
Cu ochi mici ca de ghierlan.

10 Spre-a-și croi al vieței plan,
Asudat-a ca un faur;
Un măreț de smalt balaur
Poartă prins l-al său colan.—
Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur.

RONDELUL PODULUI DE ONIX

Pod de onix se-ncovoiaie
Arcuind o boltă naltă;
Cade foaie după foaie
Peste-azurul de pe baltă.

5, Dinspre-apusul ce tresaltă
Sîngeroase curg șiroaie;
Pod de onix se-ncovoiaie
Arcuind o boltă—naltă.

Mandarini, stînd laolaltă,
10 Spun că semne sunt de ploaie;
Iar o luntre, cam greoaie,

Printre ape se tot saltă,
Pe sub pod ce se-ncovoiaie.

RONDELUL PAGODEI

De mari fluturi sărutată,
Pe-o movilă—artificială,
E pagoda argintată
De zîmbirea matinală.

5 Umbra pomilor, mișcată,
O dezbracă, virginală,
De mari fluturi sărutată
Pe-o movilă —artificială.

Picurînd, diamantată,
10 Porțelanul roz i-l spală
Roua tainic deșirată
Pe fațada sculpturală, —
De mari fluturi sărutată.

RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Apei lui de prin ogradă,
Prea domol curgînd la vale,
Bolovani, dintr-o grămadă,
Japonezu-i pune-n cale.

5 Spumegată, vrea să vadă,
împrejurul casei sale,
Apa lui, ce prin ogradă
Prea domol o ia la vale.

Și schimbînd-o-ntr-o cascadă
10 De consoane și vocale,
Uită-a vieții grea corvadă,
Dînd răsunset de cristale,
Apei lui de prin ogradă.

RONDELUL MUZMEIEI

În jinrikișă ușurică
Muzmeia mică e purtată. —
Frumoasă ca o păpușică,
În kimono e îmbrăcată.

5 Pe cînd zăduful de-aur pică, —
Spre ceainăria depărtată,
În jinrikișă ușurică
Muzmeia mică e purtată.

De-al soartei greu a fost cruțată.
3 Simțiri, nici gînduri n-o ridică.
Atît e: o păpușă mică,
De tineri nostimi așteptată,
În jinrikișă ușurică.

RONDELUL OPIUMULUI

Fumîndu-și opiumul uitărei
Pe rogojini din pai de-orez,
Fo-hi, spre piscul aiurărei,
E dus de visul lui chinez.

5 Scăpat de chinul zbuciumărei,
Senin ca după-un meterez,
Fumează opiumul uitărei
Pe rogojini din pai de-orez.

Îar cînd sosește al nopței miez
10 Ce-l urcă-n slava îmbătării,
Deplin se dă halucinației
Ce-atunci e singurul său crez,
Fumîndu-și opiumul uitării.

RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinie de colori
În verdea flacără' de soare
De lîngă țărmiile ninși de flori.

5 Liliachii, se duc izvoare
Sub pomi, plăpînzi ca niște zori,
Smaraldul mării răpitoare
E jocul vecinie de colori.

Copii, de griji neștiutori,
10 Sunt japonezii-ntre popoare,
Ș-orice dureri le sunt ușoare.
Căci poartă-n suflet, zîmbitori,
Smaraldul mării răpitoare.

RONDELUL- CRIZANTEMEI

O crizantemă în mișcare
E-mpărăteasa strălucită
Printre roșatica-nserare
Peste grădină răspîndită.

5 Minune-abia închipuită,
Si mai mult mică decît mare,
O crizantemă în mişcare
E-mpărăteasa strălucită.

Ii este faţa zugrăvită
o Spre-a fi aceeaşi arătare
De tinereţe neclintită,
Ş-a fi crezută de oricare
O crizantemă în mişcare.

RONDELUL JOSHIWAREI

Prin vitrine aşezate,
în cartierul Ioshiwara,
Vezi păpuşi nenumărate
Cît de lungă este vara.

Sunt aproape-asemănate;
în obraji le arde para
Prin vitrine aşezate,
în cartierul Ioshiwara.

Cam la fel sunt vestmîntate.
o Poate grea le-ar fi povara,
Dar fiind prea zorzonate
Nu le tulbură ocară,
Prin vitrine aşezate.

RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuţi din lună în Paris,
Şi cum naintea mea mergeau,
Păreau ieşiţi ca dintr-un vis.

5 Să-i vadă mulţi se întorceau:
Aveau un chip de nedescris...
Ei nu vorbeau, ci ciripeau,
Căzuţi din lună în Paris.

Din ţară singuri s-au proscris.
10 însă de cîte ori priveau
Albastrul hainelor deschis,
De ea aminte-şi aduceau,
Şi nu vorbeau, ci ciripeau.

EPIGRAF FINAL

De-aş fi ori încă nu pe ducă,
Mă simt la fel cu orişicine:

Şi-ntre năluci ce pier - năluca.

NOTE ŞI VARIANTE

(P-10)

E X C E L S I O R

Alexandru Macedonski /*Excelsior*/ poezii/ București/ Tipografia de lux, strada Smârdan 24/ Noua Concordia/ 1895.

Pe copertă și pe foaia de titlu, următorul moto:

„M-am născut în niște zile când timpita burghezime
Din teighea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime,
Zile când se-nparte țara în călăi și în victime
Și când steagul libertății e purtat de cîrciumari.”

(Noaptea de ianuarie)

Urmează dedicația:

„Autorul, cu adîncă recunoștință, închină acest volum măriei-sale
principelui Gr. M. Sturza.”

Apoi acest cuvînt introductiv:

„Autorul, tipărind aceste versuri, cere scuze cititorilor obicinuiți cu limba și cu forma marilor poeți contimporani români, dacă ele nu întrunesc nici această formă, nici această limbă. Îi mai roagă totodată să nu se supere dacă el, fie dintr-un sentiment de prietenie, fie dintr-un sentiment de recunoștință, a dedicat numeroase bucăți ale sale la diferiți. Căci, în adevăr, dacă cel care începe să-și adune astăzi scrierile în volum s-a bucurat de multe dușmăanii, dînsul a avut și prieteni și sprijinitori mai numeroși poate, cari i-au dat sau iubirea lor, sau ajutorul material fără care el și copiii lui ar fi murit de mult de foame.

A. M.

1895, februarie în 28.”

Din această ediție Macedonski trage și un tiraj special, sub forma unui periodic săptămânal, de același format, din care au apărut patru broșuri:

1. Duminică, 12 martie 1895
Revista săptămânală
20 bani broșura
de 64 pagini
Biblioteca română
cuprinde poezii de Alex. Macedonski
București
1895¹

Cuprinde 22 de titluri de poezii, în ordinea tipăririi lor în ediția curentă din *Excelsior*, cu excepția primelor trei: *Guzla*, *Cele trei năluci* și *Valtul rozelor*, care nu figurează în această ediție. Ca și în *Excelsior*, paginația este intermitentă.

2. N° 2, Duminecă, 19 martie
Biblioteca română
revista săptămânală
sumar
Poes.ii inedite de A. Macedonski
București
1895

Cuprinde următoarele 25 de titluri, în aceeași ordine.

3. N° 3, 26 martie 1895
Aceleași titluri. Cuprinde 29 de titluri, în aceeași ordine.

4. N° 4, Duminecă, 2 aprilie 1895
Aceleași titluri. Cuprinde 14 titluri, în aceeași ordine.

Doi ani mai târziu, poetul scoate o nouă ediție:

Alexandru Macedonski/ *Excelsiorj* ediție nouă: A opta mie/ Coprin-
zînd poezii ce nu se află în edițiile precedente/ București/ Tipografia
N. Miulescu/1897.

Această ediție suprimă motoul, dedicația, prefața, include *Guzla*,
Cele trei năluci, *Valțul rozelor* și elimină poeziile *Copiii*, *îngerul și*
copilul, *Moise*, *Bătrina stincă*, *Comori de aur*, *Ura*, *Vei crede*, *Noapte*
de iulie.

Pe un exemplar care a aparținut lui Ion Pillat, poetul scrie pe foaia
de titlu, în locul prefeței, următoarele:

„Poezii de odinioară cântau din casă în casă și erau iubiți și onorați.
Cînd cei moderni își trimit cărțile spre a fi citite, ei sunt disprețuiți.
Cu toate aceste, gloria lor este gloria națiunilor.

A. Macedonski."

(Muzeul literaturii române, nr. 2.947.)

Un epigraf sarcastic, asemănător, autograf, și pe un exemplar din
Excelsior, 1895 (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, I, 269.014):
„Decît poet român, mai bine sacagiu".

Există exemplare și cu indicația „A zecea mie", fără specificarea lo-
cului și anului de apariție, reproducînd conținutul ediției *Excelsior*,
1897, de același format (Muzeul literaturii române nr. 10.132, 12.332).
Excelsior este tipărit și în format mai mare, în 8°.¹

în *Literatorul* (*Bibliografie*, nr.1, 1895, p. 16), următoarea notiță:
„*Excelsior*, un volum de poezii inedite ale d-lui A.I. Macedonski,
printre care și *Noptile*. Volumul cuprinde și portretul autorului".
N-am văzut astfel de exemplare.

în vederea reeditării definitive, Macedonski și-a transcris volu-
mul *Excelsior* în 1920, nu mult înaintea morții. Textul este cuprins
în mss. 3.406, 3.407, parțial și 3.411, Bibi. Acad. Republicii Socia-
liste România și are următorul titlu (ms. 3.406):

Excelsior — Excelsior
Albine de aur — Sensuale — Flori sacre
Edițiunea nec varietur

Caietul II (ms. 3.407) are titlul *Sensuale*, ciclul în care Macedonski
include, enumerîndu-le pe prima pagină, poeziile *Faunul*, *Pe sinurile*,
Hora Căprarului, *Amorul*, *Soldățească*, *Răspunsurile Tranei* (aceasta!
din urmă netranscrisă). În text, celelalte poezii din *Excelsior*.

Ms. 3.411 cuprinde de asemenea poezii din *Excelsior*, dar și texte mai
vechi, precum și unele postume și inedite, după cum vom indica la
fiecare caz în parte.

Folosim aceste mss. ca text de bază pentru reeditarea volumului
Excelsior.

O copie destul de fidelă a mss. 3.406 și 3.407, cu același titlu: *Excel-
sior*, *Cartea nestematelor*, în cuprinsul a trei caiete, nepaginate (Bibi.
Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente, ms. 39/64).
Transcrierea, în grafii diferite, dar în special a Anei Macedonski, a
fost pe alocuri revizuită și uneori corectată de poet. Pe caietul I, ti-
tlul este scris de Ana Macedonski:

Poeziile lui Alexandru Macedonski,
revăzute definitiv pentru ediția
„nec varietur", 1920, mai 19

¹ Probabil la aceste tiraje se referă poetul cînd anunță că: „A 2-a ediție este
pe cale de ase tîni" (*Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 9).

Am avut în vedere și acest text, inferior totuși mss.-elor autografe.

O altă copie, cu același titlu-, *Ce Ana Maceconski*, în două caiete (Caietul I și Caietul II), în colecțiile Muzeului literaturii române, nr. 9.186. Text nesigur, util doar pentru unele datări și dedicații.

Personajul căruia Macedonski îi dedică *Excelsior* este Grigore M. Sturza (1821—1901), zis și „Beizadea vițel”: „beizadea” pentru faptul că era fiul fostului domnitor regulamentar moldovean Mihail Sturza, „vițel”, pentru forța sa musculară, de luptător de circ, în stare a purta un vițel în mâini.

Memorialiștii (Gh. Sion, *Suvenire contimporane*) rețin figura și aventurile acestei beizadele cu contesa franceză Dash, scriitoare. La bătrânețe însă, epocă în care poetul se apropie de acest personaj, Grigore M. Sturza, cumițit, se dedase studiilor diletante de filozofie. Scrisese o carte despre *Les lois fondamentales de Vunivers* (Paris, 1891), purta polemici pe această temă: *Re'ponse à la critique que M. Goupil a faite de mon ouvrage sur „Les lois fondamentales de Vunivers”* (Evreux, 1892) și-și tradusese în românește *Ultimele patru capitole despre legile fundamentale ale universului* (Iași, 1892; ed. fr., Paris, Baudry, 1891).

Această lucrare atrage atenția lui Macedonski în perioada în care impulsunile sale meditative, „științifice”, utopice, devin tot mai accentuate. Mai mult decât orice alte considerații practice, poetul este sedus în special de teoriile lui Grigore M. Sturza despre suflet, unde problema capătă o soluție idealistă. Obsedat de ideea posterității, a gloriei postume, a recompenselor viitoare, era firesc ea poetul să creadă psihologic în „nemurire”. O „demonstrație” în acest sens i se pare a găsi în capitolul VIII, *Despre suflet*, din lucrarea amintită, reproduș, cu elogii, în *Literatorul*, „Notițe literare”,!, 15 iunie 1892, p. 14—15. în conferința *Sufletul și viața viitoare*, *Forța morală*, 1,4—5, 1901, *Legile fundamentale* sînt decretate „una din cele mai gigantice concepții ale secolului al XIX-lea”, un „monument al geniului românesc”, citate ca izvor de supremă autoritate.

Despre opiniile lui Macedonski privitoare la Grigore M. Sturza, în care el întrevede și un mecena, cultivat în consecință, stau mărturie numeroase referințe, îndeosebi din *Literatorul* (*Prințul*, 2, 5 martie 1893; *Principele Sturza și literatura română*, 4, 5 aprilie 1899; *Unnou omagiu*, 6,5 iunie 1899 etc.). Nu s-ar putea spune că „prințul” Sturza a rămas insensibil la aceste omagii repetate, deoarece în arhiva familiei poetului am găsit o carte de vizită, datată „27 martie 1899”, cu următorul cuprins: „Vă trimit de zece ori mai mult decât a dat Rotschild banquierulți scăpătat”. Este vorba de „o mică subveu-

ție”. Dar cu filc: „Aprob cu totul ideea d-tale de a face conferințe asupra scrierilor mele, cum se fac acum la Paris”.

Este posibil ca beizadeaua-filozof să fi sprijinit și tipărirea volumului *Excelsior* (dedicația ar constitui o indicație), contribuind și la *Bronzes*, unde o poezie *Rose d'or* (p. 129) îi este de asemenea dedicată. Repetatele articole din *Literatorul* (1899) vor fi fost și ele stimulate, în tot cazul, Macedonski străbate în acești ani (1892—1894) o perioadă extrem de grea. Prefața la *Excelsior* nu ascunde, ba chiar etalează suferințele sale. în aceste condiții, protecția „prințului” se va fi dovedit importantă, ceea ce poetul își va aminti mereu. Un sentiment de recunoștință străbate și din cuvintarea funebră rostită de Macedonski la înmormîntarea lui Gr. M. Sturza (*Universul*, nr. 16, 19 ianuarie 1901). Alte ecouri: *Un nou testament Gr. Sturza și... o autopsie criminală* (*Forța morală*, II, 12, 20 ianuarie 1902, p.2).

(P- 11)

GUZLĂ

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 120 (cu titlul transcris *Gusla*). Republicată în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, p. 15—16 (cu titlul transcris *Gusla*); *Lumina*, I, 6, 10 aprilie 1894 (cu titlul transcris *Gusla*); *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Louis Basset” (cu titlul transcris *Gusla*); *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. Fără dedicație (cu titlul transcris *Gusla*); *Excelsior*, ediție nouă, Buc, 1897, p. 5-6, aceeași dedicație (cu titlul transcris *Gusla*); *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 2, aceeași dedicație (cu titlul transcris *Gusla*).

Textul definitiv se păstrează în ms. autograf 3.406, f. 24 r.—25 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul transcris *Guzlă*, dedicată: „Lui Pavel, fiul meu prea iubit”. Aceeași dedicație și în ms. 39/1964, caiet I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții noi.

Reprodușă din ms. definitiv.

Louis Basset a fost unul din secretarii regelui Carol I, în relații cu poetul, solicitat de acesta cu intervenții (scrisori inedite, în lb. franceză, Bucureșt, 19 mai 1908; Paris, 11 avril 1912, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, corespondență neinventariată).

Anterior, Macedonski scrisese o poezie franceză cu titlul *Guzlă* (*Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 69), dar cu conținut total diferit.

Ideea de a compune *Guzla* [*guzla*, instrument muzical popular slav, cu coarde) poate să fi venit poetului din lectura lui Jean Richepin, autor bine cunoscut lui Macedonski.

În povestirea sa, *Miarka, la fille à l'ours* (1883) este intercalată următoarea *guzla*, unde comparația miresei cu o regină se regăsește (cf. Tudor Yianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 431):

„Entends la guzla, holâ!
Entends la guzla.

Voici la reine venue,
Les etoiles ont pali.
La rose jalouse en meurt,
Effeuillez-la dans son lit.

Entends la guzla, holâ!
Entends la guzla.

Dans son lit mettez encor
La marjolaine et le thym,
On en fera du vin rose
Que le roi boira demain.

Entends la guzla, holâ!
Entends la guzla."

Pavel Macedonski (1893—1946) este al patrulea fiu al poetului, jurnalist și publicist, cu activități în stil „macedonskian”, dar de-gradate, extravagante (note biografice în Arhiva Alexandru Macedonski, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România).

Pe exemplarul din *Excelsior* („a zecea mie”), Muzeul literaturii române, nr. 12.332, Macedonski a scris peste dedicație: „Omagiu cordial”, ss. A. M.

(P- 12)

CELE TREI NĂLUCI

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p.577 — 578. Republicată în *Lumina*, I, 28, 9—10 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Em. Crețulescu, tatăl”; *Excelsior*, ediție nouă, 1897, p. 7-8, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 15, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 47 r. —49 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

240

La Leconte de Lisle (*Les spectres, Poemes barbares*) un motiv asemănător: „Trois spectres familiers hantent mes heures sombres”.

(p. 14)

VALTUL ROZELOR

Publicat în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 193—194. Republicat în *Lumina*, I, 37, 21 mai 1894; *Familia*, XXX, 31, 31/12 august 1894, p. 363; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat: „D-rei Sarini Bilcescu”; *Excelsior*, ediție nouă, 1897, p. 9—10, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 5—6, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf, în posesia noastră, dedicat: „Lui Constantin-Hyacint, cel din urmă, dar tot așa iubit fiu al meu”.
Reprodus din ms. definitiv.

Variante

1 Pe verdea margine de șanț (*ms. definitiv*): Pe marginile unui șanț (*Literatorul*, 1883, *Lumina*, 1894, *Familia*, 1894, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1897): Pe-o verde margine de șanț (*Revista clasică*, 1910);
2 Creștea măceșul singuratic (*ms. definitiv*, *Revista clasică*, 1910): Creștea un trandafir sălbatec (*toate republicările anterioare*);
4 Pofti-ntr-o zi pe flori la danț (*ms. definitiv*, *Revista clasică*, 1910): A poftit florile la danț (*Literatorul*, 1883, *Lumina*, 1894, *Familia*, 1894): Pofti răsurile la danț (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1897).

Constantin-Hyacint, Dinu Macedonski (1896—1956) este al cincilea și cel din urmă fiu, rămas în viață, al poetului. A fost actor, mai întâi la Oradea, apoi la București, jucând mulți ani la Teatrul Municipal și la Teatrul muncitoresc C.F.R.-Giulești.

Sarmisa Bilcescu este una din primele noastre juriste. Doctor în drept de la Paris, cu o teză despre *De la condition legale de la mere. Etude de droit positif et de legislation* (Paris, 1890), elogiată în presa din țară (cf. C. Dissesco, *L'Independance roumaine*, 15 annee, 4.035, 4/26 fevrier 1891).

(P- 16)

EXCELSIOR

Publicat în *Literatorul*, VII, 1886, p. 51. Republicat în *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 11—12; *Excelsior*, 1897, p. 11 — 12; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 6—7; *Poezii alese*, p. 101—102, dedicată: „Lui Alexis Macedonski, întâiul meu născut”.

16

241

»sr e & v m r^ris.^

Variante

7 Un vis de-naltă poezie (*ms. definitiv, Revista clasică, 1910*):
Transcendentală poezie (*toate republicările anterioare*); 8 De cîntec
și de șoapte (*ms. definitiv, Revista clasică, 1910*): Și lenevoase șoapte
(*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

După v. 12, în toate retipăririle anterioare, figura o strofă, a patra,
eliminată din *ms. definitiv*:

Suflări salubre
Alungă ale zilei miasme
Și-n minți înăbușesc fantasme
De cugete lugubre.

14 Sub stele, flori schinteietoare (*ms. definitiv, Revista clasică, 1910*) ::
Sub candelă de diamante (*toate republicările anterioare*).

Alexis Macedonski, născut în 1885, pictor, cu studii la Florența
și Paris, căsătorit cu argentiniana Francisca Puglia. Expatriat, în
1922, în sudul Franței, apoi din 1936, în Baleare, insula Palma di
Majorca, împreună cu cea de a doua soție, Simone Friant de Neuville..
Ereditate artistică cețoasă. Lui Alexis Macedonski îi va dedica și-
poezia *Tu ce ești a naște* (v. ediția de față, voi. II, p. 117 — 118).

Deși noțiunea de *excelsior*, simbol romantic al idealului, se întâl-
nește și la alți poeți (Longfellow¹, Leconte de Lisle etc), fără să fi
stîrnit — pe cît știm —ironie, ea excită totuși verva lui Caragiale,
care o va parodia în „*Excelsior*”, *fragment dintr-o poemă apocaliptică-
simbolistă-profetistă* (*Moftul român*, I, 31, 16 mai 1893). Cînd volu-
mul lui Macedonski — cu același titlu — apare, gluma continuă, de
astă dată sub forma unei pseudorecenții (*Excelsior*, în *Gazeta po-
porului*, 10 noiembrie 1895, *Opere*, 4, ed. critică de A.I. Rosetti, Șerban
Cioculescu, Liviu Călin, Buc, E.P.L., 1965, p. 199—200).

¹ O notă însoțind traducerea în proză, nesemnată, a poeziei *Excelsior* de
Longfellow precizează: „*Excelsior* înseamnă mai sus. Această poezie arată aspi-
rațiunea omului spre infinit” (*Duminica*, I, 4, 21 octombrie 1890, p. 6).

Un *Excelsior*, foarte macedonskian, are și Mircea Demetnad, m
Românul literar (VII, 1909, p. 30). Reminiscențe dmMacedonsk^
4ar si din *La mort des amants* de Baudelaire, m *Excelsior* de Iu Iu
Ēezar Săvescu (*Din poezia noastră parnasiană*, antologie critica,
N. Davidescu., Buc, F.R., 1943, p. 186-187).

STEPA

(p. 17)

Publicată în *Literatorul*, 9, 15 februarie 1892, p. 12—14, datată:
„1892, ianuarie”. Republicată în *Lumina*, I, 50, 5—6 iunie 1894;
Biblioteca română, 12 martie 1895, dedicată: „Ilustrului poet rus,
A.S.I., marelui duce Constantin”; *Excelsior*, 1895, p. 13 — 16,
datată: „1890”; *Excelsior*, 1897, p. 13 —16, dedicată: „Ilustrului
poet rus etc”, aceeași dată; *Liga ortodoxă*, II, 107, 1 ianuarie 1897,
fără dată și dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 3—5, fără dată
și dedicație; *Literatorul*, XXVI, 24, (4)22 decembrie 1918, p. 5,
fără dată și dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Variante

19 Seninteiază ca-ntr-un cîntec de idilă drăgălașă (*Literatorul*, 1918):
Se agită pe un ritm de idilă drăgălașă (*toate republicările anterioare*).

în *Literatorul* (nr. 9, 15 februarie 1892, p. 14), poezia este însoțită
de următorul: „*Comentariu*: Această poemă am scris-o mai întii în
limba franceză tot în *terza rima* și am publicat-o în revista din Paris
L'Independance litteraire et artistique, ce i-a dat locul de onoare”.

O poezie pe aceeași temă, mai scurtă, a dat Macedonski anterior
în *România literară*, VII, 4—5, aprilie—mai 1888, p. 75:

VÎNT DE STEPE

Cîntec al slavului de sud

Spre locuri unde nu se află societăți organizate,
Pustii, întinse, fără urme de plug, de-orășe sau de sate,
Nemărginiri ce-n timpul verei sunt oceane de verdeți,
Cu flori albastre, cu flori roșii, în raza clarei dimineți,
Cu aerul umplut de-arome sălbatice și mușcătoare
Ce răzvrătind musculatura o reîncarcă cu vigoare,
Uitînd ce sunt și unde m-aflu, îmi duc al cugetului cort
Și renăscînd la viață nouă, naufragiat ajuns la port,

1 mai 1890, ct; *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, P 452.

Sunt principe stăpîn pe stepă cît pot coprinde cu vederea, ...
 îmi crește păru-n stufuri negre și-n ochi îmi fulgeră plăcerea,
 Sunt june, sunt puternic, liber, — încalec repede-armăsar,
 Apun ici-colo ca nălucă și dincolo din nou răsar...
 Jiletca mea e de mătase cu fir de aur ceaprezată,
 Cămașă am cu mîneci roșii, și cizma mea e-mpintenată
 De-un fel de bold ce poartă-n vîrfu-i o boabă chiar de diamant...
 Am pantaloni ce cad în cute și am mustață de amant
 O Varinkă cu ochi albaștri ca stelele sub fruntea serei
 Pe granița pustietății m-așteaptă-n vîntul primăverei
 Și împletindu-și a ei coadă cu fir de-argint și cu panglici
 îmi zice: „Suflete,-aleargă, de-un veac de cînd te-aștept aici!”

(P- 21)

CU MORȚII

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 599—000
 Republicată în *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894; *Biblioteca română*
 12 martie 1895, dedicată: „Lui Hasdeu”. *Excelsior*, 1895, p. 17—19,
 aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 17 — 19, aceeași dedicație
Revista clasică, I, 1, 1910, p. 7—8, aceeași dedicație.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Hasdeu”, în ms. autograf 3.406
 f. 4 r.—7 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. O copit
 în ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România
 Reprodușă din ms. definitiv.

O idee poetică identică la Jean Moreas, *Les Stances (XII)*:
 „Les morts m'écoutent seuls, j'habite les tombeaux.”

Variante

21—22 Pe zidul alb de la odaie / Urçînd (ms. definitiv și toate repu-
 blicările anterioare): Fantasme de-aripi prin odaie / Mișcînd (ms.
 39/1964, caietul I).

După v. 35
 definitiv: o strofă eliminată din R₁₀; „teista clasică” i di:n ms.

A lor imensă voluptate
 N-o știu;
 Dar al meu suflet le e frate,
 Și-n fața lor din aripi bate
 Mai viu.

Macedonski, atras de temă, încearcă să compună și o versiune
 franceză cu titlul *Les morts*, din care primele 8 versuri (două strofe),
 au fost publicate postum, în *La vie politique et littéraire*, II, 8, decem-
 brie 1934.

Dedicația, care face desigur aluzie și la preocupările spiritiste ale
 lui Hasdeu, exprimă o anumită simpatie și prețuire pe care Mace-
 donski a avut-o totdeauna față de acesta. În 1887, apoi în 1890, poetul
 oferise lui Hasdeu direcția *Literatorului* [*Un răspuns*, în *România*,
 13 noiembrie 1887, (Censor), în loc de prefață, în *Literatorul*, XI, 1,
 iunie 1890, *Sfîrsitul unei legende*, *Răspuns d-lui Hasdeu* în *Literato-
 rul*, 7, 15 decembrie 1892]. În 1894 continua să-i aducă elogii: este
 un „geniu vast”, „a scris cu succes în toate direcțiunile”; „românii
 îi suntem datori recunoștință și respect pentru opera științifică și lite-
 rară pe care o va lăsa în urma sa”. Doar o singură rezervă: „Ca om,
 caracterul său este slab. Iată zeul” f.A.M., *Hasdeu, Lumina*, I, 20,
 30 aprilie 1894). „Genialitate”, dar și „mobilitate”, i se recunoaște și
 în *inceput de însănătoșire*, *Tribuna liberă*, I, 1, 15 mai 1896.’

Ca temă și atmosferă, *Cu morții* este foarte apropiată de poezia
Au delà de Andre Lemoyne, poet cunoscut lui Macedonski, din care,
 în alt loc, se inspiră în mod mărturisit (v. nota la *în arcane de pă-
 dure*, ed. de față, voi II, p. 323 — 330). Reproducem (după *Antho-
 logie des poètes français du XIX-esiècle*, Paris, Lemerre, voi. II, 1818
 à 1841, p. 124), primele trei strofe din *Au delà*, cele mai apropiate
 de viziunea lui Macedonski:

„La nuit, quand nous voyons, au mirage des rêves
 Revivre les absents que nous avons aimés,
 Ils reviennent parfois cheminant sur les grèves,
 En cotoyant la mer dont les flots sont calmes.

Ils marchent tout songeurs dans la pleine lumière.
 Ils approchent... Sont-ils éveillés ou dormants?
 Mais leur voix nous rassure en parlant la première,
 Nous les reconnaissons dans nos embrassements;

Et nous restons muets longtemps, n'osant rien dire
 Devant leur beau regard tranquille et lumineux.
 Emus profondément de leur grave sourire,
 Nous leur touchons les mains, le cœur... Ce sont bien
 eux...”

(P- 23)

VIS DE MAI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 322—323. Republi-
 cată în *Lumina*, I, 23, 4 mai 1894; *Familia*, X X X, 21, 22/31 iunie
 1894, p. 242; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Princi-
 pesei Măria D. Ghica”; *Excelsior*, 1895, p. 20—22, aceeași dedicație;

Excelsior, 1897, 20—22, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, \, 1910, p. 8—9, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu dedicația ștearsă, în ms. autograf 3.406, f. 9 r.—13 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

43—45 Iar când pe cer /S-aprind și pier / Rubine, (*ms. definitiv*):
Iar când spre-amurg / Din cer se scurg / Lumine,... (*toate republicările anterioare*).

Măria D. Ghica, cu care Macedonski se înrudea prin soție, devine — formal—co-directoare a *Literatorului* în 1893—1894, într-o fază când poetul încearcă să revină la suprafață prin relații de protipendadă. Poetul o cultivă cu insistență (*A Madame la Princesse Ghica*, în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1893, p. 13; o scrisoare a protectoarei, *loc. cit.*, p. 15—16, etc). Scrisori, felicitări, de la Mărie Demetrius Ghica (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S³¹ ^ ~ ^²), inedit).

(p. 25)

PSALMI MODERNI

Toți *Psalmi moderni* sint dedicați, în ms. definitiv, nr. 3.406 f. 37 r.—45 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, pe care-l reproducem: „Lui Nikita, prea iubitul meu fiu”. Copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente, cu dedicația: „Fiului meu Nikita”.

Publicați în ordinea următoare:

(P- 25)

I OH! DOAMNE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10, datat cu toată seria primilor șase: „25 iunie 1893”; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicat, cu toată seria primilor opt, lui „I.P.S.S. Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei etc”; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat cu toată seria primilor trei: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267, fără dedicație; *Excelsior*. 1895, p. 23, dedicat cu toată seria primilor opt

¹ Nichita Macedonski (1888 — 1933) este cel de al treilea fiu al poetului. Poet, ziarist și inventator al sidefului artificial.

„I.P.S.S. Iosif Naniescu, mitropolit al Moldovei și Sucevei” etc; *Liga ortodoxă*, I, 50, 26 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 23, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 9—10, fără dedicație.

Reprodus din ms. definitiv, nr. 3.406, p. 37 r. — 33 r.

V a r i a n t e

.1 Oh! Doamne, rău m-ai urgisit (*ms. definitiv*): Oh! Doamne, iată-mă schimbat (*toate republicările anterioare*) ; 4 Să plîng, să sufăr, am uitat (*ms. definitiv*; nu figurează în nici una din republicările anterioare); v. final Oh! Doamne, iată-mă schimbat (*păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în textul definitiv*). Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, conține, în final, și aceste două versuri, inexistente în celelalte versiuni: Oh! Doamne — greu m-ai urgisit / Mă simt ca marmora de rece.

Împrejurările în care Macedonski ajunge nu numai să închine psalmi mitropolitului primat Ghenadie Petrescu, dar și să i se alăture public, în cadrul unor evenimente pe care istoria mișcărilor anti-monarhice le reține, cer o mențiune specială. În 1893, poetul îi sprîjină candidatura ia scaunul metropolitan (*De pe culmea vieții, Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p.1-3), desigur în baza unor legături mai vechi. Adîncirea lor determină dedicația, din 1895, în *Țara*, a primilor trei *Psalmi* (*Oh! Doamne, Țarină, Iertare*), care înlocuiește pe aceea (încă nelămurită pentru noi) către Iosif Naniescu, mitropolitul Moldovei, din *Biblioteca română*, 1895, pentru ca un an mai târziu, în 1896, când izbucnește „afacerea Ghenadie”, poetul să intervină energic, luîndu-i apărarea cu violență. Se pune întrebarea: cum se explică această adeziune a poetului și, în primul rînd, în ce constă „afacerea Ghenadie”?

Afacerea — murdară, ca multe alte scandaluri politicianiste sub monarhie — este un document de epocă și n-ar fi avut urmări deosebite în viața lui Macedonski dacă ea nu l-ar fi antrenat în prelungirea unui val al opiniei publice. Conflictul izbucnește în legătură cu verificarea gestiunii Așezămintelor Brîncovenești, operație la care Ghenadie Petrescu invită și pe primul ministru liberal D. A. Sturza. Epitropii „prinții” Gheorghe Bibescu și Dimitrie Știrbei, conservatori, opunîndu-se acestui control, Ghenadie refuză aprobarea bugetului. Drept răspuns, epitropii cer o audiență la palat. Carol I le dă cîștig de cauză, și atunci, Ghenadie, indignat, i-ar fi replicat: „Majestatea-voastră e rege peste trupuri, eu sunt mai mare peste sufletele lor. Vă rog respectuos, vedeți-vă de treaba majestății-voastre” [Tudor

Arghezi, *Despre drumul creației lui...*, *Contemporanul*, 1 (795), 5 ianuarie 1962]. Va plăti scump această sfidare, căci, la presiunea factorului monarhic și a guvernului, Sf. Sinod, în ședința sa din 20 mai 1896, caterisește pe mitropolit și-l lipsește de „orice servire și vrednicie arhierască” (Titu Maiorescu, *Istoria contemporană a României*, Buc, Socec, 1925, p.343; pentru întregul episod, cf. N. Iorga, *Istoria bisericii românești*, Buc, 1932, voi. II, p.299 —300). Revoltat, mitropolitul primat refuză să părăsească reședința. Ministrul de justiție, însoțit de forțe polițienești, îl evacuează cu forța, „înșfăcându-l cu propriile sale mâini și tîrîndu-l înțeleștat de barbă în fața catedralei” (Tudor Arghezi, *op. cit.*, *Contemporanul*, 5 ianuarie 1962). În felul acesta, Ghenadie Petrescu este surghiunit la M-rea Găldărușani.

Purtarea guvernului fiind prea de tot abuzivă, se dezlănțuie o mișcare de opoziție, în care se revarsă puternice sentimente antimonarhice. Din partidul liberal se rupe o aripă, a „drapeliștilor”, condusă de P. S. Aurelian. Pe de altă parte, N. Fleva, „tribunul poporului”, se află în elementul său. Partidul conservator, prin toți frunțașii săi, se alătură acestei campanii, care ia forma întrunirilor, atacurilor de presă și a demonstrațiilor de stradă, culminate cu o manifestație, la 16 noiembrie 1896, în fața Corpurilor legiuitoare, reprimată brutal de poliție. Agitațiile vor continua, în capitală, și în zilele următoare, oglindite abundant în știri și comentarii de presă (*Lumea nouă*, *Epoca*, *Naționalul* etc). Evident că nici Macedonski, fire combativă, în proces deschis cu monarhia, nu putea rămîne deoparte, cu atât mai mult cu cât simpatiile sale pentru Ghenadie Petrescu, declarate pe față, erau mai vechi.

Se ivise prilejul unei noi campanii antimonarhice, în vederea căreia poetul, cu sprijinul mitropolitului depus la Căldărușani, unde face vizite repetate, scoate, la 20 iulie 1896, un ziar, *Liga ortodoxă*, în paginile căruia începe să acuze direct pe rege de caterisirea mitropolitului (*Detronarea*, *Liga ortodoxă*, I, 11, 1 august 1896). Atacurile lui Macedonski, alternate cu articole de elogiare a lui Ghenadie („ultima mare figură a ortodoxiei române”, „unica figură măreață din timpul domniei nemțești”), petiții, interviuri, știri de reintegrare, devin iute de o vehemență rară. Este de ajuns să reproducem o serie de titluri pentru a ne da seama de impetuozitatea și curajul arătat de Macedonski în această împrejurare: Carol I este principalul vinovat al persecutării lui Ghenadie (*Carol condamnat*). Samavolniciile sale sînt *inceputul sfîrșitului*. *Carol ca soț* este execrabil. Deviza sa „nimic fără Dumnezeu”, o sinistră parodie. S-a deschis „Agenția matrimonială Carol I etcomp.”, în „palatul regatului român în care un tîlhar și

un asasin s-a încuibat și din care trebuie scos afară muiat în sîngele lacheilor săi” (*Un strigăt general*, *Liga ortodoxă*, I, 80, 6 noiembrie 1896). Regele este „un mișel”, „o canalie și un mizerabil, și eu singur îmi iau răspunderea a ce scriu și a ce se va mai scrie în acest ziar” (*Inviolabilitatea*, *Liga ortodoxă*, I, 72, 24 octombrie 1896). Lozinca *Ligii ortodoxe* este: „Jos Carol, trădătorul românismului și surpătorul bisericii ortodoxe” (*Cetățenii indignați și națiunea*, *Liga ortodoxă*, I, 86, 15 noiembrie 1896). Într-o perioadă de efervescență a opiniei publice, de cuvîntări violente și de manifestații, articolele lui Macedonski au avut un incontestabil rol agitatoric.

Cum Macedonski luptă, în fond, pentru o cauză ideologică mult mai veche decît actuala „afacere Ghenadie”, el încearcă și unele forme de organizare politică. Partizanii ziarului sînt grupați într-o formație, *Liga ortodoxă*, în fruntea căreia pune la cale, pentru ziua de 16 septembrie 1896, o manifestație—„procesiune”—pe care prefectura de poliție o interzice. Se pare că autoritățile suspendă și ziarul, căci *Liga* își întrerupe apariția timp de o săptămînă. Va reapărea la 26 septembrie, dar nu pentru mult timp, trecînd pe planul al doilea cauza ortodoxiei. Spiritul poetului este acum atras de întrunirile de la „Dacia” ale lui N. Fleva, pe care le sprijină din răspuțeri. În vederea manifestațiilor de la 16 noiembrie Macedonski dă „ligiștilor” instrucțiuni precise. Strigă „trăiască revoluția”. 400 de „ligiști” luptă eroic în rîndurile opoziției antimonarhice. Citează sfîrșitul pe eșafod al lui Ludovic al XVI-lea: *Aceasta era și este de făcut cu Carol* (*Liga ortodoxă*, I, 88, 19 noiembrie 1896). Dar în timp ce poetul se angajase, leal, într-un atac deschis, sprijinitorul său trata discret... cu guvernul, în vederea unui compromis: Ghenadie va fi reintegrat în scaun, urmînd ca a doua zi să demisioneze. Faptul de altfel se și produce, la 4 decembrie 1896, spre marea consternare a poetului rămas descoperit (*Demisia mitropolitului și mișelia regelui*, *Liga ortodoxă*, I, 99, 5 decembrie 1896). Pierzîndu-și obiectul, campania sa nu mai are sens, și la 10 decembrie 1896 *Liga ortodoxă* își încetează apariția. Ulterior, Macedonski își va exprima întreața sa amărăciune, produsă de decepția acestei experiențe, în pamfletul *Falimentul clerului ortodox român* (București, Tipografia „Vocea învățătorilor”, 1898).

Ideea de a compune psalmi a venit cu certitudine poetului prin lectura *Psalmilor* lui David, poate și ai lui Malherbe (*Paraphrase du psaume VIII*, GXXVIII, GXLVj, poet cunoscut lui Macedonski: *Din psalmul CXLV*, în *Poezii*, 1882, p. 168 — 169. De altfel,

compunerea primilor *Psalmi moderni* este concomitentă cu elab. rarea piesei *Saul* (1893), unde David recită psalmi (I, 2, 12; If, 9) care prin amplificări și reelaborări, vor constitui acest ciclu autonom.

(p. 25)

II ȚĂRINĂ

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 10; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Liga ortodoxă*, I, 51, 27 septembrie 1896; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10.

Reprodus din ms. 3.406, f. 38 r. — 39 r.

(P- 26)

III IERTARE

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 24; *Excelsior*, 1897, p. 24; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. 3.406, f. 39 r.—40 r.

V a r i a n t e

6 Sunt ticălosul peste care (*ms. 3.406*): Sunt mizerabilul pe care (*toate republicările anterioare*) ; 7 Dacă se lasă o-ntristare (*ms. 3.406, Literatorul, 1893, Biblioteca română, 1895, Familia, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Se coboară o-ntristare (*Revista clasică, 1910*): De cum se lasă o-ntristare (*ms. 39/1964, caiet I*).

(p. 26)

IV DUȘMANII

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 11; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p. 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 10—11.

Reprodus din ms. 3.406, f. 40 r.

(p. 26)

V ZBURAM

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267 ; *Excelsior*, 1895, p. 25; *Excelsior*, 1897, p. 25; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 11'

Reprodus din ms. 3.406, f. 41 r.

(p. 27)

VI ȘI-AU zis...

Literatorul, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 12; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Familia*, XXXI, 23, 4/16 iunie 1895, p. 267; *Excelsior*, 1895, p. 26; *Excelsior*, 1897, p. 26 ; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 11—12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 42 r.—43 r.

O versiune franceză, inedită, cu titlul *Me voiciseul*, în ms. fr. 214, f. 13 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

(P- 27)

VII CIT AM TRUDIT...

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 27; *Excelsior*, 1897, p. 27; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12.

Reprodus din ms. 3.406, f. 43 r.—44 r.

(p. 28)

VIII ERAM

Literatorul, XIV, 10, martie 1894, p. 13, cu titlul *Eram puternic*; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, același titlu; *Excelsior*, 1895, p. 27, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 27, același titlu; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12, același titlu.

Reprodus din ms. 3.406, f. 44 r.—45 r.

Textul din ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, suprimă versul 96 al psalmului *Eram puternic împărat*.

(p. 28)

IX N-AM IN CERURI

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 13, cu subtitlul: „Seria II”, numerotat: VII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu”; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896, cu subtitlul: „Seria III”; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 87. Aici ultimii trei *Psalmi moderni*, cu subtitlul: „Seria II”, dedicați: „D-lui Mihail Popescu”.

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 28)

X DOAMNE, TOATE...

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14, cu subtitlul: „Seria II”, numerotat: VIII; *Țara*, III, 586, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu”; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 88—89.

Reprodus din *Flori sacre*.

Cu titlul *Psalm modern*, X, există și următorul fragment, inedit, copie Ana Macedonski (Muzeul literaturii române, necatalogate):

Dumnezeu din cer te vede,
Pari zadarnic nimicuit,
Cine-ntr-însul se încrede
E în veci nebiruit,
Nu ești trist și umilit.

(P- 29)

XI M-AMUITAT

Literatorul, XV, 2, 1895, p. 14—15, cu subtitlul: „*Kenia II*”, numerotat: IX; *Țara*, III, 14 mai 1895, dedicat: „I.P.S.S. mitropolitului primat Ghenadie Petrescu”; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 6, 10 noiembrie 1896; *Revista clasică*, I, 1, 1910; *Flori sacre*, 1912, p. 90—91.

Reprodus din *Flori sacre*.

(p. 31)

BUCHETUL

Publicată în *Literatorul*, III, 9, 1882, p. 530. Republicată în *Lumina*, I, 14, 22 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 10 martie 1895, dedicată: „D-șoarei Măria Duport”; *Excelsior*, 1895, p. 28, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 28, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 12—13, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 30 r.—31 r., cu mențiunea: „Muzica de Măria Duport”, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Compunerea acestei romane, gen neobișnuit în lirica poetului, își are explicația într-un episod sentimental, efemer, de tinerețe. Inspiratoarea este o franțuzoaică, Mărie Duport, cumnata „prințului” D. Ghica, prim efor al spitalelor civile, pentru care Macedonski face o scurtă pasiune. În *Literatorul* el îndreaptă versuri către Mari, îi dedică versuri (I, 8, 9 martie 1880; I, 25, 10 august 1880; II, 3, 15 martie 1881). Flatată, Mărie Duport compune muzica la *Buchetul*. Dar în același timp, prudentă, preocupată să nu se compromită, descurajează pe poet printr-o scrisoare extrem de politicoasă, dar de o amabilitate rece, protocolară, care va fi jignit cu certitudine sentimentele și mândria lui Macedonski (Bibi. Acad. Republicii Socialiste

23

liste România, Fondul Macedonski, S—, scrisoare în lb.
X X X

franceză, nedată, inedită). De altfel, după această scrisoare poetul își încetează asiduitățile.

După toate indiciile, *Buchetul* s-a dezvoltat dintr-o poezie anterioară, pe aceeași temă, și — s-ar zice — inspirată de aceeași pasiune: *De ziua ei [Poezii]*, 1882, p. 88—87; ms. 3.411, f. 95r. — 95v.), datată: „Buc., 1878, sept. 18”:

Azi e sfântă Mărie,
La ea să ne rugăm;
Amorul nostru tînăr
Umil să-i consacram,
în astă ziuă sfântă
Ce e și ziua ta,
Mari iartă-mi a-ți zice,...
Mari, nu mă uita!

Ca floarea înclinată
D-al toamnei rece vînt,
Ca mîine-a mea frunte
Pleca-voi spre mormînt,
Dar chiar subt piatra rece
De-amor voi tresări:
Gîndește-te la mine,
Nu mă uita, Mari!

Visaserăm în taină
Același dulce vis...
E tristă deșteptarea:
în ceruri n-a fost scris!
Dar cel puțin oriunde,
Ș-oricît te-i depărta,
Mari, adu-ți aminte!
Mari, nu mă uita!

(p. 32)

GRIJA DE MÎINE

Publicată în *Literatorul*, VIII, i, ianuarie 1887, p. 125—126. Republicată în *Țara, supliment de duminică*, I, 1, 4 aprilie 1894; *Lumina*, I, 34, 18 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel și Ana, copiii mei prea iubiți”; *Familia*, XXXI, 14,2/14 aprilie 1895, p. 159; *Excelsior*, 1895, p. 31, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 31, aceeași dedicație; *Revista clasică*, I, 1, 1910, p. 14, aceeași dedicație, amplificată: „Lui Alexandru, Nikita, Pavel, Constantin-Hyacin și Anna, copiii mei, prea iubiți”.

Reprodusă din *Revista clasică*.

Publicată în *Literatorul*, IV, 3 mart 1882, p. 129—140; 11—12, 1882, p. 720—732. Dedicată: „Domnului V.A. Urechia autorul închină, ca dovadă de admirațiune, pentru ilustrul autor al *Vornicului Bucioc* și al altor scrieri de înaltă valoare literară, București, 1882”. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1886—1887, p. 229—240, aceeași dedicație; *Biblioteca familiei*, IV, 4 (92), 28 februarie 1893, datată: „Buc,” 1882”, aceeași dedicație; *Lumina*, I, 27, 8 mai 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 34—49, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 33—49, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 33—49, aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 12, 14 septembrie 1918, p. 3—5, dedicată: „Lui V.A. Ureche”.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

Înainte de a fi ajuns la această versiune definitivă, *Noaptea de noiembrie* a trecut prin remanieri importante. Dăm mai jos modificările cele mai însemnate, care constau, în special, din suprimări de pasaje întregi. Astfel, între v. 40—41, toate textele anterioare republicării în *Literatorul*, 1918, cuprindeau și aceste două versuri:

*Țăranul ce lucrează la cruci și la crucioaie?
Pietrarul ce cioplește la pietri și pietroaie ?...*

Între v. 69—70, erau incluse în toate publicările anterioare și următoarele versuri:

*Luat-am de pe roze carminu, ca să-lpun
Pe buzele ființei la care mă supun?
Răpit-am de pe crinuri albeața lor cerească
Să-mpodobesc cu dinsa o față îngerească,...*

V. 87 avea anterior, în toate publicările, forma:

Și-ți dau o cugetare cu lacrima ce-ți dau!

V. 114, în toate publicările anterioare:

își pierde cu iușeală esența sa divină...

V. 115, în toate publicările anterioare:

Iar aripa-i se-ncarcă de pulbere și tină...

Între v. 159—160, erau tipărite și următoarele versuri (la fel, în toate publicările anterioare):

*Iar vîntul, cu dulci șoapte în suflu-i, răcoros,
Răpea de pe morminte al florilor miros
Venind ca să-și depună buchietul de-aromaje
Pe firele din păru-mi de rază sărutate!*

Pe un exemplar din *Excelsior* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 402) Macedonski notase v. 223—228 în următoarea formă:

*Deci ușile la teatru deschise se aflau —
Și Mușchetarii falnici cu zgomot se jucau.
Ce vreți?... Pe-atuncea vremea era înapoiată
Și Panteonul țării cu sori nu se-nstela...
De scrieri sărăcia era neasemănată...
Aveam un Odobescu — n-aveam un Davilă...*

Pe un alt exemplar din *Excelsior*, 1895, în posesia noastră, Macedonski încadrase cu creionul, într-un chenar, în vederea suprimării, v. 231—234. Tot aici, v. 246 capătă următoarea formă, corectat cu creionul:

Director peste teatru avem pe Davila.

Între v. 319—320 existau, în *Literatorul*, 1882 și 18J6—1887, și aceste versuri, suprimate în versiunea definitivă:

*A florilor esență se urcă pin' la mine,
Formînd prin ondulare un nor în jurul meu
Și bolțile deasupra-mi albastre și senine,
în tainica lor limbă, vorbesc de Dumnezeu!...*

Pe un exemplar din *Literatorul* (VIII, 1886—1887, p. 238—239) din colecțiile Bibi. Acad. Republicii Socialiste România (P.I.II. 697), cu însemnări autografe, poetul notase în vederea eliminării, prin chenar, cele patru versuri (incluse între v. 319—320) reproduse mai sus. Tot aici, în *Literatorul* (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România), după v. 321, următoarele două versuri suprimate din textul definitiv:

*E marea cu talazuri, cu viscol și furtuni...
O treieră-nțelepții cu visuri de nebuni!*

Apoi, în continuare, alte 6 versuri în chenar, cu mențiunea „afar”, suprimate și ele în textul definitiv:

*Spre țărături depărtate catartele îi poartă,
Dar fiece catarte își au cile o soartă,
Și soarta fiecărui e soarta tuturor...
De scapă de furtună, de fiacare nu scapă,
Și focul de le cruță, e vîntul ce le crapă,
Iar oamenii de-asemeni se-nclină, cad și mor!*

În continuare, în același text din *Literatorul*, 1886—1887, acest pasaj suprimat din textul definitiv:

*Mai dincolo, în zare, sunt șiruri de movile...
Movilele sunt Alpii cu spate de cămile
Pe care zac troiane de vecinice ninsori!
Movilele sunt Alpii cu stînci și cu abise,
La vînturi și zăpadă cu pîntece deschise,
Stînd gata să înghită nămeți și călători!*

Tot aici, și tot în chenar, următoarele versuri, care continuă fragmentul de mai sus, suprimate și ele în textul definitiv:

*Cascada înghețată cînd soarele-i zîmbește,
Deodată, de pe culme, urlînd se prăvălește,
Troianele urmînd-o c-un tunet zgomotos
Alunecă pe stîncă de sus și pînă jos!
Din fundurile negre, atuncea se ridică,
C-o spumă albicioasă, o ploaie care pică
Muiată-n poleială la soarele de mai,
Ca roua ce coboară cîmîndu-se pe plai;
O ploaie de mărgelile fragile și mărunte
Ce-ndată ce s-anină pe mușchiul de pe munte
Din soare împrumută nuanțe și culori,
Și ele, de pe virful nălțimilor semețe,
Spre ceruri învestite de-o rară frumusețe
Privesc ca milioane de ochi strălucitori!*

V. 78—79:

*Fundat-am oare-n țară republici dinir-acele
Prin care-ajung atîția dinastice proptele,*

par să se refere, așa cum sugerează și Valeriu Râpeanu (*în jurul unei ediții*, în *Gazeta literară*, IX, 21, 24 mai 1962) la căpitanul A.I. Candia-•no-Popescu, autor al unei încercări de lovitură de stat antidinastice, la Ploiești, unde proclamă o efemeră „republică” în august 1870, și care-și va sfîrși cariera cu grad de general, partizan declarat al monarhiei.

V. 104—117 reiau tema din *Templul bogăției*.

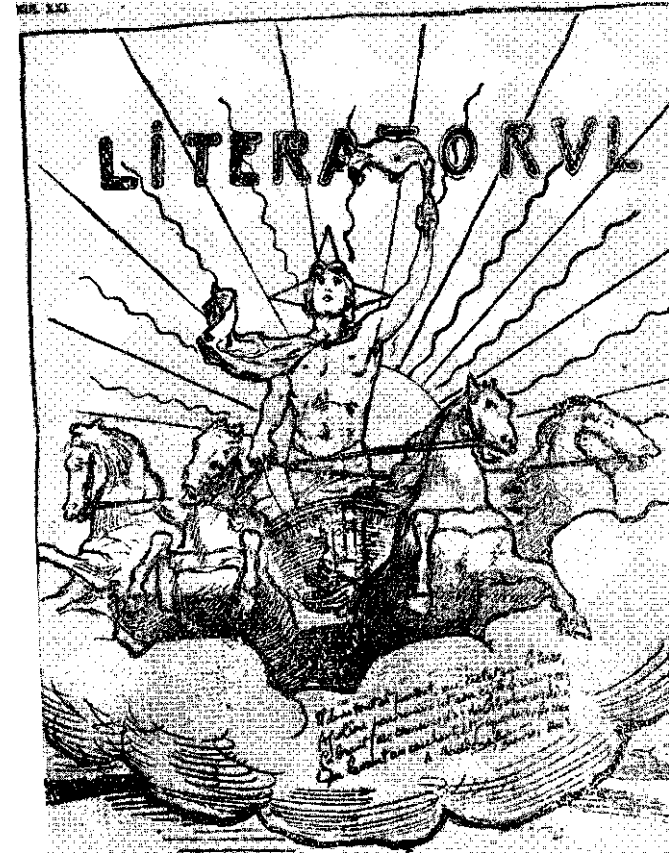
Textul *Noptii de noiembrie*, în reeditările sale succesive, cuprinde •cîteva note explicative, pe care le reproducem grupate, în ordinea lor, la fiecare vers în parte:

v. 143: *Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată.*

’ „Gara Filaret.”

V. 178: *În lume îmi zîmbise cu fața-i de părinte’.*

’ „Tatăl meu nu se află îngropat la cimitir, ci la biserica familiei •noastre, situată pe dealul Filaretului, în dreapta șoselei; am fost silit

de subiect a-l strămuta prin cugetare din mormîntul în care doarme alături cu muma și cu o soră a sa, care a murit tînără"*.

V. 332: *Pompeia' zace moartă la colțul unui drum.*

' „Mi-am permis prin licență a face *Pompeia* din *Pompei****.

La scurt interval de la apariție, aspectele polemice și satirice ale *Noptii de noiembrie* sînt continuate de Macedonski într-o nouă poemă, *Viața de apoi (l-ia fază)*, publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 393-397. Ea este însoțită de note, pe care le reproducem în continuare :

Că eu mi-am dat suflarea cunoașteți foarte bine,
Dar nimenea nu știe, de-atunci, ce-a dat din mine...¹
Topindu-mă cu-ncetul, în viermi m-am preschimbat...
Murind și viermii-n urmă, pămîntul s-a-ngrășat,
Și soarele de vară făcîndu-l ca să fiarbă
Din mine și dîintr-înșii făcură flori și iarbă...
Aproape sau departe creșteau mii de scaieți,
Născuți din niște leșuri ce-n lume cît trăi'ră
Cu pene bătătoare la ochi se-mpodobiră...
Recunoscuți într-unii, un cîrd de falși poeți!
în alții, o mulțime de suflete ce-odată
Tînuseră o țară sub ele-ngenunchiată;
Șavanți fără știință, miniștri și dulăi
Erau cu toți alături, ca răii lîngă răi!
Greoiul Enînescu², poet din școala nouă,
Era într-o ciupercă schimbat, ca să nu-l plouă!
Alături Prodărsscu, Naum³ și alte moaște
Orăcăiau pe vale, schimbați în biete broaște;
Vedeai și pe Stăncescu\ zugravul literar,
Ca mort mai dinainte, ajuns deja măgar!
Gri-gri Cantacuzino⁴ un om cu falnic creier,
Era ce-a fost în viață, rămas și-n moarte greier;
Cornescu⁵ ajunsese a fi prepeli'car!
Și cine oare-ar crede ș-ar vrea s-o recunoască!
Alecsandri cel mare, — era și el o broască!
Pe cînd, Sihleanu⁶ ș-alții în flori de balsamină
Zîmbeau, scâldați în rouă, în aer și-n lumină;
Sărmanul Nicoleanu⁷ plîngea într-o răchită
De vînturi adiată, de soare poleită...
Un altul pînă-n moarte al cîntecilor rob
Țipa într-un brabete: — Recunoscuți pe Scrob!⁸
Brabetele nu face vrun lux de gălăgie,
Dar are-n ciripeală o dulce poezie!
Pe-o ramură un grangur vedeai în depărtare...
Era Depărățeanu⁹ cîntînd fără-ncetare.

* Cf. și Ana Macedonski: *Genealogia familiei poetului Alexandru Macedonski și a soției sale Ana Al. Macedonski, născută Rallet-Slătineanu*, ms. la Muzeul literaturii române, nr. 7.202/9.

** în jurnalul său de călătorie (*Oltul*, II, nr. 37—47, 26 mai—4 august 1874), Macedonski folosisese aceeași formă: *Pompeia și Sorento*.

Iar dincolo de dînsul, în cel mai falnic brad,
 Cu crăci împodobite de frunze ce nu cad,
 Priveai la Heliade¹¹ cu brațe ridicate,
 Cum cere de la ceruri a țării libertate!
 Mai sus zbură-n văzduhuri o mîndră ciocîrlie...
 Era Bolintineanu¹², comoară de-armonie,
 Și cerul, ascultîndu-l, treptat se-nsenina...
 Priveliștea-n tot locul era de-nsemnătate...
 Cîrlova¹³ ca ederă de ziduri s-anina...
 Și-n mușchiul ce s-agață pe turnuri și palate
 Zîmbea,* rozînd din pietre, uitatul Cătina!^{13*}^
 Prietenul meu Grandea¹⁴ schimbat era-ntr-o floare
 Ce vecinie se întoarce ș-aleargă după soare,
 Pe cînd într-o fîntînă, mulțimi de lipitori
 Născuseră din oameni... de țară iubitori...
 Serurie, Bilcescu și Pandrav¹⁵ printre ele
 Erau cu Costineștii¹⁶ mai roșii și mai grele...
 Notați că nu-mi fac vorbă de oameni mari de stat
 Prin care-a noastră țară ajunse-a fi regat,
 Pe grasul Stolojanu¹⁷ că-l scap din socoteală...
 Că las deoparte haina și trag de căptușeală...
 Notați că nu-mi fac vorbă de cîinii din partizi,
 Schimbați prin somnul vecinie în jalnice omizi,
 Că tac de-o boierime¹⁸ neroadă și slăbită
 Ce nu-și cunoaște țara, nici limba moștenită
 Ce n-a știut să meargă cînd secolul n-a stat...
 Ce-n luxuri necinstite averea și-o împarte,
 Dar n-află o lăscaie să cumpere o carte
 Din cîte-n românește s-au scris și imprimat!
 Notați că de asemeni eu tac de-o golătime
 Ce fără ca să urce prin suflet, la-nălțime,
 În loc ca ea să zboare, vrea tu să te cobori!
 Pe ea ca și pe alții lăsîndu-i în uitare
 Găsesc înneverită a tuturor schimbare...
 Mă aflu-așa de bine în iarbă și în flori!

[.]

Stăncescu de-altă parte ar vrea să fie iar
 Ciupercă, varză, ceapă, orice, dar nu măgar!
 Ei însă vor rămîne ce sunt deocamdată,
 Destul că pot să aibă speranță, amîndoi,
 Că are să sosească o vreme-apropiată
 Să-i schimbe după poftă în alte vieți de-apoi!¹⁹

„1 Vezi *Noaptea de noiembrie*, poemă în care visînd că am murit, îmi urmăresc îngropăciunea și mă urmăresc și în groapă (*Literatorul*, anul al III-lea, nr. 3). Am scris acea poezie sub impresiunea celui mai adevărat suflu de inspirație pe care l-am avut în viața mea. Mi-aduc aminte că trei nopți de-a rîndul n-am dormit pînă a o scrie, și alte multe nopți, după ce am scris-o. Eram turburat neconținut în somn de

visul morții. Mi se părea că îmi văd mormîntul și că plîng asupra lui. Cînd, pentru înțîia oară mi-a venit ideea s-o concep, era iarnă, și voind a studia cimitirul înainte de a scrie ce cugetam, luai o birjă, pornind-o către Șerban-Vodă, împreună cu T. M. Stoenescu și Duiliu Zamfirescu. Străbăturăm Bucureștii și, în sfîrșit, îi lăsarăm în urmă. Dincolo de fîntîna de la Filaret, pe dealul din dreapta șoselei, se afla înmormîntat tatăl meu, la biserica familiei. Revăzui mormîntul său, cu ochii seci, dar cu lacrimi în inimă. Ceva mai sus, pe șosea, întîlnirăm cîteva fete «sovonite în alb», care se întorceau de la o îngropăciune. În sfîrșit, sosirăm la cimitir; era noroi, deși era încă frig; un galoș mi se înfundă într-însul. Cu toate acestea ne plimbarăm prin cimitir, degerarăm, dar ne întoarserăm acasă mulțumiți. Îmi voi aduce aminte multă vreme de acea vizită făcută cimitirului în luna lui februarie. A treia sau a patra zi sfîrșii poema. Am citit-o la mulți. Îmi aduc aminte că rugat chiar de d. Maiorescu, o citii într-o serată literară a d-sale. Față se aflau domnii Hajdău, Alecsandri, G. Barițiu, prințul Al. Stirbey, D. Aug. Laurian, Șt. Michăilescu, Angel Demetrescu și alții, între cari se afla și d. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), [...]. Cu toată prezența d-lui Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), d. Hajdău se sculă entuziasmat și declară că este cea mai frumoasă poezie din cîte s-au produs de cîțiva ani încoace. D. T. Maiorescu, Alecsandri și cei mai mulți din auditori mă felicitară, de asemenea, asupra ei și mărturisiră că ea este în adevăr «admirabilă», făcînd oarecare rezerve asupra părților politice sau personale din coprișul ei¹. Dacă domnul Alecsandri devine în satira de astăzi o «broască», nu este vina mea, ci a condeului meu, ce în loc s-o ia la dreapta a luat-o la stînga. Îi cer scuzele mele; cred, însă, că întrucîtva am și eu dreptățile mele; apoi să mă ierte d. Alecsandri: ce caută bardul „latinității”, el, care este «*hors concours*» la concursul pentru premiuri academice? Nota bene că este membru al Academiei. Frumos îi stă oare dumnealui, care este om bătrîn și bogat, dumnealui, care este membru al Academiei, să șteargă anul trecut o mie franci, premiîndu-se singur? Unde dracu s-a mai văzut Academie

¹ Despre această lectură face mențiune și jurnalul intim al lui Titu Maiorescu, 5/17 martie 1882 (*Însemnări zilnice*, Buc., Sococ, II, p. 46): „...Seara literatură la mine: vreo 26 de persoane: Alecsandri, Știrbey, Hasdeu, Bariț, (Alexandru) Roman, (Simion) Florea Marian de la Cernăuți, I. Cerchez, Th. Rossetti, Negruzzi, Burghelea, Laurian, A(nghel) Dimitrescu, (Ștefan) Mihăilescu, Zizin Cantacuzene, tînărul Rosetti, Jipescu, Baican, Eminescu, (Teodor) Nica, Slavici, Chibici, Frollo, Macedonski Al. A., Carp. Citit Macedonski (teatral și arrogant) poezia lui *Noaptea de oct(ombrie)* sau *noiemvrie*. Carp neplăcut în ocazia asta...”

Despre începutul legăturilor lui Macedonski cu Titu Maiorescu, cf. nota la *Poezii*, ediția de față, voi. I, p. 401-403.

care să se premieze singură? Acest lucru este de o nerușinare monstruoasă. Afle d. Alecsandri că premiile sunt pentru încurajarea celor tineri, că pentru acest scop au lăsat o mulțime de oameni averile lor Academiei, iar nu pentru ca să și le împartă între dumnealor.

Rușine, de trei ori rușine, domnule Alecsandri, domnilor academicieni!

Am fi înțeles lucrul când d. Alecsandri ar fi fost sărac ca Hajdău sau ca alții, care nu au decît munca lor! Dar d. Alecsandri are stație de drum-de-fier pe moșia sa... d. Alecsandri n-a cunoscut și nu cunoaște ce este sărăcia și a rămas toată viața sa poet de salon. Nu trebuia să-și mînjească mânușile albe cu un asemenea premiu! Trebuia să-i ajungă gloria pe care o posedează și pe care o datorește poeziilor «luate de la popor». Bolintineanu, care n-a luat, ci a dat poporului, n-a avut nici

¹ Acest atac extrem de violent nu exprimă totuși sentimentele definitive ale lui Macedonski, ci numai un moment de maximă irascibilitate. Cu puțin timp în urmă, poetul afirmase că „Vasile Alecsandri și-a înscris numele în cartea secolilor” (Luciliu, *Notiță biografică, V. Alecsandri*, în *Literatorul*, II, 2, din 15 februarie 1881, p. 562) și, drept răspuns, bardul de la Mircești expediază revistei o scenă din *Despot-vodă*, împreună cu o scrisoare amabilă: „Primiți felicitările mele” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, S—scrisoare

XLVII

din 24 ianuarie 1881). Anume sfaturi literare date superior, aluzii la „răbdare”, la înfrînarea „primului entuziasm al paternității” vor fi iritat însă amorul propriu al magistrului în devenire care era Macedonski. O ironie la adresa „cîntecului lui Alecsandru Macedon”, dintr-o scrisoare către V.A. Ureche, din 8 februarie 1880, pare de asemenea să-l privească (V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, ed. Marta Anineanu, Buc., E.P.L., 1964, p. 158). V.A. Ureche, prieten cu Macedonski, va fi comis o indiscreție? Oricum s-au petrecut lucrurile, simțindu-se jignit de aceste aere ironice sau numai superior protectoare, în sufletul său se produce o mutație, și acordarea lui Alecsandri a marelui premiu „Năsturel Herescu” al Academiei, unită cu eșecul recent al respingerii traducerii *Parisina* de Byron, veni la scurt timp să provoace furtuna. În prefața la *Poezii*, 1882 (p. XVIII), Macedonski mai face încă aluzii abia acoperite: „Adevăratul poet, dacă este bogat, nu speculează asupra versurilor sale... nu concurează pentru a obține premii academice sau, dacă le obține, le respinge cu indignare”. Urmează Viafa de apoi, și mai ales lunga *Analiză critică: Alecsandri (Literatorul*, III, 8—10, august—octombrie 1882), unde supune opera bardului unei critici minuțioase, pur tehnice, cu multe observații îndreptățite. Pînă la Macedonski „nimeni n-ar fi cutezat să emită ideea că Alecsandri își are și el greșelile lui” (*Literatorul*, V, 3, 1884, p. 172—173), și este de presupus că această strînsă „analiză critică” l-a iritat mai mult pe Alecsandri decît poate întreaga polemică din jurul premiului academic, care are ca punct de plecare, așa cum s-a și constatat cu obiectivitate de istoria literară, obiecții „foarte întemeiate” (G. Călinescu, *Vasile Alecsandri*, Buc., Ed. tineretului, 1965, p. 41). Drept răspuns, Alecsandri trece la organizarea unei adevărate coaliții junimiste antimacedonskiene, plîngîndu-se în dreapta și în stînga, instigîndu-și prietenii prin corespondență: I. Negruzzi, Al. Papadopol-Calimah, Ion Ghica, (V. Alecsandri, *Scrisori*, I, ed. îngrijită

această supremă mîngîiere! Și a dat bietul Bolintineanu poporului: *Pe o stîncă neagră într-un vechi castel* și altele au devenit azi poezii populare!

de H. Cbendi și E. Carcalechi, Buc., Socec, 1904, p. 130, 12, 187; *Scrisorii însemnări*, p. 54; în culmea indignării, trimite pînă și lui Ion Ghica, la Londra, numărul respectiv din *Literatorul*, care nu poate decît să se solidarizeze (Perpessicius, *Jurnal de lector completat cu Eminesciana*, Buc., Casa școalelor, 1944, p. 347, 349). Firește că și Titu Maiorescu este atras în acest cerc social de condoleanțe (E. Carcalechi, *Scrisori de V. Alecsandri către dl. T. Maiorescu, Convorbiri literare*, XXXIX, 1905, p. 510, 513).

Simțindu-se înconjurat de simpatia generală, trădîndu-și prin aceasta și mai mult orgoliul rînit, foarte evident mal ales în pamfletul nepublicat *Ecce homo!* (*Scrisori, însemnări*, p. 57—59), Alecsandri pune la cale o ripostă în public. S-ar zice că ideea de a-și scrie drama propriului destin literar se datorează în primul rînd resentimentelor trezite de această inimicîție. Oricum ar fi, spectatorii care aplaudară, la 22 martie 1884, premiera *Fîntînei Blandxiei* ghicesc îndată sub masca invidiosului Zoii trăsăturile stigmatizate ale lui Macedonski. Acesta răspunde printr-o epigramă, *Lui Alecsandri (Literatorul*, V, 2, 1884, p. 104). Alecsandri se arată — firește — implacabil pînă la capăt, și numai moartea bardului pune capăt ostilităților.

Evenimentul face ca antipatia personală să nu mai aibă nici un obiect, și atunci judecata lui Macedonski devine tot mai dreaptă. Ceva mai mult, *Literatorul* ia parte la doliul național, inserînd o notiță în chenar negru. La înmormîntare, printre delegații presei se numără și un reprezentant al *Literaturii* (Cezar Colescu: *Inmormintarea lui Vasile Alecsandri, Telegraful român*, II, 475, 29 august 1890). În calitate de „reprezentant al tinerimei literare, reprezentant al *Literaturii*...”, Mircea Dimitriade compune o elegie funebră și ține o cuvîntare (*Cuvîntarea d-lui Dimitriadi, Telegraful român*, II, 476, 31 august 1890). Este urmat de însuși Macedonski, care semnează un necrolog entuziast, expresie și a vechilor sale simpatii pașoptiste reînviată: „Alecsandri n-a murit. Era semi-zeu; astăzi s-a făcut zeu — iată tot” (*Alecsandri, Telegraful român*, II, 478, 2 septembrie 1890; *Scrisoare, Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 45). Apoi opinia devine mai moderată și — în esență — exactă, nu fără proteste cînd „Plebiscitul presei” așază în 1892 pe Alecsandri, în fruntea poezilor români și străini (Noffe *literare*, în *Literatorul*, 1892, 1, 19 iunie 1892, p. 14). De asemenea:

„Ce i-a lipsit poate lui Alecsandri a fost o viață furtunoasă. Geniul său poetic e amabil, armonios și înduioșător” (Arlstarc, *Vasile Alecsandri, Lumina*, I, 22, 3 mai 1894).

În sfîrșit, pe măsură ce sentimentul propriei sale superiorități se consolidează, Macedonski nu numai că nu mai are nici un fel de complexe și resentimente față de Alecsandri, dar devine chiar generos (Mici *note, Literatorul*, XX, 1, 20 februarie 1899, *Teatrul național în Forța morală*, I, 1, 9 decembrie 1901). În 1905 îi aduce „prinos de admirație” și se întreba: „Ce monument s-ar mai putea ridica celui mai mare poet al doinei naționale, lui Vasile Alecsandri, după opera pe care el singur a clădit-o și care în veci va rămîne nepieritoare” (A.M., *Pentru Alecsandri, Românul literar*, III, 36, 2 octombrie 1905). Cu aceste cuvinte, poetul revenise la stilul său de totdeauna, prin care-și elogia discipolii, semn — în tot cazul — al unei reale evoluții sufletești. Ea va duce în cele din urmă la un adevărat examen de conștiință, în care Macedonski va recapitula întreaga polemică. Nu retractează protestul ridicat împotriva „scandaloaselor premii”,

Care din a domnului Alecsandri a avut această soartă? Dar aici nu este locul unei critici, ne oprim. Domnul Alecsandri zice... «la timp». Ei da! La timp, dar nu la *Timpul*.

2. Unul dintre preținșii poeți ai *Convorbirilor literare*, D. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog») își dă aere de patriotism prin *Timpul* luându-și ifos de român neaoș. [...].

lipsit de mobile personale: „Marele poet s-a înșelat dar crezând că lovirile mele erau întemeiate pe interes personal. Cer iertare slăvitei umbre dacă și astăzi voi spune că nu regret acea campanie.” Dar, „din cele pe cari le-am scris împotriva admirabilului poet de la Mircești, ce n-aș mai semna astăzi este asprimea cu care am judecat o parte din scrierile sale, asprime ce din nefericire a avut darul să-I împuțineze momentan. Alecsandri a fost și rămîne cel mai neasemănat poet al sufletului românesc...” (*O notă a d-lui Macedonski, Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915, p. 504). Impulsivitățile de tinerețe sînt, așadar, amendate, prin judecăți care pot fi considerate ca definitive. Față de I.L. Caragiale (v. nota la *Faunul*, în ediția de față, voi. II, p. 333—339) curba reacțiilor poetului va cunoaște o evoluție asemănătoare. S-ar zice că Macedonski, la bătrînețe, voia să se împace, în conștiință, cu toți adversarii săi literari!

Unele din aceste elemente într-o prezentare oarecum unilaterală și în „comentariul” lui G. C. Nicoiescu, în *Vasile Alecsandri, Opere*, I, *Poezii*, Buc., Ed. Acad. R. P. R., 1965, p. 67—74; Adrian Marino, *Viața lui Alexandru Macedonski*, Buc., E.P.L., 1966, p. 175-183.

Fără a încerca să scuzăm în vreun fel oarecare aceste judecăți și expresii, din respect pentru adevărul istoric, trebuie arătat totuși că această ieșire, oricît de regretabilă ar fi ea, constituie — după toate aparențele — doar un *răspuns* (G. Bogdan-Duică, bul. *Mihail Eminescu*, XIII, 20, 1942, p. 31; Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 406). Inițiativa polemicii nu aparține lui Macedonski. încă din 1871, în articolul *Naționalii și cosmopolitii* (I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, Buc, 1933, IV, p. 91), Eminescu afirmase că Macedonski scrie poezii „proaste”. Conferința lui Macedonski *Mișcarea literară din cei din urmă zece ani*, din 1878, recunoaște în schimb că „Eminescu... între felurite poezii a înavuțit literatura cu *Epigonii*, poezie ce va rămînea” (Presa, XI, 17 martie 1878—18 martie 1878). Cu toate acestea, *Timpul*, la *Cronica internă* (IV, 87, 21 aprilie 1879), protestează cînd poetul „fost director al prefecturii Silistra nouă, în care calitate a comis escrocherii și falsuri în acte publice...” „în loc de a fi trimis înaintea justiției”... „e numit administrator al plasei Sulina din jud. Tulcea”. în articolul *Novele din popor de Ioan Stanici* (*Timpul*, 28 martie 1882; *Opera politică*, ed. I. Crețu, Buc, Cugetarea, 1941, voi. II, p. 439—440), Eminescu afirmă între altele că: „Spitalul, balamucul și circiuma sunt singurele Jocuri, care furnizează subiecte artistice literatorilor de la *Literatorul* și de la alte întreprinderi scandaloase”. Se mai vorbește aici de „mărginirea intelectuală a preținșilor autori”, de „malonestitatea lor plagiară”, de „obrăsnicie”, de „cațri Intelectuali... împodobiți cu medalia *Bene-merenti*”, etc. Se produc apoi, în 1882, atacurile lui Macedonski împotriva lui Alecsandri, care dau prilejul lui Eminescu să-și exprime, încă o dată, relele sale opinii față de un „străin”, plin de „instincte bastarde”, care „nu s-apucă doar să critice ceva de-o seamă cu el, nu, de Alecsandri se leagă” (*Materialuri etnologice*, în *Timpul*, VII, 8 aprilie 1882). Disprețul era mare, și ceea ce-l alimenta era, pe de o parte, adversitatea ideologică (Macedonski făcea sau făcuse

3., Armean, fost neguțător și acum pretins poet al *Conv. lit.*

4. D. Stăncescu', pictor și membra în comitetul teatral. Voi ataca întotdeauna pe oamenii cari fără nici un merit literar țin în acel comitet

politică liberală, era „roșu”, corespundea aparent și definiției „păturii superpuse”), pe de alta, antipatia pur personală: „fizionomia de frizor” a poetului, dandismele, infatuarea etc. Deci, temperamental, organic, cei doi poeți trebuiau să-și displacă, adversitatea nefiind de ordin literar, ci al idiosincraziilor reciproce. Deși colecția *Timpului* este incompletă, este foarte probabil că Eminescu, a atacat și cu alt prilej pe Macedonski, care a afirmat că „doi ani consecutivi, Eminescu mă izbi sub propria semnătură, întrebuițind și calomnia și invectivele. Nici familia mea nu fu respectată” (*Sfîrșitul unei legende*, în *Literatorul*, nr. 7, din 15 decembrie 1892, p. 3—6). Incrimînările cu privire la originea familiei s-au produs în mod cert de ambele părți, cu agravanta în cazul lui Macedonski că el trece la mobilizarea întregului cenaclu împotriva lui Eminescu (în *Literatorul* poetul este secundat de N. Xenopol și probabil de Duiliu Zamfirescu) lovit vindicativ și prin nefericita epigramă (*Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 413), publicată în momentul cînd Eminescu nu mai avea puțința riposteii.

Victimă a temperamentului său impulsiv, iritat în împrejurările evocate fugitiv mai sus, Macedonski face cu acest prilej marea eroare a vieții sale, care — prin consecințe de tot soiul — îi va otrăvi întreaga existență. Dar raportat la momentul istoric respectiv, cînd Eminescu nu era considerat în opinia publică marele poet de mai tîrziu, iar Macedonski, în plin proces de afirmare, provoca sau trebuia să facă față la numeroase atacuri, incidentul poate fi înțeles mai just și cu răceală. Violența de limbaj era a epocii întregi, și *Viața de apoi* trebuie așezată și într-o astfel de perspectivă.

Se reține de asemenea și faptul că toate antipatiile lui Macedonski sînt din tabăra conservatoare-junimistă, în orice caz a „coaliției monstruoase”, iar simpatiile în tabăra pașoptistă, deci consecvent cu întreaga sa atitudine ideologică (cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Programul lui Macedonski: Premise și orientări* inițiale, în *lașul literar*, XV, 2, februarie 1965, p. 76—81).

Ulterior, cel puțin în patru împrejurări, Macedonski a deplîns nefericirea lui Eminescu, în termeni polemici antiburhezi și antijunimiști:

„*Noua direcțiuni*, ea, cărei se cuvine trista glorie de a fi lăsat pe Eminescu să înnebunească de mizerie...” (*Cestiuni ortografice, literare și politice, Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 17).

„Mi-ați creat mie legenda că am lovit pe Eminescu, dar voi l-ați omorît, căci l-ați lăsat să moară în mizerie pe cînd strigați că este cel mai mare poet al țării” (*Disidențele, Naționalul*, IV, 4, 15 decembrie 1893).

„Eminescu chiar, poetul pe care l-au slăvit, nu le aparține.. Eminescu este o natură proprie, și desigur a mers în intimitatea cugetului său în contra noii *direcțiuni*, de oare ce ea l-a abandonat într-o nenorocire cumplită. Ceva mai mult, pe cînd d. Maiorescu, d. Carp și mulțimea celorlalți se răsfațau în luxul polican-drelor aprinse, pe jețuri de mătase, Eminescu era exploatat într-un mod infam de această ceată...” (*No I, Naționalul*, IV, 5, 16 decembrie 1893).

„Eminescu... s-a consumat la *Timpul* în curs de ani și a trebuit să înnebunească pentru a i se face un mic ajutor și să moară pentru ca versurile sale să fie date publicității tocmai de cei care îl declară poetul cel mai mare al țării...” (*Împrejurul unei cărți, Secolul XX*, III, 608, 23 mai 1901).

Constantin Stăncescu. (1837—1901), pictor, profesor și director la Școala de bele-arte, membru în comitetul Teatrului Național.

locul meu și al altora. În adevăr, acel comitet trebuia să fie compus de somități ca Alecsandri, Hasdeu, Urechiă, Maiorescu, Odobescu și alții, sau, din tineri ca D. Aug. Laurian, S. Mihăilescu, Angel Demetrescu, Granda, fără a mă uita și pe mine. Astăzi îl vedem compus din... Din cine?

Până mai deunăzi era director general d. Gornescu, un vânător distins¹. Astăzi este d. Gr. Gr. Cantacuzino². Din bine în mai bine. Iar în comitet vedem pe dd. Pană Buiescu și Stăncescu; exceptăm pe d-nii Ventura și Steriadi, care desigur că în comitetul actual nu se simt la locul lor. Nu e aceasta un adevărat scandal? Nu este oare o adevărată batjocură a tuturor oamenilor noștri de litere?... Și actualul comitet, pune premii și primește piese!

5. Actualul director al Teatrului.

6. Fostul director. Vezi *Noaptea de noiembrie*.

7. Dulcele poet, mort în floarea vieții sale.

8. Nicoleanu este unul dintre cele mai sumbre talente poetice din câte am avut. După ce încearcă să se sinucidă în pădurea de la Mernani, înnebuni și-și dete sufletul în ospiciu.

D. Urechiă a patronat și a iubit mult pe Nicoleanu. Destinul, însă, își urmează cursul, și ce este scris să fie este.

9. Cine n-a citit cîntecele lui Garol Scrob?

D-sa a fost de curînd decorat cu Bene-merenti de către d. V. A. Urechiă.

10. Autorul idilei *Vara la țară*. Este unul dintre poeții noștri filozofici.

11. S-a găsit un Fr. Dame, venetic pripășit în țară³, să se întrebe văzînd statuia lui Heliade: «Ge-a făcut acest om?» Consemnăm aici această întrebare, ce nu este o invențiune, pentru a se ști cu ce ignoranți și cu ce mișei au românii de-a face.

¹ C.C. Cornescu, autorul *Manualului vîntorului*, București, 1874, prietenul lui Al. Odobescu. Publicist, magistrat și om politic.

² Grigore Gr. Cantacuzino (Gri-gri) (1829—?), magistrat și om de teatru, fost director al teatrelor între 1882—1887, 1889—1898. Un ecou despre aceasta activitate în *Portofoliul român*, 1882, p. 401.

³ Fr. Dame, publicist francez, stabilit în țară, își atrage antipatia lui Macedonski prin cronicile sale teatrale la piesa *Unchiașul Sărăcie* (*Românul*, XXIV, 10—11, noiembrie 1880, p. 1.033; 12, noiembrie 1880, p. 1.037; 14, noiembrie 1880, p. 1.045). Aici, Fr. Dame arată că izvorul piesei lui Macedonski este *Le bon homme misere* de E. d'Hervilly și A. Grevin. Poetul răspunde în spirit polemic în articolul *Cum se face critica* (*Războiul român*, 12 noiembrie 1880). Cf. și *Opere*, II, ed. Tudor Vianu, p. 450—452.

12. Marele nostru poet este astăzi uitat și gloria lui a trecut la d. Alecsandri în calitate de *tdernier survivant*. Poeziile sale nu vor rămîne însă mai puțin o adevărată comoară de idei, simțiri și armonie.

13. Poetul ruinelor Tîrgoviștei.

13 bis. Bărbier sau Andre Chenier al nostru. El, ca toți oamenii de talent, a căzut victima fațiunilor politice. Cătina este cel care a scris, în 1848:

«Aste ziduri și palate,
Ce sunt negre de păcate,
Hai, români, să dărimăm!»

14. Că Granda umblă după soare, e demn de un poet, și eu nu o zic ca satiră. Deslușirea era trebuincioasă pentru acei cari caută într-o frază zece înțelesuri.

15. Membri ai marelui partid. Bilcescu a început-o de la șef de ușieri și a ajuns milionar și director al Casei de depuneri și consemnațiuni, iar Pandrav, director general al Domeniilor Statului. Acesta din urmă mai ales este cunoscut prin manierile sale de bădăran. Serurie e cunoscutul cap al mahalalelor și precum am zis-o într-o revistă politică «Sansterre» al României.

16. Costinescu Emil, fiul de suflet al partidului, astăzi cel puțin de două ori milionar; Costinescu Eug., fratele său.

17. Avocat din Craiova. Astăzi de patru ori milionar. Fost ministru etc. Stolojanu pînă la 1876 n-avea după ce bea apă. îl cunosc din Craiova. E fecior de boiernaș și parcă văd încă șindrila dupe casa părintească a d-sale. Pe la nunți, pentru ca să fie poftit la masă, cînta cu vioara. Azi a cumpărat o moșie în preț de trei milioane și jumătate,

18. [...]. Ce boierime este oare aceea care, ca a noastră, în loc să iade exemplul noblețea Englieterii, care stă în curent cu tot ce este național, nici nu știe măcar ca există o literatură românească, și dacă-ți plătește un abonament, scos și acela cu *hapca*, crede că și-a împlinit datoria? Sunt fiu de boier, neam de neam, și după tatăl meu, și după mama mea, însă o asemenea boierime mai bine să piară dacă e vorba a rămînea ce este astăzi.

19. Aceia cari vor găsi că poezia mea e prea personală citească pe alți poeți mai mari decît mine, ca de exemplu Lord Byron în răspunsul său la criticii scoțiani."

• Macedonski face aluzie la pamfletul *English bards and Scotch Revimers*, răspunsul lui Byron la critica din *Edinburgh Review* contra volumului său *Hcvs of U^L* (1807). Poetul a citit pe Byron în traducere franceză, probabil aceea a lui Benjamin Laroche (ed. I, 1836—1837).

Cum era și de așteptat, violența diatribă care lovea frontal în Academia Română și „Junimea”, prin personalitatea sa cea mai de văz, V. Alecsandri, stîrnește vii proteste, cu atît mai mult cu cît *Viața de apoi* se bucură și de o anume publicitate. Este reprodusă în *Steaua Dunării* (V, 101, 11 septembrie 1882), unde Gr. H. Grădina o prezintă cu o notiță introductivă, ca un răspuns la „insinuări calomnioase ale ziarului *Timpul*” la „niște zăticneli ale cîrdășiei teatrale”. Împotriva tuturor acestor atacuri Macedonski „se răzună biciuind cu versul mînios”.

Pusă direct în cauză prin acuzația că premiile se împart doar între membrii săi, „în familie”, Academia Română răspunde prin pana lui Gh. Sion, vice-președintele secției literare, care, de curînd, dovedise chiar simpatie pentru Macedonski și grupul său¹. Acesta arată (*O cestie academică*, în *Steaua Dunării*, V, 104, 16 septembrie 1882), cu moderație, dar de sus, că premiile nu se dau pentru încurajare — cum susține Macedonski — ci pentru scrieri de valoare, că statutele nu opresc premiarea membrilor Academiei și că, în sfîrșit:

„Liber este d-nul autor a gratifica pe d. Alecsandri cu epitele ce crede că le merită, aceasta fiind cestie cu totul personală; dar a arunca invective corpului întreg al Academiei pentru c-a premiat opera *Despotvodă* mi se pare hazardat pentru d. Macedonski.”

La această replică poetul dă o ripostă și mai îndîrjită. Republică articolul lui Gh. Sion paralel cu răspunsul său, în care ridiculizează punct cu punct toate lămuririle distanțate ale Academiei (*Dosarul „Vieții de apoi”*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 470-471). Încurajat în atitudinea sa și de unele ecouri favorabile de presă colectate în același *Dosar*, Macedonski dezlănțuie acum o întreață *Polemică pentru „Viața de apoi”* (*Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 473-474, reprodusă în *Steaua Dunării*, V, 113, 30 septembrie 1882), în care-și înfruntă în bloc adversarii:

„*Viața de apoi* a atras asupra-mi un întreg potop de invective — fără a număra glumeață scrisoare a d-lui Sion, la care am răspuns în modul ce știți. Dacă azi iau condeiul din nou, înțelegeți și d-voastră și oricare că nu o fac pentru a răspunde la injurii.”

Poetul afirmă mereu că apără doar un principiu, discutabil desigur, căci nici statutele vechii Academii nu erau infailibile, nici lipsită de orice obiecții morale metoda de a premia academicienii incontestabil bogați. Aceasta cu atît mai mult cu cît traducerea sa din Byron *Pari-*

¹ Gh. Sion prefățează volumul lui Carol Scrob, *Poezii complete*, Buc, Hâimari-Sehonfeld, 1883, unde elogiază „pleiada în care se disting alde Șerbănescu, Macedonski, Nenițescu, Duiliu Zamfirescu etc.” (p. XIII). •

sina (Buc, 1878) fusese respinsă brutal de la premiere („Se exclude”, cf. *An. Ac. Rom.*, Partea administrativă și dezbaterile, seria a II-a, t. II, 1879-1880, p. 52, 294; IV, 1881-1882, p. 192-207). Desigur că traducerea lui Macedonski nu era excepțională. Dar era mai importantă *Catechelică bisericească dreptu-credincioasă răsăritene*, a protopresbiterului Ștefanelli din Cernăuți, aceasta — totuși — premiată, spre marele sarcasm al poetului? (*Redacțiunea: Notiță literară*, în *Literatorul*, III 3, martie 1882, p. 176).

Ținînd seama de toate aceste circumstanțe și mai ales de temperamentul orgolios și impulsiv al lui Macedonski, putem înțelege starea de spirit care a prezidat la compunerea *Vieții de apoi*. Satira este îndreptată în mod esențial nu împotriva lui Eminescu, ci a junimiștilor, factori determinanți în comitetul Teatrului Național (care nu-l joacă) și la Academie (care nu-l premiază) și mai ales împotriva lui Alecsandri, în calitate de poet oficial, destinat tuturor onorurilor¹. Pe Macedonski îl irita mai ales mitul infailibilității „bardului”:

„Cînd voi vorbi de d. Alecsandri ca poet, va fi într-un studiu de peste 400 pagini, și atuncia nu voi vorbi decît ca critic, iar nu ca defăimător...”

Cît privește reacțiunile ostile din presă, poetul le sfidează ca totdeauna cu bravadă:

„...Injuriiile ce mi le adresează sunt pentru mine o adevărată glorie. De nimic nu mă rog la Dumnezeu decît d-a nu fi lăudat de asemenea ziare.”

Clarificări și informații cu privire la împrejurările în care a fost scrisă această *Noapte*, despre ecourile ei, precum și relativ la V.A. Ureche, căreia îi este dedicată, găsim în ms. inedit *Despre „Noaptea de noiembrie”*, „copiate dintr-un carnet manuscris” de Ana Macedonski. Originalul acestui text, transcris de noi, pare să se fi rătăcit:

„*Noaptea de noiembrie*, ca și cea de februarie, de ianuarie și de martie, a fost scrisă în casa din str. Piața Amzei, nr. 7, colț cu piața. Pare că mă revăd... timpul a trecut în zadar. Iată împrejurările în care aceste patru noapți au fost scrise:

„Alecsandri... era autocratul pe care n-aveai dreptul să-l discuți și să-l controlezi — dinaintea căruia nu erai dator decît să te închini. Acest sentiment în literatură m-a revoltat, și începutul meu de analiză-critică a ieșit din această rebeliune” (Al. A. Macedonski, *Scrisoare către Calloianu*, *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 201 — 203).

¹ Al. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, în *Literatorul*, III, 8, august 1882, p. 449—463; III, 9, septembrie 1882, p. 537—550; III, 10, octombrie 1882, p. 591—602. O judecată finală, echilibrată, care rezumă toate aceste episoade, în O notă o d-lui Macedonski (*Flacăra*, IV, 47, 5 septembrie 1915). 267

Mama mea era cu desăvârșire ruinită încă de la finele anului 1875. Luptase ca o eroină, și la rîndul meu luptasem, așa că, multă vreme, cu toate persecuțiile regimului de atunci, izbutisem a ne menține deasupra apei. Dar în această casă mizeria ne ajunsese. Precum deja mi se mai întîmplase, numai pentru a nu ceda guvernanților (eu eram în opozițiune), vînduserăm scaun cu scaun și canapea cu canapea, toată mobila. În salon nu mai rămăsese — un salon imens — decît două scaune de paie, iar prin odăile de culcare, decît paturile.

Pentru a putea să dăm în tîrg, mă împrumutasem din prieten în altul, cu trei și cu patru lei. Pensiunea rămasă de la tatăl meu, din cauză că nu fusese plătită la timp de casa de pensiuni, era cedată unor cămătari ovrei pînă la anul 1900! Și ne aflam la anul 1882! Mizeria domnea la noi în toată puterea ei — mizerie cu atît mai crudă cu cît mama mea, care avusese o mare avere dotală, fusese obicinuîta cu cel mai strălucit lux. Cu toate aceste, sfînta și marea femeie, departe de a se crede pierdută și de a se abandona dezolărei, mă îmbărbăta—și lupta pentru viață urma eroică în văzul unei națiuni întregi, țară cărei tatăl meu a jertfit 36 ani pentru organizarea unui început de armată, țară ale cărei guverne nu aflau pentru fiii acestui virtuos militar o funcțiune pentru a-i pune în situațiunea de a sprijini pe muma lor. Iată acum și în ce mod am scris *Noaptea*. Reintram acasă seara la 11, și dacă aveam sau nu asigurată darea în tîrg pe a doua zi, mă așezam dinaintea unei meșcioare pe un scaun de paie și începeam să scriu. A doua zi la 10, cînd mama intra în odaia mea, mă afla scriind încă. În sfîrșit, mă hotăra să mă culeși la 3 din zi, cînd mă deșteptam, dejunam, îi citeam apoi ce scrisesem, și mama, femeie cu gust și o cultură puțin comune, simțea îndată ce trebuie să suprim, ce să adaog, care e expresiunea slabă; într-un cuvînt, dînsa mi-a fost geniul cel bun, energia și virtutea.

Noaptea de noiembrie, după părerea ei, este cea mai completă poezie ce s-a scris. Cît despre ce am urmărit mai cu seamă scriind-o, să trec cu ușurință de la satira cea mai amară la genul filozofic, la genul elegiac etc. și să mă ridic la urmă pînă la seninătatea incorporalității, făcînd apoi ca poezia să expire încet, ca vibrațiune muzicală, ce după ce și-a atins intensitatea, scade și finește prin a nu mai fi. Încheierea unei poezii în acest mod mi s-a părut mai naturală decît *metoda cliche* a focurilor de artificie finale."

; Textul, cu caracter de „artă poetici”, este raportat,ii li formula din

„Lirismul sau satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprinse din joc dumnezeiesc,”

Urmează nota 1, la *Viața de apoi*, reprodusă mai sus, după care textul continuă:

„Aduag că D. Maiorescu mi-o ceru spre a o publica în fruntea *Convorbirilor*, dar declinaî onoarea în următorii termeni:

— «Sunt foarte măgulit și vă sunt prea recunoscător de onoarea ce-mi faceți, dar dați-mi voie s-o declin. Eu, ca director al *Literatorului*, urmez o cale culturală diametral opusă celei pe care o urmează *Convorbirile* și datoresc scrierile mele *Literatorului* și tinerilor care s-au grupat împrejurul acestui stindard».

Dupe puțin timp mă retrasei, nu însă fără a surprinde următoarele cuvinte pe care D. D. A. Laurian le schimba cu una dintre persoanele prezente:

— Soarele care apune și soarele care răsare! zicea D. Laurian cu privire la Alecsandri și la mine.

Dar D. Laurian s-a înșelat. Alecsandri a apus, iar eu n-am răsărit, căci din acel moment n-am mai fost pentru D. Maiorescu decît un element ce *vicia literatura* românească.

[A se vedea art.(icolul) său *Poeți și critici, Convorbiri literare*, iar cel care a răsărit a fost... Eminescu !].

suprapusă la rîndul său peste concepția pe care Macedonski și-o făcea despre Byron:

„Poezia sa, amestec de ironie și lirism, este imaginea cea mai adevărată a epocii în care a trăit”. (Aristarch, *Byron, Lumina*, I, 1, 5 aprilie 1894.)

Luată în spiritul și litera sa, definiția pe care Macedonski o dă *Noapții de noiembrie* corespunde întru totul ideii de „poemă”, noțiune-ebbeie în estetica poetului:

„O poemă... după mine, trebuie să conție tot: supărare, suferinți, lacrimi, disperări, dezgusturi, scepticism, filozofie, credință, ironie, amar, înțelepciune, nebunie. O poemă trebuie să fie însăși inima omului”. (*Despre poemă, Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1881.)

Cît privește preocuparea de „vibrațiune muzicală”, ea dovedește că Macedonski concepea „muzica” poeziei nu numai sub forma sonorității goale, exterioare, a „armoniei imitative”, ci și sub aceea, mult mai interiorizată, a lirismului inefabil.

Textul lui T. Maiorescu din articolul *Poeți și critici (ISS6) (Critice, Buc, Socce, 1928, voi. III, p. 73)* este următorul:

„*Poeziile* lui Eminescu, *Pastelurile* și *Ostașii* lui Alecsandri vor curați de la sine atmosfera estetică vițiată de Macedonski, Arieescu, Aron Densusianu etc, etc”.

Mențiunea umilitoare și nedreaptă, atît prin alăturare de nume, cît și prin faptul că pînă în 1886 Macedonski dăduse o serie de poezii remarcabile, este în bună parte originea judecății, azi înlăturată, despre „decadentismul” poeziei macedonskiene. 2B9

(Cf. *Studiul introductiv* și Adrian Marino, *Macedonski, antiformalist*, In *Tri-buna*, IX, 13—14, 1—8 aprilie 1965.) în spirit vindicativ, Macedonski va ataca după această dată în mod constant pe Maiorescu, sprijinit și de amicii săi literari

Voi spune acum și câteva vorbe cu privire la dedicațiunea *Noptii de noembrie*.

Cu d. V. A. Urechia, din cauză că declarase că deși versurile mele din *lădeș* sunt admirabile, dar în total caracterul femeii din piesă este imoral, nu mă aflu în buni termeni. Și cu toate că Urechia era ministru, sau poate tocmai pentru acest cuvânt, nu-l mai salutăm. Într-o seară îl întâlnii la teatru în cabinetul d-lui C. Cornescu, celebru vânător, pe

care dau o replică acuzației de „vițiere” a atmosferei estetice (Bonifaciu Florescu, *Poezi și critici*, în *Literatorul*, VII, 1886—1887, p. 38—47). Dar toată această polemică se va desfășura nu fără unele reveniri, pur tactice, legate de necesitățile existenței sale precare. De pildă, poetul expediază două exemplare din *Bronzes* lui Titu Maiorescu (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România,

15 (2)

Correspondență Titu Maiorescu, S—, inedită), și se pare că nu este refuzat,

XV

deoarece criticul binevoiește să se „înscrisie” printre „abonații” cărților mele ce n-au apărut încă”. încurajat, Macedonski oferă, la 25 aprilie 1890, două bilete la-un festival al său. De astă dată Maiorescu răspunde sec: „Refuzat — pe carte de vizită” (*idem*, S—, inedită). Un bilanț și indicații precise despre spiritul

XV

în care au evoluat aceste relații atât de sinuoase, pe care nu le mai urmărim aici în toate detaliile, găsim într-o scrisoare a poetului din aceeași epocă (*idem*, S—, inedită):

XV

„Domnule Maiorescu,

Odinioară v-am cerut voie să vă dedic un volum de versuri și ați primit cu recunoștință.

La urmă, am fost lovit în *Convorbirile* literare, și, cu toată că vă știam suflul acelei publicări, am tăcut.

În sfârșit, mai de curând, și, fără ca eu să mă fi făcut agresor, ați zis despre mine că viciiez literatura română în tovărășie cu Aricescu.

De această dată n-am mai tăcut, și am răspuns cu temperamentul meu.

Astăzi scriu omului de litere pentru a-i spune că judecata lui nedreaptă m-a făcut să-l judec nedrept.

Precum vedeți, tot eu vă scot dator către mine. Apoi, chiar când n-ar fi așa, ofensele pe cari le aduce condeiul cuiva nu rămân decât atunci când sunt meritate. Sunt convins că, oricare ar fi distanța pe care convențiunile soțiale o pun între un simplu muritor și între un ministru de stat, niciunul dintre noi doi, simplu muritor și ministru, nu se află în acest caz. În plus, situațiunea mea privată îmi impune un demers din cele mai delicate, pe care îl rezum în două vorbe: Sunteți puternic și sunt slab.

Ce solicit prin această scrisoare este sprijinul dv. moral, dar numai verbal v-aș putea expune la ce se reduce cererea mea. În cazul când ați dori să convorbiți cu mine câteva minute, vă rog să binevoiți a-mi acorda o audiență, însă, aflându-mă prea bolnav ca să pot ieși din casă prea de dimineață, să-mi faceți cunoscută ora de care dispuneți în timpul zilei sau al serei.

Vă rog să primiți, domnule Maiorescu, încredințarea osebitei mele considerări.

ss. A. Macedonski
(str. Grivița 57)''

1888, București, aprilie 3

atunci director al Teatrului Național. Mă dusesem a întreba pe D. Cornescu despre soarta românizării în versuri a piesei lui Shakespeare *Romeo și Julieta* pe care mi-o primise comitetul în unanimitate și ce cu toate acestea nu se juca.

— Tot mai ești supărat pe mine? îmi zise D. Urechia.

Și după ce schimbarăm câteva banalități, d-sa ochi butoniera mea în care, vai! nu era nici cea mai mică umbră de rozetă sau de panglicuță și mă întrebă dacă n-am «Steaua României».

Îi răspunsei că această decorațiune nu e pentru mine, că este pentru bătauși și îi citai câteva nume.

D. Urechia zîmbi:

•— «Bene-merenti» însă îl ai desigur?

— Și mai puțin.

D. Urechia — șiretul! — se făcu că se miră și-mi spuse c-o voi avea.

Îi obiectai că n-o să poată, deși e ministru, să mă transforme în ochii guvernanților în om de merit.

Dar pentru că insistă, adăogai:

— Sper, în tot cazul, că nu mă vei sili să ți-o înapoiez?

— De ce?

— Dându-mi medalia de clasa II-a.

Și asupra acestor vorbe ne despărțirăm. Trecură 15 zile. Uitasem cu desăvîrșire convorbirea avută, când într-o zi un aprod de la minister îmi aduse următoarea scrisoare a d-lui Urechie însoțită cu un alt plic în care se afla diploma ce mă decreta om de merit. Transcriu aci scri-soarea:

«MINISTERUL CULTELOR
ȘI AL
INSTRUCȚIUNII PUBLICE -
Cabinetul ministrului

Iubite amice

Am mulțumirea a-ți anunța că m.-s. regele ți-a acordat astăzi «Bene-merenti» I-a clasă; în curînd vei primi decretul.'

Un bărbat poet ca și d-ta din sudul Franței îmi trimite anexatele versuri în limba provençală, rugîndu-mă să le versific pe românește în ritmul indicat la fine. Eu le adresez d-tale să-i faci gustul și să iei o ocaziune mai mult de a te ilustra în străinătate. Lucrarea d-tale, împreună

' *Monitorul oficial*, 222, din 5/17 ianuarie 1882, p. 7357; *Decret regal*, nr. 264, din 23 decembrie 1881, *Pentru scrierile sale poetice*, ss. V. A. Urechie; Adresa Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, nr. 18.560, din 31 decembrie 1881, *înalt decret*, nr. 3.020 din 23 decembrie 1881, inedite (Arhiva Alexandru Macedonski, I, 16, 17, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România).

cu originalul aci anexat, le aștept cât mai curînd spre a le înainta la Montpellier.

Te salut cu toată stima și amicitia,

V. A. Urechiă¹

Do la această dată și pînă azi, Urechiă n-a scăpat ocaziunea spre a-mi dovedi simpatia sa. Ga ministru a avut curajul să înfrunte în favoarea mea mînia colegilor săi.

Poezia ce-i dedic nu este decît un slab tribut de recunoștință.

A. Macedonski²

În legătură cu primirea decorației „Bene-merenti”, ordin pe care „nu-l avea pe atunci decît Alecsandri” (V. A. Ureche, în *Forța morală*, I, 6, din 2 decembrie 1901), Macedonski va da ulterior și o altă versiune. Fiind invitat la masă de ministru, poetul ar fi răspuns spiritual: „Excelență... ași veni să dejenez cu dumneata, dar din costumul de gală n-am decît fracul, îi lipsesc prin urmare «accesoriile»” (*Viața bucureșteană*, în *Românul*, XXXIII, din 23 decembrie/11 decembrie 1889). Cert este că primirea decorației i-a produs o mare satisfacție, care explică întru totul dedicația *Noptii de noiembrie*. Despre starea sa de spirit în această împrejurare vorbește și o scrisoare de mulțumire din 24 decembrie 1881, scrisă a doua zi după primirea știrii distincției acordate, inedită (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Coresp. inv. 75.795):

„Stimate domnule Urechie,

A trebuit în adevăr, să vie un Urechiă la Instrucțiunea Publică pentru ca eu să obțin acest semn de distincțiune, și mă voi onora cu dînsul întotdeauna, pentru că mi s-a conferit de d-voastră, care, ca fiu al operilor sale, ați ajuns la culme fără alt sprijin și protector decît meritele și activitatea dv. neobosită, ce a ridicat o columnă temeinică la templul literaturii române.

M-ați făcut, stimabile d-le Urechie, să încep a nu mai avea dreptul de a zice că «sunt un paria în mijlocul țării mele», și dacă scrierile mele vor însemna ceva la posteritate, ea va ști că s-a aflat un literat eminent, un ministru de inimă, un scoborîtor al uneia dintre vechile glorii ale țării care a avut mărinimia și curajul de a onora cu o distincțiune pe proscrisul epocii în care a trăit!

¹ Originalul acestei scrisori, complet, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S —[^]—, scrisoarea lui V. A. Ureche, din 23 decem-

bric, inedita.

² Cf. și ironiile lui I. L. Caragiale, *Bene-merenti*, în *Moftul român*, 23, 18 aprilie 1893 (*Opere*, 4, Buc., E.P.L., p. 28—30).

Vă rog să scuzați acest avînt, dar dv. sunteți de vină pentru că dv. vi-l datorec și mai cu seamă numai și numai dv. ...

Vă rog de asemenea să puneți temei pe recunoștința mea pentru că m-am revoltat prea mult în contra ingraturii spre a deveni ingrat la rîndul meu.

Grăbesc a vă mulțumi și pentru poezia «provențială», cu a cărei traducere m-ați onorat și pe care mă voi grăbi a o face cât mai repede.

Am socotit că, neaflîndu-vă la minister, e bine să las sentimentele mele să vorbească prin condei pînă ce voi putea vorbi în persoană, și de aceea vă rog să primiți și acum încredințarea devotamentului meu.

Al dv.,

Al. A. Macedonski

P.-S. Poezia se va publica sub pseudonim și sunt convins că cititorii, delicatețea nuanțelor ce conține, va ști să le aprețuiască la adevărata lor valoare. Vă mulțumesc în același timp și pentru binevoitoarea comunicare ce-mi faceți în privința bibliotecii și știu că do se va putea nu voi fi uitat.

Buc. 1881
24 dec."

La Macedonski, așa cum citim și în prefața la *Excelsior*, dedicațiile au avut adesea un caracter de recompensă, deci exterior, cînd acordate, cînd retrase și șterse din mss. etc. Nu acesta este cazul cu dedicația *Noptii de noiembrie*. Pentru V. A. Ureche poetul a păstrat și exprimat în permanență sentimente de admirație și devotament (cf. și scrisorile inedite din 13 aprilie 1892, 3 dec. 1897 și 11 decembrie 1901, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondență V. A. Ureche, nr. 222, 224, 225), perpetuate și după moartea patronului său (Luciliu, *Arte și litere: Ultragiul memoriei lui V. A. Ureche, Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901).

Despre reflectarea acestor legături în opera poetică a lui Macedonski, cf. și nota la epigrama *Lui Alecsandri* în ediția de față, voi. II, p. 347-348.

În reeditările succesive ale *Noptii de noiembrie*, cu excepția *Literaturului* (1918), Macedonski dă, în notă, și traducerea epigrafului din Sir Samuel Garth (1661—1717), poet și medic de renume al epocii sale: „«A muri» este a debarca pe un țărnam tăcut ce nu este niciodată izbit de valuri și pe lingă care furtuna nu mugește niciodată."

Este neîndoielnic că în afară de impulsuni imediate, de ordin personal și satiric, în compunerea *Noptii de noiembrie* au intrat și elemente de ordin literar, unele evidente. Năvala viermilor asupra cadavrului a putut fi raportată la un moment identic din *La comedie de la*

mort a lui Theophile Gautier (cf. Charles Drouhet, *Influența franceză în poezia lui Macedonski*, I, *Macedonski și romanticii francezi*, „Noaptea lui Macedonski”, Buc., 1940, p.21—22). „Zborul lui Mazeppa pe calul său legat” este o reminiscență vădită din Byron. Evocarea Italiei este tipică la Byron și mai ales la Musset. Ambii poeți sînt bine cunoscuți de Macedonski. Izbutoare sînt mai ales analogiile cu Maurice Rollinat, poet admirat de Macedonski, din care și traduce. Deși *Les Nevroses* datează, în volum, din 1883, iar *Noaptea de noiembrie* este anterioară, sînt de-a dreptul ciudate unele paralelisme. *L'Enterre vif* conține, ca și la Macedonski, toate momentele scenariului: decesul, ceremonia înmormîntării, îngropării, descompunerii cadavrului, în același stil sarcastic. Soția, fiica, familia plictisită, dricarii, preotul, cunoscuții, groapa deschisă, scoborîrea în mormînt, groparul, începerea procesului de descompunere, invazia viermilor, toate apar la ambii poeți. În *Ballade du cadavre*, aceeași temă, aceeași atmosferă, concentrată mai ales asupra intrării în putrefacție. La fel în *Mon enterrement*. Citise Macedonski anterior pe Rollinat în vreo revistă? Ipoteza nu ni se pare de loc exclusă.

O traducere fragmentară, în proză, în limba franceză, a acestei *Noapți* dă Charles-Adolphe Cantacuzene, în cuprinsul articolului *Moeurs etsentiments lointains* (*Mercure de France*, T. CXLII, no. 532, 15 aout 1920, p. 252—254). În 1922, intenționa să publice într-o revistă pariziană traducerea integrală a *Noapții de noiembrie* (Bibi. Acad.

12

Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S—V

XXX'

Despre lectura acestei *Noapți* în „salonul” lui Hasdeu și în propriul său cenanclu, cf. articolul de amintiri al lui D. Karnabatt: *Noaptea de noiembrie*, în *Renașterea română*, II, 533, 29 noiembrie 1920.

(p. 43)

SUB STELE

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p.11. Republicată în *Streața țarei*, 4 iunie 1889; *Literatorul*, 11, 15 april 1893, p. 10; *Lumina*, I, 15, 23 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Emil Costinescu”; *Literatorul*, 2, 1895, p. 8, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 50, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 50, aceeași dedicație.

' Număr inexistent la Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după *Rmnânia*, VI, 119, 5-6 iunie 1889 („Informații”).

274

Textul definitiv în ms. autograf 3.406 f. 27 r.—28 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu aceeași dedicație: „Lui Emil Costinescu”.

Reprodusă din ms. definitiv.

în *Literatorul*, 1895, nr. 2, p.8, unde se indică și calitatea de „prim-redactor la *Românul* lui C.A. Rosetti” a lui Emil Costinescu, se publică și un răspuns, în versuri, din partea acestuia:

„Vai de cel ce printre stele
Cătă sprijin de vremi grele.
Mult frumos e să stai sus,
De gânduri înalte dus;
Dar pămîntul jos te cheamă,
Ori l-ascuți, ori te sfărâmă.”

De unde rezultă că relațiile dintre Emil Costinescu, stigmatizat în *Viața de apoi*, și Macedonski se refăcuseră. Poezia *Esquisse intime*, din *Bronzes*, p. 97-98, îi va fi de altfel dedicată.

Deși *Sub stele* nu are absolut nimic rizibil în ea, exprimînd aspirații de pură elevație și transcendere, constituind una din poeziile macedonskiene cele mai tipice, ea produce totuși sentimente de umor lui I. L. Caragiale, care o reproduce, foarte ironic, în *Moftul român*, I, 24, 1893. Publicația ducea campanie împotriva simbolismului, prin parodii și comentarii, mai mult sau mai puțin de spirit, în cadrul căreia apare și această „notă indispensabilă”:

„Mai mulți cititori au crezut că la poezia noastră din numărul trecut, intitulată *Faunul*, am pus numele recunoscutului nostru simbolist A. I. Macedonski numai ca o reclamă, că poezia era a noastră și, ca să-i putem da mai deosebită importanță, am pus-o sub protecția unui nume celebru. Nu! Jurăm pe onoare ca *Moftul român* nu e capabil de așa ceva: poezia *Faun*, ca și *Sub stele* sunt propriile producții ale capului școalei simboliste, onor d. A. I. Macedonski, reproduse de noi după *Literatorul*, nr. 10 și 11” (*Moftul român*, I, 39, 23 iunie 1893, p.5).

Despre împrejurările în care poezia *Faunul* este ironizată de I. L. Caragiale, precum și privitor la relațiile sale cu A. I. Macedonski, cf. nota la poezia *Faunul*, în ediția de față, voi. II, p. 333—339.

(p. 44)

ACȘAM DOVALAR

Publicată în *Literatorul*, IV, 3, martie 1883, p. 180—181, cu traducere în notă: „Rugăciunea de seară”. Republicată în *Lumina*, I, 38, 23

18*

275

mai 1894 ; *Biblioteca română*, 12 martie 1895 ; *Excelsior*, 1895, p. 52—53, dedicată : „Lui L. Joseph Janvier, ministru plenipotențiar al republicii Haiti la Londra, amintire amicală”; *Excelsior*, 1897, p. 52-53, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897. Aici, în notă: „Açsam Dovalar = rugăciunea de scară”.

v. 11: *iașmac* — vâl cu care turcoaicele își acopereau fața.

Louis-Joseph Janvier este un prieten al poetului, cunoscut la Paris, în perioada 1884-1885. Sosit aici pentru studii de medicină, Janvier devine ulterior ministru plenipotențiar al republicii Haiti. Revocat, refugiat politic, făcea literatură de nevoie, și în această calitate îl cunoaște Macedonski, proaspăt debarcat la Paris, în căutare de relații literare. Personajul, exotic — era negru — puțin cam aventuros, trebuie să fi fost interesant, și poetul a păstrat despre el o bună amintire, perpetuată în țară, pînă tîrziu, prin colaborare — efemeră — la *Literatorul* (*Oswald Durând*, XI, 2, august 1890). Scrisori inedite ale lui Louis-Joseph Janvier, din 3 ianvier 1885, 28 aout 1888, 27 novembre 1894, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S - ^ i i L , S - ^ H L s . Alte scrisori, 28 april 1888, X X X X X X X X X X

o carte de vizită din Londra: „Gharge d'affaires d'Haïti, 5 Albany Gourt Yard” etc, au fost de asemenea văzute de noi. Lui Louis-Joseph Janvier poetul îi mai dedică poeziile *Bucolica undă*, din *Excelsior*, și *Voluptă* din *Bronzes*. Numele său este reținut de Louis Morpeau, în *Anthologie d'un siecle depoesie hailienne* (1817—1925), Paris, Bossard, 1925, care-l citează — fugitiv — în prefață (p. XIV).

Prin exotismul său puțin comun în poezia română a epocii, *Açsam Dovalar* a interesat. Pictorul Theodorescu-Sion o recita colecționarului și criticului de artă K. Zambaccian, „vrind prin aceasta să aducă un fel de omagiu orientalului ce eram” (*Pagini despre artă*, culegere de texte și prefață de MarinMihalache, Buc, Ed. Meridiane, 1965, p.239).

(p. 45) DORMI DULCE

Publicată în *Literatorul*, 11, 15 aprilie 1893, p. 4—5, cu dedicația: „Somnorosului”. Republicată în *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892% aceeași dedicație; *Excelsior*, 1895, p. 54, aceeași datare și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 54, cu aceeași datare și dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 32 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată, cu aceeași dedicație. Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 46) ÎN RĂSTRIȘTE

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 11. Republicată în *Lumina* I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXXI, 6, 5/17 februarie 1895, p. 67; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „S.s. episcopului Dunărei-de-Jos, Partenie Clinceanu”; *Excelsior*, 1895, p. 55, aceeași dedicație, datată: „1893”; *Excelsior*, 1897, p. 55, aceeași dedicație și datare; *Făclia*, I, 11, 1 martie 1916.

Textul în ms. autograf 3.406, f. 86 r.—86 v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată și dedicație.

Reprodusă din ms. 3.406.

(p. 47) ÎN ARCHANGEL

Publicată în *România literară*, VII, 6, iunie 1888, p. 118, cu supratitlul: „Preludii slave”, I. Republicată în *Generația nouă*, XI, 3, aprilie 1891, p. 87; *Literatorul*, XIV, 5, 30 octombrie 1893, p. 9—10 ; *Lumina*, I, 21,1 mai 1894 ; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui C. Butculescu”; *Excelsior*, 1895, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 34 r—35 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără supratitlu și dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Face parte dintr-un grup de poezii de inspirație „slavă”, care include *Vini de stepe* și *Unui cavaler guard*.

(p. 48) CÎNTEC

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie-decembrie 1883, p. 653. Republicată în *Lumina literară*, I, 32, 15 mai 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, dedicată: „D-lui Gr. G. Tocilescu”; *Excelsior*, 1895, p. 57—58, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897. p. 57—58, aceeași dedicație.

¹ Pe exemplarul din *Excelsior*, 1895, care a aparținut lui Alexandru Macedonski, în posesia noastră, dedicația este ștersă cu cerneală.

Textul definitiv, în ms. autograf 3. 407, f. 55 r—56 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski se apropie de Gr. G. Tocilescu mai ales în timpul „afacerii” Gaion, când dă campaniei sale și o anume coloratură ostilă „cosmopolitismului în literatura română”, poziție care are printre veleitari și pe amintitul istoric. La o conferință a lui Gr. G. Tocilescu la Ateneu, în 1902, Macedonski își face o apariție demonstrativă (*Prin București, în Forța morală*, II, 13, din 27 ianuarie 1902). Anterior, Gr.G. Tocilescu trimisese lui Macedonski, spre publicare în *Literatorul*, ms. unei poezii de N. Nicolescu, pe care-l deținea de la V. A. Ureche (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, n 73

S _____, medita, datată: „188...”), dovadă a unor legături intelectuale mai vechi.

A A. X

tuale mai vechi.

(p. 50)

PLECARE

Publicată în *Literatorul*, i, 15 septembrie 1892, p. 11—12. Republicată în *Lumina*, I, 3, 7 aprilie 1894; *Biblioteca română*, 12 martie 1895, datată: „1892”, p. 59—60, cu dedicația: „Lui Ion Pavelescu, inginer șef C.F.R.”; *Excelsior*, 1895, p. 59—60, aceeași dată și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 59-60, aceeași dată și dedicație; *Universul literar*, XXXII, 33, 14 august 1916, p. 6., fără dată și dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.411, f. 6 r.—7 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Lui Ion Pavelescu, scumpei lui memorii”.

Reprodusă din ms. definitiv.

Ion Pavelescu este tatăl poetului Gincinat Pavelescu, discipol și colaborator al lui Macedonski în perioada 1892—1896. În această epocă Ion Pavelescu este unul din sprijinitorii materiali ai poetului, cu gesturi de mecena, în bună parte de esență anecdotică (cf. Gincinat Pavelescu, *Amintiri literare*, în *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

(p. 51)

PORUNCI VERLAINIANE

Publicate în *Revista școlii*, I, 6 aprilie 1892, p. 200, cu titlul *Cele trei porunci*, „Dedicată tinerilor grupați în jurul *Revistei școlii*”. Republicate, cu același titlu, în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893,

p. 15—16; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Familia*, XXX, 43, 23/4 noiembrie 1894, p. 510; *Biblioteca română*, 12 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 61; *Excelsior*, 1897, p. 61.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 54 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Porunci verlainiane*, pe care-l adoptăm. Același titlu și în ms. 39/1964, caietul II, *Excelsior*, *Cartea nestematelor*, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reproduse din ms. definitiv.

Macedonski, care în textele sale cu caracter critico-estetic se referă în repetate rânduri la poezia și arta poetică simbolistă a lui Paul Verlaine (Marțial, *Literatura modernă*, *Revista modernă*, I, 6, noiembrie 1897; prefața la *Stoguri blonde* de Aurel Iorgulescu, Buc., „Minerva”, 1900, p. 8; *Decadentismul*, *Carmen*, II, 2, 25 septembrie 1902), pare acum să facă aluzie la filozofia practică a poetului francez, despre care va fi avut desigur—și unele informații de ordin biografic.

(p* 52)

LA BESTII

Publicată în *Literatorul*, III, 3, martie 1882, p. 177—178. Republicată în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1895, p. 62—63; *Excelsior*, 1897, p. 62—63.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 62 r. (ultimele două strofe) și f. 69 r. (primele două strofe), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 54)

COPIII

Publicată în *Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892, p. 6—7. Republicată în *Familia*, XXVIII, 34, 24/4 septembrie 1892, p. 398; *Excelsior*, 1895, p. 64, datată: „1891”; *Foaia pentru toți*, II, 36, 8 august 1898.

Textul definitiv, cu titlul *Copiii*, în ms. 3.406, f. 15 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

I Am cinci copii... (ms. 3.406): Am trei copii... (toate republicările anterioare. Aceeași modificare și/m celelalte strofe).

Publicată în *Literatorul*, VII, 1886, p. 125 ; VIII, aprilie—mai 1887, p. 339—340. Republicată în *Lumina*, I, 7, 11—12 aprilie 1894; *Biblioteca română*, no. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 65, dedicată: „Lui Mity Golfineanu, nuvelist francez și redactor la mai multe ziare din Paris”; *Excelsior*, 1897 p. 64, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 17 r.—18 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. Aici poezia este dedicată: „Lui Mity G., fost discipol al meu și celebru scriitor francez, cunoscut sub numele de Mr. de Mitty”.

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat (pentru punctuație) cu ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Mitty Golfineanu devine prin expatriere ziarist francez, sub pseudonimul Jean de Mitty. Colaborator la *Le Journal* și *Le Cri de Paris* (cf. D. Karnabatt, *Boema de altădată*, Buc, *Vremea*, 1944, p. 208—209). Cunoscut de Macedonski din țară, este regăsit de acesta la Paris în 1884—1885, unde fusese trimis la studii împreună cu fratele său, în 1883 (cf. Const. I. Nottara, *Pagini din „Memorii”*, în *Revista fundațiilor*, III, 8, 1 august 1936, p. 342). Din străinătate Mitty Golfineanu îi scrie (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul

33

Macedonski, S———, scrisoare din Grenoble, 1 marș 1893, inedită).

XXX

Colaborează sporadic la *Literatorul*, (*Une soirée litteraire*, VII, 1887, p. 333—338). Înainte de 1900 este citat de poet ca membru al cenaclului său (prefața la *Bertha* de C. Cantilli, Buc, 1900, p. 15).

Publicată în *Album literar*, 15 martie 1886, p. 32 [„Apolog (Semănătorul)"]². Republicată în *Revista literară*, VIII, 4, aprilie 1886, p. 295; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 66, dedicată: „D-lui G. Ionescu-Gion”; *Excelsior*, 1897, p. 75,

² *Erata*, în *Literatorul*, 1886—1887, p. 368: „Bucățile de versuri intitulate *Gama cromatică*, *Naiada*, *Distih* și *Amertume* s-au dat din eroare la tipar de se cretarul nostru de redacție. Ele au mai fost deja publicate în numărul 2.”

³ N-am văzut această rară publicație, inexistentă la Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după Perpersicius (M. Eminescu, *Opere*, III, Buc, 1944, p. 302), care folosește un exemplar aflat într-o colecție particulară.

aceeași dedicație. O copie în ms. 39/1964, caietul I, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

V a r i a n t e

4 Și altă parte pe sub iarba ce repede o-năbușea (*Excelsior*, 1897, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895): Și alta pe sub bălăria ce repede o-năbușea (*Revista literară*, 1886): Sau, rătăcindu-se prin iarbă, covorul verde-o-năbușea (ms. 39/1964, caietul I).

George Ionescu-Gion (1857—1904), publicist și istoric, cunoscut mai ales prin lucrarea *Istoria Bucureștilor* (1899) este apreciat de Macedonski pentru „competința sa senină, liniștea de stil” (*Viața bucureșteană*, în *Românul*, XXXIII, 23 decembrie 1899)

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 8—11, datată: „1887, Buc, iulie 23”. Republicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 36—38; *Biblioteca familiei*, III, 6, 5 aprilie 1892, p. 74—75; *Literatorul*, XIV, 1, 15 iunie 1893, p. 13—15; *Biblioteca română*, nr. 2., 19 martie 1895, p. 67—71, dedicată: „D-șoarei Zoe Vlădoianu”; *Excelsior*, 1895, p. 67—71, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 65—69, aceeași dedicație; *Flacăra*, V, 26, 9 aprilie 1916, p. 299—300; la rubrica „Ecouri” următoarea notă: „Publicăm astăzi în *Flacăra* clasica poemă a lui Alexandru Macedonski: *Noaptea de mai* revăzută în forma ei definitivă”; *Literatorul*, XXVI, 7, 10 august 1918, p. 1—2, aceeași dedicație; *Junimea Moldovei de nord*, I, 23—24, mai—iunie 1920, p. 1—4; *Universul literar*, XXXVI, 43, 5 decembrie 1920, p. 676—677; *Poezii alese*, 1921, p. 11—16, dedicată: „Fiicei mele Nina”.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 80 r.—84 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație (ms. parțial decolorat, pe alocuri inutilizabil).

Reprodusă din ms. definitiv, confruntat cu textul din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

13 Ș-atotputerea Vecinicieii de om abia întrevăzută (ms. 3.406, *Flacăra*, 1916, *Literatorul*, 1918, *Junimea Moldovei de nord*, 1920, *Universul literar*, 1920): Cu farmecul atotputerii de om abia întrevăzută (*Revista independentă*, 1887): Cu farmecul divinității de om abia întrevăzută (*Literatorul*, 1890, 1893, *Biblioteca familiei*, 1892, *Biblioteca română*; 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 20 Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge (*Flacăra* 1916, *Literatorul*, 1918, *Junimea Moldovei de nord*, 1920, *Universul literar*, 1920; am adoptat această formă fiind mai cursivă): Să credem oare focul sacru că e ceva în stare-a-l stinge (ms. 3.406): Avîntul trebuie să scadă și focul sacru a se stinge (*Literatorul*, 1890, 1893, *Biblioteca familiei*, 1892, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897). între v. 22—23, următorul vers, existent în ms., și în toate republicările anterioare, suprimat în „*Literatorul*”, 1918, „*Junimea Moldovei de nord*”, 1920, „*Universul literar*”, 1920: Și cînd pămîntul se îmbracă cu fericirea dintr-un vis? (Pe un ex. din „*Cartea nestematelor*”, care a aparținut lui Macedonski, în posesia noastră, acest vers re apare, transcris desigur după ms. original); 45 Trecu talazul dușmăniei cu groaza lui de nedescris (păstrat în toate republicările anterioare, suprimat în ms. 3.406) ; 81 S-a coborît pe flori roz-albe și pe pădurile albastre (ms. 3.406, *Flacăra*, 1916, *Literatorul*, 1918, *Junimea Moldovei de nord*, 1920, *Universul literar*, 1920): S-a coborît pe frunze tineri și s-a culcat pe flori roz-albe (*Revista independentă*, 1887): S-a coborît pe frunzătură și s-a culcat pe flori roz-albe (în toate republicările ulterioare) ; 85 A revărsat peste tot locul dumnezeiescul ei tezaur (ms. 3.406, *Flacăra*, 1916, *Literatorul*, 1918, *Junimea Moldovei de nord*, 1920, *Universul literar*, 1920): între pămînt și între dînsa a revărsat al ei tezaur („*Revista independentă*”, 1887 și toate republicările ulterioare).

Zoe Vlădoianu este o „generoasă donatoare” a *Literatorului* (*Notițele Literatorului*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 15).

După o versiune tardivă (cf. Adrian Marino, *Convorbire cu d. V.G. Paleolog*, *Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), *Noaptea de mai* ar fi fost inspirată poetului de pasiunea sa pentru Aristița Romanescu, amică din copilărie. Tot ce se poate afirma în mod cert, în lumina documentelor, este că o anume legătură de

tinerețe a existat și că Macedonski se gîdea chiar la căsătorie, refuzat brutal într-un moment de criză: „Oh! le mariage, m'enleve. mes critiques et mes adorateurs” (sic). „Nu sunt pentru căsătoria nici civilă, nici religioasă.” îl alinta totuși „enfant gâte des muses” (scrisoare din 15 octombrie 1880, inedită, copie în păstrarea noastră), îi refuză rolul din *Unchiașul Sărăcie* (scrisoare din 4 decembrie 1881, idem), dar în 1897, primind volumul *Bronzes*, îi răspundea pe o carte de vizită, într-un stil destul de revelator:

„Merci, cher monsieur, ami et tendre poete, pour l'envoi (sic) de votre livre, merci pour votre charmante lettre *evocatrice du passe...* (s.n.).

Votre vieille amie toujours heureuse d'avoir de vos nouvelles.

Religieusement, je lirai votre chef-d'oeuvre et avec *Vintransigeance* d'il y a vingt ans (s.n.).

Encore merci des bonnes heures qui me sont promises.”

La *Literatorul* Aristița Romanescu era admirată și de alții: D.D. Racoviță îi dedică o nuvelă „ca omagiu talentului său” (III, 5, 1882, p. 263).

Compunînd *Noaptea de mai*, Macedonski urmărea să-și facă și o strălucită reintrare în literatură, după campania stîrnită de afacerea „epigramei”. Voia s-o publice în primul număr al unei noi serii a *Literatorului*, proiectat să apară, reîntinerit, în 1887, cu sprijinul financiar al lui Victor Bilciurescu. Proiectul ratează însă, din cauza opoziției lui A.I. Vlașuță, invitat să participe la conducerea noii reviste. Acesta nu acceptă perpetuarea titlului *Literatorul*, Macedonski se retrage după un schimb violent de cuvinte, și astfel Victor Bilciurescu își realizează proiectul publicistic într-o altă formă, comandînd *Revista nouă*, pusă sub conducerea lui B.P. Hasdeu. Detalii despre acest episod la V. Bilciurescu, *Istoricul cercului literar de la „Revista nouă”* (1887—1895), în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturii și ai științei* (T.I, aprilie 1898, p. 4—8), unde citim următoarele :

„D. Macedonski citește *Noaptea de mai*, o poezie a sa inedită, scrisă înadins pentru primul număr al revistei, care se primește fără discuție, îmi aduc aminte că refrenul «Veniți privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit» a plăcut chiar d-lui Vlașuță,”

¹ Copie în păstrarea noastră; cf. și Adrian Marino, op. cit. p. 237-238.

Aceeași scenă este evocată de Victor Bilciurescu și în *București și bucureșteni de ieri și de azi* (Buc, Ed. Universul, 1945, p. 282).

Macedonski a înscris adesea *Noaptea de mai* pe programul „festivalurilor” sale literare, în vederea cărora experimenta diferite formule de punere în scenă. Un ecou din multe:

„Momentul culminant al festivitate! a fost apariția maestrului Macedonski, care, puțin emoționat la început, a zis veșnic tînăra *Noaptea de mai*.

Auzisem odinioară această splendidă poezie, în acompaniamentul discret al viurilor și al flautelor. De astă dată, ne-a fost dat să o auzim însoțită de un cor bărbătesc condus de talentatul cântăreț M. Munteanu.

E o inovație fericită corul și s-a impus din primul moment mai cu seamă cînd a repetat din dosul culiselor superbul vers:

Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit (At., *Serbarea de la Ateneu, Adevărul*, XIX, 6.353, 2 mai 1907).

Tot în legătură cu ecurile mondano-literare ale *Noptii de mai* sînt de citat și cîteva rînduri (inedite) ale lui Al. Bogdan-Pitești, adresate unei franțuzoaice (?), pe un exemplar din *Excelsior* („a zecea mie”), Muzeul literaturii române, nr. 10.132, pe care poetul făcuse următoarea mențiune: „Dat d-lui A. Bogdan-Pitești, cu rugăciune de a le distribui gratuit cunoscuților săi, ss. A. Macedonski.”

„Puisque vous avez compris et que vous fîtes emue admirativement à la première lecture que je vous fis de *Noaptea de mai*, vous etes surement d'essence superieure.

Vous m'avez dit aimer la Roumanie et tout ce qui touclie à ce pays. Ce livre est le plus beau monument de la litterature roumaine.

Vous y frouvez de pages oii, à cote de l'envolee de la poesie et de la profondeur de la pensee, il y a une telle beaute plastique de forme que la langue roumaine (...) belle et litteraire à partir de ce volume.

Si vous aimez la Roumanie au point que vous m'avez dit, vous devez aimer Macedonski, qui, le premier, donna une forme artistique à la langue roumaine et qui a parle cette langue d'une maniere si admirable.

Bien que vous soyez absolument *petite negresse* en les choses d'âme et de sentiments, vous avez un sens artistique instinctif pour les exteriorites, qui fait que vous devez surement aimer Macedonski. Vous parutes du reste si admirativement emue à la lecture que je

vous fis de *Noaptea de mai*, que j'ai eu l'idée de demander ce volume pour vous au Maître. Je merite de me rappeler à votre souvenir, pour vous avoir revele les beautes renfermes ici. ss. A. B.”

(p. 61)

CASTELE-N SPANIA

Publicată în *Literatorul*, III, 5 mai 1882, p. 307—308. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 72—75, dedicată: „Lui Cincinat Pavelescu”; *Excelsior*, 1895, p. 72—75, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 70—73, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

V a r i a n t e

7 N-am nici-o sete de renume (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Nici laude și nici renume (*Literatorul*, 1882); 28 Sub frunzătura-nchipuită (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe sub arcade de răchită (*Literatorul*, 1882); 29 De soare vesel strălucită (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): De prin grădina-nchipuită (*Literatorul*, 1882); 43 Și mi-aș clădi atunci palate (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Atunci mi-aș cumpăra palate (*Literatorul*, 1882); 44 Pe lîngă țărături populate (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe țări de soare luminate (*Literatorul*, 1882); 45 De-ale amorului poeme (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Pe unde viforul nu geme (*Literatorul*, 1882); 58 Și preschimbă prin avuție (*Excelsior*, 1897, 1895, *Biblioteca română*, 1895): Și renflorind prin bogăție (*Literatorul*, 1882).

Sub titlu, în *Literatorul*, următoarea explicație: „Cu ocaziunea tragerii unei loterii la care aveam un bilet”. O comedie *Les châteaux en Espagne* are și autorul francez Collin d'Harleville (1785—1809), din care Macedonski traduce în tinerețe *Junimea de azi* (după Collin d'Harleville), în *Telegraful*, III, 502, 31 octombrie 1873. Imaginea poate fi totuși un loc comun, întîlnit și în poezia simbolistă, deci într-o sferă de lecturi apropiată lui Macedonski (Gustavo Kahn, *Les palais nomades*):

„Oh, mes châteaux en Espagne,
Loin exiles et tard construits
Oii le chœur des douleurs a brui,
Oh, mes châteaux en Espagne.”

Foarte apropiat la început de Macedonski, („...un nou talent: Gincinat Pavelescu", *Intre 1880 și 1892*, în *Literatorul*, 5, 15 octombrie 1892) în perioada 1892—1896, când colaborează la *Literatorul* și la compunerea tragediei *Saul*, Cincinat Pavelescu (1872—1934), sub influența—zice-se— a lui Bogdan-Pitești (cf. Adrian Marino, *op. cit.*, *Universul literar*, LIV, 16—17, din 27 mai 1945), dă semne de emancipare de sub tutela magistrului. Atitudinea sa determină pe Macedonski să-i publice scrisorile de devotament și afecțiune (*Cincinat Pavelescu despre Alexandru Macedonski*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899). Ele nu erau în nici un caz nesincere, căci atât textele lui Gincinat Pavelescu (*Artistul*, în *Literatorul*, nr. 7 din 15 decembrie 1892, p. 14—15), cât și amintirile sale (*Amintiri literare*, în *Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109; *Mărturisiri*, în *Revista fundațiilor*, IX, 3, din 1 martie 1942, p. 497—528) vorbesc cu simpatie în același sens. Un război epigramatic facil, cu lovituri și contralovituri, de ambele părți, distrează cafeneaua literară în 1907 țAl. Macedonski, *Lui Cincinat Pavelescu*, în *Românul literar*, t. VI, 22, 14 octombrie 1907, p. 302; 24, 28 octombrie 1907, p. 335; răspunsuri, cf. Gh. Dumbravă [Ilarie Chendi], *Un epigramist: Cincinat Pavelescu*, în *Viața literară și artistică*, I, 38, 30 septembrie 1907; *Notițe și informații*, I, 43, 4 noiembrie 1907).

{p. 64}

ORCHESTRARE

Publicată în *Lumina*, I, 21, 1 mai 1894, cu titlul *Orchestra*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Orchestra*, dedicată: „Lui Paul Marieton, director la *Revue Felibrienne* din Paris"; *Excelsior*, 1895, p. 76, cu titlul *Orchestra*, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 74, cu titlul *Orchestra*, aceeași dedicație.

Textul definitiv, dedicat: „Lui Paul Marieton" în ms. autograf 3.406, f. 20 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Orchestrare*, fără dedicație, pe care-l adoptăm. în același ms. 3.406, f. 86 r. poezia este retranscrisă, totuși, cu titlul *Orchestra*. Acest text este însă în mod evident anterior celui de la f. 20 r. (altă grafie, cerneală decolorată etc).

Reprodusă din ms. definitiv.

286

V a r i a n t e

11—12 Cîntați, căci încă mai am galbeni / Să uit ce încă n-am uitat (ms. 3.406, f. 20 r.): Ah, galbeni, mai luați-mi galbeni, / Căci chiar ființa mi-am uitat (ms. 3.406, f. 86 r., *Lumina*, 1894).

Am adoptat versiunea ultimă, din ms. 3.406, f. 20 r., pe care o considerăm superioară artistic.

Prin Louis-Joseph Janvier, Macedonski cunoaște la Paris, în 1884—1885, la câteva luni de la sosire (*Bibliographie*, în *Le peuple roumain*, I, 3, 7/19 april 1885), pe scriitorul Paul Marieton, „Chancelier du Felibridge", director la *Revue du Monde Latin*¹, Bibi. Acad. 36 (1)

Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S—, scri-
XXX

soarea lui Janvier, din 3 janvier 1885, în limba franceză, inedită. Va fi începutul unei legături literare destul de cordiale. Primind volumul lui Macedonski, Paul Marieton, mulțumindu-i printr-o carte de vizită în posesia noastră, promite să scrie, în *Revue Felibrienne*, „tout le bien que je pense de vos Bronzes". îi aduce elogii și într-o scrisoare A. (1.) T.S. (tamatiad), *Note și documente...* (*Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918). îi oferă romanul său, *Une histoire d'Amour* (1898), cu dedicația (foaia de titlu în posesia noastră): „À l'illustre-poete roumain Alexandre Macedonski, bon ami de la France". în lumina acestor relații trebuie privită și o altă dedicație: „À Paul Marieton, souvenir sympathique", care însoțește poezia *La tzigane*, în *Bronzes* (1897), p. 113.

{p. 65}

NOAPTEA DE MARTIE

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 193—196, datată: „București, 1882". Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 5, 31 martie 1892, p. 63—64; *Lumina*, I, 12, 17—18 aprilie 1894; *Biblioteca română*, nr. 2, p. 78—81, 19 martie 1895, dedicată: „Mamei"; *Excelsior*, 1895, p. 80—83, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 76—81, aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 20, 3/16 noiembrie 1918, p. 3—4, dedicată: „Maicei mele".

Textul definitiv în ms. autograf 3.283, f. 14 r.—18 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, dedicată: „Maicei mele".

¹ Notița bio-bibliografică, în *Anthologie des poètes français du XIXe siècle*, Paris, Lemerre, IV, p. 278-279.

287

păstrează, cu aceeași dedicație, și în ms. 40, copii fotografice, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, f. 50 r.—54 r.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

6 Moartea groaznică, ce-n umbră mulțumirea și-o rînjea (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Moartea galbenă ca ceara lîngă patu-i în genuchi (toate republicările anterioare); 7 înghețată sărutare-și-aplecuse peste ea (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Se-ncercase să-și desprindă florile dintr-un mănuchi (toate republicările anterioare); 8 Și pe-obraz îi scuturase flori de vinete zambile (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Și să-i scuture pe față foi de vinete zambile (toate republicările anterioare); 55 Pînă ce uitînd de lupta ce-o dusei cu nenorocul (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Pînă ce, să pot în haos să-mi recuceresc avîntul (toate republicările anterioare); 56 Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul (ms. 3.283, *Literatorul*, 1918): Ga să fiu o licărire, ca să cîntăresc ca vîntul (toate republicările anterioare).

Sub titlul *Sur la nuit de ma naissance*, Macedonski dă o traducere franceză a *Nopții de martie*, publicată în *La nouvelle revue*, 15 juin 1889. Aici este dedicată: „À madame Juliette Adam”, directoarea publicației, care prezintă pe colaboratorul său într-o notă:

„Gette traduction en prose des vers de M. Macedonski a ete faite par lui-meme. La situation de l'auteur ajoutera, il nous semble, un interet à la *Nuit de ma naissance*. M. Macedonski est roumain, il est le fils du feu general A.D. Macedonski, ancien ministre de la guerre et commandant en chef de toutes les forces des Principautes Un ies.

La direction de la *Nouvelle Revue*.”

Iată textul:

„Sur la nuit de ma naissance

Gette nuit-lâ il soufflait un vent glacial, le mame qui souffle cette nuit. Les arbres plaintifs se courbaient vers la terre, tandis que ma mere, gemissante, me poussait en ce monde. Jaune et hâve, elle etait etendue sur son lit de douleurs. La mort, qui veillait à son chevet, s'efforçait de denouer son bouquet de fleurs, et d'effeuiller sur son visage les petales bleues des jacinthes. La medecin sauveur, brise de fatigue, m'eut aerase en se laissant tomber dans un fauteuil, si la

nourice, interessee à veiller sur mes jours, dressee devant lui, ne l'avait saisi par le bras, et arete en poussant un cri aigu.

Lui seul, le bon docteur, m'eut ete favorable, sans le savoir, en m'arrachant aux miseres futures. Docteur, que Dieu te protege; nourice, que le Diable t'emporte! Tu savais bien que je naissais contre mon gre; toi et les autres, vous ne pouviez etre assez aveugles pour ne pas comprendre qu'en naissant au forceps on ne naît pas de son plein gre.

Gombien j'avais raison de ne point vouloir naître! N'y avais-je pas vecu d'ailleurs en ce monde, ou tout n'est que souffrance, soit plaisir, soit ennui? Me rappelais-je mes vies passees, qui bonnes ou mauvaises m'avaient ecoeure, et sachant ce que c'est vivre et mourir, refusais-je de rentrer, de resortir par les portes communes? Voulais-je fuir pour eviter mon sort? Poursuivais-je dans le neant le probleme de mon etre? Me restait-il à faucher, aux champs de l'eter. nite, de l'herbe de sagesse et de la fleur de poesie, ou l'heure de repren. dre pied ne me paraisait-elle pas sonnee por moi? Et, consulta au-rais-je voulu naître tout autre chose?

Desirais-je traîner à mon tour une nombreuse armee? Labourer les nations terrifiees, creuser entre les peuples des sillons sanglants, faire revivre en moi Alexandre ou Cesar? Aspirais-je à ressusciter Neron dans une Rome nouvelle — ne nourrissant d'autre deșir que d'etre ce qu'il fut, et de leguer à la posterite l'enigme d'un caractere? Voulais-je n'etre qu'un beau pâtre bronze par le soleil, — la chemise large ouverte sur une poitrine d'athlete, joueur de hautbois dans la foret pleine de fraîcheur — tandis que dans ce vallon courent et murmurent les ruisseaux?

Qui sait? Peut-etre m'eut-il piu de n'etre qu'ombre ou que lumiere, ou plus, foudre eclatante; ou moins, air, eau, fume, fleur qui se pâme au bord de l'eau et donne au zephyr son baiser parfume. Participer à tout, faire pâtre de tout, etait-il mon reve? Ou ne faire pâtre de rien, n'etre rien, mon voeu? Je n'avais certes pas concu le deșir d'etre homme, de rassembler mes forces vitales, de m'enfuir en un etre, passant du domaine de l'illimite à celui du limite. Combien de luttas à present pour briser mes chaînes! Combien de cruelles souffrances pour franchir l'abîme qui separe l'eternite d'une existence longue et courte à la fois, pour retrouver mon essor dans le chaos des choses, pour redevenir leur et vivre du grand tout, sans forme precise, sans etat determine. Mes cheveux dans l'attente vont blanchir ou tomber, mes yeux seront blesses par les nuages qu'ils

n'auraient jamais voulu voir, mon corps s'emiettera lentement. Je ne verrai plus la frontiere entre le bien et le mal. Je boirai l'amertume et le poison dans la coupe des plaisirs.

Si nous savions au moins quel est notre but sur terre? Si nous pouvions connaître le vide que comble une existence et un nom. Si nous nous rendions compte des pourquoi de l'arrivee et du depart: ne naissons-nous que pour naître et ne vivons-nous que pour vivre? Toute notre existence se borne-t-elle à ceci: Laisser apres nous creatures à notre ressemblance qui, dans les deserts de la vie, marquent l'empreinte de leurs pas aussitot effaces par le temps ou des empreintes nouvelles!

Tout me fut contraire pendant la nuit fatale. Brise d'avoir resiste, je naquis et j'ai vecu, mais les muses chuchotteuses qui me bercerent ne pouvaient prevoir que je serais un reprouve. Des musiques joyeuses resonnerent à mon baptême. Je penetrai dans la vie en passant sous un arc de triomphe. Des officiers chamarres d'or me portaient dans leurs bras emmaillote de dentelles, et je passai de l'un a l'autre frais comme une rose. Il semblait que tout un pays attendit ma naissance. Devais-je donc avoir pour heritage des trones sur les marches desquels les fils des rois ceignent des couronnes seculaires? O! derision, j'etais du nombre des condammes, des galeriens qui traînent leurs jours comme des boulets. Et si je devais gravir un jour quelque cime radieuse, ou bien m'assoier à mon tour sur un trone, c'etait sur un calvaire; nuit, fatale nuit; instant cruel, soyez maudits à jamais par mes larmes et par mon ironie."

Sur la nuit de ma naissance este reprodusă de Th. M. Stoenescu, în cuprinsul articolului *Polemicile noastre* (*Revista literară*, X, 22, 15 iunie 1889, p. 339—340); de Censor (Alexandru Macedonski?) într-o prezentare ad-hoc (*Un act de dreptate*, *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 21) și în *Bronzes*, p. 225 — 235, peste tot cu aceeași dedicație.

Textul și nota introductivă sînt reproduse din *Bronzes*. Nota introductivă, însoțită de anunțul colaborării la *Nouvelle Revue*, a fost inserată și în *România*, VI, 123, 10 iunie 1889.

în *Lumina* (I, 12, 17—18 aprilie 1894), *Noaptea de martie* este însoțită de nota: „Această poemă a fost tradusă și publicată de autor în *La Nouvelle Revue* din Paris. D-na Adam, directoarea, a însoțit-o cu o notă foarte măgulitoare pentru poet."

) Despre Juliette Adam, cf. nota la poezia *Fintîna*, în ediția de față, voi. II, p. 311.

] Desigur, asupra lecturii, Duiliu Zamfirescu scrie poetului următoarele: „Am citit cu cea mai mare luare-aminte splendida dumitale *Noaptea de martie* și cu toată sinceritatea te asigur că e tot ce-ai făcut mai frumos printre frumoasele dumitale lucruri" (dintr-o scrisoare inedită, nedatată, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România,

79

Fondul Macedonski S—))
X X X "

(p. 68)

ZORI ROZE

Publicată în *Literatorul*, 3, 15 august 1892, p. 9, cu indicația: „Imitație", nedatată. Republicată în *Biblioteca română*, no. 2, 19 martie 1895, cu aceeași indicație, dedicată: „Lui Jules Emery"; *Excelsior*, 1895, p. 84, datată: „1892", aceeași indicație și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 78, datată: „1892", aceeași indicație și dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 69)

BANCHET LA CURTE

Publicată în *Literatorul*, XIII, 7, 15 decembrie 1892, p. 8, cu subtitlul: „Poezie coreană". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 85, cu subtitlul: „Poezie coreană"; *Excelsior*, 1897, p. 79, același subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 56 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu același subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 70)

PRIETENIE APUSĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 29—30, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 84—86, dedicată: „Lui Victor Bilciurescu", fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 86—88, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 84—86, aceeași dedicație, fără subtitlu; *Universul literar*, XXXVI, 34, 3 octombrie 1920, p. 531 — 532, aceeași dedicație, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, Bibi. Acad. [Republicii Socialiste România: partea I, f. 85 r.; partea a II-a, f. 54 r.; partea a III-a, f. 84 r., fără dedicație și subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

17 Când e-n taină-nsuflețită de-o simțire ca a ta (ms. 3.411, f. 54r.): Dacă-n ea vibrează suflet și junețe ca a ta (toate republicările anterioare).

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste”, cf. nota la *în arcanse de pădure*, ediția de față, voi. II, p. 328—330.

Pe Victor Bilciurescu, publicist veleitar, destinat unei cariere obscure, Macedonski l-a cunoscut foarte tânăr, la vârsta de cincisprezece ani, în faza primelor sale încercări literare, încurajate cu generozitate, prin corespondență, apoi direct (Victor Bilciurescu, *București și bucureșteni de ieri și de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259). Când tânărul literat moștenește o importantă avere, Macedonski încearcă să „relanseze” cu acest sprijin *Literatorul*, agonizant la sfârșitul lui 1887. Poetul își cultivă deci „comanditarul” prin dedicații, mai înainte îl făcuse membru al Academiei literare „Les muses Santonnes”, din Royan, Franța, cu al cărui secretar, Victor Billaud, Macedonski este în corespondență etc. în consecință, presa începe să anunțe că Victor Bilciurescu „a devenit proprietar și prim-redactor al valoroasei reviste *Literatorul*” (*Telegraful*, XVIII, 4.552, 1 septembrie 1887). Dar acesta intenționa să pună revista sub patronajul lui B.P. Hasdeu, realizând o apropiere între cei doi scriitori, sub semnul unui front comun antijunimist (N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, Buc., 1934, voi. II, p. 9). Că s-au făcut demersuri în acest sens, faptul este sigur. După știri contemporane, aflăm că s-a oferit „dictatura” la *Literatorul* lui B.P. Hasdeu, care „a primit cu plăcere” (*Știri d-ale zilei*, în *Românul*, XXXI, 8 octombrie 1887, p. 899—900). S-ar zice că Hasdeu se hotărâse la un moment dat să ia, într-adevăr, conducerea, deoarece citim: „Redacțiunea *Literatorului* are astă-seară întrunire la redacția acestei reviste, întrunirea va fi prezidată de d-l Hajdeu” (*Românul*, XXXI, 23 octombrie 1887). Dar acordul definitiv nu se încheie, de unde alte informații cu privire la întemeierea unei noi publicații, *Revista nouă*, condusă de B.P. Hasdeu și finanțată de Victor Bilciurescu, proiect care se realizează curînd (1888): „Din toate versiunile ce circulă asupra celor două reviste care se muncesc a se naște, una sub numele

de *Noua revistă* și alta sub numele de *Revista independentă*, nu știm care va fi și care va rămîne cea adevărată” (*Românul*, XXXI, 3 noiembrie 1887; cf. și *Familia*, XXIII, 45, 8/20 noiembrie 1887, p. 536).

Iată acum și versiunea lui Macedonski despre toate aceste proiecte și tratative:

„D. Macedonski, aflîndu-se în legături de prietenie cu un tînăr, d. Victor Bilciurescu, și acesta manifestîndu-i, îndată după terminarea studiilor sale, dorința să contribuiască cu bani proprii să dea *Literatorului* o mai mare însemnătate, d. Macedonski îi cedă titlul sub oarecare condițiuni ce nu s-au îndeplinit. D. Macedonski încredința atunci direcțiunea d-lui Hasdeu. Eminentul erudit primi solemn să ducă mai departe opera pleiadei ce se grupase împrejurul acestei reviste. Dar dorința de a spolia pe acest tînăr aduse, după ce noua întocmire fusese anunțată de toate ziarele românești, o propunere de a se schimba titlul în col de *Revista nouă*. Această propunere, pusă în dezbatere, fu respinsă chiar de d. Hasdeu. Eruditul declară că se retrage dacă propunerea se va primi. Ea se respinse. Cu toate acestea, a doua zi chiar, titlul se schimbă, iar erudițiunea d-lui Hasdeu nu se retrase, și tînărul entuziast și inimos se făcu comanditarul companiei și afundă sub auspiciile ei o avere de două sute mii lei. D.A. Vlahuță, spre a cîștiga mai cu înlesnire bunele grații ale neexperimentatului, dar plin de calitate tînăr, se coborî pînă la oficii rezervate de obicei oamenilor de lupanare” (*în loc de prefață, Literatorul*, XI, 1 iunie 1890, p.1—2: *Nota red.*)

în linii generale, amintirile personale ale lui Victor Bilciurescu vin să confirme afirmațiile lui Macedonski. În iulie 1887, poetul propusese într-adevăr lui Victor Bilciurescu să cumpere titlul revistei *Literatorul*, ceea ce acesta acceptă cu intenția de-ai lărge sfera colaborărilor, a-i mări formatul și a-i da un alt conținut. Amîndoi se pun de acord să ofere conducerea publicației lui B.P. Hasdeu. Acesta la început este reticent, apoi se arată dispus să accepte dacă vor face parte din comitetul de redacție, pe lîngă Macedonski și Bilciurescu, Delavrancea și AI. Vlahuță. Colaborarea sub această formă se dovedește însă imposibilă. Vlahuță refuză categoric să devină redactorul unei reviste care ar purta titlul de *Literatorul* și cere să se schimbe denumirea. Delavrancea i se asociază. Macedonski nu renunță la tîlta, obiectînd că „această zîzanie nu este accidentală, ci a fost mai dinainte plănuită intenționat de d. Vlahuță, pentru a scormoni dușmăniei vechi”; din care pricină este de părere că față de intrigile făurite de acesta împotriva-i „...a decis să se retragă”. Nu fără o discuție violentă, în care s-ar fi pus mina chiar pe... cande-

labre. Produeându-se vacarm, Victor Bilciurescu invită pe cei doi adversari ireductibili să părăsească sala de redacție. Pus în minoritate, Macedonski își retrace a doua zi de la tipografie ms. *Noaptea de mai*, rupînd legăturile cu noua grupare (*Istoricul cercului literar de la „Revista nouă”, 1887—1895*, în *Publicările unui grup de iubitori ai literaturii și ai științei*, T. I, aprilie 1898, p. 4—8, reluate în *Bucureștii și bucureștenii de ieri și de azi*, Buc., Ed. Universul, 1945, p. 259—265).

În felul acesta, *Literatorul* își încetează la sfîrșitul lui 1887 apariția, pentru ca să reînvie abia după trei ani, în 1890. Din acest episod, Macedonski trage unele concluzii cu privire la „caracterul” lui Hasdeu, admirat—totuși—în continuare (cf. nota la poezia *Cu morții*, în ediția de față, voi. II, p. 244—245. Nici cu Victor Bilciurescu relațiile nu par să se rupă, deoarece acesta figurează pe listele de participanți la „seratele literare” ale poetului (C. Gantilli, *Revista modernă*, II, 8, 26 martie 1898).

O „parafrazare” inedită, *Ziua de decembrie* (ms. 3.411, f. 37 r.—38 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România) exprimă aceleași sentimente, iar *Rondelul morii*, aceeași atmosferă.

(p. 72)

VAPORUL MORȚEI

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 321—322. Republicată în *Binele public*, V, 149, 5 iunie 1883; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 87—88, dedicată: „Marei tovarășe a vieții mele — consoarta mea”; *Excelsior*, 1895, p. 89—90, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 83—84, aceeași dedicație.

Textul definitiv, cu titlul *Vaporul morței*, în ms. autograf 3.411, f. 14 r.—15 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Marei tovarășe a vieții mele — soția mea”.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

7 Răspîndind în largul mării o-ndîrjită ironie (ms. 3.411): Și punea în atmosferă nota lui de ironie, (*Literatorul*, 1883, *Binele public*, 1883): Și punea în atmosferă o-ndîrjită ironie (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 8 Printre urlete grozave de dușman nemilostiv (ms. 3.411, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Urletele-i de sălbatec, cîntecu-i nemilostiv (*Literatorul*, 1883, *Binele public*, 1883).

În ms. copie 39/1964, caietul II, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, alte variante nesigure. Textul ms. este transcris de mai multe mîini, fără nici o preocupare de exactitate.

Versiunea franceză a acestei poezii, *Le vaisseau fantome*, este ulterioară: *L'Elan litteraire* (Liege), nr. 6, 1885; *L'Independance roumaine*, IX (2-e serie), 2.337, 19/31 juillet 1885, dedicată: „À ma femme”.

(p. 74)

PRIMĂVARA

Publicată în *Literatorul*, VIII, 1, ianuarie 1887, p. 191, cu titlul *Sub primăvară*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 89—90, cu titlul *Primăvara*, dedicată: „în memoria amicului meu marchizul Ricardo Bergamasco”; *Excelsior*, 1895, p. 91—92, cu același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 85—86, cu același titlu și dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 9 r. (primele două strofe) și 3.406, f. 71 r. (ultimele două strofe), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. În ms. 3.411, f. 9 r., cu dedicația: „în memoria lui Ricardo Bergamasco (mort la 19 ani, prietenului... Umbrei de dincolo de Stix)”.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Uitați, dormiți sub liliac (ms. 3.411, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Culcați-vă sub liliac (*Literatorul*, 1887); 15 E fericirea sub cais (ms. 3.406, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Plimbați-vă pe sub cais (*Literatorul*, 1887); 19—20 Trecutul naște ca o floare/Ah! de-aș muri sub nucul lat (ms. 3.406): Trecutul crește ca o floare: / Ah! voi să mor sub nucul lat (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897): Se-nbracă sufletu-n splendoare/Lăsați-mă sub nucul lat (*Literatorul*, 1887).

Lui Ricardo Bergamasco, amic din tinerețe, cunoscut la Florența în 1872, Macedonski îi închină pe lîngă această poezie și *Umbra amicului meu Ricardo Bergamasco*, apoi *L'ephebe aux pâles yeux*, anterior *Ricardo* (cf. nota la poezia *O umbră de dincolo de Styx*, în ediția de față, voi. II, p. 373-375).

(p. 75)

BUCOLICA UNDĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891, p. 337, cu subtitlul: „Versuri inedite”, II. Republicată în *Literatorul*, XIV, 12, 15 mai 1893, p. 12; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Ludovic Joseph Janvier, ministru plenipotențiar la

¹ Cuvintele cuprinse în paranteză sînt șterse.

Londra a Republicii de Haiti"; *Excelsior*, 1895, p. 93, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 72 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodus din ms. definitiv.

Macedonski reia motivul în poezia franceză *L'onde rose*, posterioară (*Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 11).

Asupra relațiilor poetului cu Louis-Joseph Janvier, cf. nota la poezia *Açşam Dovalar*, în ediția de față, voi. II, p. 275—276.

în ironie, I. L. Caragiale reproduce *Bucolica undă* în *Moftul român* (I, 33, 1893), la rubrica „Parnasul român”.

v. 5: *eglogă* — gen al poeziei pastorale, cultivat îndeosebi în literatura antică, greco-latină.

v. 9: *almeie* — dansatoare egipteană, care-și însoțește dansul cu cîntece improvizate; prin extensiune (ca și la Macedonski) dansatoare și cîntăreață orientală.

(p. 76) PE BALTA CLARĂ

Publicată în *Revista literară*, XII, 22, 23 iunie 1891 („Versuri inedite”, VII), cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă”. Republicată în *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „în memoria iubitului meu nepot Grigorie Ghica”; *Excelsior*, 1895, p. 94, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 87, aceeași dedicație; *Făclia*, I, 10, 15 februarie 1916, fără dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 80, care urmează ms. definitiv (p. 412), nouă inaccesibil.

Despre „instrumentalism”, cf. nota la poezia *In arcane de pădure*, ediția de față, voi. II, p. 328—330.

(p. 77) MĂ UIT LA CER

Publicată în *Literatorul*, III, 4, aprilie 1882, p. 234, cu titlul *Mă uit...* Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, cu titlul *Mă uit la cer*; *Excelsior*, 1895, p. 95, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 89, același titlu.

Textul definitiv, în ms. autograf 3.406, f. 73 r., cu titlul *Mă uit la cer*, cu o dedicație ștearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 78) ASUPRA PRIMULUI MEU VOLUM

Publicată în *Literatorul*, II, 12, decembrie 1881, p. 235. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 96; *Excelsior*, 1897, p. 90.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Volumul avut în vedere este, desigur, *Prima verba* (1872), care deschide o carieră literară sortită unor mari furtuni, de unde și meditația melancolică din epoca maturității. Nu-i mai puțin adevărat că poeții romantici aveau obiceiul de a dedica versuri propriilor volume. între alții, Alfred de Musset: *Au lecteur des deux volumes de vers de l'auteur*, în *Premières poésies* (1829—1835).

(p. 79) NOAPTEA DE FEBRUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 2, februarie 1882, p. 65—72, datată: „București, 18 decembrie 1881”. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1 ianuarie 1887, p. 138—145, cu următoarea notă în fruntea poeziei: „Republicarea *Nopților* era o dorință generală. O satisfacem astăzi începînd cu cea de *Februarie*”; *Românul*, XXXIV, 12 mai 1890; *Biblioteca familiei*, III, 4(78), 21 martie 1892, dedicată: „Prietenului meu G. Buzoianu”; *Lumina*, I, 61, 19—20 iunie 1894, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 97—108, cu dedicația: „Lui G. Buzoianu, profesor”; *Excelsior*, 1895, p. 97—108, cu aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 91—102, cu aceeași dedicație; *Literatorul*, XXVI, 4, 20 iulie 1918, p. 2—3, cu dedicația: „Lui George Buzoianu, profesor, pentru prietenia ce mi-o purta”.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

Un ms. autograf, cu subtitlul „Bordelul”, datat: „1881, dec. 18”, în posesia criticului George Munteanu, care-l semnalează, cu indicarea unor mici variante [*Macedonski inedit*, *Contemporanul*, 35 (1.038), 2 septembrie 1966].

V a r i a n t e

34 Se ghiceau, plutind prin colțuri, bestiale năzuinți (*Literatorul*, 1918): S-aprinsese-n candelabre luminările roz-albi (toate republicările anterioare); 46 Sufleteasca prăvălire pentru veci întipărită... (*Litera-*

torul, 1918) : împrejurul cărei s-află „Infamia” imprimată (toate republicările anterioare).

între v. 55—56 erau incluse, In toate republicările anterioare textului din „Literatorul”, 1918, versurile:

Voi roșiți fără-ndoială, delicate cititoare,
Și scîrbind aceste versuri, le călcați pe sub picioare,
Urîți vițiul mai bine înainte de-a roși...
Doamne, care din carete, îmbrăcate ca păiețe,
Avînd tinere copile, ne-aruncați noroi-n fețe*
Revoltate, dac-o rochie, soțul V-ar cocoloși,
Ah! gîndiți-vă mai bine că o nouă pălărie!
Că o pană, o dantelă, un manșon, o broderie,
O găteală, o brățară, o agrafă* un inel,
Trena de la vreo' rochie, pentru baluri costumate,
Pot, pe bieteles copile ce-ați crescut nevinovate,
Pot..., —și pentru ce n-aș spune-o?—să le-arunce-ntr-un bordel.
Voi roșiți fără-ndoială, cititori, —dar vă prefaceți...
Aide! Ați trecut cu toții și prin ciur și prin dîrmon...
Ați făcut destule-n lume, sau destule-aveți să faceți...
Fiți pe pace! Toți cunoaștem ce-nsemnează un Caton.

78 Dar din trei, uitate-n jețuri, cea mai tînără-adormise (*Literatorul, 1918*) : Dar din trei ce rămăsese două-n jețuri adormise... (toate republicările anterioare); 79 însă somnu-nseninase chipul veșted și-ncrunat (*Literatorul, 1918*): însă somnul contractase chipul lor desfigurat (toate republicările anterioare); 84 S-ar fi zis, de orișicine, preursirea că-l răsfață (*Literatorul, 1918*): Nu puteai deduce alta decît soarta că-l răsfață (toate republicările anterioare); 104 Dacă n-ar fi fost în lipsa ticălosului metal (*Literatorul, 1918*) : Dac-ar fi putut să aibă o bucată de metal (toate republicările anterioare).

între v. 112—113 erau introduse in toate republicările anterioare textului din „Literatorul”, 1918, versurile:

Nu le-aruncați cu piatra doamnelor din lumea mare,
Voi le-ați prăvălit în ocna Iadului îngrozitor...
Nu le-ați vrut cusătorese într-a voastră nepăsare,
Ele v-au luat bărbații și au fost în dreptul lor!

Cu toată punerea în scenă naturalistă, inspirația tipic romantică a *Noptii de februarie* este evidentă. Apologia femeii căzute, victimă a societății, rămasă pură sufletește, reprezintă o temă curentă. La Alfred de Musset, poet foarte bine cunoscut lui Macedonski, ideea („Pauvrete, pauvrete, c'est toi la courtisane”) revine nu o dată. În *Porția*, în *Octave* pe care poetul o și traduce (*Literatorul, I, 14, 20 aprilie 1880, p. 209—211*), în *Rolla*, întîlnim invariabil evocarea candorii latente, a suferinței morale adînci, sub aparențe lascive, corupte.

Pledoaria invită la compătimire, o atitudine morală comună și lui Victor Hugo (*Les chants du crepuscule, XIV*):

„Oh! n'insultez jamais une femme qui tombe!
Qui sait sous quel fardeau la pauvre âme succombe!
Qui sait combien de jours sa faim a combattu!
Quand le vent du malheur ebranlait leur vertu”...

Este însăși poziția lui Macedonski, mișcat de această dramă socială încă din adolescență, în perioada călătoriilor sale în străinătate. Din versurile acestei epoci (ms. 3.217, f. 25 r.—28 v., 32 r.—34 v.), rezultă limpede că problema îl obseda. Imaginea fetei inocente, corupte de mizerie, îl urmărește (*Providența, Literatorul, II, 11, 1881, p. 257—259*, *Poezii, 1882, p. 383—386*), și peste acest substrat de revoltă socială și sentimentalism romantic naturalismul vine să-și suprapună evocările sale brutale, care se impun atenției întregii epoci. Din această fuziune a ieșit, în esență, *Noaptea de februarie*, peste care plutește umbra lui *Nana* de Zola, roman citit chiar în această perioadă (prefața la Th. M. Stoenescu, *Poezii, Buc, 1883, p. II*). Poetul, de altfel, nu ascunde influența lui Zola și nici intențiile sale de critică socială: „D. Macedonski — ca și Zola — este atacat că s-a coborît pînă la prostituate, și nu este nici unul dintre cei care-l atacă care să nu încerce să-i parafrazeze faimoasa sa *Noapte de februarie*... Din nenorocire pentru imitatori, nici unul n-a avut geniul să descrie în trăsături de foc și într-un mod cuviincios chiar lucruri în sine necuviincioase, dar ce trebuiau și trebuiesc dezvelite ca să se ajungă la o regenerare socială atît de trebuincioasă” (*Noutăți literare, în Literatorul, V, 4, 1884, p. 214*).

în *Literatorul, 1918, Noaptea de februarie* este însoțită de următoarea notă:

„*Noapte de februarie*, pe care o publicăm în numărul de azi, este una din cele care s-au bucurat de mai multă celebritate. Se atrage luarea-aminte că *Noaptea de februarie* nu se află decît în volumul *Excelsior* și că această carte, deși editată odinioară în 13.000 exemplare, a dispărut cu totul din circulațiune” (*Paginile zilei, Literatorul, XXVI, 4, 20 iulie 1918*).

La v. 178: *Fetele vin la fîntina, pe cînd popa-n, toacă, toacă*, Macedonski atrage atenția într-o notă:

„Mulți mi-au imitat acest «popa-n, toacă, toacă»... O spun, spre a nu se crede că i-am imitat eu.”

Asupra acestei onomatopee, criticată în presă, o notă a poetului; *Limbă și tradiție (Literatorul, XXVI, 6, 3 august 1918, p. 8)*.

George T. Buzoianu, profesor craiovean, este unul din dascălii din copilărie ai poetului, la liceul din Graiova, prezentat drept „amicul și colaboratorul nostru” (*Notițe literare*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1892, p. 15).

Prin ineditul temei, *Noaptea de februarie* determină discuții în jurul moralității artei, al căror ecou se face B. Florescu, în *Studii literare* (I, Buc, 1894, p. 17—18):

„în *Noaptea de februarie* Macedonski nu se sfieste de a ne înfățișa o casă publică. Poezia firește că nu-i pentru fete tinere, dar de ar fi preocupăți autorii numai de acest gând, atunci ar trebui aruncate în foc mai toate capurile de operă, începînd cu *Biblia*. Da, ne duce în acest loc, dar ce imm al durerei! Ce *Miserere* al suferinței fără nădejde! Ah! De este aceasta a *infecta* literatura de o mie de ori mai bine această poetică infectare decît deznădăjduirea budistă sau schopenhauriană.”

Ultima propoziție vizează direct acuzația de „vițiere” a literaturii adusă lui Macedonski de Titu Maiorescu (cf. nota la dedicația volumului de *Poezii*, 1882, în ediția de față, voi. I, p. 401—403, II, p. 269-270).

(p. 86)

NIPONUL

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 16, cu titlul *Japonul*, datată: „1892”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, același titlu, nedată; *Excelsior*, 1895, p. 109, același titlu, nedată; *Excelsior*, 1897, p. 103, același titlu, nedată.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 89, care urmează ms. definitiv cu titlul *Niponul* (p. 414), nouă inaccesibil.

Pe un exemplar din *Excelsior* (1895), în posesia noastră, Macedonski însemnase și o altă versiune, sub titlul *Japonul țarm*, din care se va dezvolta, ulterior, *Rondelul mărei japoneze* (v., ediția de față, voi. II, p. 229).

Fantastizat de vii colori,
Cu coperișuri lucitoare,
Sub largă purpură de flori
Japonul țarm se scaldă-n soare.

Idoltrat de călători,
Pe marea lui străvăzătoare,
Scamatorie de colori,
Și jucărie răpitoare,

Japonul țarm se scaldă-n soare.

În ms. *Poeziile lui Alexandru Macedonski revăzute definitiv de poet pentru ediția „nec varietur”, 1920, mai 29, caietul II, copie Ana Macedonski, Muzeul literaturii române, nr. 9.186, poezia *Niponul* este dedicată „Lui Soare Macedonski, nepotul meu”.*

Soare Macedonski, care se va consacra și el picturii, este nepotul poetului, fiul lui Alexis Macedonski, născut din prima sa căsătorie cu argentiniana Francisca Puglia, pseudonim artistic Solaro. Născut în 1909, moare foarte tânăr, la 19 ani, în 1928 (N.N. Tonitza, *Cronica plastică*, în *Viața românească*, XXI, 4, april 1928, p. 102; Necrolog — date biografice în *Rampa*, nr. 3.237, 4 noiembrie 1928; Expoziție la Ateneu și cronică în *Universul literar*, nr. 13, 24 martie 1929).

(p 87)

PE UN ALBUM

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 295. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110; *Excelsior*, 1897 p. 104.

Reprodus din *Excelsior*, 1897.

În ms. 3.406, f. 77 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Macedonski transcrisese următoarea variantă:

Zină-a lumilor curate, cui de visuri feminin
Pentru care-și desfășoară vîrsta fragedă minunea,
Poartă-ți încă scutierul în al gândului senin,
Însă nu-l lua în brațe, să nu-ți pierzi iluziunea.

Poezia pare să fi fost inspirată (într-o fază anterioară publicării?) de o anume înclinațiune a poetului pentru Corina V. A. Ureche, fiica protectorului său din prima serie a *Literatorului*. În orice caz, la moartea Corinei Ureche, necrologul poetului conține o aluzie limpede:

„Corinei Ureche, o copilă pe atunci, chipului de madonă și corpului de silf, se puteau aplica mai cu seamă aceste versuri (se reproduce poezia *Pe un album*, după care textul continuă). Cunosoc un poet care trebuie să fi crezut ce scria în versurile citate, de vreme ce și-a tăcut sentimentul intim, de vreme ce n-a știut să vorbească la timp.

Și «delicata procreare», «cuibul feminin de visuri» sub înrîurirea împrejurărilor sociale, fie chiar sub a voinței ei proprii, nici putea, nici trebuia să asculte de versuri...” (*Viața bucureșteană*, IX, *O poemă, Românul*, XXXIV, 6—7 aprilie 1890).

(p. 88)

ÎN NOAPTE

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 10. Republicat în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 110, dedicat: „Lui Jules Brun, redactor la *Figaro*; *Excelsior*, 1897, p. 105, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 90, care urmează ms. definitiv (p. 414), nouă inaccesibil.

Jules Brun, publicist francez, stabilit și decedat în țară (1916), autor de lucrări despre România (*La Roumanie pittoresque*, Buc, 1887; *Les 32 mariages roumains*, Buc, 1893; *L'âme roumaine*, Buc, 1902 etc), colaborează la *Literatorul* (*En Roumanie*, nr. 1, 1895 etc). Frecventează cenaclul lui Macedonski, și Ștefan Petică își amintește a-î fi auzit aici exclamând entuziasmat, după o lectură a traducerii poetului din *Faust*: „Aceasta nu mai e cetire; aceasta e crearea și încarnarea lui Faust” (*Opere*, ed. N. Davidescu, Buc, F.R., 1938, p. 297). La rîndul său, Macedonski arată prețuire față de Jules Brun, exprimată nu numai prin această dedicație, dar și printr-o alta, ulterioară: *Mes arabes*, „Ă Jules Brun”, în *Le beau Danube bleu*, I, 9, 7 mai 1909.

La acestea se adaugă rînduri omagiale în presă:

„Jules Brun, acest admirabil francez de o activitate rară, pe care îl avem și acum între noi, a scris despre flora română, despre frumusețea cîmpurilor și munților noștri, pădurilor noastre, o carte cuprinzînd sonete franceze nepieritoare, carte intitulată *L'âme roumaine*. Multe din sonetele cuprinse în ea sunt tot așa de puternice ca ale lui Heredia” (*O dată cu căderea frunzelor*, în *Rampa*, II, 305, 25 octombrie 1912).

(p. 89)

LIBELULE

Publicată în *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 7—8. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 112. *Excelsior*, 1897, p. 106.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 78 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 90)

ÎN ATELIER

Publicată în *Revista literară*, VII, 2, februarie 1886, p. 95—96. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 113 — 114; *Excelsior*, 1897, p. 107 — 108.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 92—93, care urmează ms. definitiv (p. 413), nouă inaccesibil. în mod evident, însă, ms. 39/1964, caietul II, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, reprezintă copia acestui text. Am avut deci în vedere și această redactare.

Versiunea inițială a poeziei în atelier (*Revista literară*) avea o altă formă:

Voiesc, iubite pictor, un straniu tablou:
Pe fund în întuneric s-apară-n pielea goală
Satana ce-n tot locul produce o răscoală
Ș-a cărui voce blîndă o-ngîn ca un ecou.

Îl voi frumos și palid, făptură și părere,
Cu frunte visătoare, cu păr de-atenian,
Antinous bitinic¹ sau Bachus indian,
Ce-mprăștie în singe fluidice mistere.

Fă-l dulce cum e visul fecioarei lîngă el
Nainte de stîrnirea furtunei zdrobitoare,
Ce-o scutură din creștet și pînă la picioare
Sub chinul voluptăței din brațele-i de-oțel.

Sau fă-l ca să răsară din negura cu șoapte.
Orgolios, — arhanghel cu ochii schinteînzi,
Cum e-n realitatea supremelor izbînzi
Cînd el mă posedează în fiecare noapte.

Desigur c-a fost altfel atunci cînd m-a sedus:
S-oprea sfios și palid pe buze feciorelnici,
Dar azi virilitatea cu urme nendoelnici
Mă-nvăluie în pînza-i de flăcări pînă sus.

Și cînd muți vibrarea cuvintelor bizare,
Cînd renăscu tăcerea în largu-atelier,
Isterica privire pe-armurile de fier
S-opri încremenită de-a lor hipnotizare.

Apoi, din fulgerarea lucioasă ce zărea
Brăzdînd întunecimea din colțul plin de umbre,
Cu farmecul magnetic al voluptății sumbre
Satana invizibil se surupă pe ea.

Versiunea franceză a acestei poezii, posterioară, compusă în același an, este *Hysterie*, ulterior intitulată *Nevrose* (*La Wallonie*, Liege, no. 5, 15 octombrie 1886; *Bronzes*, 1897, p. 101—104).

¹ Bithynia, în antichitate provincie în Asia Mică.

în noapte și în atelier, ca și *Imn la Satan* fac parte dintr-un grup de poezii reprezentative pentru așa-zisul „satanism” al lui Macedonski, care la poet reprezintă, de fapt, o formă de vitalism, de evocare a instinctelor dezlănțuite. Ceea ce definește în noapte și în atelier, viziune în care Macedonski se întâlnește (sau urmează) pe Maurice Rollinat și Jean Richepin, este folosirea imaginii zeității infernale, sub regimul căreia cade satisfacerea impulsurilor crude. La acești poeți „Satan” este invocat nu în scopuri de „magie”, ci numai în calitate de pretins demon al instinctelor sălbătice, care-și cer împlinirea. De aceea reprezentările sexuale domină în poezii ca *Villanelle du diable* și *Le Succube* (Maurice Rollinat, *Les Nevroses*), *L'Incube*, *Le Succube* (Jean Richepin, *Les Blasphemes*). Aici, ca și la Macedonski în esență, face figură stranie: „le grand diable de Luxure/Qui dans mes reins bat la mesure”.

(p. 92)

HORA

Publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 41. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, dedicată: „Lui Grigorie Alexandrescu, industriaș român”, datată: „1887”; *Excelsior*, 1895, p. 115—116, aceeași dedicație și dată; *Excelsior*, 1897, p. 109—110, aceeași dedicație și dată.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 52 r—53 v., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

în *Literatorul*, 1890, poezia cuprindea o strofă în plus, intercalată după a doua:

Din albe fuioare
Să toarcă-i plăcea,
în cer era soare
Și flori pe vilcea.

Lui Grigorie Alexandrescu dedică Macedonski și poezia franceză *Les trois fantomes* din *Bronzes* (1897), p. 207.

(P- 93)

NOAPTEA DE IANUARIE

Publicată în *Literatorul*, III, 1, ianuarie 1882, p. 1—5, datată: „București, 14 dec. 1881”, dedicată: „Cu stimași prietenie d-lui Dim. D. Racoviță”. Republicată în *Literatorul*, VIII, 1887, 3, p. 260—264,

dedicată: „Spre semn de prietenie lui Dim. D. Racoviță”; *Biblioteca familiei*, III, 2 (76), 29 februarie 1892, p. 20; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 117—122, dedicată: „Lui C. C. Arion”. Subtitlul: „Revoltă”; *Excelsior*, 1895, p. 117—122, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 111—116, cu aceeași dedicație și același subtitlu; *Literatorul*, XXVI, 10, 31 august 1918, p. 5—6 cu aceeași dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

I—i Deznădejde firoasă, strălucitu-mi-ai pe frunte, /Și încinsu-m-ai cu flăcări care-ntreg m-au mistuit, /Nu mi-ai pus pe piept o stîncă, mi-apăsași pe el un munte, /Dar mi-ai dat ș-a ta putere spre a nu fi de el strivit. (*Literatorul*, 1918): Disperare-ntunecoasă, te-am purtat pe a mea frunte/Și sub flăcările tale, inima-mi s-a consumat/Ca bușteanul de pe vatră în durerile lui crunte/Geme, șuieră și plînge pe cărbuni încovoiați (*toate republicările anterioare*); 7—8 M-ai ținut orice clipă cu simțirile-ncordate, /Mi-ai fost soră preaiubită și mi-ai fost și crud călău (*Literatorul*, 1918): Mi-ai fost muza cea mai scumpă și cu brațe înfocate/Te avui drept fidațată, amorează și călău (*toate republicările anterioare*); 21—24 Spre limanul care-l caut mă tot duce-a mea simțire, /Dar pe cînd îl cred aproape, nici în suflet nu-l găsesc, /Și pe veci aceeași groază port și-n minte și-n privire, /Către nici un țărîm al vieței n-am s-ajung să odihnesc (*Literatorul*, 1918): Fără pînze, fără cîrmă, cu catargele trăsните, /Ea alunecă în taină ca vaporul legendar, /Și cadavre de iluzii și speranțe veștejite/zac, de veci închise, poate, în coșciugul funerar! (*toate republicările anterioare*); 35 Voi, ce vecinie înfrîinate de al liniștii tic-tac (*Literatorul*, 1918): Inime nepăsătoare care-n vecinicul tic-tac (*toate republicările anterioare*); 39 Cel mult sunete deșerte pentru moartea ce vă-ngheață (*Literatorul*, 1918): Află-n voi niște morminte, mute-n veci, și-n veci inerte (*toate republicările anterioare*); *intre v.* 39—40, următorul vers, *In toate republicările anterioare textului din „Literatorul”, 1918*: Liniștea vă e deplină, ele n-o vor turbura; 40 Dar pe harpa mea de aur poezia va zbura (*Literatorul*, 1918): însă poezia sîntă pe-a mea harpă va zbura (*toate republicările anterioare*); 46 Se așteaptă să răsune printre suflete de morți? (*Literatorul*, 1918): Speră s-află un răsnet între suflete de morți? (*toate republicările anterioare*); 53—54 Sau că roua pică, poate, pentru

frunze ce zac moarte/Prada pulberei în care le ia vîntul sale poarte? (*Literatorul*, 1918): Credeți, oare, cum că roua cînd în zori de ziuă pică/Irizată-n raze de-aur cu mîrgăritar! cerești (*toate republicările anterioare*); *Intre o*, 54—55, următoarele versuri, în *toate republicările anterioare textului din „Literatorul”, 1918*: Caută să renvieze foile căzute moarte,/ Prada pulberei în care le ia vîntul să le poarte?; 66 Și v-ați dus prin ploii și zloată cum se duce cîte-un cîine (*Literatorul*, 1918): Și v-ați căutat stăpîmil ca rătăcitorul cîine (*toate republicările anterioare*); 70 V-a fost frig și v-a fost foame însă nu v-ați umilit (*Literatorul*, 1918): Este o poemă-ntreagă pîinea de a-și fi cerșit (*toate republicările anterioare*); 74 Inimi vecinie zbuciumate, sub al dragostei fior, (*Literatorul*, 1918): Inime tremurătoare sub impresii de amor (*toate republicările anterioare*); 79 Voi, ce-ați fost purtați pe aripi de-o cerească inspirație (*Literatorul*, 1918): Voi, care-ați simțit în creieri o divină inspirație (*toate republicările anterioare*); 100 Cînd topit îmi va fi corpul, voi fi cîmpul plin de flori (*Literatorul*, 1918): Voi lupta și-atunci cu tine și din corpul-mi vor da flori (*toate republicările anterioare*); 102 Voi fi cer, parfum și șoaptă, și nu poți să mă omori (*Literatorul*, 1918): Nu poți „Eul” a-mi distruge tu, ce poți să mă omori (*toate republicările anterioare*); *între v.* 106—107, următoarele versuri, în *toate republicările anterioare textului din „Literatorul”, 1918*:

Însă „Noaptea de ianuarie” îmi zgrîntează printre geamuri...
— „Că te plîngi, îmi zice dînsa, cînd la gura sobei stai?...
Cînd ai Muzele să-ți cînte, cînd ai cugetele neamuri,
N-ai tu lauri pe-a ta frunte și prieteni oare n-ai?
N-ai ca glorie dușmani și ultragiile toate?
N-ai ca glorie ingrați ce-ai creat în urma ta?
N-ai ca glorie Restriștea, care-ți pune bețe-n roate,
Și voind să te oprească, îți ajută a-nainta?
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste suferințe,
Plîngi pe cei ce n-au nici una din aceste mîngîieri.
Avînd răcnete și lacrimi, ai speranțe și dorințe,
Alții nu au decît inimi pustiite de dureri...
Cîntă încă !

107 Dar cum noaptea sta să piară, ca prin visele-adorate (*Literatorul*, 1918): Și deodată ca prin visele-adorate (*toate republicările anterioare*); 110 Căci, firește, viața este tot ciudata comedie (*Literatorul*, 1918): Și mi-am zis că este viața o ciudată comedie (*toate republicările anterioare*).

Noaptea de ianuarie reprezintă unul din textele cele mai concludente privitoare la poziția lui Macedonski față de burghezie. Că el acorda o

mare importanță profesiunii sale de credință, rezultă și din faptul că imprimă versurile esențiale (30—35):

M-am născut în niște zile cînd tîmpita burghezime, etc.

în chip de moto pe coperta volumului *Excelsior*, 1895. Poetul ar fi vrut, așadar, să sugereze acest sens protestatar, critic prin întreaga sa culegere.

Sintetizînd poziția lui Macedonski față de burghezie, observăm că ostilitatea sa are trei izvoare esențiale, strîns asociate, care dau o rezultantă unică. Fiu de boieri, scăpătat, deklasat, aruncat repede în incertitudini economice, apoi în expediente și de aici în boemă, Macedonski nu poate accepta în nici un caz parvenirea „cîrciumarilor” în fruntea ierarhiei sociale. El are o mentalitate și o educație de rentier, care se lovește repede și dureros de rapacitatea burghezului cămătar, creditor, personificat în micul capitalist. Cînd acesta îl alungă de pe domeniile familiale, gestul constituie pentru el o profanare, o spoliere de o cruzime nemaipomenită, așa cum și citim în *Mîngîierea dezmoștenirii*.

Dublata de observații sociale directe, repulsia poetului se va concentra atunci cu violență asupra „fiului de cîrciumar care-și dă ifos” și care sfidează pe „fiul de boier care nu poate să și-l dea” (*Viața de București*, în *Românul*, 23 decembrie 1889). Este o scenă care pentru Macedonski are o valoare simbolică, definind cu precizie curba ascendentă a burgheziei românești. De unde și percepția lucidă a conflictului de clasă:

„Aci, în statul eminentamente liberai — observația datează din 1894 — fanariotul, strănepot de bragăgiu sau de plăcintar, face mutre nu numai celor care sunt din părinți țărani, dar și fiilor de boieri, dacă aceștia sunt săraci” (*Decadența*, în *Lumina*, I, 30, 13 mai 1894).

Aceleași motive subiective și obiective vor fi transpuse și pe plan politic. Poetul este de formație pașoptistă, profesînd un liberalism reformist din motive patriotice și generos-sentimentale, asemenea multor fii de boieri, care rup ideologic cu clasa lor. Intelectualii și scriitorii admirați de Macedonski, un Eliade, Bolliac, Bolintineanu, stăteau pe aceleași poziții. Dar această pătură subțire de intelectuali, de o anume rezervă, discreție și sobrietate, destul de individualistă în fond și incapabilă de solidarizare, atrasă mai mult de idee decît de realizarea practică, este depășită repede de impetuoșitatea fără multe scrupule a burgheziei, care o înlătură brutal, împingînd-o tot mai în umbră. Provenit din aceeași clasă și avînd aceeași mentalitate, Macedonski îi împărtășește decepția și constată—Ia fel—că din marile

idealuri, proclamate mereu după 1843, n-a mai supraviețuit decât o demagogie goală, politicianistă și foarte zgomotoasă (cf., în ediția de față, voi. I, p. 338, *Plapuma și căpătii*). Încă din 1878, el constată așadar că din lozinca „patrie și libertate” n-a mai rămas nimic, fiind înlocuită cu preocuparea generală a „bunului trai”. Înțelegem acum de ce Macedonski nu se putea integra unui mediu în care psihologia teijhelii predomină, iar marile idealuri sînt confiscate demagogic de „coțcari” și „circiumari” obeji. Experiența sa repetată de ziarist politic îi dovedește cu atît mai mult că „steagul libertății” este agitat de politicieni și de partide, în vederea aceleiași acaparări interesate și egoiste a puterii:

„Două partide, două sisteme (la guvernare, bineînțeles, deoarece, în opoziție este unul singur: al promisiunilor).

— Vom face asta, vom face ailaltă; vom curăți serviciile publice; vom da fiecăruia după meritele sale; nu vom mai comite greșelile făcute în trecut; ne vom înconjura de oameni capabili. Acestea sunt cele mai mărunte dintre monetele curent întrebuițate de unul sau de altul dintre cele două partide, din momentul în care le scapă din mîna bugetul” (Lucilius, *L'Anneau de Gyges et l'Epouvantail*, în *Le beau Danube bleu*, I, 3, 26 mars 1905).

Un rol foarte important în precizarea atitudinii lui Macedonski față de burghezie joacă și condiția sa specifică de poet, cu fibră fină, pentru care filistinul plat, stupid, trivial, nereceptiv la poezie „gro-solan” și „desgustător”, reprezintă o adevărată bestie neagră (*Prințul*, în *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 2—3). Burghezul, în ipostaza de filistin, sfidează în conștiința lui Macedonski întreaga sa tablă și ierarhie de valori spirituale. El este un trivial și odios „burtă verde”, incapabil nu numai să sprijine pe artist, prin cumpărare de opere și cumpărături de cărți, să fie adică „mecenate” (*Prin București*, în *Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901), dar nici măcar să-l înțeleagă, să-l stimeze, să-l invite în salonul său, unde ar aduce o notă de distincție și strălucire (*Reaparitiunea „Literatorului”*, în *Literatorul*, I, 29 iunie 1918). Această reacțiune inspiră lui Macedonski și o altă atitudine specifică: el luptă toată viața pentru drepturile poeziei și nu cunoaște un pericol mai mare pentru această artă decât „burghezimea sufletelor” (*Poezia viitorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892). Din combaterea acestei primejdii a stingerii entuziasmului, elanului și inspirației, el își face o întreagă pedagogie și, în definitiv, însași rațiunea de a fi a cenaclului și a polarizării sale literare: „în mijlocul burgheziei și ticăloșiei generale” (*Poezie și poeți contemporani*, în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 4, 10 noiembrie 1896).

Animat de toate aceste convingeri, ne lămurim de ce Macedonski, prin întreaga sa ținută și stil de existență, nu face altceva decât să ilustreze, sub multiple aspecte, „o ieșire... cu totul în afară de burghez”. Este o „doctrină” pe care o profesează mereu și în baza căreia poetul va elogia cu regularitate pe toți adevărații săi discipoli (*Colecțiunea Gorgonei*, în *Românul*, 13 aprilie 1903, p. 74).

Finalul *Noptii de ianuarie* reia clasică temă poetică „lumea ca teatru” (cf. Tudor Vianu, *Studii de literatură universală și comparată*, Buc, Ed. Acad. R.P.R., 1963, p. 134—135).

Despre ideea de „poemă”, gen literar care trebuie să exprime—după Macedonski—totalitatea sentimentelor umane universale, teoretizată și în *Noaptea de ianuarie*, v. și *Studiul introductiv*, voi. I, p. 222 — 224.

CC. Arion, om politic, a contribuit cu certitudine la editarea volumului *Excelsior*, de unde și dedicația. Într-o carte de vizită din 10 aprilie 1895 (inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski) este vorba de „volumul ce voiți a-mi pune la dispoziție pentru neînsemnatul ajutor ce am dat excelentului poet”. Diferite alte bilete și cărți de vizită, văzute de noi în arhiva familiei. În 1894, dona 100 lei și pentru tipărirea lui *Saul*, urînd lui Macedonski „nițel curaj și bună speranță” (scrisoare inedită din 17 ianuarie 1894, fostă în păstrarea Anei Macedonski). Recunoscător, poetul va dedica lui CC Arion și poema *Lewki* (cf. nota în ediția de față, voi. II, p. 371), însoțită de o „Siluetă”: *Un ministru al instrucțiunii publice (Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, -semnată „Stradivarius”). În această calitate, însărcinase (*pro forma?*) pe Macedonski cu redactarea unui studiu cu privire la „activitatea literară a generațiilor noi”, pentru care poetul cerea la 9 octombrie 1900 onorariul, „fiind aproape gata”. I se aprobă 300 lei, din „f. intern” (cerere autografă inedită, Arhivele Statului, Fond M.C.I.P., dosar nr. 340/1900). Dedicăția din *Excelsior* se păstrează pînă în 1918, cînd *Noaptea de ianuarie* va fi republicată în *Literatorul* (1918) cu următoarea notă: „D. Arion nu se afla ministru cînd această poemă i-a fost dedicată. D. Arion a rămas de altfel și ca ministru ce a fost ca om.”

D.D. Racoviță, publicist (1868—1892), este un vechi și devotat colaborator al poetului din prima serie a *Literatorului*. Aici el dă o lungă revistă a presei: *Opiniunea presei, asupra volumului de poezii •ni d-lui Al. A. Macedonski* (III, 1, ianuarie 1882, p. 47—52). Despre *Poezii* (1882) se pronunțase elogios într-un lung foileton în *Binele public*, IV, 1 (785), 30 noiembrie —1 decembrie 1881.

Publicată în *Revista independentă*, IX, 1, noiembrie 1887, p. 13. Republicată în *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, dedicată: „Lui Ion Th. Florescu” ; *Literatorul*, 12, 15 mai 1893, p. 13, aceeași dedicație; *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 123—124; *Excelsior*, 1895, p. 123—124, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 117—118, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 74 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația ștearsă;

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că-mi uit făptura trecătoare (ms. 3.406): Zadarnic ziceți, dulci prieteni, că pierd pământul din vedere (toate republicările anterioare); 4 încerc să cred că este astfel și să mă pierd cu ochii-n soare (ms. 3.406) : încerc să cred că este altfel și urc pe aripi efemere (toate republicările anterioare); 7 Făcînd din cîntec o minune prin împletirea unei fraze (ms. 3.406): Făcînd din cîntec o magie prin melopeea unei fraze... (toate republicările anterioare); 9 Ci lacrimi port sub orice vorbă și cînd în cîntece pun raze (ms. 3.406): Ci-n ochi și inimă port lacrimi, pe cînd în cîntece pun raze (toate republicările anterioare).

În *Literatorul*, 8, 15 ianuarie 1893, p. 12, poezia este publicată cu următorul:

„Comentariu: Această poezie a fost publicată deja, însă în timpul cît nu apărea *Literatorul*. Voi reproduce treptat și poezii din acea epocă spre a centraliza toate scrierile mele în această revistă. A. M.”

Homo sum este începutul unui vers celebru din Terențiu: „Homo sum: humani nihil a me alienum puto” („Sînt om, și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin”) din comedia *Heautontimoroumenos*, I, 1, 25, devenit adagiu.

Jean Th. Florescu, avocat, viitor om politic, relevă în tinerețe preocupări literare, care-1 apropie de Macedonski și cercul său (*Notițele Literatorului*, *Literatorul*, 2, 15 iulie 1892, p. 13). Poetul îi face un portret elogios în *Forța morală* (I, 3, 11 noiembrie 1901) și-1 socotea îndeajuns de apropiat ca să-i facă sincere confesiuni epistolare pe tema nefericirilor existenței sale. Adresîndu-i-se ca unui mecena, Macedon-

ski caută să-1 intereseze la editarea operelor sale (scrisoare inedită din 1902, în lb. franceză, Muzeul literaturii române, nr. 2. 770). Alte bilete, cărți de vizită, dezvăluie legături apropiate. În 1905, de pildă, poetul îi face cadou o farfurie de Saxa, la care Jean Th. Florescu, mulțumindu-i, îl roagă să „nu mai pună acum les pieds dans ce plat de Saxe și să mai faci multă vreme pe supăratul” (carte de vizită inedită, fostă în păstrarea Anei Macedonski).

Și *Homo sum* este reprodus — în ironie — la rubrica „Parnasul român” de I.L. Caragiale, în *Moftul român*, I, 33, 1893.

Publicată în *Literatorul*, 1, 15 iunie 1892, p. 11. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 19 martie 1895, p. 125—126, dedicată: „Doamnei Julieta Adam”; *Excelsior*, 1895, p. 125—126, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 119—120, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. 3.406, f. 75 r.—76 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Juliette Adam (1836—1930), pseudonim literar al Julietei Lamber (fondatoare și directoare a publicației *La nouvelle revue*, 1879), intră în raza vizuală a lui Macedonski în faza cînd depune eforturi publicistice pariziene, ca răspuns la ostracizarea din țară. Traducerea în *Magazinul literar* (1,1,1 februarie 1888), după *Le moniteur de la mode*, a unei notițe despre Juliette Adam, pare să se fi făcut la inspirația sa, căci la scurt interval, Macedonski publică în *La nouvelle revue*, *Sur la nuit de ma naissance* (cf. nota la *Noaptea de martie*, în ediția de față, voi. II, 287—291). Legătura literară continuă, și la 11 martie 1898, Juliette Adam cere, în stil măgulitor, versuri inedite poetului (*Dosarul unei vieți*, *Literatorul*, XXIV, nr. 2, 1904, p. 25). Un articol despre această literată: *Juliette Adam intime* de Alexandre de Linche, în *La vie politique et littéraire*, IV, 19, octombrie 1936 (foaia este scoasă în colaborare cu Pavel A.I. Macedonski).

Publicată în *Revista literară*, VII, 1, 10 ianuarie 1886, p. 17. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 127—128.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 100, care urmează ms. definitiv (p. 418), nouă inaccesibil. Textul din ms. 39/1964,

caietul II, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, evident i> copie după acesta, prezintă deosebiri neînsemnate. Aici poezia este dedicată: „Lui M. Dragomirescu”.

V a r i a n t e

1 Gînd scăzu al său prestigiu, răzvrătiți cînd fură toți (*ms. definitiv, Excelsior, 1895*: Cînd prestigiul său cel mare și-l văzu scăzînd — cînd toți (*Revista literară, 1886*); 3 Biblic vers pe buze moarte, zeu semeț sub tîmple-nguste: (*ms. definitiv*): Biblic vers pe veștezi buze, geniu sub tîmple-nguste (*Revista literară, 1886*): Biblic vers pe buze veștezi,, zeu semeț sub tîmple-nguste (*Excelsior, 1895*); 5 Preanțeleptul, de trei zile, în extazul lui de sfînt (*ms. definitiv*): Soarele mergea zadarnic către-apus,—bărbatul sfînt (*Revista literară, 1886*) : înțeleptul de trei zile în extazul său de sînt (*Excelsior, 1895*); 12 Gît din toată grozăvia numai oase zac pe maluri? (*ms. definitiv*): oasele egiptiene nu albesc și azi pe maluri? (*republicările anterioare*); 16 Nu ne-ai dat îndestularea cînd ne-ai dat cereasca mană? (*ms. definitiv*): Nu hrăniși tu tot poporul cu dumnezeiască mană? (*Revista literară, 1886*): Nu hrăniși tu tot tu poporul cu a cerurilor mană? (*Excelsior, 1895*); 17 „Scoală—ceasul de răstriște nu mai este”... Dar, tăcut (*ms. definitiv*): „Moise, nu mai ești tu Moise? Scoală-te!”... Atunci tăcut (*Revista literară, 1886*)r „Depărtează, orice gînduri, te ridică”.—Dar tăcut (*Excelsior, 1895*).

Macedonski face cunoștința criticului Mihail Dragomirescu, în 1908, probabil prin intermediul discipolului său A.I. T. Stamatiad, colaborator și la *Convorbiri critice*. În acest cerc poetul are admiratori care decid pe Mihail Dragomirescu să acorde atenție producției sale- (*De la misticism la raționalism*, Buc, 1924, p. 392—393). Drept rezultat, *Noaptea de decembrie* este găsită „o capodoperă a poeziei lirice românești” (*Convorbiri critice*, IV, 12, 25 dec. 1910, p. 820—822) și inclusă în manualul de clasa a VII-a.

Dar și pînă atunci Macedonski întreține cu Mihail Dragomirescu relații cordiale. Îl invită să joace șah (Corespondență M. Dragomirescu, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, S 42(4) scrioare inedită din 1908), îi oferă spre editare, în biblioteca „Socec”, un volum de *Nopti* (S XXX), scrioare din 26 oct. 1908, către același), îi mulțumește pentru „interesul ce văd că-mi arătați cu orice ocaziune” (S ~ ~ > scrioare din 31 dec. 1908). Va apela mai tîrziu la critic cu intervenții (Bibi. centr. de stat, ms. 425) etc O prețuire și în.

Critica noastră literară, în *Universul literar*, XXXII, 26, 26 iunie 1916, p. 93.

Așa cum arată și Ch. Drouhet, (*Influența franceză în poezia lui Macedonski, I, Macedonski și romanticii francezi*, Buc, 1940, p. 22), raportarea la *Moise* de Alfred de Vigny se impune. Însă de nicăieri nu rezultă că poezia lui Macedonski, fie cea română, fie cea franceză cu același titlu (*Le beau Danube bleu*, I, 19, 11 iunie 1905), ar fi fost „zămislită de cetirea poemului cu același nume al lui A. de Vigny”. Imaginea „geniului” solitar este tipică întregii poezii romantice macedonskiene. Cît privește apostrofarea directă a profetului de către popor, ea nu este nici în litera, nici în spiritul lui Vigny. Aici, credințioșii „tremblent tous”, în timp ce la Macedonski ei dovedesc îndrăzneală, predispuși spre incriminare.

(p. 100)

BĂTRÎNA STÎNCĂ

Publicată în *Literatorul*, XI, 2, august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă”, „D-lui Ștefan R. Veron, autorul dedică”. Republicată în: *Excelsior*, 1895, p. 129 fără subtitlu cu dedicația: „D-lui I.C. Petrescu”.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 61 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără titlu, cu dedicația stearsă.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

1. Bătrîna stîncă uriașă e neclintită de pe loc (*ms. 3.411, Excelsior, 1895*): Bătrîna stîncă e pleșuvă dar uriașă, — ține loc (*Literatorul, 1890*).

Lui Ștefan C. Veron, „mare proprietar din Brăila”, Macedonski dedică și poezia *Paris-Cauchemar*, din *Bronzes* (1897). Este președintele Societății oamenilor de literă și donator al *Literatorului*, cu nu mai puțin de 400 lei (*Noutăți literare, Literatorul, 2, august 1890, p. 32*).

Asupra poeziei „simbolist-instrumentaliste”, cf. nota la *în arcane de pădure*, în ediția de față, voi. II, p. 328—330.

(p. 101)

COMORI DE AUR

Publicată în *Literatorul*, VII, 1, 1886, p. 53. Republicată în *Excelsior*, 1895.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 8 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 102)

EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 10, octombrie 1883, p. 617—618. Republicată în *Lumina*, 1,43, 29, 30 mai 1894; *Țara*, III, 547, 25 martie 1895, datat: „1885”; *Biblioteca română*, nr. 3,26 martie 1895, datat: „1883”; *Excelsior*, 1895, p. 131, aceeași dată; *Excelsior*, 1897, p. 121, aceeași dată; *Cartea nestematelor*, 1923, p. 88, sub titlul *Sic vos non vobis mellificatis*. Dedicat: „Lui Gala Galaction”. Același titlu, în ms. 9.186/130, Muzeul literaturii române.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

Tînăr debutant, Gala Galaction se apropie de Macedonski și de cenaclul său în perioada *Ligii ortodoxe* și a „afacerii” Ghenadie, când își dă adeziunea printr-un articol despre maestru în *Zig-Zag*, 10 ianuarie 1896, reprodus în *Liga* (I, 4, 10 noiembrie 1896). Este alături de Macedonski și mai târziu, cu prilejul primirii în țară a lui Josephin Peladan (*La răspîntie de veacuri*, Buc., Cultura națională, I, p. 28, 59). Tot ce Gala Galaction va scrie despre Macedonski (*Revista Fundațiilor*, IX, 9,1 septembrie 1942, p. 511—512; *Mărturisire literară*, în *Torța*, I, 9, 4 martie 1945, alte articole, în culegerea *Oameni și gânduri din veacul meu*, Buc., E.S.P.L.A., 1955, p. 95—102), exprimă apropiere sufletească și deplină înțelegere a „cazului” poetului.

Cu puțin timp înainte de moartea lui Macedonski, Gala Galaction publică în *Cuvîntul liber* (I, 32, 11 aprilie 1920, p. 6—8) un frumos articol, care va servi ulterior ca prefață la ediția *Cartea nestematelor* (București, V.R., 1923, p. 5—9), din care extragem:

„Macedonski a fost ziarist, pamfletar, diletant politic, director de ziare și de reviste, șef de școală literară și mai presus de toate un pasionat amant al poeziei. Omul acesta a fost rudă, amic și uneori aliat politic cu cîțiva din conducătorii statului român. Fiu de general, intrat, prin căsătorie, într-o casă de boieri români, aparținînd oligarhiei atotputernice, Macedonski, știind sau neștiind, a făcut tot ce i-a stat în putință ca să se strice cu clasa lui și cu egalii lui și să dea buzna printre noi, pe maidanuț vast al boemei și al proletariatului intelectual...

Alexandru Macedonski a stat impermeabil sub ploile de aur și de favoruri cari bîntuiau pe atunci și cari au pătruns, pînă la oase, pe

atîți și atîți amici și camarazi. El n-a putut să prăsească, în casa lui, nici o para. Socotesc că în privința aceasta Macedonski n-a avut pereche decît în marele său protivnic Eminescu. Mai nepractic, mai cheltuitor și mai pornit pe împărțeală cu prietenii decît Alexandru Macedonski n-am cunoscut vreun altul printre intelectualii noștri.

A jertfit totul ideei și atitudinii. Macedonski — după Eminescu — a fost temperamentul cel mai veritabil poetic pe care ni-l putem închi-pui...

Firește, în lumea noastră românească, în zilele bacanalei burghezești, este o năzdrăvănie care încheagă inima de admirație. Cum s-a putut una ca aceasta?... etc.”

La rîndul său, Macedonski încurajează debutul admiratorului său, încadrîndu-l între constelații și pleiade, încă din 1912 (*Rampa*, I, 277, 22 septembrie).

Este foarte probabil că Macedonski a extras titlul *Sic vos non vobis mellificatis* din titlul și cuprinsul unui articol *Sic vos non vobis (traducere)* de Stelian Groza, (*Literatorul*, II, 4, 15 aprilie 1881, p. 708—709).

Sic vos non vobis este emistihul unui vers (*Sic vos non vobis mellificatis, apes*) din *Appendix Vergiliana, Inscriptiones*, 2 (Maurice Rat, *Anthologie des poètes latins*, Paris, Garnier, voi. I, p. 460). Informație I. Fischer.

(p. 103)

OSPĂȚUL DIN PENTAUR

Publicată în *Revista literară*, VII, 3 martie 1886, p. 177—179. Deasupra titlului, un clișeu reprezentînd o hieroglifă. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 130—134, datată: „1885”, dedicată: „D-lui Gr. N. Mănu”; *Excelsior*, 1895, p. 132—136, aceeași dată și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 122—126, aceeași dată și dedicație.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 103—106, care urmează ms. definitiv (p.419), nouă inaccesibil.

Variante

5—9 Pe sfințenia tihnită stîlpi de umbră priveghiază/ Pe cînd flăcări parcă urcă din nesipu-n zare-ntins; /Uși de bronz întredeschise pe-adîncimi ce-nfricoșează /întunericu-l frămîntă cu năluci de aur stins/ Sfinxi pe socluri de-alabastru așezați pe două rînduri /ms. definitiv): Zece stîlpi purtînd în mijloc zece chipuri colosale/ Încadrate cu năframe sub fațadă predomnesc/ Ușile de bronz deschise pe-adîncimea unei sale/ Lasă-n colțuri să pătrundă raze ce le-ngâlbe-

nesc/Patruzeci de sfynxi pe socluri se întind pe două rânduri (*Revista literară, 1886*): Zece stâlpi ce poartă-n mijloc zece chipuri colosale/încadrate cu năframe, sub fațadă predominesc /Uși de bronz întredeschise pe-adâncimea unei sale/ Lasă-n colțuri să pătrundă raze ce le-ngălbenesc. / Sfinxi pe socluri de-alabastru se întind pe două rânduri (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 24 Și înaltă vase de-aur înflorite cu argint (*ms. definitiv*): Și-n mîini vase de agată, cornalină și argint (*toate republicările anterioare*); 27 Floarea tainică de lotus întristat se vestejește (*ms. definitiv*): Lotusul cu floare-albastră lîncezind se ofilește (*Revista literară, 1886*): Floarea magică de lotus întristat se vestejește (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 47 Epopeea strălucită curge falnică și clară (*ms. definitiv*): Renumita epopee curge ademenitoare (*Revista literară, 1886*): Renumita epopee curge limpede și clară (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 48 întrecîndu-se-n căldură cu privirile ce-i ard (*ms. definitiv*): Ca și flăcările sînte ce-n privirile lui ard (*toate republicările anterioare*); 71—72 Iar un fulger cît de aprig îndrumat de nalte pravili/ între nori cînd izbucnește nu e-atît de-asurzitor (*ms. definitiv*): Trăsnetul, vîrtej de flăcări cîrmuit de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor (*Revista literară, 1886*): Nici un fulgere cît de aprig îndrumat de nalte pravili / Cînd din ceruri se surupă nu e mai asurzitor (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

În *Revista literară*, *Ospățul lui Pentaur* este publicat împreună cu o imagine-ieroglifă, cartuș, și cu o gravură reprezentînd „Sala hipostilă a unui templu”. Tot aici (VII, 3, martie 1886, p.180-182), Macedonski dă în continuare și următorul:

Comentariu general:

În mijlocul destrămării ce domnește în literatura țării, autorul e dator să mărturisească că severitatea ce-și impune cu raport la formă, la limbă și la fond, ar fi un nonsens dacă dînsul ar putea să facă altfel. Din nenorocire pentru reputațiunea sa, el împărtășește vederile marelui poet englez Pope¹, și această comunitate de vederi nu se afirmă în nici o altă operă a sa mai mult decît în cea de față. *Ospățul lui Pentaur* este pentru dînsul punctul culminant al evoluțiunii li-

¹ De reținut este faptul că în *Literatorul* (I, 18, 1 iunie 1880, p. 273—274), B. Florescu dă, în traducere, un fragment din *Essay on criticism, încercare asu pra criticii, cîntul al doilea*, în cadrul unei serii de articole despre „armonia imitativă”. Nu vedem altă legătură între introducerea lui Macedonski și ideile criticului englez decît revendicarea de la principiul că poezia se naște din „studiu”, nu din „întîmplare” (*Essay on criticism*, ed. Alfred S. West, Cambridge Tjiversity Press, 1917, p. 72):

„True ease in writing comes from art, not chance.”

Ospățul lui Pentaur ar fi deci o demonstrație de „artă”, de compunere pe bază de studiu, de documentare, cum se și dovedește.

terare ce a întreprins pe tărîmul «Poeziei sociale». Aceste lămuriri le datoram de mult unui număr însemnat de cititori care m-au urmărit de la 1870 pînă astăzi. Rămîne astfel stabilit o dată pentru totdeauna că «Poeziasocială» se deosebește de vechile curente tocmai prin faptul că dînsa tinde să îmbrățișeze *totalitatea* simțirilor și cugetărilor. Înălțimea maiestooasă a clasicismului de pe care vorbește Pentaur, acel Homer al Egiptului de acum 3 300 de ani, nu este, prin urmare, decît consecința logică a sistemului cu al cărui ajutor poezia română e menită să se ridice virilă din leagănul în care copilărește alături cu d. Alecsandri și în auzul cîntecelor năbădăioase ale cîtorva *Don Chișoși* moderni ce încăleacă pe cai năzdrăvani și găsesc pe ici-colo cîte un *Sanceo-Pancea* să-i admire.

Amănunte:

Pentaur, în hieroglife *Pen-ta-ur*, a trăit, după Champollion, Ebers și alți egiptologi, cu 1 400 ani înainte de Cristos, în vremea lui Ramses, altfel zis Ramses II și Ramesu care nu este decît Sesostris al grecilor.. În adevăr, egiptienii numeau adesea pe acest rege Rameses-Meiamun, iar prin scurtare același nume lua și formele: *Ses, Sesu, Ses-Meiamun, Sesesu, Ra-Sesesu*. În unele papiruse se mai găsește forma *Sesoosis*, de unde *Sesoostriis* sau *Sesostris*. (A vedea colecția publicată de Muzeul Marei Britanii.)

Hipostilă, sub stil, mai prejos de un stil arhitectural determinat prin reguli.¹

Calasirise: «Tinerii poartă tunice de in cu ciucuri împrejurul pulpelor, numiți *calasiris*, și pe deasupra acestor tunice, mantale de lînă albă» (Herodot, *Cartea II, LXXXI*).

În privința descripțiunii templului și a exactității ei, a se vedea L'Egypte il y a 3.300 ans de Ferd. de Lanoye, volum ilustrat cu 39 gravuri (Paris, Hachette et C-ie, 1872).

Deslușire la versul:

«Dintr-o singură fereastră cade-o ploaie luminoasă»

În mai toate templurile, lumina venea pe sus și se concentra în mijlocul sălii, sau pe statuele onora dintre zei. Fontenelle spune, după Ruffin, că egiptienii erau atît de meșteri în arhitectură încît preoții de la Serapis izbutiseră ca la un moment al zilei o rază a soarelui să pătrundă în templu și să cadă pe buzele unui idol.

¹ De fapt, „hipostilă” înseamnă o sală al cărei tavan este sprijinit pe coloane.

Deslușire la versul:

«Zeul Month îi dă iuțeală și Baal a lui putere»

Amândoi zeii sînt citați chiar de Pentaur în fragmentele epice ce se află în hieroglife pe zidurile de la Karnac și papirusul Sallier. După interpretarea lui Ebers în loc de *Month*, ar fi *Muth*. Noi însă ne mulțumim cu a lui Champollion, deși *Muth* înseamnă în nemțește *curaj*.

Seta sau *Șetasar*, sau *Jietași Ketasar*, era capul unui popor numit de egiptologii francezi *Chetas*, iar de cei germani *Khetas*.

Deslușire la versul:

«Imitați dupe natură pești din cărnuri delicate»

Preoții egiptieni erau opriți de a mânca peste (Herodot, *Cartea II*, XXXVII).

La versul:

«Sub Ateș căzut în cursă, maiestatea-sa se luptă»

Maiestatea-sa este chiar în fragmentele epice rămase de la Pentaur, cît despre *Ateș*, în franțuzește *Alesch*, iar după Ebers, *Adeseh*, acest nume este al unui oraș sub ale cărui ziduri s-a dat renumita bătălie în care Ramses era să-și piardă viața. Ateș, în poema lui Pentaur, se află situat pe fluviul *Aranta*; după moderni, orașul în chestiune își avea poziția geografică între Oronte și Taurus.

La versul:

«Către oaspetele tînăr mai frumos ca zeul Ră»

Ră înseamnă soarele și ia și formele *Ph-Ra*, *Re*, *Ri*, *La*, *El*. (A se vedea opul lui F. de Lanoye, citat deja pag. 80.)

La versul:

«Călărimea nesupusă uriașei zăticniri»

Cavaleria egipteană se osibea de cea modernă întru aceasta că era întocmită din escadroane de care războinici, precum rezultă din diferitele inscripțiuni și zugrăveli murale de la Ipsambul.

în sfîrșit la versul:

«Șetasar, Șirap, Pataza pe costișe păduratici»

Nici unul din aceste nume nu sînt născocite. Pentaur, ajutat de Champollion, le-a făcut să sară peste 3.300 de ani și să ajungă pînă la noi, mulțumită papirusului Sallier. Iată cum se exprimă poetul în acest papirus:

«Regele își repezi carul, intră în mijlocul oastei mizerabilului Seta: El se afla singur, nimeni altul cu el. Această năvală *maiestatea-sa* o săvîrși de față cu toată suita sa. El (Ramses) se pomeni astfel înconjurat de 2.500 de care repezi, conduse de războinicii cei mai viteji ai mizerabilului Seta și ai numeroșilor săi aliați: Aradus, Masu, *Patasa*, Kașkaș, Oelon, Gazuatan, *Șirab*, Actar, Ateș și Raka» etc.

Despre armata egipteană sub Ramses:

' Diodor, în cartea I, capitolul 54 o întocmește din 600.000 soldați pe-deștri, 24.000 de călăreți (mai bine zis conducători de care) și 27.000 de care. Amănunțimi asupra organizațiunii militare a Egiptului se pot găsi în Herodot (Euterp., CLXIV) etc.

Despre data bătăliei de la Ateș:

Iată ce rezultă din hieroglifele de la Ipsambul și de la Rameseum: «În al *cincelea an* al domniei-sale, în *a noua zi a lunii a unsprezecea* (Epihi), Ramses se afla în Asia cu armata sa și mergea în contra triburilor revoltate ce se aflau sub comanda prințului Șetasar. Regele se îndrepta spre sud de Ateș...» (urmează povestirea cursei în care a fost atras Ramses etc. Vd. E. de Rouge: *Memoriul campaniei lui Sesostris*, în *Revue contemporaine*, Paris, 1856, aout).

Ovalul hieroglific din fruntea poeziei coprinde numele lui Ramses sub forma de *Șesu-Meiamun* și este extras din *A thenaeum frangais*, 1856.

A se vedea: *Les noms de Ramses II*".

Despre întinderea și modul cum Macedonski pune la contribuție izvoarele acestei poezii sînt de făcut cîteva observații. Este în primul rînd evident faptul că poetul și-a scos cu precădere documentația din lucrarea citată a egiptologului F. de Lanoye. Textul francez nu ne-a fost accesibil, dar confruntarea „comentariului” cu traducerea engleză a studiului amintit: *Ramses the Great or Egypt 3.300 Years ago, translated from the french...*, New York, 1872, poate duce la concluzii la fel de sigure.

Aici, mai întîi, Macedonski putea găsi în traducere un lung extras din papirusul Sallier III, care conține „poemul” lui Pentaur (p. 136-137), cu toate momentele campaniei lui Ramses al II-lea, inclusiv scenele culminante evocate de Macedonski: căderea în cursă, înconjurarea armatei, asaltul și victoria finală. O informație despre persoana lui Pentaur, dat ca „scriitor la curtea acestui faraon”, la p. 130. Tot aici trimiterea la traducerea papirusului Sallier, operă unanim citată a orientalistului E. de Rouge, de G. Maspero între alții: *Histoire ancienne despeuples de l'Orient* (5-e ed., Paris, Hachette, 1893, p. 223, nota): *Le Poeme de Pentaour*; Cours de 1868-1869, resume par M. Robiou, *La revue contemporaine*, 1870. Datele despre zeii Ra și Month sînt scoase, la fel, din Lanoye (p. 78, 137). Citatul din Herodot, idem

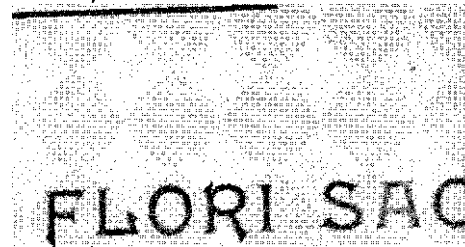
p. 265). Despre geografia regiunii, Oronte-Aranta (p. 134), despre armata lui Ramses al II-lea (p. 262), același izvor, urmat cu fidelitate. •Cele două fragmente din poema lui Pentaur, citate de Macedonski, au la bază tot pe Lanoye (p. 134,137). în sfârșit, tot o trimitere din Lanoye (p. 254) îndreaptă pe Macedonski și spre studiul lui E. de Rouge despre numele lui Ramses. Dacă avem în vedere și bogata ilustrație a cărții, putem trage concluzia certă că Lanoye a oferit poetului documentația de bază.

Se poate presupune cu toate acestea că Macedonski a avut o informație ceva mai largă. Egiptologul german Georg Ebers nu este citat de Lanoye, și totuși, Macedonski îl amintește. I-a cunoscut în vreun fel oarecare opera în cauză, în speță romanul arheologic *Uarda, roman aus dem alten Aegypten* (citit de noi în ediția: Vierte unveränderte Auflage, Stuttgart und Leipzig, 1878)? S-ar zice că da, deoarece între scenariul lui Macedonski și această operă există o analogie izbitoare. La Ebers, Pentaur, prezentat ca preot și poet, scrie poema victoriei la inspirația marelui preot pe care o recită la ospățul festiv (voi. III, p. 126—140, 164—166). El joacă deci același rol de „bard” ca și la Macedonski. Firește că și Ebers dă în traducere textul poemei, citînd pe același E. de Rouge (voi. III, p. 108).

în sfârșit, Maspero, de presupus a figura și el printre „egiptologi”, citat de poet și cu alt prilej (ms. inedit, *Curtea-de-Arges*, Muzeul literaturii române, ms. 5.083, p. 107—108), este invocat de Macedonski ca autoritate în polemica din jurul lui Saul („Saul” *opiniuneapresei, răspuns la obieoșuni*, în *Literatorul*, 7, decembrie 1893). Dar acesta studiasse campaniile lui Ramses al II-lea, inclusiv episodul „Khiti” evocat în „poema” lui Pentaur (*op. cit.*, p. 220—222). Cît privește stilul pur parnasian al reconstituirii arheologice, Macedonski putea întîlni sugestii la Theophile Gautier (poate chiar în *Le roman de la momie*), la Heredia și Leconte de Lisle, poeți bine cunoscuți. Raportarea directă la romanul *Salammô* de Flaubert ni separe însă mai puțin probabilă {I. Hașeganu, *La France dans l'oeuvre des écrivains roumains contemporains de langue française*, Paris, Les Belles Lettres, 1940, p. 155).

Aceasta era, în linii mari, studiul „problemei Pentaur” la data cînd Macedonski își compune poezia, în care urmează informația, tradiția și ficțiunea epocii. Azi, orientalistică modernă vine cu o viziune mai puțin poetică, dar mai exactă, despre datele în discuție. Se admite unanim că lupta de la Qadech reprezintă un episod fabulos din războaiele purtate de Ramses al II-lea cu hitiții, dar că Pentaur nu este autorul povestirii — fixată epigrafic pe mai multe temple construite sub domnia acestui faraon — ci numai un scrib care a copiat un exemplar

. CĂRȚILE ALBE

P O E Z I I

ALEXANDRU MAC

»MINER V£>. - Ir.stlrlt de Arte
Or«Act- »* Edltur». — B - *i! *«»»

V) IU'†

hieratic al respectivei narațiuni (Ch. Kuentz, *La bataille de Qadech, Les textes, „Poeme de Pentaur” et „Bulletin de Qadech”,* Le Caire, 1928, I, p. II—III). Identificarea autorului „poemei” cu Pentaur este deci arbitrară (Max Pieper, *Die ägyptische Literatur, Akademische Verlags Gesellschaft, 1928, p. 74—76, Das Epos von der Chetaschlacht*). Largi extrase, în traducere, din poemă, care conține și momentele finale existente la Macedonski (înaintarea imprudentă a lui Ramses, derutat de false informații, căderea în cursa întinsă de hitiți, rezistența sa eroică pînă la sosirea ajutoarelor), la Sergio Donadoni (*Storia della letteratura egiziana antica, sec. ed., Milano, Nuova Academia Editrice, 1959, p. 258—266*).

O notiță despre personajul căreia poema îi este dedicată, Gr. N. Mănu, semnează Macedonski, cu inițiale, în *Literatorul*, XX, 7, 10 mai 1899.

(p. 106)

NERON

Publicată în *Literatorul*, III, 11—12, 1882, p. 641—642, cu subtitlul: „Portret”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 137—138, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 127-128, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 48 r. - 49 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

Imaginea împăratului Neron, „geniu” nebun, fastuos, rafinat, prezidînd mari orgii, a excitat prelung imaginația romanticilor. V. Hugo deschide seria cu *Un chant de fete de Ne'ron (Odes et ballades, 1.1V, XV)*, continuat cu marele tumult din scrierile de tinerețe ale lui Flaubert. Ecouri favorabile și în *Corespondență*: „Aussi, j'admire Neron: c'est l'homme culminant du monde antique!” (Paris, Gharpentier, I, p.72). La postromantici, pînă la simbolisți, Neron devine efigia spleenului magnific, antic, avid de voluptăți totale. Jean Lorrain îl trece printre *Les buveurs d'âmes* (1893) (cf. Mărio Praz, *La carne, la morte e il diavolo nella letteratura romantica, Milano-Roma, La Cultura, 1930, p. 350*). Pentru Albert Aurier, el este *Le subtil empereur*, și Macedonski are afinități mai ales cu acest gen de portret (cităm după Remy de Gourmont, *Le II-e livre des masques, Paris, Mercure de France, 9-e ed., p.245*):

„En l'or constelle des barbares dalmatiques,
La peau fardee et les cheveux teints d'incarnat,

Le trone, contempteur des nudites attiques
Dans la peau royale ou mon reve s'incarna...

Je regarde en raillant agoniser l'empire
Dans les rires du cirque et les cris de jockeys
Et cet ecroulement formidable m'inspire
Des vers subtils fleuris de vocables coquets 1"

Imaginea lui Neron revine, ca o obsesie, și în *Sur la nuit de ma naissance, Bronzes* (1897), p. 229, cf. nota la *Noaptea de martie*, în ediția de față, voi. II, p. 287-291.

Firește că tema va fi cultivată și în cenaclu: *Neron* de A.I. Petrofi" (N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc.F. R., 1943, p. 116).

(p. 108)

U DE IARNĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 536—537. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 139—141, dedicată: „Doctorului Goilav”; *Excelsior*, 1895, p. 141—143, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 131—133, aceeași dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 44 r.—47 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație.

Reprodusă din ms. definitiv.

Pe un exemplar din *Excelsior*, 1895, în posesia noastră, Macedonski a scris următoarea dedicație:

„Slab tribut de recunoștință eminentului doctor Goilav, omului de inimă, plin de dezinteresare și de zel în știință, A. Macedonski, 1895. apr. 10.”

Ca și *Noaptea de ianuarie* (v. nota în ediția de față, voi. II, p. 306—309), poezia *Zi de iarnă* este revelatoare pentru poziția lui Macedonski față de burghezie, denunțată de astă dată mai ales în ipostaza „parvenirii”, a „boieririi”.

(P- MO)

ÎNJURAȚI-MĂ, PRIETENI.

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 433. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 146-*Excelsior*, 1897, p. 136.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 38 r -39 r Bibi Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

tp. 111)

A VÎNT

Publicată în *Literatorul*, III, 7, iulie 1882, p. 388—389, cu titlul *Suflare lirică*, dedicată „Lui G. Baronzi”, datată: „București, 1882, august 12”. Republicată cu titlul *Avînt* în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 145—146; *Excelsior*, 1895, p. 147—150; *Excelsior*, 1897, p. 137-140, fără dedicație.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 21 r.-24 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Avînt*, dedicată: „Lui G. Baronzi”.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

9 Așa-n răstriaștea vieței, poetul, și el tace (*ms. definitiv*): Asemeni câteodată, poetul, și el tace (*toate republicările anterioare*); 14 Avîntul și-l legase de-al vasului înot (*ms. definitiv*): Privește orizontul pe punte aromind (*toate republicările anterioare*); 16 Și mută se întinde oglindă peste tot (*ms. definitiv*): Și valurile mute oglindă se întind (*toate republicările anterioare*); 30 Ca fulgere desprinse din foc dumnezeiesc (*ms. definitiv*): Ca fulgere pe creasta înaltului Liban (*toate republicările anterioare*); 32 Și alte legi sădește în sufletu-omenesc (*ms. definitiv*): Și alte legi aduce la general uman (*toate republicările anterioare*); 34 Zîmbind, cîndă-l sfișieței răi se învrăjbesc (*ms. definitiv*): Cu fruntea înfășurată în vâl dumnezeiesc (*Literatorul*, 1882): Cu fruntea strălucită de foc dumnezeiesc (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 44 în vecinica mișcare pe care-o-ndeplinesc (*ms. definitiv*): Vorbindu-le-ntr-o limbă ce alții nu vorbesc! (*Literatorul*, 1882): în evoluțiunea ce-n veci îndeplinesc (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

înms. 39/1964, caietul III, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, v. 42-49 sînt suprimate.

în *Excelsior*, 1895 și 1897, între v. 44—45, următoarea strofă suprimată din ms. definitiv:

Că moartea nu există în tot ce e făptură.
Divinul o pricepe stăpîn pe orice chei,
Materia inertă o știe creatură
Avînd a ei simțire, trăind de viața ei.

Prin ideile și spiritul său, *Avînt* reprezintă una din compunerile care exprimă cel mai bine concepția literară net romantică a lui Macedonski. Toate convingerile sale despre poezie, inspirație, poet, respectiv geniu, concentrate aici, sînt comune întregului romantism, viziune care este, în esență, și aceea a lui Eminescu. O exegeză amănunțită a operei lui

Macedonski dezvăluie, în această zonă, puncte substanțiale de contact. Notăm acum doar una, indicată chiar de text. Între poetul-geniu, așa cum îl vede Macedonski, și Luceafăr nu există, substanțial vorbind, nici o deosebire. La Macedonski:

„...el, care merge de-a drept la nemurire,
Adesea n-are-n viață nici pîine, nici noroc”,

ceea ce cheamă în memorie pe Eminescu. Acesta lămurise simbolul Luceafărului în termeni cvasi identici:

„Dacă geniul nu cunoaște nici moarte și numele lui scapă de simpla uitare, pe de altă parte însă, pe pămînt, nu e capabil a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit. El n-are moarte, dar n-are nici noroc” (M. Eminescu, *Opere alese*, I, ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, Buc., E.P.L., 1964, p. 364).

Particularizarea concepției apare în altă parte. Macedonski formula în aceeași perioadă idei proprii despre „poemă”, înțeasă ca expresie a întregii umanități morale. Sufletul uman străbate toate contrastele, încearcă toate sentimentele: „supărare, suferinți, lacrimi, disperări, dezgusturi... ironie, amor, înțelepciune, nebulie” (*Despre poemă*, în *Literatorul*, II, 1, 15 ianuarie 1881) și o „poemă” trebuie să le cuprindă pe toate. Înțelegem acum de ce:

„Lirismul și satira se joacă pe-a lui frunte”.

Sînt două momente fundamentale, prezente simultan în „inima omului”, pe care Macedonski, prin temperament, le trăiește cu cea mai mare putere, pînă acolo încît le ridică la demnitatea unor principii de artă poetică. De altfel, toate indiciile arată că poetul recunoștea aceleași contraste, însoțite de elogii, și la marii poeți romantici care au jucat un rol fundamental în formația sa literară: Byron și Musset. Despre primul scria că poezia sa este „amestec de ironie și lirism” (Aristarh, *Byron*, în *Lumina*, 1,1,5 aprilie 1894). Despre al doilea observă „ușurința cu care trece de la serios la glumeț, de la disperare la satira cea mai mușcătoare” (Aristarh, *Alfred de Musset*, în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894).

G.A. Barozzi (1828-1896), traducător și prelucrător de romane, poligraf activ în toate genurile (versuri, proză, teatru), este reținut de istoria literară pentru ale sale *Legende și balade* (1876) și mai ales datorită romanelor *Misterele Bucureștilor* (1862 — 1864) și *Muncitorii statului* (f.a.) etc, activitate în care joacă un rol de „pionier” (cf. *Pionierii romanului românesc*, Antologie, text stabilit, note și prefață de Șt. Cazi-mir, Buc., E. P. L., 1962; Teodor Virgolici, *Începuturile romanului românesc*, Buc., E. P. L., 1963, p. 104 — 106).

(p. 113)

PE LACUL DE GARDA

Publicată în *Literatorul*, III, 6, iunie 1882, p. 372, cu subtitlul: „inedită, 11 și 10 silabe”, dată: „Riva, 1870”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 149-150, cu subtitlul: „11 și 10 silabe”; *Excelsior*, 1895, p. 151—152, același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 141—142, același subtitlu; *Revista modernă*, I, 1, 20 iulie 1897, p. 4-5, același subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.411, f. 10 r.—11 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

Macedonski vizitează localitatea Riva, situată pe țărmul de nord a lacului Garda, cu prilejul primei sale călătorii în Italia, în primăvara și vara anului 1870. Venea din Viena, și escala sa la Riva îi lasă amintiri puternice. Locuința avea ferestre cu glastre înflorite, deschise pitoresc spre Iac, „adevărată minune închisă de o parte între stînci calcinate, iar de alta, între păduri de măslini și portocali” (Al. Macedonski, *Vilegiatura*, în *Lumina*, I, 77, 9 iunie 1894). Cu prilejul acestei călătorii, compune și alte versuri românești și franceze, inedite, *Adieu* (ms. 3.217, f. 28 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România).

(p. 114)

DIN CE ÎN CE...

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 463—464, cu titlul *Aleajactaest*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3,26 martie 1895, cu titlul: *Din ce în ce...*; *Excelsior*, 1895, p. 153—154, cu același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 143-144, cu același titlu.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897, cu păstrarea împărțirii simetrice în strofe, care între v. 19 și 20 este suprimată, desigur dintr-o eroare de tipar.

La republicare, în *Biblioteca română*, 1895, și *Excelsior*, 1895 și 1897, Macedonski modifică titlul și elimină primele trei strofe ale poeziei:

Dorințe îndrăznețe
Din visuri de junețe
Ce mintea-mi conținu
Din voi mai este vruna
Cînd soarta-ntotdeauna
La toate zise nu?

Și totul cînd m-apasă
Ce drept mi se mai lasă
Afară de-a muri,...

O țintă, o dorință
Să caut cu credință
Din nou a-mi făuri?

Nimic!... Orișice cale
Mi-e-nchisă, și cu jale
În cugetu-mi privesc...
Speranța mi-este stinsă
Ș-o negură întinsă
În locu-i întâlnesc!

(P- 116) VÎNT DE TOAMNĂ

Publicată în *Literatorul*, 111,7, iulie 1882, p. 435—436. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 153—154; *Excelsior*, 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1897, p. 145-146.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 36 r.-37 r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Pentru ce, nu știu nici eu (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Fără-a ști de ce nici eu (*Literatorul, 1882*); 4 Simt că viața mea e slabă? (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Mă grăbește-o viață slabă? (*Literatorul, 1882*); 6 Norii toți când strălucesc (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Printre norii ce roșesc (*Literatorul, 1882*).

(p. 117) TU CE EȘTI A NAȘTE

Publicată în *Literatorul*, IV, 11—12, noiembrie—decembrie 1883, p. 643—644, datată: „29 noiembrie 1883”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 155—156; *Excelsior*, 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1897, p. 147—148.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 113, care urmează ms. definitiv, dedicat: „Lui Alexis” (p. 425), nouă inaccesibil. Am avut în vedere și copia din ms. 39/1964, caietul III, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, făcută după acest ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Clipă dintr-o vieță plină de suspine (*ms. definitiv*): Rod al unei viețe plină de suspine (*Literatorul, 1883*): Rod al vieței mele plină de suspine (*Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 5 Ră-

mînd ce fost-ai să nu-nveți să gemi (*ms. definitiv*): Din neantul negru ca să nu mă chemi (*toate republicările anterioare*); 13-18 (*spre deosebire de ms. definitiv*), strofa a treia, în *toate republicările din timpul vieții poetului, are următoarea formă*: Fără-a ști ce soartă vei avea în lume/ îți transmit ființa și cu al meu nume: / Ești dator la alții să le treci și tu, / Fără-a ține seama de-are să-i sugrume / Traiul care-mi strînsegitul cît putu./Fără-a ști ce soartă vor avea în lume; 19 Vieța e o mamă pentru mulți grozavă... (*ms. definitiv*): Viața este tristă; lupta ei, grozavă; (*Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*); 23 Umple-al nostru suflet cu-ndumnezeiri (*ms. definitiv*): Șterge orice lacrimi de nenorociri (*Literatorul, 1883, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*).

Lui Alexis, înfiul său fiu, Macedonski îi dedică și poezia *Excelsior* (cf. nota, în ediția de față, voi. II, p. 241). De fapt, Alexis Macedonski s-a născut la 21 aprilie 1885 (Extract din registrul actelor de naștere pe anul 1885, Muzeul literaturii române, ms. 9.200).

ip. 119) SE DUCE.

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 157—158; *Excelsior*, 1895, p. 159—160, *Excelsior*, 1897, p. 149-150.

Textul în ms. 3.411, f. 76 v. (ultimele două strofe, date: „1883, septembrie”) și definitiv, în ms. autograf 3.407, f. 34 r.—35r., Bibl. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Se duc și lucruri vechi și noi (*ms. definitiv, Biblioteca română, 1895, Excelsior, 1895, 1897*): Tot călător pe drumuri noi (*Literatorul, 1883*).

(p. 120) CURTEA CU JURAȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 1, ianuarie 1883, p. 577—578, dedicată: „Amicului meu Nicolae Ține”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 159—161, dedicată: „Lui N. Ține”; *Excelsior*, 1895, p. 161—163, aceeași dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 151-153, aceeași dedicație.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

N. Ține, poet, publicist, este unul din colaboratorii apropiați ai poetului din prima serie a *Literatorului*• Rămîne alături de Macedonski

și după afacerea „epigramei”, când se solidarizează chiar și la pugilate (Alex. Obedenaru, *Bătălia din cafeneaua literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, din 24 octombrie 1933).

Poezie cu fond vădit autobiografic, *Curtea cu jurați* evocă momente trăite de Macedonski cu prilejul procesului său de presă, în urma campaniei antimonarhice, judecat și achitat la 7 iunie 1875.

(P- 122)

STUFUL DE LILIAÇ

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 324, cu indicația: „Geneva”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 162—163, fără indicație de loc; *Excelsior*, 1895, p. 164—165, fără indicație de loc; *Excelsior*, 1897, p. 154—155, fără indicație de loc.

Textul definitiv în ms. 3.407, f. 32 r.-33r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

6 Clădiri de nori fantastici ocoale dînd pe lac (*ms. definitiv*): Fantastici nori de aburi ocoale dînd pe lac (*toate republicările anterioare*); 16 Uscat e liliacul și nu mai suntem doi (*ms. definitiv*): Azi stuful este veșted și nu mai suntem doi (*toate republicările anterioare*).

La Geneva Macedonski a locuit cu prilejul călătoriilor sale de tinerete, în a doua jumătate a anului 1871, fapt care datează aproximativ și poezia. Împreună cu *Pe lacul de Garda*, ea este cea mai veche din *Excelsior*.

(P- 123)

ÎN ARCANDE DE PĂDURE

Publicată în *Literatorul*, XI, 2 august 1890, p. 28, cu subtitlul: „Poezie simbolistă-instrumentalistă”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, fără subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 66, datat „1890”, fără subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 156, aceeași dată, fără subtitlu.

Textul definitiv în ms. autograf, 3.407, f. 28 r.—29 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dată și subtitlu.

Reprodusă din ms. definitiv.

În *Literatorul*, poezia este însoțită de următorul *Comentariu*:

„Aceste versuri, întâia cercare simbolistă în românește, mi-au fost inspirate de citirea unei poezii franceze a d-lui Lemoyne. Ele nu sunt nici traducerea, nici imitarea ei: se află într-o simplă analogie.

Întrucît privește forma, fiecare vers are tendințe către «instrumentalism». Versul:

Dar privighetoarea cîntă, dar privighetoarea cîntă este o schimbare ritmică înadins alcătuită.

Versul:

Pentru ce e armonia o mînie fără scop

și versul:

^4wrora-ntîrziată nu s-arată sub frunziș sunt curat instrumentaliste.”

Împreună cu *Bătrîna stîncă*, *Prietenie apusă* și *Pe sinurile tale macre* (*Literatorul*, XI, 3, 1890, p. 39—40), în *arcande de pădure* face parte dintr-un grup de poezii compuse și publicate în 1890, an în care — după toate indiciile — Macedonski descoperă noua direcție literară a simbolismului european, în primul rînd în varianta „instrumentalistă” a lui Rene Ghil, din *Trăite du verbe* (1886, 1888). În acest spirit, poetul compune, sau numai încadrează prin subsumare, poezii care nu corespund propriu-zis conceptului în genere admis azi de „simbolism”, dar care reluau printr-o nouă justificare teoretică preocupările sale mai vechi de „armonie imitativă”, aliterații, sonorității acustice studiate etc. De altfel, versurile citate de Macedonski, ca demonstrative pentru noua estetică, relevă preocupări numai de această factură. După doi ani, în *Poezia viitorului* (*Literatorul*, nr. 2, 15 iulie 1892), poetul va da și o formulare teoretică a încercărilor sale, în chip de manifest. Strict cronologic vorbind, aceste experiențe și idei macedonskiene introduc efectiv, pentru întâia dată, principii de poetică simbolistă în literatura română, deși poetica macedonskiană este departe de a se reduce numai la astfel de idei:

„Rolul de căpetenie în poezia modernă îl are poezia *simbolistă* complicată de *instrumentalism*...”

Metoda simbolistă prin excelență „este sugestia, „a ne sugera idei”, fie prin „simboluri” — simbolism tradițional, „clasic”, am spune — fie pe cale muzicală, de unde importanța „instrumentalismului”, înțeles ca arta expresivității sunetelor, unele „triste și întunecate”, altele „sonore, dar solemne”.

Fără a fi vorba cîtuși de puțin de pledoarii „formaliste”, fonetica modernă, pornind de la același principiu al expresivității sunetelor, stabilește clasificări și valori analoge pentru vocale (Maurice Gram-

mont, *Trăite de phonetique*, Paris, Delagrave, 1933, p. 384; cf. și Adrian Marino, *Probleme de estetica limbii la Alexandru Macedonski ia Limba română*, XIV, 3, 1965, p. 386; *Studiul introductiv*, p. 235—236.

(p. 124)

PĂDUREA

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 525—526, cu titlul *La pădurea de la Comana*. Republicată în *Literatorul*, XIV, 3, 15 august 1893, p. 10—12, cu titlul *La pădurea de la Comana*; *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 163—168, cu titlul *Pădurea*, dedicată: „Lui Matei Gorbescu”; *Excelsior*, 1895, p. 167—170, același titlu și dedicație; *Excelsior*, 1897, p. 157—160, același titlu și dedicație.

O copie neautografă, cu multe modificări, însă nesigură, dat fiind puțina certitudine pe care o inspiră acest text din ms. nr. 39/1964, caietul II, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente. Reprodușă din *Excelsior*, 1897.

Matei Gorbescu figurează alături de Emil Costinescu și Sava Șoi-mănescu pe o listă de „personalități distinse”, cu preocupări de mecenat literar, elogiate de poet (*împrejurul unei cărți*, în *Secolul XX*, III, 607, 23 mai 1902).

(p. 127)

AMORUL

Publicată în *Literatorul*, VI, 1, 1885, p. 8. Republicată în *Revista literară*, 1, 1885, p. 8 (indicația după tabla de materii, nr. 28—29, 1885, p. 699; la Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, numerele 1—7 lipsesc din colecție); *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 169—170; *Excelsior*, 1895, p. 171—172; *Excelsior*, 1897, p. 161—162.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 30 r.—31 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodus din ms. definitiv.

În *Literatorul*, (1885), *Amorul* este însoțit de următoarea notă: „Publicăm această poezie a d-lui Macedonski fiind trimisă înaintea retragerii sale de la *Literatorul*.”

(p. 128)

URSITOARELE

Publicată în *Literatorul*, IV, 2, 1883, p. 65. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 171—172; *Excelsior*, 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1897, p. 163—164.

Reprodușă din *Excelsior*, 1897.

(p. 129)

SUB MUNȚI

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 195—196. Republicată în *Biblioteca română*, 3, 26 martie 1895, p. 173—174; *Excelsior*, 1895, p. 175—176; *Excelsior*, 1897, p. 165—166.

Textul definitiv — numai primele două strofe, ms. autograf fiind incomplet — în ms. 3.406, f. 61 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, dedicat: „Lui Alex. Constantinescu,—în literatură Alcon”.

Reprodușă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 116, care urmează ms. definitiv (p. 426), nouă inaccesibil, confruntată pentru primele două strofe cu ms. 3.406, f. 61 r. Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

V a r i a n t e

2 Și-a tors argintul luna în mii și mii de raze (*ms. definitiv*): Coboară de la lună un șir de tainici raze (*toate republicările anterioare*); 10—11 În somn, spre-o altă lume, purtat a fi se lasă./Odihna-l înfloarește, căci grija nu-l apasă (*ms. definitiv*): De vise aripate, purtat a fi se lasă.../ Citești din a lui față că grija nu-l apasă (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 12 Și-n cîntecul de frunze și ape doarme dus (*ms. definitiv*): Că dor nu-l chinuiește,—și doarme, doarme, dus! (*Literatorul*, 1883): Că dorul nu-l trudește, și doarme, doarme dus (*toate republicările anterioare*); 14 Ce pulberi strălucite prin ceruri se întind... (*ms. definitiv*): Ce pulbere de aur în cerul azuriu... (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

(p. 130)

ÎNTREFRUNZE

Publicată în *Literatorul*, IV, 6, iunie 1883, p. 323, cu titlul *Sub frunze*. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 175—176, cu titlul *Sub frunze*; *Excelsior*, 1895, p. 177—178, același titlu; *Excelsior*, 1897, p. 167—168, același titlu.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 6 r.—7 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *între frunze*.

Reprodușă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

4 Fior nedeslușit (*ms. definitiv*): Instinct nedescifrat (*toate republicările anterioare*).

(p. 131)

LEUL

Publicată în *Revista independentă*, IX, noiembrie 1887, p. 12, datată: „1887”. Republicată în *Streața țarei*, 4 iunie 1889; *Literatorul*,

¹ Număr inexistent la Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. Cităm după *Remania*, VI, 139, 56 iunie 1889 („Informații”).

rul, 11, 15 april 1893, p. 13, nedatată; *biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 177—178, dedicată: „Lui Alexandru Obedenaru”, nedatată; *Excelsior*, 1895, p. 179—180, aceeași dedicație, nedatată; *Excelsior*, 1897, p. 169—170, aceeași dedicație, nedatată.

Textul definitiv în ms. autograf 3.406, f. 64 r—65 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, fără dedicație, nedatată.-

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2 Sub privirea lui de rege orice fiară tremura (*ms. definitiv*): Cu o singură privire fiarele cutremura (*toate republicările anterioare*); 5—6 Omul chiar — această fiară cea mai crudă printre fiare, / Rămînea cu mîna moartă pe trăgaci sau pe cuțit (*ms. definitiv*): Omul chiar, această fiară suverană între fiare, / Rămînea cu mîna moartă pe a' armelor trăgaci (*toate republicările anterioare*); 8 Șovăia pierzîndu-și mintea de putere părăsit (*ms. definitiv*): își muțea fanfaronada zornăirei de răgaci (*Revista independentă*, 1887): Se simțea sleit de forță, mizerabil, — nedibaci (*Literatorul*, 1893, *Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897); 10 Prăvălindu-se-n nesipul de căldură-nflăcărât (*ms. definitiv*): Iar cu visul grozăviei peste suflet surupat, ' (*toate republicările anterioare*); 18 Căci de-a morței zvîrcolire coamă lui cînd se zbîrli (*ms. definitiv*): Căci de spasmele finale coama lui cînd se zbîrli (*toate republicările anterioare*).

r în *Revista independentă*, 1887, în legătură cu versul 8: *își muțea fanfaronada zornăirei de răgaci*, următoarea notă în josul paginei:

„Pentru cei ce nu cunosc limba populară se lămurește că *răgaci* pste nume de insectă. în Moldova, această insectă se numește *bondar*.”

Alexandru Obedenaru, poet parnasian și simbolist, discipol al lui Macedonski, face parte din cenaclul acestuia. Colaborează la revistele *Sale*, *Literatorul* și *Revista literară*. A publicat utile amintiri despre maestrul său și atmosfera literară a epocii (*Bătălia de la cafenea literară de la 1883*, în *Adevărul*, 15.277, 24 octombrie 1933; *Cenaclul de la Fialkovski*, în *Adevărul*, 15.268, 13 octombrie 1933). Note biografice și o prezentare a poeziei sale la N. Davidescu, *Din poezia noastră parnasiană*, Buc, F.R., 1943, p. 69—85.

Versiunea franceză, cu titlul *Fauves*, este posterioară (*Le beau Danube bleu*, I, 4, 2 avrii 1905).. '

J
j
l

(p. 132)

EPIGRAF

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 546. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, *Excelsior*, 1895, p. 181; *Excelsior*, 1897, p. 171.

Textul definitiv, incomplet (numai strofa I), în ms. 3.406, f. 60 Bibi. Acad. Republicii Socialiste România. Unele deosebiri, în copia, neautografă, în ms. 39/1964, caietul II, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, achiziții recente.

Reprodusă, prima strofă, din ms. 3.406, f. 60 r. și — pentru rest — din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 119, care urmează ms. definitiv (p. 427), nouă inaccesibil în întregime.

V a r i a n t e

5-6 Cît e țara noastră toată văd mulțimi fără simțiri, / Creieri stinși de întuneric, inimi roase de-njosiri (*ms. definitiv*): Și cunosc tot într-o vreme c-am destui îndatorați / Ca să n-am ș-același număr de dușmani neîmpăcați (*toate republicările anterioare*).

Violența generalizărilor satirice se explică prin faptul că acest *Epigraf* este compus de Macedonski — ca o ripostă mîndră — în plină polemică dezlănțuită de epigrama sa antieminesciană. Excesiv pesimist se relevă Macedonski și cu privire la termenul pe care-l prevede pentru recunoașterea meritelor sale. Din 1920, n-aU trecut pînă azi „patru generații”, ci doar, aproximativ, numai două. Posteritatea s-a arătat deci mai grăbită să restabilească adevărata perspectivă decît presupunea poetul.

(p. 133)

FAUNUL

Publicată în *Literatorul*, 10, 15 martie 1893, p. 4—5. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 182; *Excelsior*, 1897, p. 172.

Reprodusă din *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 120, care urmează ms. definitiv (p. 428), nouă inaccesibil.

V a r i a n t e

2 Visează strașnica plăcere ce poți s-o smulgi unui viol (*ms. definitiv*): Visează straniul deliciu al zdrobitorului viol (*toate republicările anterioare*); 4 Și-n fund de gingașe potire țîșnește-n silă vitriol (*ms. definitiv*): Și-n fund de fragede calicii distilă-n silă vitriol (*toate republicările anterioare*) - 9—10 Și e un Iad de foc ascuns ce, pînă nu tresare/

Gatifelează lin și dulce cuvântul său — suspin blajin (*ms. definitiv*):
Și e infern de chin lasciv ce pînă nu tresare/ Insinuează lin și dulce cu-
vântul său, — suspin blajin (*toate republicările anterioare*).

La scurt timp după apariție, *Faunul* este reprodus de I.L. Garagiaie în *Moftul român* (I, 23, 18 aprilie 1893, p.4), cu următoarea notiță ironică, nesemnată:

„Parnasul român

Simbolistul nostru nefiind astăzi în vervă, ne vedem siliți a recurge la reproducție, și din fericire avem norocul să dăm peste ceva minunat. Trebuie să mărturisim cititorilor toată părerea de rău că noi nu am fi fost capabili să le dăm ceva original de un calibru așa de puternic. Oricine va înțelege aceasta îndată ce vom spune că admirabila poezie de mai jos este opera șefului școlii simboliste române, d. A. Macedonski, lat-o...”

Notița face parte dintr-o serie de parodii „simbolisto-profetiste”. „coloriste”, „simbolist-instrumentaliste”, însoțite de reproduceri și comentarii ironice (cf. nota la poezia *Sub stele*, în ediția de față, voi. II, p. 275), care au alimentat, în 1893, coloanele *Moftului român* (I.L. Garagiaie, *Opere*, 3, ed. A.I. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin, Buc., E. P. L., 1962, p. 792—802). Această campanie are darul — cum era și de așteptat — să jignească orgoliul lui Alexandru Macedonski, iritat mereu, dar mai cu seamă de persiflarea *Faunului*, de care-și va aduce aminte cu sarcasm:

„Acest cap de operă cînd a fost tipărit în românește a fost batjocorit de gazetăria română” (*Literatorul*, XX, 3, 20 martie 1899, p. 5).

Deși istoria literară reține în genere, atunci cînd evocă relațiile dintre i. L. Caragiaie și Macedonski, doar acest episod, din 1893, și un altul, mult mai grav, din 1901, prilejuit de „afacerea Gaion”, este cazul a evoca aici, fugitiv, și fără omisiuni, întreaga curbă a legăturilor dintre cei doi mari scriitori, între care n-au existat nici un fel de afinități temperamentale, dar nici rivalități eteme și ireductibile. Evitînd apologia într-o parte sau alta, faptele sînt următoarele :

Din motive care țin de esența și libertățile imprescriptibile ale spiritului critic, Caragiaie a ironizat personalitatea și poezia lui Macedonski încă din tinerețe, în perioada cînd Macedonski făcea, la fel, primii pași în literatură. În 1874, poetul este ironizat în *Ghimpele*, prin epigrame („Tînărul Aamsky—are darul/D-a scrie-n poezie/—Dar... carte ceva știe?/A-nvățat Abecedarul”, XV, 27,7 iulie 1874) cf. și *Unui poetastru*, XV, 20, 19 mai 1874 și „cronici literare” în

stil de zeflema (*Voiți cronica literară*, XV, 21, 26 mai 1874; *Cronică literară*, XV, 25, 23 iunie 1874; *Cronică*, XV, 2, 5 ianuarie 1875). O epigramă a lui Macedonski, pe tema *Maniei diplomelor* (*Familia*, XIV, 29 ianuarie/10 februarie 1878, p. 50), poate fi privită drept un răspuns tardiv (deși „studiile” poetului au fost ironizate și de alții), în tot cazul, timp de aproape două decenii, Macedonski și Caragiaie nu întrețin relații ostile. Dimpotrivă, se constată chiar o apropiere, realizată după 1889, cînd Caragiaie se căsătorește cu Alexandrina Burelly, fostă colegă de pension cu Ana Macedonski. În această perioadă cei doi scriitori își făceau chiar vizite, împreună cu soțiile. Erau văzuți plimbîndu-se în Cișmigiu, se întâlneau în Gabroveni, la o berărie (Radu A, Sterescu, *De vorbă cu doamna Anna Macedonski*, în *Universul literar*, XLVII, 43, 10 decembrie 1938; Cincinat Pavelescu, *Mărturisiri*, în *Revista Fundațiilor*, IX, 3, 1 martie 1945, p. 405). Își spuneau pe nume („lancule”, „Alecule”) și amintirile vorbesc chiar de o vizibilă familiaritate, întreținută de tchinări amicale:

— „Alexandre, ce e cu marea ta ediție a *Noptilor*?

— Aș vrea s-o public la *Monitorul oficial* cu gravuri în lemn.

— Ce rău ți-a făcut, Alecule *Monitorul oficial*! de vrei să-l duci la faliment, or poate pîndești locul directorului?” (Cincinat Pavelescu, *Amintiri literare, Brașovul literar*, III, 19—20, august 1934, p. 106—109).

Așadar, nimic nu prevestea crunta lor ceartă apropiată, despre care este de presupus un motiv de ordin personal, ce ne scapă. Se produce în 1893, campania antisimbolistă, din coloanele *Moftului român*, cu destule aspecte jignitoare pentru Macedonski, care — nu ne-am aștepta! — face un gest de împăciuire, trecînd (sincer sau cu tact) cu buretele peste ofensele aduse, într-o scrisoare deschisă, în care deplînge soarta lui Caragiaie, constrîns să-și cîștige existența ca berar:

„Este normal — se întreba el — ca în țara noastră, un fost director general ai teatrelor să fie nevoit să deschidă o berărie pentru a putea să trăiască?... Negreșit, nu sunt prietenul d-lui Ion L. Caragiaie; am fost neîncetat lovit de domnia-sa prin diferitele sale ziare... Miniștrii au la dispozițiunea lor 32 de posturi de prefecți, au posturi de financieri etc, etc, posturi de directori de biblioteci, profesorate etc. și un Caragiaie este silit să vîndă bere pentru a-și susține familia! Ca om de litere, ca scriitor care însumi am bătut la toate ușile guvernamentale, cerînd să servesc statul fără ca să roi se deschidă nici una, ca tată a patru copii, protestez în contra unei astfel de nepăsări nedemnă de regatul român, de miniștrii români și de epoca de lumină în care trăim” (*O scrisoare*, în *Românul*, 263, 29 noiembrie/17 noiembrie 1893).

Afectarea obiectivității se simte. Macedonski pleda în fond o cauză *pro domo*. Dar este un fapt incontestabil că poetul mai întinde o dată mâna lui Caragiale, în decembrie 1893, pe aceeași temă a berăriei infamante (*Cronica, Naționalul*, IV, 1, 11 decembrie 1893). Acesta pare să o fi primit, de unde un schimb de scrisori, cu fixarea unei întâlniri într-un local (I.L. Caragiale, *Opere*, VII, ed. Șerban Cioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1942, p. 575). De va fi avut loc o explicație sinceră, directă, chiar brutală, cum credem, ea n-a dus la conciliere, ci, dimpotrivă, la ruperea legăturilor, urmată de acte de certă ostilitate de ambele părți. După acest punct nodal al conflictului se produc nu puține incidente reciproc regretabile. În 1895, Caragiale recenzează ironic, fără semnătură, volumul *Excelsior* (*Gazetapoporului*, 10 noiembrie 1895; *Opere*, 4, p. 199—200) și toate semnele arată că relațiile se strică — s-ar zice — pentru totdeauna, înrăutățindu-se pe an ce trece.

Eroarea lui Macedonski va sta în aceea că, în focul polemicii, el nu-și mai alege armele. La început, poetul încă se mai străduiește să afecteze indiferența. De unde o încercare de bagatelizare: „Avânturile sale cele mai frumoase — strecura Macedonski, sub pseudonim, despre Caragiale — și le-a pierdut dând replica lui Toni Metz la *Moftul român*: Ba sonete simboliste, ba instrumentaliste, dar scrieri artistice să fe-rească Dumnezeu". Dacă ar fi rămas la acest ton persiflant, poetul n-ar fi făcut altceva decât să răspundă cu aceeași monedă. Însă, în același timp, el comite un lucru mai grav, căci insinuează cu acest prilej și o acuzație de plagiat a *Năpastei* după *Puterea întunericului* de Tolstoi (Salustiu, *I.L. Caragiale și opera sa, Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 3, 3 noiembrie 1896). Este propria sa născocire? Colportare a unor zvonuri de cafea? Reproducere a unei afirmații iresponsabile a lui Caion? Cine poate ști? Cert este că acest Caion va relua public aceeași acuzație și că Macedonski îl va susține în chip compromițător. Firește că nici Caragiale nu rămâne dator, opunându-se categoric, în 1897—1898, ca Macedonski să intre în redacția ziarului *Epoca*, deși directorul său, N. Filipescu, dorea acest lucru (Gala Galaction, *Opere alese*, ed. T. Virgolică, Buc., E. P. L., 1961, voi. II, p. 94). Și în această perioadă, poetul, lipsit de orice venituri sigure, salarizate, trecea prin una din epocile sale cele mai negre, cu mobilă sechestrată și vândută în Piața Amzei I în aceste condiții, ținând seama și de psihologia egocentrică a lui Macedonski, era de așteptat ca sentimentul de *vendetta* să crească, fapt care totuși nu se constată cu consecvență, „berăria” lui Caragiale fiind din nou deplinsă (*O lecție, Literatorul*, XX, 1, 20 februarie 1899, p. 5; *Mici note*, semnate Luciliu, *Literatorul*, XX, 2, 5 martie 1899, p. 8). Nu mult după aceasta izbucnește

și „afacerea Caion”, care vine să-i dea lui Macedonski prilejul mult așteptat de a-și umili — în sfârșit — adversarul.

Istoricul acestei penibile „afaceri” a fost făcut, cu desăvârșită competență, de Șerban Cioculescu (*Viața lui I.L. Caragiale*, Buc., Ed. Fundațiilor, 1940, p. 325—337), și nouă nu ne rămâne decât a preciza stilul reacțiunilor macedonskiene, căci faptele sînt mult prea cunoscute. Dacă poetul a inspirat, „instigat” ori determinat decisiv pe Caion să treacă la dezgustătoarele sale atacuri, este greu de afirmat cu deplină certitudine. Dar că l-a susținut în presă, după ce acuzația de plagiat a fost formulată, este sigur (Luciliu, *Caion, Caragiale și alții*, în *Forța morală*, I, 7, 9 decembrie 1901). Insulta „celebritate de contrabandă” îi aparține de asemenea (*Caragiale-Kemeny și apărătorii săi*, în *Forța morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902). Când procesul izbucnește, Macedonski se înscrie agresiv pe lista apărătorilor lui Caion, acoperind cu insulte pe Th. M. Stoenescu, discipolul său, care se desolidarizează (*Scrisoare*, în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901; *Notă, op. cit.*, 19, 23 decembrie 1901). În schimb, Caion este exaltat din ce în ce mai bombastic („erou”, „ființă superioară”), în timp ce Caragiale este declarat... „plagiator vulgar” (*Caragiale-Kemeny*, în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901).

Lucrurile ajung deci la acest nivel, cu observarea că în momentele sale de mare exaltare, când devine de-a dreptul fantast, sufletul poetului pierde noțiunea binelui și a răului, lunecînd în amoralitate, prin impulsivitate și spirit vindicativ. Iată de ce Macedonski, scăpat pentru moment de cenzura conștiinței morale, se iluzionează de valoarea acestor pretinse „demascări” (*Adevăruri*, în *Forța morală*, II, 13, 27 ianuarie 1902) și dă revistei sale o ținută necontrolată. Momentul culminant al campaniei este conferința sa de la Ateneu despre *Teatru și literatură* (15 februarie 1902), proiectată ca o filipică împotriva lui Caragiale, care însă eșuează, fiind întreruptă într-un vacarm general (Mac, *Conferința de la Ateneu și manifestația din Piața Teatrului*, în *Universul*, XX, 45, 16 februarie 1902; *Scandalul de la Ateneu*, în *Epoca*, VII, 1946, 16 februarie 1902). Firește că *Forța morală* reacționează prin manșete incendiare: *Literatura română declarată vachș și spanach de Karagiale-Kemeny. Huiduirea marelui poet Macedonski de kelnerii acestui mizerabil, pentru că a denunțat infamia de la tribuna Aiheneului*. Dar glasul său este acoperit de atacurile convergente ale presei, și la 17 februarie 1902 revista sucombă.

A dat acest episod satisfacție deplină lui Macedonski? Ne îndoim, deși, partida pierdută, el încă își mai agită spada sfărîmată (*Aniversarea unui proces*, în *Românul*, 123, 8 iunie 1903, p. 138). Adevărul este

că nici Garagiaie nu-l cruță, căci în loiuil campaniei el publică noi parodii, în *Calendarul „Moftului român” și Universul* (Opere, IV, ed. Șerban Gioculescu, Buc., Ed. Fundațiilor, 1938, p. 283—284, 318—333, 361—364), la fel de grave, din punctul de vedere — atât de subiectiv — al poetului, ca și cea mai pălmuitoare insultă. O relatare rmai mult decît ironică a unei „serate” literare macedonskiene se intitulează *Clavir și sligleli* (*Moftul român*, 27 mai 1901; *Opere*, 4, p. 451—452).

Din fericire, apele se liniștesc curînd și pentru totdeauna, Caragiale nu-și mai atacă niciodată adversarul, iar acesta, fire impulsivă, dar nu și etern răzbunătoare, revine treptat la sentimente mai bune. Ba, după consumarea acestui moment de mare tensiune, la Macedonski se constată opinii de-a dreptul echilibrate.

în 1908 (scrisoare din 21 decembrie, inedită, Bibi. Acad. [Republicii Socialiste România, S—), poetul mărturisea lui Mihail VII

Dragomirescu: „Pentru Caragiale am avut totdeauna multă simpatie literară și l-am prețuit. Numai exagerările de laude ce i s-au adus le-am combătut.” în 1909, îi elogiază opiniile despre limbă (*Tot împrejurul unui discurs academic, Biruința*, II, 160, 14 iunie 1909). în 1912, într-un interviu, recunoaște: „Caragiale — un mare prozator desigur” (Mihail Cruceanu, *D. Macedonski despre literatura, română, Rampa*, I, 104, 24 februarie 1912), iar la moartea lui Caragiale, Macedonski publică în presă o scrisoare deschisă, care merită a fi citată în întregime:

„Laiz Sigmaringen, 1912, 28 iunie

Domnule director,

Destul de grav bolnav aici, unde am fost nevoit să-mi întrerup călătoria spre București, aflu cu o nemărginită [durere 'moartea lui Caragiale. Ne loveam adesea pentru că ne iubeam mult. Pierd în el un rar prieten, și țara, un uriaș al condeiului. Unele din scrierile lui vor rămînea o vecinică podoabă a literaturii noastre.

Caragiale a respectat limba așa cum nu se face de mulți, și stilul său este cu desăvîrșire admirabil. Humorist prin excelență — deși inimă bună — el era poate mai superior lui Marc Twain. Ca om, era [un fermecător, iar instrucțiunea pe care și-o însușise, era din cele mai vaste.

Recurg la organul dv. de publicitate spre a vă ruga să transmiteți familiei, împreună cu condoleanțele mele, expresiunea acestor sentimente.

Cu cele mai bune salutări,
ss. A. Macedonski”

(*Adevărul*, XXV, 8.176, 20 iunie 1912.)

Acestea sînt, așadar, după știința noastră, toate piesele dosarului Caragiale-Macedonski, așezate în ordine cronologică. Examinarea lor aruncă o lumină mai exactă asupra unor împrejurări care trebuie privite în desfășurarea lor reală și în toată complexitatea condițiilor morale specifice eroilor în cauză.

v. 9: *Djin*, spirit în mitologia arabă. Macedonski cunoștea *Les Orientales* de Victor Hugo din care și traduce *Le Derviche* (*Pleiada*, I, ii, 1904, p. 22—23). în această culegere, o poezie: *Les Djinns*.

(p. 134)

NOAPTEA NEAGRĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 547—548. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 3, 26 martie 1895, p. 181—182; *Excelsior*, 1895, p. 183—184; *Excelsior*, 1897, p. 173—174.

Textul în ms. autograf 3.407, f. 23 r. - 25 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. 3.407.

V a r i a n t e

o—6 Zăresc un șir grozav de iasme /Ce sunt a iadurilor oaste (*ms. definitiv*): Zăresc pe valuri de-ntuneric /Fantasme călărind misteric (*toate republicările anterioare*); 8—9 Și parcă m-ar privi cu jale, /Și parc-ar rîde cîteodată... (*ms. definitiv*): Și toate mă privesc cu jale, /Și-n mii de feluri se preschimbă (*toate republicările anterioare*); 11—12 Sunt ghiana ce o port în gînduri, /Sunt mintea mea întunecată (*ms. definitiv*): Sunt însăși groaznicele gînduri /Ce-n al meu creiere se plimbă (*toate republicările anterioare*); 15 Hip! Hip! — curg iazmele într-una (*ins. definitiv*): Hip! Hip! într-una defilează (*toate republicările anterioare*); 17—18 Atunci, odaia, pe-ntrecute, /Mi-o umplu, una cîte una (*ms. definitiv*): Descăleca și-n cinci minute /Fereastra mi-o escala-dează (*toate republicările anterioare*).

O variantă datată: „1883”, a primei strofe, în ms. 3.411, f. 76 r.—77 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România:

Noptoși nori mereu s-adună
Și nu mai e nici cer, nici lunar
Dar din fereastra mea, sub creste,
Zăresc fantasme-n goana mare
Pe-ntunecimi venind călare, —
Galop cu zăngăniri de oaste.

Cum a arătat G. Călinescu: *Mici jocuri de istorie literară, m Revista Fundațiilor*, VII, 8, 1 august 1940, p. 396, *Ură* este o parafrază —• magistrală de altfel — după o poezie pe o temă identică a poetului italian medieval Cecco Angiolieri: *S'i' fosse foco, arderei'l mondo*, cu eliminarea strofei finale. După el, și A(l). P.(iru): *Asupra unui motiv macedonskian*, în *Viața românească*, XI, 3, martie 1958, p. 163—165. În ediții, poezia apare cu titlul: *XCIII, Quel che vorrebbe pare, se...* (*Sonetti burleschi e realistici dei primi due secoli*, a cura di Alde-Francesco Massera, nuova ed. riveduta e aggiornata da Luigi Russo, Bari, Laterza, 1940, p. 112).

Versiunea germană—ulterioară—a lui Richard Dehmel, *Fromme Wunsche*, „Nach Cecco Angiolieri” (*Aber die Liebe*, Berlin, S. Fischer, Verlag, p. 67), pare mai uscată.

(p. 139)

VEI CREDE

Publicată în *Literatorul*, IV, 7, iulie 1883, p. 412. Republicată în *Excelsior*, 1895, p. 192.

Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

(p. 140)

NOAPTEA DE IULIE

Publicată în *Literatorul*, III, 5, mai 1882, p. 272—273. Republicată în *Biblioteca familiei*, III, 11, 13 iulie 1892, p. 155—156; *Lumina*, I, 43, 29—30 mai 1894; *Excelsior*, 1895, p. 193—194; *Literatorul*, XXVI, 16, 12 octombrie 1918, p. 1, dedicată: „Prea scumpului meu discipol și strălucitului poet Alexandru Teodor Stamatiad, prinos al unei prietenii sacre”.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

15 Prin fereastră mă fixează luna rece și spectrală (*Literatorul*, 1918, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1895): E destul că mă privește prin fereastră luna plină (*Literatorul*, 1882, *Biblioteca familiei*, 1892); 17 A! desigur, masca blondă avea altfel de privire (*Literatorul*, 1918, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1885): A! desigur altădată că avea altă privire (*Literatorul*, 1882, *Biblioteca familiei*, 1892); 20 Vis mai lung decât un secol în copriusul unui an (*Literatorul*, 1918, *Biblioteca familiei*, 1892, *Lumina*, 1894, *Excelsior*, 1895): Vis care-a ținut un secol și-a ținut un singur an (*Literatorul*, 1882); 22 E-nsemnată cu roșeața simțimintelor

dinții (*Literatorul*, 1918): Este scrisă cu carminul sentimentelor dinții (*toate republicările anterioare*); 26 Dar fiindcă simt și astăzi cărămas-am'tot al tău (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Dar fiindcă ai dreptate și fiindcă sunt al tău (*toate republicările anterioare*); 28 Roag-o calea să-și urmeze, voi să scap de ochiul său (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Roag-o să-și urmeze calea, scapă-mă de ochiul său (*toate republicările anterioare*).

între v. 28-29, textul din „*Literatorul*”, 1882 și „*Biblioteca familiei*”, 1892, cuprinde 12 versuri (trei strofe), suprimate în „*Lumina*” 1894, „*Excelsior*”, 1895 și „*Literatorul*”, 1918. Reproducem strofele suprimate după „*Biblioteca familiei*”, 1892:

Uite-se, dacă voiește, prin mansarde sau palate...
Oare alții n-o așteaptă de lumina ei lipsiți?
Lase paturi c-ale mele între umbre cufundate...
Sunt atâtea mii de inimi și atîția fericiți!

Lumineze dacă-i place scările cele-agățate
De balcoanele de piatră de prin munții castilani,
Ele sprijinesc amorul unor suflete-nfocate
Necivilizate încă de atîtea mii de ani.

Lumineze căpătîiul din odaia nupțială,
Ce aude-atîtea șoapte și atîtea sărutări,
Martoră l-atîtea valuri de uimiri și de sfială,
încercîndu-se a-nvinge neînvinse cutezări.

29 Zi-i să meargă pe oriunde e suavă fericire (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Ducă-se peste tot locul unde este fericire (*toate republicările anterioare*); 31 Să zîmbească voluptăței ce se naște din iubire (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Poleiască voluptatea ce se naște din iubire (*toate republicările anterioare*); 32 Dar să uite pe oricine a uitat că este om (*Literatorul*, 1918, *Excelsior*, 1895): Ca să cînte serafimii într-o inimă de om! (*Literatorul*, 1882): Însă uite pe oricine a uitat că este om (*Biblioteca familiei*, 1892, *Lumina*, 1894).

în două memoriale inedite (*Alexandru Macedonski, Acte și documente*, în interior: *Un episod literar*, Muzeul literaturii române, nr. 1903 și *Alexandru Macedonski, Acte și documente*, Buc, 1951, 3 caiete, Biblioteca centrală de stat, ms. rom. 2.005, I-III), A.L.T. Stamatiad a refăcut, în amănunte, etapele legăturii saie cu Macedonski, începută în 1903, cînd îl cunoaște la cafeneaua Kiibler. Atras în cenaclu, A.L.T. Stamatiad se bucură de afecțiunea magistrului, care-i citește, în ms., *Cartea de foc (Le calvairedefeu)*: „*kx(i)TĂmas, fermecat*” (Alexandru T. Stamatiaide, *Triumful unui poet român*, în *Cronica*, V, 3, 3 noiem-

brie 1905). Este un fidel al lui Macedonski, căruia-i dedică poezii: *Spleen*, (în *Mărgăritare negre*, Buc., 1918). Acesta-i scrie afectuos din țară și străinătate. Când *Literatorul* reapare, în 1918, Al. T. Stamatiad devine prim-redactor și colectează într-o serie de *Note și documente pentru a serei la o monografie a lui Macedonski* (*Literatorul*, 14 iulie — 19 octombrie 1918), întreaga arhivă a poetului, tăieturi de presă, corespondență străină elogioasă. La rîndul său, maestrul îl unge „un foarte mare poet” (*Pe drumul Damascului* de ALT. Stamatiaide, în *Literatorul*, XXVI, 1, 29 iunie 1918), dar relațiile se răcesc brusc în urma nefericitului articol despre *Feld-mareșalul Mackensen* (*Literatorul*, XXXVI, 3, 14 iulie 1918). Al.T. Stamatiad și Tudor Vianu, care s-au opus publicării, se retrag, cu care prilej Macedonski trimite celui dintîi o scrisoare patetică: „Sub trăsnet, yoi să rămîn numai eu” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Buc., F.R., 1940, p.906). Reapropierea se produce înainte de moartea lui Macedonski, și Al. T. Stamatiad îi va cultiva amintirea în mod fervent și repetat, prin articole și însemnări cu caracter memorialistic. Stilul întreg al personalității acestui discipol era, dealtfel, un reflex fidel al magistrului său.

(p. 142)

EPIGRAMĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 4, aprilie 1883, p. 194, cu subtitlul: „La un amic”. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895 același subtitlu; *Excelsior*, 1895, p. 195, același subtitlu; *Excelsior*, 1897, p. 181, același subtitlu.

Texte autografe, identice, în mss. autografe 3.406, f. 79 r. și 3.407, f. 63 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu titlul *Epigramă*.
Reprodusă din ms. 3.407.

(p. 143)

RĂSMELIȚA MORȚILOR

Publicată în *Literatorul*, IV, 9, septembrie 1883, p. 513. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p.192-193 ; *Excelsior*, 1895, p. 196-197; *Excelsior*, 1897, p. 182-183.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 14 r.—15 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

10 Purtate de schelete în grab'reîntocmite (*ms. definitiv*): Să-și strîngă orice oase din cele rătăcite (*toate republicările anterioare*).

Atmosfera macabră este în stilul Maurice Rollinat, cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față vol II, p. 273-274.

(p. 144)

NOAPTEA ALBĂ

Publicată în *Literatorul*, IV, 8, august 1883, p. 449. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 194—195; *Excelsior*, 1895, p. 198—199; *Excelsior*, 1897, p. 184-185; *Noi pagini literare*, I, 1, 1 ianuarie 1913.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 11 r.—12 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația: „Lui Iotza”, ștearsă.
Reprodusă din ms. definitiv.

(p. 145)

TUTUNUL

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 24. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 199; *Excelsior*, 1895, p. 203; *Excelsior*, 1897, p. 189.

Textul definitiv în ms. autograf 3.407, f. 51 r., cu o dedicație ștearsă, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România.

Reprodusă din ms. definitiv.

V a r i a n t e

2—4 Știința socotește că e primejdioasă / Dar ea prinos înaltă spre cer același fum/ Și-ncarcă cu extazuri molaticu-i parfum (*ms. definitiv*): Că-n versuri nu se află la locu-i nicidecum/ Dar pot s-o las afară cînd e și parfumată/ Și cînd îmi stă condeiul pe loc ce nu m-afum? (*toate republicările anterioare*); 7 Ciudata ei aromă îmbată cugetarea (*ms. definitiv*): Aromă ei bizară îmbată cugetarea (*toate republicările anterioare*).

Semnificația temei necesită o mențiune specială. Sugestia „beției”, „uitării”, „nouă viață” aparține, în mod evident, poeziei stupefiantelor, a cărui intuiție Macedonski o are, într-un dublu sens: al stimulării imaginației și al euforiei, care calmează durerea morală. Deocamdată, acestea sînt „ideile” de bază, reluate și în alte compuneri de tinerețe. în *Palatul fermecat* (*Literatorul*,

II, 2, 15 februarie 1881, p. 576) se aduc elogii „pachetului de tutun... atât de trebuincios acelor cari visează și scriu”. într-o altă poezie, în *sunetul muzicii* (*Literatorul*, III, 8, 1882, p. 484), •accentul cade pe anesteziantul psihologic:

„Să facem o țigare
Și înc-o poezie
Ca să-mi fumez orice durere
Și orice bucurie!”

La această fază, încă neevoluată spre „viciu”, poezia- fumatului- stupefiant nu depășește interpretarea romantică tradițională: Byron (*The Island*, II, 19), Th. Șantier (*Le Fumee, Poesiens nouvelles*), inclusiv aceea a lui C.A. Rosetti *Influența țigaretii asupra mea* (*Ceasuri de mulțumire*, Buc, 1843). Ea va evolua la Macedonski spre marea beție olfactivă de parfumuri, metodă de extaz și cunoaștere, cultivată mai ales în *Rondelul crinilor* și *Rondelurile Rozelor*.

(p. 146)

VISUL FATAL

Publicată în *Literatorul*, IV, 7 iulie 1883, p. 412. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895; *Excelsior*, 1895, p. 204; *Excelsior*, 1897, p. 190.

Textul definitiv în ms. autograf incomplet 3.407, f. 9r.—10r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România (lipsă ultimele trei versuri).

Reprodusă din ms. definitiv și, pentru completare, *Opere*, 1, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 127, care urmează ms. definitiv (p. 430).

V a r i a n t e

£ Și-n zadar se-ncearcă unii din priviri să mi-l citească (*ms. definiție*): Și în stare nu e nimeni paginile să-i citească (*toate republicările anterioare*).

{p. 147)

CINTECUL ȘI POETUL

Publicată în *Literatorul*, V, 4, 1884, p. 192—193. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 201 — 202; *Excelsior*, 1895, p. 205—206; *Excelsior*, 1897, p. 191 — 192.

Reprodusă din *Excelsior*, 1895, exemplarul poetului, în posesia noastră, cu corectură autografă la v. 22, unde suprimă cuvintul *mai*.

V a r i a n t e

22 Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l vibrează însă? (*Excelsior*^ 1895, exemplarul poetului): Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai scoate însă? (*Literatorul*, 1884): Iată cîntecul. — Poetul pentru ce-l mai vibrează însă? (*Biblioteca română*, 1895, *Excelsior*, 1895, 1897).

(p. 149)

CĂTRE VIITORIME

Publicată în *Literatorul*, V, 1, 1884, p. 30. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1894, p. 242 — 244; *Excelsior*, 1895, p. 246 — 248 ; *Excelsior*, 1897, p. 233-235.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 151)

GÎNDULUI

Publicată în *Literatorul*, III, 8, august•1882,p.502-503. Republicată în *Biblioteca română*, nr. 4, 2 aprilie 1895, p. 245-247 ; *Excelsior*, 1895, p. 249-251; *Excelsior*, 1897, p. 236-238.

Reprodusă din *Excelsior*, 1897.

(p. 153)

EPIGRAMĂ (Lui V. Alecsandri)

Publicată în *Literatorul*, V, 2, 1884, p. 104. Republicată în *Biblioteca română*, 2 aprilie 1895, p. 248 — 249; *Excelsior*, 1895, p. 250; *Excelsior*, 1897, p. 248—249.

Textul în ms. autograf, Bibi. centrală de stat, nr. 10.597 și Bibi, Acad. Republicii Socialiste România, achiziții noi, 61/1966, datat, „1889, august”.

Reprodusă din ms. autograf 61/1966.

Ca răspuns la atacurile lui Macedonski în jurul premierii de către Academie (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față, voi II, p. 259 — 262), Alecsandri încearcă să-și stigmatizeze adversarul sub masca personajului Zoi din piesa *Fintina* [*Blanduziei*]. Epigrama lui Macedonski constituie deci o ripostă, și ea apare în *Excelsior* (p. 252-253), însoțită de următoarea notă explicativă:

„Alecsandri, în *Fint.(îna) Blanduziei*, pune*în scenă pe Horațiu și pe un invidios al său, pe care îl numește, conform tradiționalului

obicei, *Zoi. Flnt. Blând.*, fiind scrisă de poet în urma unei analize ce făcusem doinelor sale' — analiză ale cărei vederi fură adoptate de toți și ce determină, din nenorocire, în contra marelui poet, un curent ce nu voisem a-i provoca — se atribui de public lui Alecsandri intențiunea de a fi voit să mă caracterizeze în *Zoi*. Bunul și nobilul meu prieten V. A. Urechia, fu influențat el însuși de această opinie ce domnea în public, căci în curînd scrise, spre a mă răzbuna, piesa sa *Marțial*, opunînd poetului curtean al lui August pe inflexibilul satirist ce prefera exilul laurilor cucerîți prin lingușire și prin pierderea demnității."

Aceeași explicație și în ms. autograf al epigramei:

„O parte oarecare de public a atribuit un moment lui Alecsandri intențiunea de a fi căutat să mă izbească prin crearea personajului *Zoi*."

Se simte în această versiune preocuparea lui Macedonski de a micșora importanța loviturii primite din partea lui Alecsandri și, implicit, a ecoului ei în opinia publică. Semnificația polemică ascuțită a aluziilor din *Fintina Blanduziei* și, deci, a epigramei, poetul este dispus să o atribuie acum, din motive tactice, mai mult ecourilor exagerate ale publicului decît intențiilor reale ale lui Alecsandri. Față de acesta din urmă, Macedonski revenise în perioada republicării epigramei la sentimente mult mai moderate (cf. nota la *Noaptea de noiembrie*, în ediția de față, voi. II, p. 261).

(p. 154)

TARA TAINICA

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 11—12, datată: „1895, februarie7". Republicată în *Biblioteca română*, nr. 2, 2 aprilie 1895, p.249—250 (primele două strofe); *Excelsior*, 1895, p. 254-255; *Excelsior*, 1897, p. 250 (ultimele două strofe).

Reprodusă din *Excelsior*, 1895.

Cum indică și epigraful (transcris greșit de Macedonski: *Känst du das Land...*), *Țara tainică* este o parafrază satirică a cîntecului lui Mignon de Goethe (*Wilhelm Meisters Lehrjahre*, III, 1).

¹ A. I. A. Macedonski, *Analiza critică: Alecsandri*, *Literatorul*, 8, 1882, p. 449—463; 9, p. 537-540; 10, p. 591—602.

² V. A. Ureche, *Marțial*, în *Literatorul*, VII, aprilie-mai 1887, p. 2—18, 81-95, 161-167.

(p. 158)

FLORI SACRE

CĂRȚILE ALBE

Florisacref poezii/de/ Alexandru Macedonski/ București / Minerva/ 1912.

Volumul se deschide cu următoarea:

„Scrisoare
domnilor Horia Furtună și Ion Pillat

Scumpi poeți,

Voi, care sunteți România cea nouă, m-ați tîrît în entuziasmul nostru și m-ați hotărît să vă încredințez, spre a fi date în vileag, versurile ce urmează. Ele erau flori sacre pentru mine fiindcă au răsărit din restriștea unei vieți ce a stat sub trăsnet și urgie, și tot ce pot să fac acum este să le păstrez acest nume. Ele însă pot să aibă însemnătate și pentru alții: Pot să arate celor care sufăr că în mijlocul necazurilor și mizeriilor vieții — oricît de îngrozitoare ar fi ele — tot se află culmi pe care să te poți refugia: ale poeziei și ale artei bunăoară. Este mai de dorit, socotesc, să cauți să urci pe ele decît să mori sau să înnebunești.

Vă strîng mîna cu dragoste, și ca un frate mai vîrstnic sunt al nostru.

Alexandru Macedonski"

nZ - Nici una din lucrările coprinse în acest volum n-ajof tipftăîn vreo altă culegere de versuri a d-lm Macedonskț - atoa *Tcastelul* - din care, de altfel, poetul dă ac. o *varianta* cu desavuşire *nouă* și *definitivă*."

Asupra împrejurărilor în care *Flori sacre* văd lumina tiparului sînt de reținut amintirile celor doi poeți în cauză și, în primul rînd, ale lui Horia Furtună (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14-15, 20 mai 1945):

„în vara anului 1912 eram cu Pillat la Predeal. Am rugat pe prietenul Traian Lăzărescu să-mi trimită *Noaptea de decembrie* a lui Alexandru Macedonski. Vreau să-i arăt lui Pillat cit de mare e poetul acesta, de care cafenea literară, susținută de Ranetti, își bate joc. Pillat a fost entuziasmat de poemul lui Macedonski și i-a făgăduit să-i editeze viitorul volum de versuri. Iată împrejurările în care *Flori sacre* ne-a fost dedicat de marele poet nedreptățit”.

Ion Pillat confirmă, în esență, aceste fapte (I. Valerian, *De vorbă cu d-l Ion Pillat*, în *Viața literară*, 1, 10, 24 aprilie 1926; Ion Pillat, *Tradiție și literatură*, Buc, Casașcoalelor, 1943, p. 233), și astfel Macedonski reapare cu un volum de poezii după o întrerupere de 15 ani, ed. a II-a din *Excelsior* datînd din 1397.

Getprinzînd poezii scrise între 1894-1902, manuscrisul *Florilor sacre* era încheiat cu mult înainte de apariție, deoarece Macedonski făcea cerere, la 4 octombrie 1907, ministrului Spiru Haret să i se acorde 600 de lei pentru tipărirea volumului, oferind în schimb exemplare în valoare de 1.000 de lei. Deși Spiru Haret fusese elogiât anterior, în corespondență, de Macedonski (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Corespondență Spiru Haret, nr. 85.912, octombrie 1901; nr. 85.913, 15 ianuarie 1902; nr. 85.914, 1 iulie 1902, inedite), constrîns probabil de dispoziții legale, pune rezoluția: „Nu se aprobă” (Arhivele Statului, Fond M.I.C.P., Dosar nr. 2.605/1907). Sprijinul îi va veni mai tîrziu, din altă parte, cum s-a văzut mai sus, și presa fu în măsură să anunțe apariția *Florilor sacre* abia la începutul lunii octombrie 1912 (*Mișcarea artistică-literară*, *Viitorul*, V, 1.675, 6 octombrie 1912).

Legăturile lui Macedonski cu Ion Pillat, cunoscut de poet la Paris, datează din 1912. Ele s-au stabilit prin intermediul lui Horia Furtună (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945) și au jucat un rol destul de însemnat în biografia poetului. Grație lor, Macedonski reapare la suprafață, își poate publica *Florile sacre*, este îmbrățișat și oarecum „lansat” la *Flacăra*, revistă de mare tiraj a epocii. Despre toate acestea vorbesc și amintirile lui Ion Pillat însuși (*Tradiție și literatură*, Buc, Casa școalelor, 1943, p. 231-234).

Tînărul poet Ion Pillat descoperă în Alexandru Macedonski un magistru: poezia sa „c'est du marbre vivant”, „Vă rog să credeți în desăvîrșita mea admirație” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste

România, Fondul Macedonski, S⁻⁸²⁻_{XXX}, scrisoare inedită, Paris,

4 novembre 1912, st.p.), în timp ce poetul cîștigă încă un discipol, de real talent și, în plus, cu relații și posibilități sociale deosebite. Grație lor, Macedonski pătrunde la bătrînețe în anume sfere, cu ajutorul cărora el încearcă să-și rezolve din problemele existenței materiale, plină de tribulații. Corespondența sa cu Ion Pillat, unde se elogiază „l'ineffable charme et la consolante douceur de la tres noble-muse qui est vous”, stă mărturie acestor aspecte (Adrian Marino, *Din corespondența lui Alexandru Macedonski*, *Revista Fundațiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 414—421). La înmormîntarea poetului, Ion Pillat va ține o emoționantă cuvîntare funebă (*Izbinda*, II, 674, 1 decembrie 1920).

Despre expresia sentimentelor lui Macedonski față de Ion Pillat, în afară de dedicația *Florilor sacre*, acidului de rondeluri, *Rondelurile-rozelor* și de articolele *Printre constelații și pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912, și *Epoca de fintermezzo*, în *Dreptatea*, II, 59 și 60, 3 și 4 martie 1914, vorbesc și următoarele două dedicații, comunicate nouă de Dinu Pillat. Pe un exemplar din *Le calvaire-de feu*, Macedonski a scris cu o peniță moale, apăsată, oblic, pe toată pagina:

„A Jean Pillat,

J'ignore ce que Dieu vous reserve, mais moi je vois en vous, mon cher jeune ami, le tres grand poete que la Roumanie attendait, et je suis heureux de vous offrir l'hommage cordial de mon

Calvaire de feu,
A. Macedonski
Aofit 1912

Rue Polonă, no. 136”

Iată și dedicația pe un exemplar din *Flori sacre*, în aceeași grafie:

„—Lui Ion Pillat —

poet prea iubit—lui — care *este* și pe cînd sunt eu — și care va fi și cînd mă voi duce... Cu toată iubirea, cu tot entuziasmul—cu toată frăția.

A. Macedonski
1912, 8 oct»
Polonă 136”

Aceleași dedicații. împreună cu două din scrisorile adresate de Macedonski lui Ion Pillat, publicate de noi, figurează și în articolul lui Horia Furtună, *Alături de Ion Pillat*, în *Mărturii despre om și*

operă, Buc, Publicom, p. 16—20, apărut simultan (iunie 1946) cu articolul nostru din *Revista Fundațiilor*.

Membru al cenaclului aproximativ din 1912, Horia Furtună, plin de entuziasm, vedea de pe atunci în Alexandru Macedonski „cel mai mare poet al nostru” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S[^] X X X[^]). împreună cu Ion Pillat, în împre-

jurări pe care ulterior le va povesti (*Amintiri despre Ion Pillat*, în *Universul literar*, LIV, 14—15, 20 mai 1945), poetul Horia Furtună sprijină editarea *Florilor sacre* (mai apoi reapariția poetului *la Flacăra*), și Macedonski mulțumește celor doi discipoli prin scrisoarea tipărită în fruntea volumului. Când pleacă la Paris, Horia Furtună rămîne în corespondență strînsă cu magistrul, căruia-i comunică: „Mi-e dor de suflul mării poezii” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, 82

S[^] X X X[^], scrisoare inedită, din 4 novembre 1912, st. p.). Si mai tîrziu îi va transmite mesaje „din această Chaldee” (idem, S[^] X X X[^], carte post-

tală inedită, din 8 mars 1915), printr-un mimetism după dedicația: „A la France, cette Chaldee”, din ie *calvaire de feu*. Din prizonierat, din Stralsund, 30 noiembrie 1917, Horia Furtună scrie de asemenea, 25 (5)

afectuos, iui Macedonski (idem, S[^] X X X[^]). Acest devotament lămu-

rește întru totul dedicația *Florilor sacre*, a *Rondelurilor pribege* cît și elogiile aduse anterior de poet lui Horia Furtună în articolul *Printre constelații și pleiade*, în *Rampa*, I, 277, 22 septembrie 1912.

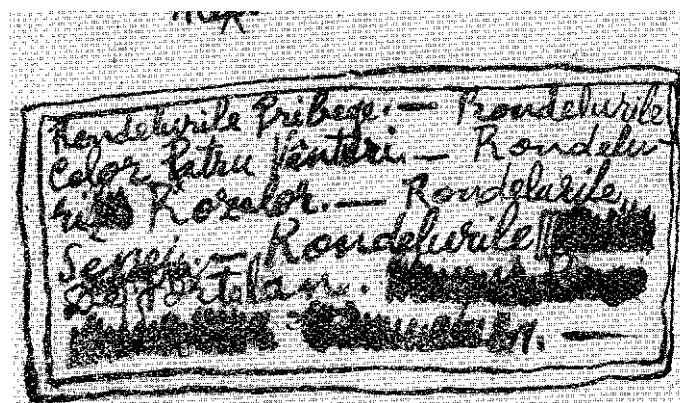
La înmormîntarea lui Macedonski, Horia Furtună se numără printre poeții care iau — mișcați — cuvîntul (*Universul literar*, XXXVI, nr. 45, 19 decembrie 1920), împreună cu Ion Pillat, va recita versuri la „Festivalul A1. Macedonski” (*Renașterea română*, III, 625, 23 martie 1921). Va continua să pledeze cauza lui Macedonski și după această dată, în cercurile oficiale [*Lingă L.I.C. Brătianu*, în *Mișcarea*, XXIV (serie nouă), nr. 2, 25 noiembrie 1930].

(p. 159)

AVATAR

Publicată sub titlul *Sonet antic*, cu subtitlul: „Floare de odinioară”, în *Românul literar*, nr. 3, 6—7 (18[^]-19) octombrie 1896, datată: „1896”. Republicată în *Forța morală*, I, 4, 18 noiembrie 1901, p. 2, cu titlul

t / V

Avatar și cu subtitlul: „Sonet”; *Romanul*, 47, 111/ (2), 16 martie 1903, p. 41, același titlu, cu subtitlu: „Sonet tradus de autor din volumul său *Bronzes*”; *Flori sacre*, 1912, p. 11—12, același titlu și subtitlu, dedicată: „Lui Alexandru Bogdan-Pitești”.

„într-un ms. păstrat poezia este datată din 23 aprilie 1896” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p.432). Acest ms. nu ne-a fost accesibil. Reprodușă din *Flori sacre*.

V a r i a n t e

1 Domnea în Roma August, — era sub cer de mai,— (*Flori sacre*, 1912, *Forța morală*, 1901, *Românul*, 1903): Octaviu în Roma domnea, — era în mai (*Românul literar*, 1896); 10 Ninseseră din piersici suave flori roz-albe... (*Flori sacre*, 1912): Și florile din piersici ninseseră roz-albe (*Românul literar*, 1896): Ninseseră din piersici petalele roz-albe (*Forța morală*, 1901, *Românul*, 1903).

Pe Alexandru Bogdan-Pitești (1871 —1924) Macedonski l-a cunoscut în 1894, după expulzarea acestuia din Franța, unde circulase în mediile literare, dar mai ales anarhiste, fapt care-l și semnaleză autorităților franceze. La București, Bogdan-Pitești începe să ducă o existență de esthet fastuos, colecționar de artă, organizator de expoziții (primul salon al „independenților”) și de conferințe, cu invitați de marcă, precum Peladan, sub patronajul societății „Ileana”, pe care o înființează (Th. Cornel, *Figuri contemporane din România*, Buc., 1919, p. 340—351). Este faza când între acest aventurier, interesant—desigur—dar din ce în ce mai dubios, și Macedonski, se stabilesc anume legături literare și sociale care-și au explicațiile lor. Revenit în țară, Bogdan-Pitești se apropie de cercul lui Macedonski și începe să publice în revistele apropiate (de ex. Alex. de Pitești, *Pense'e de nuit*, *Revista literară*, XVI, 30, 30 noiembrie 1895, p. 471: „Din *Sensations intimes*, volum ce se află sub presă”). Mircea Demetriad îi închină versuri (*Ziua de sînge*, „Camaradului Alex. Bogdan-Pitești”, *Revista literară*, XVI, 29, 20 noiembrie 1895, p. 457; *Nativitate*, „Lui Al. Bogdan-Pitești”, idem, XIX, 2, 10 ianuarie 1898, p. 23) și la fel va face și Macedonski, pentru motive îndreptățite din punctul său de vedere.

Dincolo de gesturile de mecenat și protector al artelor pe care le afișă Bogdan-Pitești la București, acesta se proclamase campion al culturii franceze și deci adversar al influenței germane. Pentru Mace-

donski, care milita în același sens, intrarea în arenă a lui Bogdan-Pitești constituia deci, mai presus de orice, apariția unui aliat de preț. În același timp, Bogdan-Pitești trece la atacuri antidinastice, nou motiv de apropiere între el și poet, care apreciază ca oportună, din toate aceste cauze, prefățarea volumului *Bronzes* de către un personaj mai mult sau mai puțin *en oue*, exponent în tot cazul al unei direcții ideologice identice. Conținutul prefetei nu lasă nici o îndoială asupra identității celor două poziții, apropiate și într-un alt punct de esență.

La un diapazon și mai ridicat decât Macedonski, Bogdan-Pitești făcea la București frondă antifilistină, sfidînd pe față moravurile burgheze și chiar orice fel de moravuri. Îndoielnic sub multe aspecte, Bogdan-Pitești are neplăceri nu numai cu poliția franceză, dar și cu cea română. Este implicat în diverse afaceri tenebroase, cu iz de escrocherie, de unde o nouă arestare, cu ecouri zgomotoase de presă (*Adevărul*, 8 mai, 16 iunie, 20 iunie 1899 etc). În acest moment, Macedonski intervine public în favoarea sa (*Alex. Bogdan-Pitești, Literatorul*, XX, 4, 1899, p. 4—5), desigur nu pentru a se solidariza cu ilegalitățile comise, ci exclusiv cu spiritul polemic antiburghez al lui Bogdan-Pitești, prezentat mai puțin ca un patron al artelor, cît un mare adversar al prejudecăților și convențiilor filistine, atitudine care se bucură de toată simpatia de principiu a lui Macedonski. În rest, poetul nu-și făcea nici un fel de iluzii, căci asupra calității substanței morale a lui Bogdan-Pitești edificarea îi era deplină (*Măst-rărea antropometrică*, în *Forța morală*, II, 14, 3 februarie 1902).

Sub acest aspect, între Macedonski, om de viață familială ireproșabilă, și Bogdan-Pitești, boem, aventurier, cu existență cel puțin discutată și mai mult decât echivocă, afinități nu puteau să existe și raporturi ulterioare strînse nu se mai constată. Cu atît mai mult cu cît Bogdan-Pitești trece la organizarea unui cenaclu rival, în care captează unii discipoli ai poetului (Cincinat Pavelescu, între alții), seduși și de fondurile noului „mecena”, net superioare indigenței lui Macedonski. La acest capitol amintirile vorbesc chiar de „rivalitate” (Adrian Marino, *Efemeride macedonskiene, Convorbire cu d. V.S. Taleolog*, în *Universul literar*, LIV, 16—17, 27 mai 1945). Spre bătrînețe n-a mai rămas decît reminiscența anecdotelor despre gesturile de mare venior ale lui Bogdan-Pitești, care trimite lui Macedonski, printr-un valet înmănușat un curcan fript, pe tavă de argint, în care cususe...20 napoleoni de aur (*Curcanul de Crăciun sau cincizeci de curcani într-unul, Bampa*, II, 379, 24 ianuarie 1913). Despre alte anecdote referitoare la aceeași temă, K. H. Zambaccian, *Pagini despre artă*, culegere de texte și prefată de Marin Mihalache, Buc. Ed. Meridiane, 1965,

p. 286—287. O judecată echilibrată despre personalitatea foarte controversată, dar oricum pitorească a lui Bogdan-Pitești, în special la E. Lovinescu, *Critice*, V, ed. definitivă, Buc, Ancora, 1938, p. 161 — 168. Despre rolul său de animator și critic artistic, de consultat un substanțial studiu de Tudor Enescu: *Luchian și primele manifestări de artă independentă în România — Eseu asupra gustului artistic la sfîrșitul secolului al XIX-lea*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, III, 3—4, iulie—decembrie 1956 (extras) și Petre Oprea, „Ileana”, *Societate pentru răspîndirea gustului artistic în România*, loc. cit., VII, 2, 1960, p. 202-207.

O poezie, cu același titlu, *Avatar*, publică și discipolul poetului, Al. Obedenaru, în *Masca*, I, 2, 14 august 1916.

(p. 160) NOAPTEA DE DECEMVRIE

Publicată în *Forța morală*, II, 10, 6 ianuarie 1902, datată: „1901, decembrie 27, București”. Republicată în *Analele literare, politice și științifice*, I, 1, 1 ianuarie 1904, p. 68—73; Th. Speranța, *Poetica*, Buc, 1906, p. 279—286; Mihail Dragomirescu și Gh. Adamescu, *Manual de limba română pentru clasa VIII a liceelor de băieți și a școlilor secundare de fete*, conform programului din 1908, Buc, Socec, ed. a VI-a, p. 243—246 (versurile 47-227); *Flori sacre*, 1912, p. 15—66; *Literatorul*, XXVI, 22-23, 1/14 decembrie 1918, p. 4—6.

Reprodusă din *Literatorul*, 1918.

V a r i a n t e

36. în slava-nvirei îneacă oftarea... (*Literatorul*, 1918): Alungă plînsoarea, — alungă oftarea (*Forța morală*, 1902, *Analele...*, 1904, *Floi i sacre*, 1912).

După v. 84, în „*Forța morală*”, 1902, „*Analele...*”, 1904, urmează această strofă:

Și dulce e vieța în verdea grădină
Prin care gazii superbi, înfloresc...
Din galbenii nasturi parfumul suspină,
Dau rara extază de cîntec ceresc,
Gazii, gazii din verdea grădină.

Punctul de plecare *al Noptii de decembrie* trebuie căutat într-o legendă în proză, *Meka și Meka*, publicată în *Românul*, XXXIV, 13 ianuarie (1 ian. st.v.) 1890, datată „1889, decembrie”, cu o Erată în nr. din 16 ianuarie 1889, reprodusă în *Literatorul*, XI, 1, iunie 1890, p. 7—10, aceeași dată. Macedonski a dat și o versiune franceză legendei sale,

cu începutul puțin modificat, intitulată *Les deux Mecques*, în *La revue internațională*, 15 iunie 1893, reproducă cu subtitlul *Soirs de the*, în *Literatorul*, XIV, 2, 15 iulie 1893, p. 2—5, datată „1893”. Textul legendei este următorul:

„Meka și Meka

Întristarea întîiei zăpezi pătrundea în casă ca o umbră. Dar cu cît înserarea întuneca odaia, flăcările albastre ale focului de surcele de pîlpîia în soba proaspăt tencuită se jucau mai vii pe vîruiala proaspătă a pereților. La gura sobei, cu ochii țintă asupra vîlvorării, scriitorul cerca să-njghebeze o poveste. Însă, furate de flăcările roșii și albastre, gîndurile lui șovăiau ca flăcările. E că o minie năbușită de multă vreme se umfla, creștea și sufla vijelios în sufletul scriitorului. E că treptat își revedea viața cinstită ridicîndu-se din prăpastia zădărniciilor omenești. Dar cu cîte năluciri nu începuse el această viață? Se revedea, pornind de la leagăn la mormînt, cu o întregă caravană de bogății sufletești. Prietenia, dragostea, frumoasele simțiri, nobilele avînturi îl însuflețiseră cu prisos. Cu toate acestea, dînsul, măcar că surcelele urmau să pîlpîiască în soba proaspăt tencuită, măcar că flăcările jucau vii pe vîruiala pereților, se simțea tot mai singur, tot mai pustiu de gînduri. E că întristarea întîiei zăpezi ce pătrundea în sufletul lui ca o umbră îl înconjura cu dezolarea ce coprinde pe învinși. Subiectul urmărit fugea astfel, sprinten ca un cerb ce-și simte pe urme goana vîntătorului. Fugea astfel, ca nesipul de sub picioarele unui uriaș. Subiectul urmărit era astfel năluca strălucită a unui ideal glorios.

Ce rău, ce rău făcuse el, însă, acestei lumi, — acestei lumi ce de moarte-i rănise frumoșii efebi, — prietenia, dragostea, frumoasele simțiri și nobilele avînturi? Frumoasele simțiri și nobilele avînturi cu care, odinioară, se visase intrînd pe sub poarta triumfală a izbîndei din urmă, peregrinare pornită printre aceleași pustii și către aceeași Meka de toți îndrăgostiții frumoși ai idealului.

Cărarea cea dreaptă, pînă în mijlocul vieții, fusese fără abatere călcată de dînsul. În artă, cu neputința nu s-apucase o singură dată să stea la tocmeală. Nici limba schimbase în gerg¹, nici arta în speculă de industrie. Mersese vecinie nainte și vecinie cu ochii săi țintă pe ideal.

¹ Jargon, de la it. *gergo*. Macedonski, care va folosi acest cuvînt și altădată (*Cestiuni ortografice, literare și politice*, în *Literatorul*, XI, 2, 1890) l-a împrumutat — desigur — de la Eliade, unde acest sens se întîlnește frecvent (*Biblioteca portativă, Literatura, Critică*, I, Buc., 1860, p. 225, 277, etc.).

Și sărmanul scriitor simțea întristarea întîiei zăpezi, și întristarea întîiei zăpezi apăsa ca o umbră pe sufletul lui.

Dar flăcările pîlpîiau tot mai vii și se încolăceau supte pe coșul sobei în sus.

Și fu o clipă cînd umbra nu mai apăsa pe inima sărmanului scriitor, căci o limbă de foc, limbă albastră și roșie, statornici gîndurile lui întunecate și împopulă pustietatea din sufletul lui.

Iar Duhul Sfînt cu limbă de foc vorbi:

«Scrie că a fost odată la Bagdat, — măcar că povestea nu e trasă din *Halîma*, nici din altă carte, ci cu totul nespūsă și curat născocită de mine, — scrie că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, iar fără să mai desprețuiești izbînzile lumești, tipărește-o mai întîi în românește și franțuzește-o pe urmă în necazul dușmanilor tăi.»¹

Scriitorul, fără întîrziere, scrise că a fost odată la Bagdat un anume Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali.

Iar Duhul Sfînt, în chip de limbă de foc, grăi de iznoavă și astfel:

«Că Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali trăgea să moară. Chemă la sine pre fătul său, pre Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan:

Fii cu luare-aminte și ascultă la zisele mele, roști, cum trăgea să moară, bătrînul. Averi nenumărate îți las: seizi și robi cu sutele, pistoale ghintuite cu înfiorări de argint, cuțite și frîne cu împietririi de diamante. Mătăsăriile de Egipt, albe ca zăpadă, sau cu vergi sîngerii și albastre pe fundurile portocalii, cepkene² de catifea havaie³ înstelate cu mărgăritare umplu lăzile, și chiar, pentru hanima⁴ dragă inimii tale, în chichița lădiței de chiparos lucrată în sidefuri ca-n raze de curcubeu, în chichița lădiței de chiparos, vei găsi o sută douăzeci coți tulpan de „daca”. Chitiți împreună, atît de subțire le e țesătura, trec printr-un inel. I-am cumpărat din India, de la Benares, și i-am păstrat anume pentru tine. Pentru draga inimii tale, va fi un dar de o jumătate «baltă rupii»⁵. În hasna, saci cu mahmudele⁶ nu vei putea să-i

¹ Autorul a colaborat la mai multe publicațiuni literare franceze precum *Revue française*, la *Revue contemporaine*, etc. în iunie trecut, a avut distinsa onoare de a vedea că *La Nouvelle revue*, care împreună cu *Revue des deux mondes*, este cea mai însemnată revistă din Paris, îi tipărește versiunea franceză a poemei sale *Noaptea de martie* (nota lui A.M.).

² *Cephto*, haină boierească scurtă, cu mînele despicate, care se purta pe umeri.

³ *Havaïu,-ie*, albastru ca cerul, azuriu (turcism).

⁴ *Hanimă*, femeie din vechea aristocrație turcă (turcism).

⁵ O sută douăzeciinci mii lei. Vezi Tacolliot, *Voyage au pays des Fakirs charmeurs*, p. 15 (nota lui A.M.).

⁶ *Mahmudea*, monedă turcească de aur care a circulat și în țările românești.

prididești la numărătoare, ci va trebui să le masori coprinsul cu banița¹. Grădina o cunoști: un sfert colinzi printr-însa, și nu-i dai de fund. Apele gîlgîietoare-n havuzuri de porfir roșu, în havuzuri de matostat² și marmură scoase din vechile săpături de la Păros, de astăzi încolo pentru tine vor cînta. Pîrîiele ce-o șerpuiesc, domoale sub sălcii pletoase, [jalnice sub negrii chiparoși, pîrîiele ce-o șerpuiesc, guralive și vesele de-a lungul poienei verzi smălțată cu flori pembe, cu flori liliachii și albe, de-a lungul poienei verzi, așternută ca un covor de Persia, de astăzi încolo, pîrîiele ce-o șerpuiesc numai pentru tine |vor schinteia în soare cu solzii de aur ai peștilor, cu nesipul de aur al fundului, cu solzii de argint ai peștilor, cu nesipul de argint al fundului. Dar hergheliile mele, caii mei arăpești, armăsarii mei de pustie! Șelele lor de catifea, frînele lor de aur nu sunt decît giuvaiere, nu sunt decît catifea atunci cînd nu sunt aur! Și iată acum pe de rostul, că știi o parte aproape din tot ce-mi rămîne în urmă. Dar fătul meu, fătul meu, e un lucru pe care tu încă nu-1 știi. Nu știi c-această avere n-am agonisit-o umblînd în calea cea dreaptă.»

Și vocea bătrînelui, slabă, se făcea tot mai slabă.

«Făgăduiește-mi, apucă să mai zică, făgăduiește-mi că tu nu vei face ca mine!...din calea cea dreaptă că nu te vei abate.»

Fiul căzu în genunchie și plîngînd se legă către tatăl său!

Și vocea bătrînelui, slabă, se făcea mereu tot mai slabă, dar tot apucă să mai zică:

«Mor de acuma mulțumit căci sufletul meu răscumpărat se va urca treptat către raiul proorocului.»

Și Mohamed-ben-Hasan-ben-Ali, crucindu-și brațele-n pae, închise ochii de veci!

Și anii trecură de-atuncea, dar vorbele lui rămaseră în mintea fiului său.

Și el pe calea cea dreaptă urmă.

Și sufletul bătrînelui, răscumpărat, urca treptat către raiul proorocului.

¹ In ediția sa (Opere, I, Poezii, p. 434), Tudor Vianu da următoarea notă: „Poema în versuri adaugă acestei descrieri, în versul 54, amănuntul: *Si jaruri de pietre cu flucări de sorî, unde cuvîntul jaruri este un neologism, de la fr. jarre — vas mare de gresie în care se ține apă. Termenul, care în franțuzește derivă din arabul *djarra*, a fost adoptat de Macedonski pentru a spori culoarea ocali. Explicația o dădea poetul însuși”. Tudor Vianu reținuse — desigur — mărturia însăși a lui Macedonski.*

² Matostat, jasp (mineral).

†] 1
Pe tînăr însă îl muncea o dorință: Ar fi vrut și el să se ducă la Meka, să treacă și el pe sub poarta sfintei cetăți. Dar pînă acolo calea era lungă, și ca să nu se primejduiască s-ar fi căzut să ocolească pustia. S-ar fi căzut să ocolească pustia, și dacă ar fi ocolit-o și-ar fi călcat jurămîntul cu care se legase către tatăl său: că numai calea cea dreaptă o va păstra, de toate cele piezișe lepădîndu-se.

i Dar pe cît era îngrijit să-și croiască drumul spre Meka pe mijlocul pustiei, pe atît dorința sa îl muncea mai mult. Pe atît îl muncea mai mult dorința sa să ajungă să treacă și el peste poarta strălucită a sfintei cetăți.

Și Ali-ben-Mahomed-ben-Hasan își înarma într-o zi seizii;

și strînse trei sute cămile;

și porunci să i se aleagă din herghelie două sute cai;

și urmat de trei sute robi, înconjurat de două sute seizi, ieși din porțile Bagdatului;

dar cînd ieși din porțile Bagdatului se opri să privească o clipă zidurile albe ale orașului, minaretele de pe care hogii vesteau răsăritul soarelui;

iar pînă să se dezmeticească din amintirile ce-1 năvăliseră, văzu de pe cămila lui cea înaltă și de sub cortul lui de mătase stacojie, văzu că soarele răsărise și că-și prăfuia aurul peste orașul prea iubit;

și cînd își luă rămas bun de la orașul prea iubit două lacrimi mari îi umplură ochii;

și ceru să i se aducă un sahan plin cu apă de la fîntîna din vale, adăpostită de curmalul sub care se jucase copil;

și sahanul i se aduse plin cu apă.

La urmă, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan porunci ceaușului să rînduiască pornirea cea de isnoavă;

dar un drumeț, zdrențos și plin de praf, răsări în albăstrimea dimineții, ivindu-se de pe o potecă lăturalnică drumului mare;

și drumețul se opri la fîntîna din vale și se odihni o clipă sub curmalul unde Aii se jucase copil;

atunci, de sub cortul lui de mătase stacojie și de pe cămila lui cea înaltă, strălucitul călător voi să afle cine este drumețul zdrențos, cine drumețul plin de praf;

și-și apropia cămila de curmalul unde se jucase copil:

— Mă numesc Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan și mă duc la Meka. Tu cine ești? Tu unde te duci?

— Mă numesc Pocitan-ben-Pehlivan și ca tine mă duc la Meka.

Iar auzind aceste, strălucitului călător mare milă i se făcu și zise:

- Dar bine, cum ai să ajungi tu, Pocitan-ben-Pehlivan, la Meka, când eu și nu știu dacă voi fi destoinic să desăvîrșesc așa călătorie?

Iată însă că-mi este milă de tine.

Și-l pofți să încalce unul din armăsarii lui și să-i fie lui oaspe pe tot timpul cât va ține drumul.

Dar drumețul răspunse:

— Păstrează-ți armăsarii, căci poate să ai nevoie de ei. Cît despre mine, grijă să n-ai, că fiecare umblă cît poate și pe drumul pe care și-l alege.

Apoi, drumețul zdrenșos și plin de praf se sculă de sub curmal; și-i aruncă o căutătură ciudată;

și apucînd-o în stînga, se făcu nevăzut la cotitura potecii lăturalnice.

Urmă strălucitul călător zile, urmă nopți, croindu-și cărarea de-a dreptul pe mijlocul pustiei;

și-l înconjurau seizi;

și pustia gemea sub povara celor trei sute cămile;

și cînd sosea la un ostrov de verdeață, era slujit de tot atîți robi;

dar una cîte una, foalele cu apă se goleau, dar una cîte una, trais-tele cu merinde se deșertau.

Și pustia se răzläțea tot mai departe, și Meka, Meka, cetatea sfîntă, tot nu se zărea.

Iar una cîte una muriră cămilele; iar unul cîte unul muriră caii; iar numai oamenii mureau cîte doi-doi și cîte trei.

Și nesipul era semănat cu oase și cu leșuri;

și paseri de pradă întunecau văzduhul;

iar pustia se răzläțea tot mai departe, și Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se zărea.

Și într-o zi, cînd soarele dogoritor prăfuia străluciri orbitoare, Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan rămase singur sub cortul lui de mătase stacojie și pe cămila lui cea înaltă;

dar cînd rămase singur, iată că i se arată și Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, ce licărea la marginile pustiei;

și degeaba îi era îngustat gîtlejul de sete;

și degeaba îi era strîmtat pîntecul de foame:

coperișurile poleite ale geamiilor, brîul alb și rîzător al zidurilor Mekei licăreau la marginile pustiei;

și nu mai simțea nici setea, nici foamea;

și striga: «Alah, il-Alah, nu este decît Alah»;

și-și repezea cămila înainte;

și cămila despica depărtarea ca gîndul;

dar Meka, Meka, cetatea cea sfîntă, tot nu se apropia;

și pe cît dînsul înainta, pe atît coperișurile poleite ale geamiilor se trăgeau înapoi;

și de brîul alb și rîzător al zidurilor nu-l apropia nici goana cămilei, nici zborul ghidului;

dar în vremea aceasta soarele cobora, cobora;

dar în vremea aceasta cămila se împleticea, se împleticea;

dar în vremea aceasta «Alah il-Alah» era un strigăt ce scădea, ce scădea;

iar în aceeași vreme, ochii lui Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan vedeau în zarea depărtării pe drumețul zdrenșos și plin de praf trecînd pe sub poarta strălucită a Mekei pămîntești;

însă tot în aceeași vreme, ochii i se umpleau și de o altă vedenie, și cămila ce cădea îl rostogolea pe nesipul arzător al pustiei;

iar Ali-ben-Mohamed-ben-Hasan trecea și el pe sub o poartă, — pe sub poarta triumfală a Mekei cerești."

Asupra izvoarelor acestei *Nopți* s-au făcut unele presupuneri, de reținut, în primul rînd, cu titlul de ipoteze. Astfel, dincolo de impulsul însuși de a compune *Nopți*, nu este exclus, ca în țesătura poemei să fi intrat și o reminiscență din *Rolla* de Alfred de Musset. Aici există imaginea calului sălbatic, care se rătăcește în pustie, în timp ce caravanele ating Bagdadul, privit ca simbol al speranței, dar și al vieții pierdute (Al. Giorănescu, *Literatură comparată*, Buc, Casa școalelor, 1944, p. 194).

Firește că privirile trebuie îndreptate și" spre literatura orientală, în *Gulistan* de Saadi, poet cunoscut lui Macedonski (v. notele la *Rondelurile rozelor*, ediția de față, voi. II, p. 388—392), povestirea *Hagiului șugubăț* prezintă analogii cu drama emirului macedonskian. Bogatul sfidează deșertul, încearcă să-l străbată fără ocoluri. Dar cu toată trufia sa, se prăbușește în pustie și nu intră în Meka, în timp ce hagiul desculț, umil, călare pe asin, izbutește să ajungă în cetate (Tudor Vianu, *Saadi în românește*, în *Jurnal*, Buc, E.P.L. 1961, p. 242—243),

Totuși, dincolo de aceste analogii, mai mult de ordin epic, deosebiri rămîn esențiale. În timp ce povestea persană este de fapt o fabulă, pe tema mîndriei pedepsite, *Noaptea de decembrie* capătă la Macedonski cu totul alte proporții. Ea simbolizează drama geniului, într-o evocare de mari incandescențe, reprezentativă pentru întreaga concepție a poetului și, poate, și mai mult, pentru drama propriei sale existențe, fascinată de vis, himeră și ideal, irealizabil ca orice absolut, cum de altfel și mărturisește la sfîrșitul vieții:

„M-am luptat cu omul și cu viața •— cu acești doi monștri cumpliți, care nu m-au învins, nu mi-au știrbit personalitatea, nu mi-au frînat

caracterul, nu mi-au secat simțirea și mi-au lăsat tot nedomolită setea de-a alerga, și acum și oricând, tot numai spre Meka, spre sfântă cetate a idealului neîncetat urmărit—adâncimi de vis și de cer—ce fug dinaintea noastră, dar pe care, noi tot le credem aproape..." (*Zaherlina* In continuare, Buc, 1918, p. 8).

În acest sens mult mai apropiată de viziunea lui Macedonski este o baladă de Jean Richepin, *Le baiser de la chimère* (din volumul *Im Bombarde*, 1899) construită pe o idee poetică riguros identică: fascinația vocației ideale, fuga în deșert cu himera „în spate”, văgărilor de speranțe, iluzii, urmate de prăbușire și moarte. Analogia de situații este mai mult decât izbitoare.

Pentru Macedonski, *Noaptea de decembrie* nu constituie numai o profesiune de credință, ci și o nouă dovadă a vitalității sale creatoare, în plină campanie de denigrare. Discipolilor, poetul le mărturisește: „Băieți, asta am scris-o pe când murisem..." (Al. Gherghel, în *preajma lui Macedonski*, în *Cronica literară*, caietul IV, octombrie 1937, p. 16).

La republicarea sa în *Analele literare...*, revistă amorfă, neinteresantă, *Noaptea de decembrie* atrage atenția, dovadă această notiță diti-rambică din *Paloda literară*, I, 2, 28 februarie 1904, p. 8 (*Literare*): „în revista *Analele* s-a publicat o prea frumoasă poezie a d-lui Al. Macedonski: *Noapte de decembrie*. E inepuizabil literatul acesta, din ce în ce mai viguros, mai perfect. Te întrebi dacă ultima sa producție n-a ajuns culmea puterii sale... Așa a fost cu *Lewki*... Dar nu trece un an, și o altă piatră mai strălucitoare își așează la diadema sa. Oricât de urât ar fi de contemporanii săi, când patimile vor înceta (Macedonski are multă patimă fiindcă are mult geniu), vasta sa lucrare va fi judecată cu mai multă obiectivitate. Macedonski va constitui atunci una din erorile critice curente de azi."

Ceva mai mult, fapt și mai important pentru ostracizatul care continuă să fie poetul, *Noaptea de decembrie* prilejuiește lui Macedonski prima consacrare critică, oarecum „oficială". Poezia începe să fie menționată în manualele didactice receptive literaturii noi, precum ale lui Mihail Dragomirescu și Gh. Adamescu (*Literatura română modernă*, Buc, Steinberg, 1910, ed. III, p. 463-464): „Este literatura poezilor cu forma corectă și muzicală, dar fără concepțiune poetică, ai căror reprezentanți azi sunt Alexandru Macedonski, a cărui poemă simbolică *Noaptea de decembrie* are o mare valoare..." Aceiași autori reproduc poezia la capitolul *Literatura modernă, poezia filozofică*.

Tot atât de important apare faptul că Mihail Dragomirescu este primul critic „oficial" care, stimulat de colaboratorii săi tineri Al. T. Sta-

i- matiad și I. Minulescu (*De la misticism la raționalism*, Buc, 1934, p. 392—393), se decide să analizeze, fără prejudecăți, frumoasa poemă. Rezultatul este consemnat într-o notă despre *Noaptea de decembrie* (*Analele literare, politice și științifice*, 1 ian. 1904, în *Convorbiri critice*, IV, 12, 25 decembrie 1910, p. 820—822):

„Este cea mai de valoare operă a acestui cel mai însemnat poet al școlii franceze din epoca emineștiană, și în același timp, cu tot relativul abuz de mijloace exterioare pentru mărirea efectului poetic, — o capodoperă a poeziei lirice românești. Într-însa, acest scriitor, pe care valul vremii l-a înăbușit mai mult decât s-ar fi căzut, întrupează cu o deosebită putere de imaginație aspirațiunea sa către ideal, care, chiar când nu e ajuns, rămîne singura mîngîiere a sufletelor mari..."

Noaptea de decembrie poate face onoare oricărui mare poet și merită să facă parte din orice antologie a poeziei românești. O recomand tineretului, care de la un timp încoace a început să se deprinză a deosebi personalitatea omenească de cea artistică a poezilor. Și, lăsînd la o parte persoana poetului pe care împrejurările au făcut-o multora anti-patică, să caute să-i guste și să-i slăvească cel puțin această operă!"

În Arhiva Alexandru Macedonski (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, I, ms. 1, p. Ir.—10v.) se păstrează „în ms., versiunea germană a acestei *Noapți, Eine Dezembernacht*, „Übertragen von Dr. A. Flachs, Brăila, 23, IV, 1920".

Transcrisă pe curat și păstrată în cenaclu la loc de cinste, sub forma unui „sul mare" (cf. C.R., *Amintiri de la Macedonski*, în *Veselia*, XXVI, 5, 19 februarie 1921), *Noaptea de decembrie* a fost citită pentru întâia oară de poet, în public, în cadrul conferinței sale de la Ateneu, din 1902, pe tema *Teatru și literatură* (ms. la Muzeul literaturii române, nr. 9.182, p. 89).

(p. 167)

MAI

Publicată în *Revista modernă*, I, 38, 18 noiembrie 1901, p. 1. Repu-blicată în *Flori sacre*, 1912, p. 29—30.

Textul se păstrează în două transcrieri:

1. Ms. autograf 3.411, f. 74 r. —v. Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1896. apr. 24".

2. Facsimil, în cadrul articolului *Destinul lui Macedonski* de D. Karnabatt, *Vremea*, X, 507, 3 octombrie 1937, p. 7, iscălit: „Alexandru Macedonski", aceeași dată.

Reprodusă din ms. 3.411.

V a r i a n t e

4 Ş-a traiului uitare,—un chin de care mor (*ms. 3.411, Revista modernă, 1902, Florisacre, 1912*): Ş-a traiului uitare, — chin vechi de care mor (*facsimil*).

Versiunea franceză a acestei poezii (*Mai, în Literatorul, XIV, 9, februarie 1894, p. 13*) este anterioară.

fp. 168)

IMN LA SATAN

Publicată în *Forța morală*, I, 8, 16 decembrie 1901, datată: „1901 octomvrie”. Republicată în *Flacăra*, I, 43, 11 august 1912, fără dată; *Viitorul*, V, 1.624, 16 august 1912, cu o notiță elogioasă anunțând reaparitia poetului: „O nouă poezie de Alexandru Macedonski”; *Florisacre*, 1912, p. 43—45, fără dată.

Reprodusă din *Flori sacre*.

V a r i a n t e

20 *Lipsește din „Forța morală”, 1901; între v. 21—22, în aceeași revistă era intercalat refrenul: „—Satan, Oh! iartă-mi neghiobia”.*

În *Forța morală*, 1901, în numărul unde se tipărește *Imn la Satan*, următoarea notă la rubrica *Efemeride* (p. 7):

„*Imnul la Satana* ce se publică în numărul acesta este un fragment din o mare operă cu totul religioasă, pe care o pregătește iubitul poet Macedonski. Se lămurește aceasta pentru a tăia scurt numeroșilor dușmani ai acestui maestru al literaturii române care nu caută decât prilejul să afle un cal de bătaie în cartea sa, — după cum au făcut bunăoară, în cestiunea faimoasei epigrame...

Macedonski a fost și rămâne un suflet absolut religios și închinat binelui.”

Deși titlul poate sugera apropierea de *Litanies de Satan* de Baudelaire, poet cunoscut lui Macedonski (Aristarch, *Charles Baudelaire, Lumina*, 1,2,6 aprilie 1894), totuși, *Imn la Satan* n-are decât puține înrudiri substanțiale cu *Litaniile* baudelairiene. Aici, poziția ultimă este de umilitate, Satan fiind invocat ca o mîntuire:

„O, Satan, prends pitie de ma longue misere!”,
în timp ce Macedonski, vital și euforic, închină lui Satan un adevărat imn de admirație și recunoștință:
„Te-ador, Satan, fiindcă tu ești zîmbet, rază și culoare.”

V

!

|

I

!

>

I

j

I

I

|

S

Mult mai apropiată, în schimb, este poezia lui Macedonski de *Apologie du Diable*, din volumul *Les Blasphemcs*, de Jean Richepin., tradusă în parte de Cincinat Pavelescu, republicată în mai multe rînduri (*Apologia dracului*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 iunie 1893, p.4-7; *Lumina*, I, 44, 29—30 mai 1894; *Țara*, 24 iunie 1895). Ca și Richepin, Macedonski vede în Satan un fel de Prometeu luciferic, creator, propulsor al vieții, slujitor al omului, căruia-i dă speranță, plăcere, știință, artă, nota originală macedonskiană constînd dintr-un accent apăsător pus pe însuflarea vitalității explozive. La Carducci, *A Satana*, aceeași imagine. Prin aceasta, poetul depășește „satanismul” romantic curent, unde ideea centrală este aceea de fatalitate, de damnare, de perversiune care contaminează (cf. Mărio Praz, *La carne, la morte, e il diavolo nella letteratura romantica*, Milano-Roma, Soc. editrice La Cultura, 1930, p. 55—75).

Cît privește afirmația, evident *pro domo*, că Macedonski ar fi un „suflet absolut religios”, nici un document biografic nu sprijină această afirmație. Analiza ideilor operei relevă, dimpotrivă, o tendință destul de accentuată spre un anume clasicism păgîn. *Psalmii*, prin orgoliul lor, sînt tot ce poate fi mai areligios și anticreștin. Cele cîteva poezii religioase compuse înainte de moarte, sînt reflexul unei psihologii averse de compensații și de consolări de orice fel. Structura sufletească macedonskiană, egocentrică, egolatră, este prin definiție refractară misticiei.

Despre titlul poeziei, o mențione în jurnalul poetului:

„...Un tînăr, tinerel de tot, uitînd sau neștiind că I. Heliade Rădulescu a intitulat o poezie a lui *Odă la Schiller*, socotea că greșit am pus *Imn la Satan* și că ar fi trebuit să pun *lui Satan*. Așa ar fi dacă pe Heliade și pe mine ne-arfi chemat Popescu” (Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski, Steaua*, XVI, 3, mai 1965, p. 77).

Dintre poeziile publicate de Alexandru Macedonski la „reintrarea” sa în presa literară, *Imn la Satan* atrage, poate, cel mai mult atenția. A doua zi chiar după apariția în *Flacăra*, *Viitorul* declară poezia „adevărată minune” (V, 1.621, 13 august 1912, *Mișcarea artistică-literară*). Bunele oficii ale lui Ion Pillat vor fi fost, și în această împrejurare, decisive.

(p. 170)

CASTELUL

Publicată în *Literatorul*, I, 23, 21 iulie 1880, p. 353—355. Republicată în *Poezii*, 1882, p. 59—63; *Flori sacre*, 1912, p. 49—52.

Reprodusă din *Flori sacre*, unde nota pusă în fruntea volumului precizează:

„Nici una din lucrările cdprinse în acest volum n-a fost tipărită în vreo altă culegere de versuri a d-lui Macedonski — afară de *Castelul* — din care, de altfel, poetul dă «ci o *variantă* cu desăvîrșire *nouă* și *definitivă*”.

V a r i a n t e

In prima sa versiune, publicată în „Literatorul”, 1880, și „Poezii”, 1882, „Castelul” are patru strofe în plus și numeroase deosebiri de detaliu:

Castelul în ruine să-nalță pe colină,
Ciontitele lui turnuri pe șanțuri se înclină
Și armăria vechie sculptată pe fronton
Ș-a înnegrit la vânturi, iar picături de apă
Scăpînd din nori într-una o șterge și o crapă:
Un leu a rămas încă și coiful de baron!

Sub bolțile deșerte păianjenul își țese
Subțirea lui dantelă din fire lungi și dese;
Căminul de faiență e rece... — Pe pereți
Abia se țin ici-colo, din cuie să nu cadă,
Portretele antice din timp de cruciadă,
Uitîndu-se prin sală cu ochii lor semeți!

Un biet vătaf de curte, bătrîn ca vremea vechie,
Legende curioase îți spune la urechie:
El a slujit strămoșii baronilor de azi...
El a văzut castelul în plina lui splendoare:
Trăit în alte zile, la încălzit alt soare!...
Răchitele de astăzi p-atuncea erau brazii!

De-ar fi să-l crezi, adesea cînd luna prin fereastră
Imbracă-n aur zidul cu raza ei măiastră,
Și-n bronz bate-orologiu de douăsprezece ori,
În ultima bătaie a miezului de noapte,
Prin săli, pe scări, prin curte, s-aud confuze șoapte,
Și scutieri în mină, țin cai rîchiazători!

I s-a-ntîmplat asemeni, în sala de sărbare,
Să vadă sub cămine că arde focul mare,
Și nobilele chipuri, din cadre coborînd,
Să-și scuture dantela manșetelor, de praful
Pe care l-a pus timpul și l-a lăsat vătaful,
Să vie să se uite în ochii lui pe rînd!

Ca să-i împăce-ndată știa să facă scuze
Și-i mulțumeau stăpîinii mișcînd încet din buze;
Apoi sub polecandrul din mijloc s-așezau,
Și împrejurul mesei ciocneau cupele goale;
Băieții cei de casă le dau mereu ocoale
Cu umbre de bucate din care nu mînceau!

V

Vătaful spune multe, și sunt două portrete
În care s-ascund două ș-aceleași mari secrete...
Cînd el ți le arată, îl vezi înduioșat,
Într-unui, e un tînăr cu visătoare față,
Frumos ca Poezia, sub blonda lui mustață,
Și înfocat sub ochiu-i alene aplecat!

*

Ca Romeo el poartă mantaua consacrată,
Din umeri, căzînd scurtă, pe talia-i bogată,
Și strîns lipit pe pulpe tricoul cenușiu
Îi arcuiește mușchii energicelor forme:
Ai crede că zugravul a vrut ca să-l transforme
Pe pînza fără sufler, din înger, în om viu!

Alături se arată pe fundul cadrei sale
O feie ale cărei conture ideale
Sub valuri de dantelă dispar ca sub un nor,
Și dacă sub pleoape, o rază amoroasă
N-ar fi ca să se joace pe fața-i vaporosă,
Ai crede, o nălucă, — un vis amăgitor.

Legenda povestește că-n noapțile mai sumbre
Se-nsuflețesc pe pînză, ș-acele două umbre
Și chiar vătaful spune că este cunoscut,
Din sala cea tăcută, că-n taină-mbrățișate,
Străbat prin coridoare și ies pe-nfurișate,
În curte-ncălecîndu-și fugarul nevăzut!

Născute-n alte timpuri, nutrînd altă iubire,
Apar ca o schinteie și trec ca o zîmbire,
Și cînd în zori de ziuă să reîntorc, — le vezi
Mai palide ca luna, că-și iau în cadre locul;
Pe buze li să stinge și zîmbetul și focul
Și-n revărsat de soare legenda n-o mai crezi!

Castelul are multe povești ce te minună
Dar castelanul de-astăzi le crede o minciună
Și cînd îl văd strămoșii în catifea-mbrăcați,
Roșesc din înălțimea portretelor auguste,
De redengota neagră cu mînece înguste
A celui care-și zice nepot de cruciați!

Iar timpul care vecinie clădirile le sapă
Apasă peste turnuri, le-nclină și le crapă
Și-ntinde pe creneluri, pe ziduri și pe porți
Din mușchiul de paragini o țesătură fină
Sub care se ascunde trecutul în ruină
Precum s-ascunde-n frunze locașul celor morți!

I

(p. 172)

VASUL

Publicată în *Forța morală*, I, 9, 23 decembrie 1901, p. 3, dată: „28 sept., Buc, 1900”, cu următorul moto: „«Dacă viața e peste tot, viața e și în fundul Senei», Constant Cantilli, scrisoare din Paris”. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 55—56, dedicată: „Doamnei Măria Pillat, născută I.C. Brătianu”.

Textul în „ms. păstrat” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 438), nouă inaccesibil, poartă aceeași dată: „28 septembrie 1900”.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Asupra relațiilor de ordin social ale lui Macedonski cu Măria Pillat, mama poetului Ion Pillat, stă mărturie corespondența purtată între 1913—1915 (Adrian Marino, *Din corespondența lui Alexandru Macedonski*, în *Revista Fundațiilor*, XIII, serie nouă, nr. 6, iunie 1946, p. 418—421).

◀p. 173)

CORABIA

Publicată în *Forța morală*, II, 11, 13 ianuarie 1902. Republicată în *Românul*, 47, 117(8), 27 aprilie 1903, p. 90. Sub ea, o notă: „Amintirea dulce a d-lor Gobl și Rasidescu merită toată lauda și arată cât de frumoase sentimente animă pe acești mari industriași”; *Flori sacre*, 1912, p. 63—64.

Textul în ms. autograf 3.411, f. 25 r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1892”.

Reprodusă din ms. 3.411.

În *Forța morală* și *Românul*, următoarea notă, pe linia preocupărilor de „armonie imitativă” ale poetului:

„Ritmul și silabismul sunt înadins întocmite așa cum se prezintă pentru a reda legănarea mării. A.M.”.

În *Opere*, I, *Poezii* (p. 439), ed. Tudor Vianu, următoarea notă: „Poezia reia o veche impresie din Sulina, după cum ne arată numele acestui oraș însemnat la finele ei, în ms. păstrat.”

◀p. 174)

MĂNĂSTIREA

Publicată în *Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 2, dată: „14 iunie 1900”, dedicată: „Lui I. Nicolescu, vechi director al liceului din Ploiești”. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 67—69.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Într-un ms. datat: „1900” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 439), poezia are însemnarea „impresiuni din Căldărușani”. La această mănăstire de lângă București, unde fusese depus mitropolitul

^

primat Ghenadie Petrescu, Macedonski se ducea adesea, mai ales în 1896, în timpul acelei zgomotoase „afaceri”, când poetul scotea și ziarul *Liga ortodoxă*. Despre întregul episod, cf. nota la *Psalmi moderni* în ediția de față, voi. II, p. 247—249. O pictură în ulei de Macedonski, din 1901, reprodusă în *Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, are ca temă aceeași mănăstire.

Cu ajutorul lui I. Nicolescu, Macedonski dăduse la Ploiești, la 12 decembrie 1899, o serbare „în folosul elevilor săraci” (Bibi. Acad.

61

Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski, S »

XXX

scrisoare din 7 dec. 1899, inedită; *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 3—4). Va rămâne cu acest profesor ploieștean în bune relații, deoarece, în 1910, adresându-i-se cu „Preascumpul, bunul și vechiul meu amic”, poetul îi solicită, pentru o cunoștință, protecția la un examen. Sfârșitul scrisorii merită citat:

„Știu că ești în comisie și vorba d-tale bună pentru ea către colegi va cântări mult, iar eu mă voi simți enorm de mulțumit că am putut prin d-ta să fiu folositor vreunui copil al unui amic dispărut, cu atât mai mult că a lăsat o familie grea: 10, — zece copii.

Și astfel cresc țările, și România noastră va ajunge la lumină peste 100 ani, căci vom fi atunci 30 milioane români.

Al d-tale etc.”

(Scrisoare inedită, originalul în colecția Șerban Cioculescu.)

(p. 176)

CAMEE (I, II, III)

Publicate în *Literatorul*, XV, 2, 1895, p. 16. Republicate în *Țara*, III, 592, 21 mai 1895, datate: „1895, mai”; *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 4, 1896, nedatate; *Florisacre*, 1912, p. 73—75, nedatate.

Reproduse din *Flori sacre*.

Titlul acestui ciclu cheamă în memorie volumele lui Theophile Gautier, *Emaux et camees*, și Theodore de Banville, *Les camees parisiens*. Ambii poeți au fost citați de Macedonski.

(p. 178)

CÎNTECUL PLOAIEI

Publicată în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896. În subtitlu, indicația: „Imitație”. Republicată în *Românul*, 47, 135 (26), 2 octombrie 1903; *Florisacre*, 1912, p. 83—84.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Temă tipică poeziei simboliste (Verlaine, Laforgue, Rodenbach), Macedonski este — pare-se — primul poet care o introduce în literatura română, deschizând calea lui Minulescu și Bacovia. De notat că discipolii săi reiau ideea, la oarecare distanță: *Simfonia ploaiei*, de Cincinat Pavelescu, apare în *Viața literară* în 1906 (I, 42). În 1908, Mircea Demetriad traduce celebra *Chanson d'automne*, a lui Verlaine: „Cum plouă pe șes/ Și-n inimă plouă” (*Din poezia noastră parnasiană*, Buc., F.R., 1943, p. 53) etc

(p. 179) RIMELE CÎNTĂ PE HARPĂ

Publicată în *Literatorul*, XV, 1, 1895, p. 15, datată: „1893”. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 95—96, nedată.

În „ms. păstrat” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440), nouă inaccesibil, aceeași dată: „1893”.

Reprodusă din *Flori sacre*.

(p. 180) DOR ZADARNIC

Publicată în *Liga ortodoxă, supliment literar*, I, 1, 20 octombrie 1896, datată: „1896”. Republicată în *Florisacre*, 1912, p. 99—100, nedată; *Țara Românească*, I, 3, 15 mai 1916, nedată.

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 25 aprilie 1896” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440). Acest ms. nu ne-a fost accesibil.

Reprodusă din *Țara Românească*, 1916.

Versiunea franceză, *Leurre*, este anterioară (*Literatorul*, 6, 15 noiembrie 1892, p. 14).

(p. 181) LUI CETALO POL

Publicată în *Forța morală*, I, 7, 9 decembrie 1901, datată: „1901, noiembrie”. Republicată în *Florisacre*, 1912, p. 103—104, nedată.

Textul în ms. autograf 3.411, f. 26 r.—26 v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datată: „1901, noiembrie”.

Reprodusă din ms. 3.411.

Versiunea românească ulterioară a poeziei cu același titlu, *Â Cetalo Pol*, inclusă în *Bronzes* (1897), p. 217—218, unde este datată: „1897, ce 20 iunie”.

După amintirile poetului Mihail Celarianu, Cetalo Pol se numea în realitate Cetalopo], discipol al lui Macedonski, stins de tânăr.

<p. 182)

LEWKI

Publicată în *Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901, titlul cu caractere eline: AsyxT], dedicată: „D-lui G. Arion, f. ministru al instr. •(ucției) publice și cultelor”. Republicată în *Florisacre*, 1912, p. 107—111, fără dedicație; *Literatorul*, XXVI, 25, 17 februarie 1919, p. 6—7, fără dedicație.

Reprodusă din *Literatorul*, 1919.

Versiunea franceză, cu același titlu, este anterioară: *Literatorul*, XXI, 1, ianuarie 1900, p. 1—2.

Pentru poezia *Leivki*, care evocă în formă concentrată, sculpturală, parnasiană, natura Insulei Șerpilor, care-l obsedează, abundent descrisă și în *Le calvaire de feu*, apoi în *Thalassa*, Macedonski nutrește o afecțiune particulară. După opinia sa:

„Această poemă, nepublicată pînă azi în nici un ziar din țară, este poate cea mai de căpetenie între poeziile sale” (*De la o săptămână la alta, Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901).

Despre legăturile poetului cu C.G. Arion, cf. nota la *Noaptea de ianuarie*, în ediția de față, voi. II, p. 309.

(p. 185)

DOINA SĂRĂCIEI

Publicată în *Pelișorul*, I, 2, septembrie 1905, p. 26. În subtitlu „originală”. Republicată în *Florisacre*, 1912, p. 119—120, din ciclul *Mărgele de Olt*, III.

Reprodusă din *Flori sacre*.

Face parte dintr-un ciclu de trei poezii de inspirație populară (I, *Hora de Paști*, II *Doina ciobanului*, III, *Doina sărăciei*), prezentă cu mari intermitențe în opera poetului, cu rezultate artistice minime. Totuși, Macedonski a cultivat și acest „gen”, s-ar zice mai mult din virtuozitate, încă din perioada începuturilor sale literare, la *Oltul* (de ex. *Cîntec*, II, 61, 10 noiembrie 1874) și *Literatorul* (*Secerișul*, în *Literatorul*, 1,2, 27 ianuarie 1880, p. 21). Dacă n-a perseverat este semn că Macedonski și-a dat seama că sensibilitatea sa poetică, predominant „cadină”, era puțin receptivă la astfel de emoții. Totuși, unele reveniri se constată de-a lungul întregii sale cariere literare. Astfel, o *Doină nouă*, patriotică, în ritm popular apare, în *Lumina* (I, 44, 31 mai 1894). *Excelsior*, 1895 și 1897, conține bucăți ca- *Hora orii Soldățeasca* (incluse în materialele respective ale ediției), precum și o altă *Horă*, devenită în ms. 3.407, f. 57 r. — 58 r., Bibi,

Acad. Republicii Socialiste România: *Hora căprarului*, după opinia noastră, prea facilă, neizbutită. *Doina fetei*, cu subtitlul: „versuri în caracterul național” (pe care Macedonski intenționa s-o republice refăcută, sub titlul *Răspunsurile Tranei*, ms. 3.407, f. 1, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, este publicată în *Povestea vieții*, I, 1, 13 februarie 1900. (Aici *Doina fetei* este datată: „1899, noiembrie”.) De notat că tot în această revistă, *Povestea vieții* (I, 2, 27 februarie 1900, p. 8), la rubrica „Știri literare” se anunță că va apărea în „curînd” volumul *Mărgele*, „versuri în caracter național de A. I. Macedonski”. Aceeași știre și în *Viața națională* (I, 4, 30 iunie 1901, p. 39), odată cu republicarea întregului ciclu: *Hora de Paști*, *Doina fetei* și *Doina Ciobanului*. Așadar, acest ciclu din *Flori sacre* corespunde unor preocupări mai vechi, continuate și în faza cînd poetul își încheia opera, selecționînd-o și transcriind-o în vederea ediției „definitive”. Dovadă și *Doina românului*, datată: „1919, dec”, păstrată în ms. autograf 3.411, f. 3r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România: publicată postum în *Universul literar*, LXV, 37, 1 septembrie 1928, p. 572: *Munții noștri...*

DOINA ROMANULUI

Oltul nostru aur poartă...
Noi cerșim din poartă-n poartă.¹

Pomii noștri-s plini de poame,
Și cu toți murim de foame.

Prin păduri abia poți trece,
Și-nghetăm sub vatra rece.

Cîmpii rod dau cît se poate,
Dar străinii le iau toate.

Suntem prada soartei rele...
Înlemnim cu ochii-n stele.

De remarcat în această *Doină*, mai mult chiar decît în *Doina sărăciei*, puternicul accent de critică socială, în care Macedonski — ca totdeauna — pune și ceva din propria sa condiție de „declasat”, apropiată, în perioada de mare indigență, de aceea a „proletarului intelectual”, în care poetul, uneori, se întrevede (cf. nota la poezia *Cîntec de renaștere*, în ediția de față, voi. I, p. 413—415).

Ana Macedonski a transcris (ms. 9.186, p. 143—157, Muzeul literaturii române) întreg acest ciclu, sub titlul *Mărgele de Olt*, poate în baza unui ms. autograf „definitiv” al poetului.

¹ „Aceste două versuri mi-au fost spuse de un ardelean. Ele aparțin, probabil, *folklorului* de dincolo de Carpați. A.M.” (nota poetului, ms. 3.411, f5 v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România).

(p. 186)

DIALOGUL MORȚILOR

Publicată în *Forța morală*, I, 5, 25 noiembrie 1901, datată: „București, 1901, noiembrie în 19”. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 123—130, fără dată.

Textul autograf în ms. 3.409, f. 1 r.—5 v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România datată: „1901, noiembrie 19, București”.

Reprodusă din ms. 3.409.

La rubrica „Efemeride”, *Forța morală* (I, 6, 2 decembrie 1901), se indică două variante neînsemnate, incluse ulterior în textul din *Flori sacre*.

În compunerea acestui dialog satiric, *Dialogurile morților* ale lui Lucian au servit de bună seamă de model, ca și în cazul bucății anterioare *Dialogul morților*, în *Tarara*, I, 12, 23 martie 1880 (de notat că o traducere din Lucian, *Menip*, din *dialogele morților*, apăruse și în *Albina Pindului*, 1 ianuar 1870, p. 8—9). Entuziasmat, Macedonski vede în Lucian „cel mai gigantic poet elin” (*Litere și arte*, *Forța morală*, 1,5, 25 noiembrie 1901). De unde îndemnul de a-l imita, filiație recunoscută [și de presă (*Revista revistelor*, *Revista modernă*, I, 40, 2 decembrie 1901, p. 7). Unele aluzii par a privi pe Titu Maiorescu: „E marele filozof și critic renumit etc.”

(p. 191)

NĂLUCA UNEI NOPTI

Publicată în *Revista modernă*, I, 35, 21 octombrie 1901 ; *Flori sacre*, 1912, p. 133—135.

„Datată în ms. din 1901” (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 440).
Reprodusă din *Flori sacre*.

Conform unei informații transmise poetului de A. I. P. Vasilescu, discipolul său, *Năluca unei nopți* a fost elogiată în *Mercure de France* de Marcel Montandon, deținătorul rubricii „Lettres roumaines” (1 ianvier 1912): „*Lespectre d'une nuit*, bi-syllabe d. A. I. Macedonski, est un tour de force de grand artiste” (Scrisoare inedită, B. C. S., ms. 14.204.).

(p. 193)

O UMBRĂ DE DINCOLO DE STYX

Publicată în *Revista modernă*, I, 34, 14 octombrie 1901, p. 1. Republicată în *Forța morală*, I, 3, 11 noiembrie 1901, dedicată: „Lui Mircea Demetriade”, datată: „1900, august 18” ; *Flori sacre*, 1912, p. 139—140, fără dedicație și dată; *Rampa*, II, 355, 23 decembrie 1912, aceeași dedicație, fără dată.

„Într-un ms. păstrat, poezia este datată din 18 august 1900" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 441). Acest ms. ne-a fost inaccesibil.

Reprodusă din *Rampa*, 1912.

În legătură cu publicarea acestei poezii, următoarea notă, scrisă — desigur — de Macedonski:

„O umbră de dincolo de Styx, ce-a apărut zilele acestea în *Revista modernă* de la 14 octombrie, este scrisă în anul 1900 și n-ar fi văzut lumina dacă suavul poet Nanu nu ar fi copiat-o din carnetul său, cerându-i voie a o tipări împreună cu altele în revistele ce va crede de cuviință". (*De la o săptămână la alta, Forța morală*, I, 1, 28 octombrie 1901).

Versiunea franceză, *Ricardo*, este anterioară (*Literatorul*, XX, 1, 1899, p. 6, datată: „1898, dec").

Ambele poezii au fost inspirate lui Macedonski de moartea prietenului său, marchizul italian Ricardo Bergamasco, cunoscut în 1872 la Florența, de care s-a simțit foarte apropiat. O însemnare pe un caiet de poezii din tinerețe (Muzeul literaturii române, ms. 9.791) consemnează această pierdere: „1873, 23 mai. Mon unique ami Ricardo Bergamasco est mort à Francfort sur le Main". Alte câteva notări, pe fugă, nu suficient de clare, par să rețină deplasările amicului său: „14 d'avriî 1872, vientdenov. âPrato, de Prato à Florence. Vient jusqu'au 18... resta... partit... est Francfort." Un nume și o adresă: „Giuseppina Bergamasco, Piemonte, Casai beltrame, Provinzzia (sic) di Navara", par să indice pe soția (sau mama) prietenului său, a cărui amintire va mișca mereu pe Macedonski. Dovadă și această poezie din tinerețe. *Umbrei amicului meu Ricardo Bergamasco* (*Oltul*, II, 17, 28 februarie 1874), datată: „București, 23 ianuarie 1874":

„O I inimă zdrobită, de tu mai poți a plînge,
Mai lasă două lacrimi să pice pe pămînt,
Să-mi ușurez durerea, ce-n față-mi să resfrînge:
Amicu-mi nu mai estel... Ricardo e-n mormînt!...
Era în astă viață ce-i raza matinală
A soarelui d-aprile. — Era!... și astăzi, vai,
Înscris e al său nume pe-o piatră mormîntală!...
De disperare cruntă gîndind la ea tresai.
Muri în floarea vieții... de zile plin se stinse,
Muri... dar suveniru-i trăiește-n pieptul meu!...
O! Doamne, moartea, care cu buzele-i l-atinse,
Ce nu veni la mine în locu-i să mor eu?...

De cîte ori cu dînsul pe nopțile senine
Urmam fluviul Arno' în cursu-i zgomotos,

' Fluviul Arno, fluviu ce trece prin Florența (n. a.).

Visînd visuri de au, de poezie pline,
Ca și Toscana teră, ca și ceru-i frumos!...
De cîte ori prin selbea Cascinele' numită,
Din zori pînă în seară cu el n-am rătăcit,
Vorbindu-mi, el, de dulcea-i și palida iubită,
Vorbindu-i, eu, d-un angel, femeie ce-am slăvit!
Iar cînd pe a mea frunte trecea vreo întristare,
De cîte ori cuvîntu-i venea consolator,
Ca să-mi alunge-ndată durerea-n depărtare
Și să-mi redea speranță din nou în viitor!

I-am zis, mi-aduc aminte, la noastră despărțire,
Mișcat de întristare, i-am zis: «Amicul meu,
Eu plec spre-a mă rentoarce, dar am o presimțire
De moarte pentru mine, ce mă turmenta greu!»
Și azi eu trăiesc încă, iar dînsul nu mai este!...
Destin fără-ndurare, ce crud e brațul tău!
Ai smuls crinul cel falnic și cel uscat trăiește,
Mereu bătut de vînturi, de soare ars mereu!

În țara ta frumoasă, amice, mă voi duce,
Și-n cimitir mormîntu-ți căta-voi, ca să plîng,
Să plîng pe rămășița amicului cel dulce,
Ce angelii în ceruri acum în brațe strîng!"

(p. 194)

OH! SUFLET ORB

Publicată în *Pleiada*, I, 2, 1904, p. 24. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 143—144; *Viitorul țarei*, IV, 5, mai 1916, p. 5.

Textul autograf în ms. 3.411, p. 39 r.—39 v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1901, sept. în 4".

Reprodusă din ms. 3.411.

(p. 195)

PERIHELIE

Publicată în *Revista literară*, VII, 4, aprilie 1886, p. 307. Republicată în *Flori sacre*, 1912, p. 147—148.

„Datată înms. păstrat, din 1886" (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. 442).

Reprodusă din *Flori sacre*.

' Cascinele, pădure de-a lungul fluviului Arno la Florența, principalul loc de preumblare al Florentinilor (n.a.).

V a r i a n t e

11—12 Oh! lăsați pe-oricare suflet în a lui perihelie,/Fericțiți-1 când pământul pentru dînsul a murit (*Flori sacre, 1912, ms.*): Lăsați sufletele-n pace în a lor perihelie./ Fericțiți-le când lumea pentru ele a murit (*Revista literară, 1886*); 14 îl răpesc în adîncimea unui vis nețărnut (*Flori sacre, 1912, ms.*): Le răpește-n limpezimea spațiului aurit (*Revista literară, 1886*).

în 1891, Macedonski intenționa să scoată un volum de poezii cu acest titlu, conform unor știri care nu se confirmă:

„D-1A1. Macedonski a pus sub presă al II-lea volum de poezii, sub titlul de *Perihelie*. Volumul va cuprinde minimun 450 de pagini. Prețul 10 lei.” (*Știri literare, Românul literar, I, 4, 4 februarie, p. 30*).

Același anunț în *Foaia ilustrată, I, 6, 10/22 februarie 1891, p. 46*, și în *Familia, XXVII, 6, 10/22 februarie 1891, p. 68*.

Perihelie, periheliu, termen astronomic, punctul cel mai apropiat de soare de pe orbita unei planete; momentul în care planeta trece prin acest punct.

Macedonski, obsedat, ca orice romantic, de elevație, de absorbție în „ideal”, de contemplativitatea (atitudine care alternează în opera sa cu o acută conștiință a realului și a himerei urmării „idealului” inaccesibil), face din „perihelie” un adevărat simbol al desprinderii din corporalitate a propriului său spirit. La poet, noțiunea este în esență sinonimă cu aceea de *ideal* și de *excelsior*.

(p. 198) P O E M A R O N D E L U R I L O R

Alexandru Macedonski/ *Poema rondelurilor!* 1916—1920/Editura literară a Casei Școalelor/ 1927.

Apărută fragmentar în cursul vieții poetului și editată în volum, ca operă postumă, cu titlul de mai sus. Această ediție cuprinde toate rondelurile lui Macedonski, mai puțin două: *Rondelul Franței burgheze* și *Rondelul ticăloșilor*, din ciclul *Rondelurile Senei*. Ele n-au fost publicate decît tîrziu, în 1955, de Miha Dragomir (*Rondeluri inedite ale lui Macedonski, în Gazeta literară, II, 7, 17 februarie 1955*). În forma sa completă *Rondelul ticăloșilor* se tipărește abia în ediția de față.

Alexandru Macedonski a pregătit în ultimul an al vieții, în 1919—1920, cînd și-a transcris mare parte din operă în vederea editării „definitive”, două manuscrise ale *Poemei rondelurilor*, ambele autografe. Cel dintîi (I), a fost folosit pentru ediția din 1927 de la Casa școalelor și, pînă la dovada contrară, poate fi considerat ca pierdut. Cel de al doilea (II), pare a constitui o primă redactare (ștersături, lipituri etc). Incomplet (nu conține *Rondelul cercetașilor* și *Rondel stîngaci*, prima versiune a *Rondelului meu*), cu caracter de dublet, acest ms. (II) a aparținut în timpul din urmă poetului Miha Dragomir, care i-a făcut și o prezentare (*op. cit., Gazeta literară, II, 7, 17 februarie 1955*). Același ms. (II), a fost cunoscut anterior și de Tudor Vianu, care-l citează în ediția sa (*Opere, I, Poezii, p. 443*), împreună cu alte mss. de rondeluri, scrise pe foi volante, dintre care n-au mai rămas decît foarte puține copii, existente la Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Secția manuscrise, și la Muzeul literaturii române. Ulterior, acest ms. (II) a intrat în colecțiile Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, nr. 6.095 (format caiet, 64 p., legat defectuos: ordinea *Rondelurilor de porțelan* schimbată; pe ultima pagină

sumarul ciclurilor; ms. se păstrează și în copio foto, nr. 39), și el a fost folosit de noi ca text de bază. Titlul său este:

Poema rondelurilor de Alexandru Macedonski. Rondelurile pribege—Rondelurile celor patru vlnuri—Rondelurile rozelor—Rondelurile Senei. Rondelurile de porțelan.

După datele care însoțesc, în manuscrise și publicații, fiecare rondel în parte, rezultă că Macedonski a compus *Poema rondelurilor* în două perioade: în 1916, când publică în trei serii *Rondelurile pribege*, și 1919—aprilie 1920, când compune celelalte cinci cicluri: *Rondelurile celor patru vnturi*, *Rondelurile rozelor*, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri*, *Rondelurile Senei*, *Rondelurile de porțelan*. Poetul denumea aceste cicluri *Poema noilor rondeluri* (*Zaherlina în continuare*, p. 6). Un recitativ, în stil de rondel, și în *Moartea lui Dante Alighieri* (II, 4) compusă aproape concomitent cu primele cicluri de rondeluri.

Sugestia de a compune rondeluri poate să fi venit de timpuriu lui Macedonski din lectura lui Maurice Rollinat, poet foarte apreciat, precum și din aceea a lui Theodore de Banville (autor și el de *Rondels „composes à la maniere de Charles d'Orleans, poete et prince francais”*), bine cunoscut și acesta de Macedonski, încă din prima fază a *Literatorului*. Despre cel dintâi poetul scria:

„Rollinat în rondoale a ajuns la o perfecțiune neîntrecută. El știe să cristalizeze cugetarea cea mai adâncă într-o formă fixă și trăitoare. Repetițiile de la urmă sunt naturale și necăutate” (Aristarch, *Maurice Rollinat*, *Lumina*, I, 35, 19 mai 1894).

Ipoieza nu ni se pare de loc improbabilă. După o lungă perioadă de concepere, la bătrînețe, când în poezia lui Macedonski totul devine diafan și redus la esențe, o serie de idei poetice, care fac parte organică din universul poetului, s-au putut cristaliza în mod firesc în forma fixă, muzicală și riguros ritmică a rondelului.

În compunerea *Rondelelor*, Macedonski are antecedenti și în literatura română, în propria sa sferă literară: Tr. G. Djuvara, în *Coarde sparte*, Buc., 1884; Cincinat Pavelescu, *Rondel* (*Literatorul*, 3, 15 aug. 1892), *Cadavrul*, rondel (idem, 10, 15 martie 1893); Al. Obedenaru, în *Românul literar*, 1893, 1896; cf. și Tudor Vianu, *Studii de literatură română*, Buc., E.D.P., 1965, p. 409.

Editarea, fie și tardivă a *Poemei rondelurilor*, se datorează fără îndoială insistențelor depuse de Ana Macedonski pe lângă administrația Casei școalelor, solicitată prin repetate cereri de ajutor (23 noiembrie, 7 decembrie), continuate prin oferta „să ia în editura sa *Poema rondelurilor* deoarece nu am alte resurse de existență” (9 decembrie 1926). Dînd curs rezoluției ministrului I. Petrovici („Se înaintează comisiunii literare a Casei școalelor”), Mihail Dragomi-

rescu, directorul Editurii Casei școalelor, încheie la 14 ianuarie 1927 un proces-verbal favorabil, în baza a două referate, ambele pozitive, chiar elogioase, semnate de Eugen Lovinescu și Mircea Dem. Rădulescu (Arhivele Statului, Fond „Casa școalelor”, dos. nr. 887/1926, p. 204, 210, 213, 216—217, 220). Textul referatului (inedit) al lui E. Lovinescu este următorul (p. 217):

„Raport

Cum opera lui Alexandru Macedonski este din acele ce cinstesc literatura noastră, mi se pare neîndoios că trebuie acceptată. Cum însă biblioteca noastră a mai publicat două volume ale lui Macedonski, așa că, pe baza propunerii făcute, s-ar putea întîmpla să nu intre în ordinea de publicație a anului acesta, ținînd seama și de dorința legitimă a petiționarei, sînt de părere ca să se acorde d-nei Macedonski prima rată a onorariului de autor, rămînînd ca la publicarea operei, în alt an, să i se acorde și a doua rată.

4. ian. 1927

ss. E. Lovinescu”

(p. 199)

RONDELURILE PRIBEGE

Textul în ms. 6.095, p. 3r., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, cu dedicația adăugată ulterior: „Lui Horia Furtună”. Pe p. 3 v., sumarul *Rondelurilor pribege*.

Despre legăturile lui Macedonski cu Horia Furtună, cf. nota la volumul *Florisacre*, în ediția de față, voi. II, p. 349, 352.

(p. 199)

RONDELUL LUCRURILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 4, r.-v. Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 19”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat II, datat: „1916, mai în 19”. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, în cadrul seriei *Poema rondelurilor*, dedicată: „Lui Horia Furtună”, datat: „1916, mai 19”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 9—10, datat „1916, mai 19”.

(p. 199)

RONDELUL ORAȘULUI MIC

Textul de bază în ms. 6.095, p. 5 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 20”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria I, numerotat III, datat: „1916, mai în 20”, cu titlul inițial *Rondelul provinciei*. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, același supratitlu, cu titlul *Rondelul provinciei*, datat: „1916, mai 20”. Republicat cu titlul definitiv,

Rondelul oraşului mic, existent și în ms. 6.095, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România; *Universul literar*, XXXVI, 38, 31 octombrie 1920, p. 595, datat: „1919, mai 20”, același titlu; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 11—12, datat: „1919, mai 20”.

Tudor Vianu ne-a declarat că acest rondel a fost inspirat lui Alexandru Macedonski de vizita pe care poetul a făcut-o părinților săi, la Giurgiu. O mențiune în acest sens există de altfel și în jurnalul intim al lui Macedonski, *Războiul țării*, sub data de 15 august 1916:

„întîlnesc pe un tânăr poet, student în filozofie și drept, Tudor Vianu. Am multă simpatie pentru el și l-am supranumit — sper că nu mă voi fi înșelat — poetul energiei.

Tatăl său e medic primar al oraşului Giurgiu. Fiul e foarte înclădit de a nu ști ce s-a petrecut la Giurgiu. Doctorul Vianu își are acolo casa — cîtă liniște și cîtă ordine în ea.

încăpătoare cum e, îmi închipuiesc cîtă veselie a trebuit să cîrpească în ea cînd trăia mama celor cinci copii, dintre care patru și-a luat zborul...

Melancolice însă, nespuse de dulci sunt unele sortii tihnite de provincie.”

(s.n.)_

(Adrian Marino, *Jurnalul lui Macedonski*, în *Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 70.)

(p. 200)

RONDELUL DE AUR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 6 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1 iunie 1916”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat VI, datat: „1916, 1 iunie”. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, cu același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6—7, cu același supratitlu, datat: „1916, 1 iunie”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 13—14, datat: „Iunie 1916”.

(p. 200)

RONDELUL LUNEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 7 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai 31”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria II, numerotat V, datat: „1916, 31 mai”. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 31 mai”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 15—16, datat: „1916, mai 31”.

(p. 201)

RONDELUL CRINILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 8 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 3”.

Publicat în *Universul literar*, XXII, 29, 17 iulie 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria II, numerotat VII, datat: „1916, 3 iunie”. Republicat în *Flacăra*, V, 42, 30 iulie 1916, p. 503, același supratitlu; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 3 iunie”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 17—18, datat: „1916, iunie 3”.

(p. 201)

RONDELUL ȚIGANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 9 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 4”, dedicat: „în memoria lui Mircea Demetriad”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, fără dedicație, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat IX, datat: „1916, iunie 9”, însoțit de nota: „Zcest rondel este o variantă a două strofe ale mele din *Excelsior*”. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, fără dedicație; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, aceeași dedicație, însoțit de nota: „O variantă a acestui rondel se află în *Excelsior*”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19—20, datat: „1916, iunie”.

O notă a ms., reprodusă în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 19, precizează: „Acest rondel e o variantă a unei poezii a mea din *Excelsior*”. Poezia în cauză este *Țigani*, dedicată „lăutarilor noștri”, publicată în *Literatorul*, XI, 3, 1890, reprodusă în *Lumina*, I, 5, 9 aprilie 1894, și de aici în *Biblioteca română*, 12 martie 1895, *Excelsior*, 1895 și 1897, unde este dedicată: „Lui Mircea Demetriade”, datată: „1890”. Față de versiunea din *Excelsior* și *Ilustrația neamului nostru*, I, 2-3, april-mai 1915, p. 2, ulterioară, cu aceeași dedicație, pe care o reproducem mai jos (redusă la două versuri și un refren, în total 9 versuri):

Țigani merg fără-ncetare,
Nu știu nici ei cînd au plecat,
Dar lumea largă o străbat,
împinși de-o vecinică chemare.

De cînd se știu, s-au pomenit
Cu galbeni ochi pierduți în zare
Și s-au tot dus cu mic cu mare,
Ș-au tot născut ș-au tot murit;

Țigani merg fără-ncetare,

textul din *Literatorul*, 1890, avea 4 versuri în plus, care constituiau prima strofă a poeziei:

Tot orizontul e coprins
De-o albicioasă încetare
Și-ncet se ceme-o burnițare,
Din cerul trist, de soare stins.

O temă identică la Albert Glatigny: *Les bohimiens*; Baudelaire: *-Bokimiens en voyage* etc.

Despre Mircea Demetriad, discipol statornic, Macedonski s-a exprimat în repetate rânduri într-un stil deosebit de admirativ. Este *Un poet mare (Forța morală*, I, 2, 4 noiembrie 1901, p. 8), un boem pitoresc în tot cazul, evocat într-un portret citabil:

„Fiu al unui artist dramatic de înaltă valoare și de un entuziasm superb: barbă neagră, creață și scurtă. Uneori o rade, și ar întineri dacă ar putea să întinerească mai mult. Ochi negri, mici, dar vii. Brun ca un grec insular. Și poet, — poet adevărat. Dar cât a luptat cu versul, cu limba, cu concepțiunea, cu exprimarea concepțiunii în o formă estetică. Și cât luptă încă. Mai presus cu totul de mulțime; totuși, complăcându-se în mijlocul ei. Mircea Demetriade în cafe-neaua Kiibler e fermecător. Vocea i s-aude; din stradă. Glumește, râde, e acerb, e vehement, paradoxal cum sunt foarte rari, entuziast, dar și *blagueur* — cum zice francezul — sau *moftangiu* — cum zice românul. Rău la suflet nu e, deși sfîșie pe adversari, și câteodată pe prieteni. Îi place să născocască atâtea câte sunt în lună și în stele, și apoi să rîdă în socoteala celor care îl cred. Ziua lui începe de la 3 după amiază. Pînă atunci, doarme. Se cam codește de poliție, deși e revoluționar mare. În fondul fondului, însă, nu-i e frică de nimic.

Ga instrucțiune nu pot să stea alături cu el decît prea puțini. E aproape un erudit. A citit pe clasici și pe moderni, iar în știință, ce n-a citit ghicește prin geniul său. Poezia sa e înaltă. Banalul e cu îngrijire evitat. Uneori, forma lui e prea încîlcită, dar cu cît trece, cu atît dispăre și acest defect. Versurile lui copriind pietre scumpe. E un poet al culoarei și al pasiunii. Contemporanii, în genere, nu-l înțeleg, nu-l prețuiesc. Deci e pe culme și dintre cei mari.

Stradivarius"

Lui Mircea Demetriad, Macedonski îi închină și un studiu, rămas neterminat (*Forța morală*, II, 10—12, 6—20 ianuarie 1902), fiind poetul său român „preferat” (ancheta revistei *Litere și arte*, I, 5, 14 mai 1903). În sprijinul pieselor discipolului său, poetul va dezlănțui o campanie întreagă: *Stagiunea cea mare (Rampa*, I, 292, 10 octombrie

1912) etc. La rîndul său, Mircea Demetriad face elogiul maestrului într-un stil ca acesta: „personalitate zdrobitoare”, „păgîn rătăcit într-o societate de sclavi”, „vrășmașul legii piticilor” etc. (*Oprefață*, în *Observatorul*, I, 129, 16 aprilie 1903).

(p[^] 202)

RONDELUL CERCETAȘILOR

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 22, 29 mai 1916. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 21—22, nedatat.

Reprodus din *Poema rondelurilor*; ms. 6.095, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, nu conține acest rondel.

(p 202)

RONDELUL PLECĂREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 10 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iulie în 4”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, X, datat: „1916, iulie 2”. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, nedatat; *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, același supratitlu, datat: „1916, 4 iulie”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 23—24, datat: „1916, iulie 4”.

Este posibil ca Macedonski să-și fi amintit, compunînd acest rondel, do celebrul *Rondel de Vadieu* de E. Haraucourt, poet bine cunoscut (Aristarch, *Haraucourt, Lumina*, I, 36, 20 mai 1894): „Partir, c'est mourir un peu”.

(p. 203)

RONDELUL ORAȘULUI DIN INDII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 11 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1918, octombrie (supt ocupațiune)”, cu titlul *Rondelul orașului din Indii*.

Publicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 7, cu titlul *Rondel asupra unui oraș din Indii*, datat: „1918, oct.”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 25—26, datat: „1918, octomvrie”, cu titlul definitiv *Rondelul orașului din Indii*.

Reprodus din ms., unde la cuvîntul „spart”, v. 1, există următoarea notă a poetului, reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor*, p. 25:

„Pentru cei care nu sunt pătrunși de geniul limbei noastre se lămu-rește că forma: «spart a fost orașul» e curat populară. Astfel: «spart a fost tîrgul»; ai venit la «spartul tîrgului», etc.”

Din împrejurarea că a fost scris „supt ocupațiune”, Mișu Dragomir descoperă în tema rondelului un sens predominant ideologic, care ar exprima revolta poetului împotriva ocupației germane (*op. cit., Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955). În realitate, *Rondelul orașului din Indii*, a cărui concepere ar putea fi stimulată — este adevărat — și de priveriștea unui oraș părăsit, ruinat în oarecare măsură, cum arătau Bucureștii sub ocupația germană, evocă mai curînd o temă existentă în literatura parnasiană și simbolistă pe care Macedonski o frecventează.

În Villiers de l'Isle-Adam (*Souvenirs occultes, Contes cruels*), autor din care Macedonski citează și chiar traduce (*De pe culmea vieții: Chinul prin speranță*, în *Literatorul*, nr. 1, 15 decembrie 1892, p. 11—12, cf. *La torture par l'esperance, Nouveaux contes cruels*), găsim aceeași priveriște a unei „cetăți moarte”: ruine — „porfiruri” la Macedonski — copleșite de vegetație luxuriantă, sub un soare orbitor, „într-a soarelui magie”, cum spune și poetul. O poezie *La citi morte*, în volumul *Âme nue* (1885), citit de Macedonski, are și Edouard Haraucourt (Aristarch, *Haraucourt, Lumina*, I, 36, 20 mai 1894). O *Viile morte*, la Albert Samain (*Du jardin de Vinfante*). Cf. și Jacques Bousquet, *Les Themes dureve dans la litteraturc romantique*, Paris, Marcel Didier, 1964, p. 301—303.

(p. 203)

RONDELUL MORII

Textul de bază în ms. 6.095, p. 12 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, iunie în 6”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 32, 7 august 1916, p. 5, cu supratitlul *Poema rondelurilor*, seria III, numerotat VIII, datat: „1916, iunie 6”. Republicat în *Flacăra*, V, 44, 13 august 1916, p. 523, același supratitlu, nedatat; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 27—28, datat: „1916, iunie 6”.

Imaginea morii părăsite este evocată de Macedonski și în poezia *Prietenie apusă* din volumul *Excelsior* (v. ediția de față, voi. II, p. 70-71).

(p. 204)

RONDELUL CONTIMPORANILOR

Textul de bază în ms. 6.095, p. 13 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „22 aprilie 1919”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 29—30, datat: „22 aprilie, 1919”.

Textul acestui rondel se păstrează și într-un alt ms. autograf, Muzeul literaturii române, nr. 5.389, datat: „22 apr[ilie]/4 mai 1919”.

Un *Sonet contimpuranilor mei*, exprimînd un dezgust analog, a scris și I.L. Caragiale (*Ghimpele*, XVII, 25, 20 iunie 1876; *Opere*, 3, Buc, E.P.L., 1962, p. 434, 786).

384

Carîea Hesten[^]

P O E Z I Î

cu o prefsp

it O. SALACTION

BUCUREȘTI

1923

» 3 ffi 3

Cartea nestematelor, 1923, coperta.

(p. 204)

RONDELUL MEU

Publicat în *Țara românească*, I, 4, 1 iunie 1916, cu titlul *Rondel stingaci*, datat: „1916, 16 mai”. Republicat sub titlul *Rondelul meu* în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 21—22, aceeași dată; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 31—32, datat: „1916, mai 16”.

Reprodus după *Poema rondelurilor*, 1927; ms. 6.093, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, nu cuprinde acest rondel.

(p. 206) RONDELURILE CELOR PATRU VÎNTURI

în ms. 6.095, p. 14 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor celor patru vînturi*), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, acest titlu este urmat (p. 15 r.) de dedicația:

„Ion G. Duca a zis într-un interviu:

Adevăratul nostru viitor stă în strălucirea dezvoltării noastre artistice, literare și științifice. Gîndva am numit acest viitor un vis. Azi, după înfăptuirea României mari, el e o realitate (*Izbinda*, de Ia 20 apr. 1919).

Aceste cuvinte ale mîniului ministru al instrucțiunii publice pe care l-a avut România mare trebuiesc să fie îndrumătoare ale viitorilor capi ai acestui departament.

Lui Ion G. Duca,

închin acest sir de rondeluri noi.

A.M.”

O explicație a acestei dedicații putem găsi și în faptul că, în calitate de ministru al instrucțiunii publice, I.G. Duca arătase oarecare interes pentru Macedonski, pe care-l ajută. Poetul ofertase „Casei școalelor” un *Tratat de versificare* („Cu adînc respect ofer proprietatea totală și definitivă a acestei lucrări cu lei 5.000”), din care I.G. Duca aprobă 1.000 lei la 9. V. 1915, 500 lei la 4. VII. 1915 și 600 lei la 12. V. 1916 (Arhivele Statului, Fond „Casa școalelor”, dosar nr. 179/1915, p. 126, 146; dosar 898/1916, p. 75). Desigur că este vorba de reluarea vechilor sale studii din *Vestea* (1878) și *Literatorul* (1880—1882), despre *Arta versurilor*.

(p. 206)

RONDELUL CUPEI DE MURANO

Textul de bază în ms. 6.095, p. 16 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 21”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 33—34, datat: „1919, aprilie în 24”. Republicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 13—14, aceeași dată, dedicat: „Lui Ion G. Duca”; *Roata norocului*, nr. 2,

1 iulie 1928, însoțit de dedicația: „Lui Ion G. Duca închin acestrondel”, datat: „1919, aprilie 24”.

(p. 206) **RONDELUL PRIVIGHIETOAREI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 17 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 24”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 35—36, datat: „1919, aprilie în 24”.

(p. 207) **RONDELUL TRECUTULUI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 18 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 26”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 37—38, nedatat.

Atît în ms. 6.095 cît și în voi. *Poema rondelurilor*, p. 37, următoarea notă: „Moșii ale mamei poetului (Dolj), unde el și-a petrecut copilăria”.

Acest peisaj natal obsedează, cu o notă de idilic, memoria afectivă a lui Alexandru Macedonski. De aici și evocările repetate: *Reînțoarcearea, Oltul*, 1,12, 24 decembrie 1873, p. 93; *Mîngîierea dezmoșteniții*, *Literatorul*, I, 25, 10 august 1880, p. 385—387 (v. nota în ediția de față, voi. I, p. 412—413); *Egloga*, I, dintr-un proiectat ciclu de *Amărăzene*, ulterior abandonat (*Opere*, I, *Poezii*, ed. Tudor Vianu, p. XXIX).

(p. 207) **RONDELUL OGLINDEI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 19 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. 5”.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 36, 17 octombrie 1920, p. 563, datat: „1919, apr. 5”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 39—40, datat: „1919, aprilie 5”.

(p. 208) **RONDELUL DOMNIȚEI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 20 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 6”.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86. Însoțit de un „desen de pictorul Solaro”, datat: „1919, aprilie 6”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 41—42, datat: „1919, aprilie 6”.

În ms. 6.095, acest rondel este însoțit de următoarea notă, reprodusă și în *Poema rondelurilor* (p. 41):

„Balta Craiovița este lângă Craiova. Legenda spune că unde se află această baltă a fost întiul oraș cu numele de Craiova. Și tot dupe legendă, în noaptea Paștilor, se aud clopotele sunînd în fundul apei etc”.

În *Universul literar* (1920) nota are o redactare puțin modificată.

Pe aceeași pagină a ms. 6.095, stînga sus, desen în peniță de Solaro, soția lui Alexis Macedonski, în stil de frescă, decupat din *Universul literar* (1920).

(p. 208) **RONDELUL ORAȘULUI DE ALTĂDATĂ**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 21 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aprilie în 20”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 43—44, datat: „1919, aprilie în 20”.

Înrudit ca temă și atmosferă cu *Rondelul orașului mic*, *Rondelul orașului de altădată* trădează una din obsesiile spiritului poetului: regresivitatea spre un liman fericit, asociată adesea imaginii copilăriei inocente, cadru idealizat în spirit afectiv-romantic. Această imagine se conturează, din ce în ce mai precis și mai insistent, pe măsură ce împrejurările existenței, tot mai agitate și cu perioade de mari lipsuri, determină la Macedonski — prin contrast și ca o compensație — o întoarcere spre trecutul vieții sale, fericită și neștiutoare de griji, din copilărie. Pentru fiul de oameni bogați, boieri cu moșii, ulterior sărăcit, care a fost poetul, o astfel de optică este foarte explicabilă. Dar ea are efectul de a-i altera și, în cele din urmă, chiar a-i falsifica viziunea socială, Macedonski făcîndu-și despre societatea românească din perioada copilăriei o concepție cu totul idealizată: armonie socială, bunăstare și fericire generală în toate clasele.

(p. 209) **RONDELUL ORELOR**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 22 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, apr. în 24”, cu un moto: „Omnia vulnerant, ultima necat”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 45—46, același moto, datat: „1919, aprilie în 24”.

O notă a ms. 6.095 reprodusă și în *Poema rondelurilor* (p. 45), lămurește și traduce motoul rondelului: „Inscripție medievală împrejurul unui cadran de ceasornic: «Toate rănesc, ultima omoară»”.

Este un dicton care a preocupat și anterior pe Macedonski, dovadă acest:

Epigraf

Inscripție pentru un orologiu
Vulnerant omnia, ultima necat
De ore n-ai scăpare
Cît viața te-nfășoară, —
Rănesc fiecare,
Iar ultima omoară.
(*Pleiada*, nr. 1, 1904, p. 10).

(p. 209) **RONDELUL AJUNGERII LA CER**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 23 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 1”.
Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 47—48, datat: „1919, mai 1”.

(p. 210) **RONDELUL CTITORILOR**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 24 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai 25”.
Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 49—50, datat din eroare: „1919, mai în 5”. Republicat în *Viața românească*, XXIX, 4—5, april-mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reproduș, în revistă, după registrul M-rei Țigănești, unde Macedonski pare să-l fi compus și transcris cu prilejul ultimei sale vizite.
Atît ms. 6.095, cît și textul din volumul *Poema rondelurilor* (p. 49) au următoarea notă la cuvîntul „ruje”:
„*Ruje* e termen oltenesc: «are două ruje în obraz». E egal cu două roze și egal cu franțuzescul: *rouge*.” De fapt, cuvîntul de origină slavă, înseamnă floare roșie de măcieș.

(p. 210) **RONDELUL COROANELOR NEPIERITOARE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 25 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23”.
Publicat în *Ilustrația neamului nostru*, V, 7, ianuarie 1920, p. 4, datat: „1919, 10/23 iulie”. Republicat în *Poema rondelurilor*, p. 51 — 52, datat: „1919, iulie în 28”.

(p. 212) **RONDELURILE ROZELOR**

în ms. 6.095, p. 26 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor rozelor*), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Pillat”.
Asupra legăturilor poetului cu Ion Pillat, v. nota la volumul *Flori sacre*, în ediția de față, voi. II, p. 349 — 351.

(P- 212) **RONDELUL ROZELOR CE MOR"**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 27 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1916, mai în 18”.

Publicat în *Universul literar*, XXXII, 24, 12 iunie 1916, p. 3, cu titlul *Rondelul rozelor*, supratitlu *Poema rondelurilor*, serial, numerotat I, datat: „1916, mai în 18”. Republicat în *Literatorul*, XXVI, 26, martie 1919, p. 6, cu titlul *Rondelul rozelor*, datat: „1916, mai 18”, același supratitlu; *Poezii alese*, 1921, p. 113—114, dedicat: „Lui Horia Furtună”; *Poema rondelurilor*, 1927, p. 53-54, datat: „1916, mai în 18”.

(P- 212) **RONDELUL LUI SADI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 28 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, martie în 23”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 55—56, datat: „1919, martie în 23”.

în ms. 6.095, următoarea notă, reprodușă și în *Poema rondelurilor* (p. 55)

„Saadi, mare poet persan. Autor al poemei *Gulistan*.”

Probabil că Macedonski a citit această „poemă” fie în traducerea N. Semelet, *Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* (Paris, 1834), fie în aceea a lui Ch. Defremery: *Gulistan ou le Parterre de roses* (Paris, 1858). Ca și N. Semelet, Macedonski ortografiază numele poetului persan „Sadi”.

(p. 213) **RONDELUL ROZELOR DIN CIȘMEGÎ**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 29 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 16”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, cu titlul *Rondelul rozelor din Cișmigi* (dat probabil de editor), p. 57—58, datat: „1919, iunie în 16”. Aici în loc de *pembe* (v. 1.) apare cuvîntul *lila*.

în ms. 6.095, care păstrează forma *Cișmegi*, următoarea notă reprodușă și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 57):

„Admirabilul maestru-grădinar, care a dat Cișmegiului noul său desen și a făcut plantațiunile de roze, ce l-au schimbat într-o minune fără seamăn în Europa, se numește Repon, e german de origină și, în urma evenimentelor din 1916, a fost înlăturat. Ar trebui readus cu onoare în capul serviciului său — A.M.—”

După Tudor Vianu (*Opere*, I, *Poezii*, p. 446), Macedonski „transcrie greșit numele Rebhuhn”.

v. 1: *pembe* — roșu-deschis (turcism).

în legătură cu acest cuvânt, pentru care Macedonski are o afecțiune? specială, următoarea precizare anterioară, unde se arată de ce *pembe*-este de preferat lui *trandafiriu* și *rose*:

„Părerea noastră este că expresiunea *pembe*, pe lingă faptul că nu este nume de floare, ci nume de nuanță, este prea armonioasă pentru a fi meritat pe drept să fie gonită din limbă.

Prin grecescul *trandafiriu*, cât și prin franțuzescul *rose*, nu s-a făcut decît a se aduce o confuziune de care putem fi scutiți...

Să nu se spună că pentru a înlocui pe *pembe* putem să luăm pe *roz* de la latinescul *rosa*, deoarece *rosa* nu se aplică de loc în latinește ca determinant al nuanței trandafirului" (*Studii asupra limbii*, I, *Trandafiriu*, în *Literatorul*, nr. 1, 1884, p. 12—13).

Ulterior, Macedonski va înlocui pe *pembe* prin cuvîntul *lila*, cart- apare în *Poema rondelurilor* (1927).

(p. 213) **RONDELUL MARILOR ROZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 30 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 14”.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, 6, 15 februarie 1920, p. 86, datat: „6 aprilie 1919”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 59—60, datat: „1919, iunie în 14”.

(p. 214) **RONDELUL BEAT DE ROZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 31 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie în 18”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 61—62, datat: „1918, iunie în 18”.

Ca și în cazul rondelurilor anterioare, care evocă silueta poetizată a poetului persan Saadi, și acest rondel trădează arome reminiscente (dacă nu chiar obsesii) din *Gulistan*. Aici, în *Rondelul beat de roze*, întîlnim chiar o imagine identică: „Lorsque je fus arrive, l'odeur des roses m'enivra tellement, que le pan de ma robe m'echappe de la main" (*Gulistan ou le Parterre-de-fleurs* de Cheich Moslih-Eddirt Sadi de Chiraz traduit litteralement sur l'edition autographique du texte publie en 1828, par N. Semelet, Paris, 1834, p. 30). Cu „beția de roze”, poezia română se întîlnise și mai înainte de Macedonski, prin A.I. Depărățeanu (*Doruri și amoruri*, XLIV):

„în darn, îmi surîd rozele, din care cu beție,
Poetul odaliscilor, Hafiz, bea poezie...”

"*

<P- 214) **RONDELUL CASCADELOR DE ROZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 32 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iunie 17”.

Publicat în *Cele trei Crișuri*, I, 10, 15 octombrie 1920. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 63—64, datat: „1919, iunie în 17”; *Viața românească*, XXIX, 4—5, april — mai 1937, p. 87: *Două rondeluri necunoscute ale poetului Macedonski*, reproduc, în revistă, după registrul M-rei Țigănești, unde poetul l-a transcris cu prilejul ultimei sale vizite.

SP- ""') **RONDELUL PRIVIGHIBTOAREI ÎNTRE ROZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 33 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, aug. în 14”.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 32, 19 septembrie 1920, p. 499, datat: „1919, aug. în 14”, cu mențiunea „inedit”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 65—66, datat: „1919, august în 14”.

Un alt ms. autograf, scris cu creionul, cu aceeași dată (1/14 august 1919), în păstrarea poetului Mihail Celarianu, are ca număr de ordine al ciclului respectiv: VIII. Text identic cu ms. 6.095; neînsemnate deosebiri de punctuație.

(p. 215) **RONDELUL ROZELOR DE AUGUST**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 34 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, iulie în 23”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 67—68, datat: „1919, iulie în 23”.

Față de ms. 6.095, într-o variantă semnalată de Mihu Dragomir tot după ms. *Poemei rondelurilor* (II), fost în posesia sa (*op. cit.*, *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955), primele două versuri ale ultimei strofe apar într-o altă redactare:

Zadarnic tăcutul mormînt
Pîndeste simțirile mele.

(p. 216) **RONDELUL ROZEI CE ÎNFLOREȘTE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 35 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 27”.

•Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 69—70, datat: „1919, decembrie în 27”.

(p. 216) **RONDELUL LUI SADI IEȘIND DINTRE ROZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 36 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 28”.

Publicat în *Cartea nestematelor*, 1922, p. 19—20. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 71—72, datat: „1919, decembrie în 28”.

În ms., notă reprodușă și în volumul *Poema rondelurilor*, p. 71, unde se precizează că *Gulistanul* este „cea mai celebră poemă a lui (Saadi): *Grădina rozelor*”. Și aici o imagine identică: Saadi, adormit în grădină, se trezește într-o profuzie de flori. Meditînd la deșteptare despre efemeritatea vieții florale, i se naște ideea de a scrie *Grădina florilor*, operă durabilă, din care vîntul toamnei nu va smulge-o foaie (Saadi, *op. cit.*, p. 35).

De notat, ca simplă coincidență, că Marceline Desbordes-Valmore (1785—1859) are și ea o poezie: *Les roses de Saadi*.

(p. 218) **RONDELURILE ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI**

Suprimarea acestui ciclu din *Poema rondelurilor* și includerea sa în ciclul precedent *Rondelurile rozelor* (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443) nu se justifică nici prin raportare la ms. I al *Poemei rondelurilor*, reproduș în ediția din 1927 a *Poemei rondelurilor*, care păstrează aceeași compartimentare, nici prin conținutul ms. original, existent (II) pe care-l reproducem (cf. nota la *Poema rondelurilor*, în ediția de față, voi. II, p. 377—378). Aici, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri* figurează, la fel, ca un ciclu aparte, cu subtitlul *Noile rând.(ele) ale rozelor*, și trebuia să cuprindă mai mult decît cele două rondeluri păstrate, deoarece atît pe verso foii de titlu (p. 37 v.) cît și în text (p. 40 r.) este lăsat loc gol pentru rondelul nr. 3, prevăzut și în numerotare, care însă n-a mai fost compus.

(p. 218) **RONDELUL ROZELOR DE AZI ȘI DE IERI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 38 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, 18/5 aprilie”.

Publicat în *Flacăra*, VII, 8, 20 ianuarie 1922, p. 113. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 73—74, datat: „1920, aprilie 18/5”.

(p. 218) **RONDELUL NOPȚEI ARGINTATE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 39 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „20 apr. 1920”.

Publicat în *Flacăra*, VII, 11, 18 februarie 1922, p. 161. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 75—76, datat: „1920, aprilie 20”.

(p. 220) **RONDELURILE SENEI**

În ms. 6.095, p. 41 r. (pe verso sumarul *Rondelelor Senei*), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui Ion Foti”.

Ion Foti, poet minor, de inspirație clasică și orientală (E. Lovinescu, *Ist. Ut. rom. cont.*, III, *Evoluția poeziei lirice*, Buc, Ancora, 1927, p. 165—167; Ion Pillat și Perpessicius, *Antologia poezilor de azi*, Buc, Cartea românească, 1925, I, p. 215—220), este unul din discipolii de ultimă oră ai lui Macedonski, colaborator la *Literatorul*, seria 1918.

Un articol al său, *Un mare nedreptățit, Alexandru Macedonski (Universul literar, XXXII, 29, 17 iulie 1916)*, va fi mîngîiat cu certitudine sufletul ulcerat al poetului. Mișcat și de devotamentul arătat ulterior, Macedonski își manifestă — probabil — recunoștința prin această dedicație. Sinceritatea discipolului se va traduce și după moartea maestrului prin diferite articole elogioase.

(p. 220) **RONDELUL ÎNECAȚILOR**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 42 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, mai în 28”.

Publicat în *Ilustrațiunea neamului nostru*, V, 2—3, august—septembrie 1919, p. 1, datat: „15/28 mai 1919”, cu mențiunea, în notă, „Din *Rondelurile Senei*”. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 77—78, datat: „1919, mai în 28”.

În ms. 6.095, la cuvîntul *moar* (v. 4), următoarea notă, reprodușă, în parte, și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 77):

„De la franțuzescul *moire*. În românește nefiind un termen pentru a numi acest fel de mătase, românizarea se impune; de altminteri, *taffetas*, din care noi am făcut *tafta*, a fost luat și el de francezi de la persani”.

Imaginea Senei, purtătoare de cadavrele sinucigașilor, fusese evocată, mai înainte, și de Charles-Adolphe Cantacuzene în *Villes (Les sourires glaces)*, Paris, Perrin, 1896):

„J'aime Paris pour sa cynique turbulence
D'ou l'on peut à jamais disparaître sans bruit;
Oii la Seine charrie ennui le brouillard dense
Les cadavres de ceux que le lux seduit.”

Mai înainte, la Paul Verlaine (*Nocturne parisien, Poemes Saturniens*, 1866), aceeași imagine a Senei:

„...emportant vers tes havres
Tes cargaisons de bois, de houille et de cadavres!”

care va fi reluată și de Ion Minulescu în *Romanțe pentru mai lîrziu, Pe Dunăre*, cu moto chiar din Verlaine.

În *Ilustrația neamului nostru* (1919), *Rondelul înecașilor* este însoțit de o notă redacțională:

„Unii critici și detractori susțin că d-l Alexandru Macedonski ar fi mort de mai bine de 30 ani. Noi însă l-am găsit încă în plină vi-
goare sufletească și producție literară; ca urmare, e că are acum de
dat la iveală, pe lîngă atîtea opere nemuritoare produse, un volum:
Rondelele Senei.”

Revista noastră își face cinstea, ținînd seamă de personalitatea
artistică a maestrului, ca o dată cu portretul d-sale să-i publice și
unul din cele mai frumoase dintre rondele: *Rondelul înecașilor*.
Vădita probă a prodigioasei munci a poetului român, care a făcut
faima atît la noi, cît și prin revistele și ziarele franceze, cu frumoase
pagini din *Bronzes* și *Calvaire de feu* etc, etc.”

(P- 220) **RONDELUL FLORILOR DE LUNĂ**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 43 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, mai în 29”.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 30, 28 august
1921. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 79—80, datat: „1919,
mai în 29”.

(p. 221) **RONDELUL PARISULUI IAD**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 44 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, mai în 17”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 81—82, datat: „1919,
mai în 17”.

Alt ms. autograf, cu supratitlul *Rondelurile Senei*, III, semnat,
datat: „1919, 31/17 mai”, cuprinzînd un text identic, la Muzeul li-
teraturii române, nr. 5.390.

(p. 221) **RONDELUL DEZASTRULUI MONDIAL**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 45 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, iunie în 27”.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 26, 31 iulie 1922.
Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 83—84, datat: „1919,
iunie în 27”.

Titlul inițial al acestui rondel (cf. și Mihu Dragomir, *op. cit.*,
Gazeta literară, II, 7, 17 februarie 1955) este *Rondelul norilor de la
orizont*.

(p. 222) **RONDELUL URIAȘULUI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 46 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, sept. în 18”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 85—86, datat: „1919,
septembrie în 18”.

(p. 222) **RONDELUL TICĂLOȘILOR**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 47 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, dec. în 30”.

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihu Dra-
gomir: *Rondeluri inedite ale lui Macedonski* (primele două strofe).

În întregime se publică, după ms. 6.095, Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, pentru întâia dată, în ediția de față.

Pe lista rondelurilor lui Macedonski, transcrisă de Ana Macedonski
în vederea ediției definitive (Muzeul literaturii române, achiziții
recente, necatalogate), *Rondelul ticăloșilor* lipsește.

Ținuta evident satirică a acestui rondel trebuie raportată la repul-
sia pe care anume moravuri pariziene a insuflat-o poetului cu pri-
lejul șederii sale în capitala Franței, în perioada 1911—1913. De
aici Macedonski pleacă cu un dezgust iremediabil pentru Franța
„burgheză”, „a stăpînilor de baruri și de case de toleranță din Paris”
(*În fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914). *Rondelul
ticăloșilor* traduce tocmai această indignare de ordin social și etic.

(p. 223) **RONDELUL ÎNĂLȚIMILOR**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 48 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1919, dec în 30”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 87—88, datat: „1919,
decembrie în 30”.

(p. 223) **RONDELUL FRANȚEI BURGHEZE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 49 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „4 ianuarie 1920”.

Publicat în *Gazeta literară*, II, 7, 17 februarie 1955, de Mihu Dra-
gomir, în cadrul articolului *Rondeluri inedite ale lui Macedonski*.

Departa de a conține „invective care sună straniu”, așa cum au
considerat editorii anteriori, care au ezitat chiar să-l tipărească (Tudor
Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 443), *Rondelul Franței burgheze* reflectă
poziția de totdeauna a lui Macedonski față de burghezie, neîntre-
rupt și violent ostilă. Această atitudine constituie la poet una din orien-

țările sale ideologice fundamentale, firul roșu al întregii sale satire și critici sociale, relevate încă din prima fază a *Literatorului*:

„În curînd a nu fi abonat la *Literatorul* (trebuie) să devie ceva ridicol și un semn de *burtă-verdism*" (*Cronica*, în *Literatorul*, I, 13, 13 aprilie 1880).

Este o reacție tipică „artistă”, exprimînd neaderența unei întregi categorii de scriitori, străini și români, la valorile și ierarhia lumii burgheze, curentă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În cazul lui Macedonski, ea se va dubla de un dezgust neacoperit pentru ascensiunea burgheziei române, pe ruinele unei părți din boierime, care sărăcește și decade, asemenea familiei sale și lui personal.

După 1913, această ostilitate, mereu exprimată, sporește, și ea are ca obiect în special Franța „burgheză”, în societatea căreia poetul vede, prin experiență directă, nu fără unele elemente subiective, mai ales decadentă, corupție, devirilizare, aspecte negative, bine disociate totuși de valorile permanente ale culturii franceze. În perioada neutralității, el va face de aceea declarații în care se simte o sinceră indignare afectivă:

„Sunt filo-francez, dar al unei alte Franțe, iar nicidecum al celei de azi, — o Franță a pîntecului burghezimei" (*în fața războiului*, în *Universul literar*, 17 august 1914).

Poetul dă expresie acestor convingeri, cu și mai multă putere, în publicația sa *Cuvîntul meu* (1915). Cît privește jurnalul său intim, *Războiul țării* (august 1916), publicat de noi (*Steaua*, XVI, 3, martie 1965, p. 67—80), textul trădează la tot pasul repulsia lui Macedonski față de burghezia franceză, care nu se va reabilita în ochii săi nici prin victoria din 1918.

După război el continuă să deteste plutocrația și pseudodemocrația franceză (*Noul suflet*, ms. autograf inedit, Muzeul literaturii române, nr. 9.183), și această stare de spirit prezidează și la compunerea *Rondelului Franței burgheze*, care exprimă poziția sa definitivă.

A interpreta această ostilitate, oricît de egocentric ar fi fost Macedonski, numai prin faptul că n-a obținut succesul literar parizian visat și că Sarah Bernard nu i-a jucat *Le fou?*, înseamnă a ignora întreaga sa orientare ideologică, structural antiburgheză. Cu mentalitatea, ierarhia și valorile acestei clase, el nu s-a putut acomoda niciodată și, într-un sens, drama existenței sale este tocmai faptul că:

„M-am născut în niște zile cînd tîmpita burghezime,
Din teighea făcînd tribună, legiune de coțcari,
Pune-o talpă noroioasă pe popor și boierime,

•†

Zile cînd se-mparte țara în călăi și în victime
Și cînd steagul libertății e purtat de cîrciumari."

Despre *Noaptea de ianuarie*, unde figurează aceste versuri, cf. nota în ediția de față, voi. II, p. 306-309.

(p. 224) **RONDELUL DUMINICILOR DE LA BELLEVUE**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 50 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. în 9”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 89—90, datat: „1920, ianuarie în 9”.

În ms. 6.095, următoarea notă, parțial reprodușă și în volumul *Poema rondelurilor* (p. 89):

„Bellevue, pe Sena, lîngă Paris. Pozițiune foarte pitorească. Maluri înalte. Funicular. În general, țărmii Senei pană la Sevres sunt o minune. Insule de toată frumusețea. O mică Elveție.”

l.

(p. 224) **RONDELUL SFIRȘITULUI**

Textul de bază în ms. 6.095, p. 51 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, ian. 17”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 91—92, datat: „1920, ianuarie în 17”.

Citarea lui Dante, obsesia imaginilor de infern îndreptățesc raportarea întregului ciclu al *Rondelurilor Senei* la „infernul dantesc” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române, compendiu*, Buc., 1946, ed. a II-a, p. 206). Macedonski este cunoscător al operei lui Dante, citită în original în ediția Eugenio Camerini (*La Divina Commedia di Dante Alighieri*, con note tratte dai migliori commenti per cura di..., Edizione stereotipa, Milano, Sanzogno, 1890), după cum ne informează notele extrase în faza de pregătire a piesei *Moartea lui Dante Alighieri*, copiate de Ana Macedonski, în posesia noastră (Adrian Marino, *Cînd Macedonski citea pe Dante Viața Românească*, XVIII, 11, noiembrie 1965, p. 84—87). Dar și înainte de această perioadă, citatele din Dante sînt destul de frecvente, încă din prima serie a *Literatorului*, îndeosebi în articole: *Curs de analiză critică* (1881) și *Arta versurilor* (1878—1882). Aici ele servesc drept demonstrație estetică. Ulterior, cînd psihoza de persecuție invadează pe Macedonski, el va contempla tot mai mult personalitatea lui Dante, simbolică pentru soarta geniului, imagine cu care în cele din urmă poetul se identifică (v. și nota la poezia *Ocenele*, în ediția de față, voi. I, p. 409).

\

!

i

i

i

|

I

f

I

i

înms. 6.095, p. 52 r. (pe v. sumarul *Rondelurilor de porțelan*), Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, întregul ciclu este dedicat: „Lui D. Nanu”.

Macedonski, care-și cultivă discipolii prin dedicații afective, nu uită la bătrînețe nici pe D. Nanu, vechi admirator al său. Recenzent elogios al volumului *Bronzes (Viața nouă, I, 5, 3 aprilie 1898)*, D. Nanu este simpatizat pînă acolo încît poetul are intenția să-i traducă în franțuzește versuri, proiect care scoate discipolului strigăte de entuziasm. Acesta nu-și poate imagina ce va deveni poezia sa „forjată în noul tipar ce-l modelează piramidalul autor al *Bronzurilor*. Un vultur... a avut fantezia să ridice în imperiul spațiului său pe un biet colibri.” Dar afinități reale între poezia clasicizantă a lui D. Nanu și spiritul poeziei macedonskiene nu existau, de unde și aceste îndoieli:

„Tot cuget și nu-mi pot închipui cît de mari trebuie să fie dificultățile ca să transformați rigidul meu vers de fier în subtilul aliaj al aurului simbolist.”

(Scrisoarea lui D. Nanu, din 4 iunie 1898, inedită, Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Fondul Macedonski S—).

X X X

Rondelurile de porțelan pun, prin ineditul exotic al inspirației, problema izvoarelor lui Macedonski, cu neputință de rezolvat definitiv în lipsa indicațiilor precise. Totuși, ținînd seamă de orientarea lecturilor poetului și de curente epocii, se pot face anume ipoteze, cu un coeficient destul de mare de probabilitate.

Esența întregului ciclu este parnasiană, și în această direcție trebuie căutate sugestiile hotărîtoare, începînd cu precursorul curentului Theophile Gautier, poet pe care Macedonski îl cunoaște bine și despre care și scrie (Aristarch, *Thâophile Gautier*, în *Lumina*, 1,16, 26 aprilie 1894). La acestea, „japonezeriile” și „chinezeriile” sînt destul de frecvente, în stil minuțios, miniatural, de bibelou, așa cum vor fi și „păpușile” lui Macedonski așezate în vitrinele cartierului Ioshiwara. Iată un *Sonnet* în care domină albeața și transparența porțelanului:

„Pour veiner de son front la pâleur delicate,
Le Japon a donne son plus limpide azur;
La blanche porcelaine est d'un blanc bien moins pur
Que son col transparent et ses tempes d'agate.

Dans sa prunelle humide un doux rayon eclate;
Le chant du rossignol pres de sa voix est dur,
Et, quand elle se leve à notre ciel obscur,
On dirait de la lune en sa robe d'ouate.

Ses yeux d'argent bruni roulent moelleusement;
Le caprice a taille son petit nez charmant;
Sa bouche a des rougeurs de peche et de framboise.

Ses mouvements sont pleins d'une grâce chinoise
Et pres d'elle on respire autour de sa beaute
Quelque chose de doux comme l'odeur du the.”

O *Chinoiserie* strecoară de asemenea finețea porțelanului:

„Celle que j'aime à present, est en Chine;
Elle demeure avec ses vieux parents
Dans une tour de porcelaine fine
Au fleuve Jaune, oii sont les cormorans.”

Este imaginea convențională, estetizată, a Extremului Orient, văzută cu ochi „artiști” de poeții europeni ai senzațiilor vizuale, fastuoase, sau minuțios descriptive, de bijutier, gen Heredia, căruia Macedonski îi dedică o poezie din *Bronzes, L'onde rose*, „temoignage de haute admiration” (p. 73). Volumul acestuia, *Les Trophâes*, este bine cunoscut de Macedonski (*Bestiuri ale valorilor literare*, în *Universul literar*, nr 23,5 iunie 1916), și aici Japonia nu lipsește (*Le samourai, Le daïmio*). în Theodore de Banville (*La Viile enchanUe, Odes funambulesques*) eroina extrem-orientală, evocată pictural, într-o profuziune de pietre scumpe, este din nou prezentă. Macedonski cunoștea și acest poet (Aristarch, *Charles Baudelaire, Lumina*, I, 2, 6 aprilie 1894).

Prin antologii măcar, dacă nu direct în volume, Macedonski (anticipat fugitiv de V. Alecsandri: *Mandarinul, Pastel chinez*) putea întîlni și alți poeți, de viziune și tehnică parnasiană, evocatori în stil pictural ai Extremului Orient, cu pavilioane de porțelan, cu mandarini înveșmîntați în mătase brodată, care fumează opiu, cu împărătese-păpuși, înveșmîntate în rochii de satin, urcînd visătoare pe trepte de jad. Iată, la Louis Bouilhet (*Festons et astragales*), silueta hieratică a literatului *Tou-Tsong*:

„Cest Tou-Tsong le lettre! Tou-Tsong le mandarin!
Le peuple, à son aspect, se recueille en silence,
Quand, sous le parasol qu'une esclave balance,
Il marche gravement au son du tambourin.

D'un tissu bigarre son corps est revetu;
Son soulier brode d'or semble un croissant de lune
Dans sa barbe effilee il passe sa main brune,
Et sourit doucement sous son bonnet pointu.”

Prin văzduh trece pasărea *Tang-Whang-Fung*:

„La fleur Ing-wha, petite et pourtant des plus belles,
N'ouvre qu'à Ghing-tu-fu son calice odorant;
Et l'oiseau Tung-whang-fung est tout juste assez grand
Pour couvrir cette fleur en tendant ses deux ailes.”

La Emile Blemont (*Poemes de Chine*) o figurină aeriană, aproape o umbră:

„Sa robe de satin traîne et, tres doucement,
Éffleure chaque marche en long baisers qui tremblent;
Le jade et le léger satin blanc se ressemblent.
L'imperatrice rentre en son appartement.”

Studiile de mare succes consacrate de E. de Goncourt artei japoneze: *Outamaro* (1891), *Hokusai* (1896), vor fi contribuit poate și ele cu ceva prin curentul pe care-l determină, la mirajul mecadonskian¹, stimulat de bună seamă și prin lectura romanelor „japoneze” ale lui Pierre Loti *M-me Chrysanteme*, 1887, *Japoneseries d'automne*, 1889, așa cum s-a și presupus (Tudor Vianu, *Opere*, I, *Poezii*, p. 446). Loti se numără, de altfel, printre admirațiile literare ale lui Macedonski. Este citat în repetate rânduri, i se consacră articole (*Pierre Loti*, în *VIndipendence roumaine, supplement litteraire*, XVI-e annee, 3^{-e} serie, 30 april—12 mai 1890). O poezie în *Bronzes* (p. 63) îi este dedicată (*Mai*).

La toate acestea ar fi de adăugat anume studii și lucrări cu caracter evocator-documentar, de specia lucrării *Le Japon* de Judith Gautier (Paris, Les arts graphiques, 1912) și mai ales celor ale lui Lafcadio Hearn, nume care circulă și în publicațiile noastre (*Absolutio*, I, 1, 1913). Volumele sale englezești *Glimpses of Unfamiliar Japan*, *Kokoro* nu credem că i-au fost cunoscute direct, dar o traducere (*Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914) nu este de loc exclus să fi atras atenția lui Macedonski. Gu atât mai mult cu cât Lafcadio Hearn, foarte cunoscut prin cărțile sale despre Japonia, făcea la acea epocă autoritate. La acest autor Macedonski putea găsi informații despre „gheișe”, despre „muzmee” (*Kimiko*, cap. XV, *Kokoro*) și în genere despre întreaga atmosferă a *Rondelurilor de porțelan*. De notat că la pasiunea sa japoneză Macedonski își convertește și fiii, care au, cu toții, veleități literare. Nikita Macedonski, de pildă, scrie poezii *Hai Kai*, „inovație a poezilor japonezi” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, Arhiva Alexandru Macedonski, I, ms. 5).

Despre întreaga problemă este de consultat — ca orientare — și articolul *Cartierul Ioshiwara* de G. Gălinescu (*Vreamea*, XV, 723,

^t In salonul poetului existau „câteva pânze japoneze, cu picturi convenționale: Fuji-Yama, musmee și peisaje” (N. Eudurescu, *Amintiri despre Macedonshi*, în *Gazeta literară*, XIII, 46, 11 noiembrie 1965).

1 noiembrie 1943). Se observă aici cu privire la conduita gheișelor că Macedonski „n-a studiat bine chestiunea”, în sensul că, în cartierul Ioshiwara, refugiu al plăcerilor distinse, chiar spiritualizate (muzică, teatru), gheișele n-ar aține calea trecătorilor. La care cineva ar putea răspunde că acest lucru nu reiese numai de cât din rondelul în chestiune, și apoi o poezie nici nu este un documentar etnografic. Pe Macedonski îl sedusese doar ideea asimilării „muzmeei” cu o figurină de porțelan japonez, de așezat în vitrină. De unde și asociația, confuzia de planuri, curentă în poezie.

(P- 226)

RONDELUL LUI TSING-LY-TSI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 53 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 6”,

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 93—94, datat: „1919, decembrie în 6”.

v. 4: *ghiorlan, gherlan* — soarece mare, șobolan, chițcan.

(P- 226)

RONDELUL PODULUI DE ONIX

Textul de bază în ms. 6.095, p. 54 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 7”.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 95—96, datat: „1919, dec. în 7”.

(P- 227)

RONDELUL PAGODEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 55 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1919, dec. în 8”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 97—98, datat: „1919, decembrie 8”.

(p. 227)

RONDELUL APEI DIN OGRADA JAPONEZULUI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 56 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 1”.

Publicat în *Universul literar*, XXXVI, nr. 40, 14 noiembrie 1920, p. 623, datat: „1920, februarie”, cu supratitlul *Rondelurile de porțelan*. Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 99—100, datat: „1920, februarie 1”.

Ultima poezie publicată de Alexandru Macedonski în timpul vieții.

(P- 228)

RONDELUL MUZMEIEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 57 r.-v., Bibi. Acad. Republicii Socialiste România, datat: „1920, febr. 2”.

Publicat în *România nouă literară și artistică*, II, 25, 17 iulie 1921.
Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 101—102, datat: „1920,
februarie 2”.

în ms. 6.095, rondelul este însoțit de următoarele note, re-
produse și la retipăriri:

Muzmeie: „1. Numele ce se dă fetelor uşoare din Japonia.”

Jinkirişa: „2. *Jin* = om; *driki* = putere; *şa* = trăsură. *Jinkirişa*
e o trăsurică de paie dusă de un japonez în fugă de cal.”

Kimono: „3. îmbrăcăminte femeiască japoneză, foarte luxoasă prin
broderiile de aur, argint și de mătăsuri în culori. De obicei, se poartă
dimineața, croiala ei e specială și e fără cusătură.”

(p. 228)

RONDELUL OPIUMULUI

Textul de bază în "ms. 6.095, p. 62 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „12 martie 1920”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 103—104, datat: „12 mar-
tie, 1920”.

Priveștiștea este evocată în poezia parnasiană a epocii, de pildă,
de Louis Bouilhet (*Tou-Tsong*, în *Festons et astragales*):

„Le long du fleuve Jaune, on ferait bien des lieues
Àvânt de rencontrer un mandarin pareil.
Il fume l'opium, au coucher du soleil,
Sur sa porte en treillis, dans sa pipe à fleurs bleues.”

(p. 229)

RONDELUL MĂREI JAPONEZE

Textul de bază în ms. 6.095, p. 63 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, martie 15”.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924.
Republicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 105—106, datat: „1920,
martie 15”.

în ms. 6.095, următoarea notă, reprodusă — în parte — și în
volumul *Poema rondelurilor* (p. 105):

„Pe tema câtorva versuri ale mele din primul *Excelsior*, ce nu vor
mai fi retipăfrite].”

Versurile în cauză sînt, desigur, poezia *Japonul* (v. în ediția de
față, voi. II, p. 300), pe care Macedonski o refăcuse, așa cum rezultă
și din versiunea autografă, pe un exemplar din *Excelsior*, 1895.

(P- 229)

RONDELUL CRIZANTEMEI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 58 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, 31 martie”.

Publicat în *Hiena*, II, 30, 30 martie 1921. Republicat în *Poema
rondelurilor*, 1927, p. 107—108, datat: „1920, martie 31”.

(P- 230)

RONDELUL JOSHIWAREI

Textul de bază în ms. 6.095, p. 59 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „1920, 1 aprilie”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 109—110, datat: „1920,
aprilie 1”.

în ms. 6.095, reprodusă și în volumul *Poema rondelurilor*, urmă-
toarea notă explicativă la cuvîntul Joshiwara: „Cartierul caselor de
toleranță la *Yedo*”.

Yedo este numele vechi al orașului Tokio, capitala Japoniei.

Macedonski va fi scos informații despre „muzmee”, poate, din
lectura lui Pierre Loti, eventual și din Lafcadio Hearn: *Of a Dancing-
Girl*, în *Glimpses of Unfamiliar Japan* (first series), Leipzig, Tauch-
nitz, 1907, p. 220—248, aici informații chiar despre *Yedo*; *Kimiko*, în
Kokoro, Leipzig, Tauchnitz, 1907, p.[227—240, autor citit probabil în
traducere (*Le Japon*, Paris, Mercure de France, 1914). Lucrarea, fără
a da informații specifice, de felul celor reținute de Macedonski în
rondel, constituia totuși o bună „introducere” în atmosfera japoneză.

O evocare a acestei atmosfere, cu raportări și la Macedonski, în
articolul *Cartierul Joshiwara* de G. Călinescu (*loc. cit.*).

(p. 230)

RONDELUL CHINEZILOR DIN PARIS

Textul de bază în ms. 6.095, p. 60 r.-v., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „2 apr. 1920”, cu titlul *Rondelul chinezi-
lor din Paris*.

Publicat în *Adevărul literar și artistic*, V, 175, 13 aprilie 1924, cu
titlul *Rondelul japonezilor din Paris*. Republicat în *Poema rondel-
urilor*, 1927, p. 111—112, datat: „2 aprilie 1920”, cu titlul *Rondelul
chinezilor din Paris*.

(P- 231)

EPIGRAF FINAL

Textul de bază în ms. 6.095, p. 61 r., Bibi. Acad. Republicii
Socialiste România, datat: „aprilie 1920”.

Publicat în *Poema rondelurilor*, 1927, p. 113, datat: „1920, aprilie”.

în ms. 6.095, p. 61 r. după *Rondelul chinezilor din Paris*, următoarea notă a poetului:

„Se va pune la sfârșitul volumului meu complet de versuri ce va coprinde și aceste rondeluri sub titlul *Poema rondelurilor*.”

După care urmează textul *Epigrafului final*, destinat să figureze la sfârșitul întregii reeditări a operei poetice, retipărită, pe volume și cicluri.

^

TABLA ILUSTRAȚIILOR

<i>Excelsior</i> , 1865, coperta (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	10— 17
<i>Biblioteca română</i> , 1895, foaia de titlu (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	•• 64— 65
<i>Excelsior</i> , 1897, coperta (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	64— 65
<i>Excelsior</i> , tirajul „a zecea mie” (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	96—97
<i>Excelsior</i> , foaia de titlu a ms. definitiv, nr. 3.4G6, f. 1 r. (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	96—97
<i>Valțul rozelor</i> , facsimil (ms. în posesia editorului)	128 — 129
<i>Noaptea de mai</i> , facsimil, ms. 3.406, f.82 r. (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	128 — 129
<i>Ospățul lui Pentaur</i> , <i>Revista literară</i> , martie 1886 (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	192 — 193
<i>Humo sum</i> , facsimil, ms. 3.4C6, f.74 r. (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	192 — 193
<i>Japonul</i> , cu modificări manuscrise pe exemplarul din <i>Excelsior</i> , 1895, al poetului (în posesia editorului)	224-225
<i>Literatorul</i> , serie nouă, 1900, foaia de titlu (în posesia editorului)	254-255
<i>Lewki</i> , <i>Literatorul</i> , ianuarie 1900 (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	•• 254 — 255
<i>Flori sacre</i> , 1912, coperta (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	320—321

<i>Poema rondelurilor</i> , foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	352-353»
<i>Rondelurile rozelor</i> , foaia de titlu, ms. 6.095 (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	352-353
<i>Cartea nestematelor</i> , 1923, coperta (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	384—385
<i>Poema rondelurilor</i> , 1927, coperta (Bibi. Acad. Republicii Socialiste România)	384—385

C U P R I N S

Excelsior	9(235)
Guzlă	11(239)
Cele trei năluci	12(240)
Valțul rozelor	14(241)
Excelsior	—16(241)
Stepa	17(243)
Cu morții	21(244)
Vis de mai	23(245)
<u>Psalmi moderni</u>	25(246)
I Oh! Doamne	25(246)
II Țarină	25(250)
III Iertare	26(250)
IV Dușmanii	26(250)
V Zburam	26(250)
VI Și-au zis	27(251)
VII Cît am trudit	27(251)
VIII Eram	28(251)
IX N-am în ceruri	28(251)
X Doamne, toate	28(251)
^__XI M-am uitat	29(252)
Buchetul	31(252)
Grija de mîine	32(253)
il^SSE^O^oTembiE^?	33(254)
Sub stele	43(274)
Açsam Dovalar	44(275)

Dormi dulce	45(276)
In răstriște	46(277)
în Archangel	47(277)
Cîntec	⁴⁸ < ²⁷⁷ >
Plecare	⁵⁰ (²⁷⁸ >
Porunci verlainiane	51(278)
La bestii	⁵² (²⁷⁹ >
Copiii	⁵⁴ < ²⁷⁹ >
Naiada	⁵⁵ (²⁸⁰ >
Apolog	⁵⁶ (²⁸⁰ >
<f1 N^g^a-trrrrr>>—^j^j	*3(281>
CasMe-n Spania~~~~77.	285)
Orchestrare	64(286)
-P Noaptea-de mai'tio	-65(237)
' z o ^ o T e ^ - r ^	68(291)
Banchet la curte	69(291)
Prietenie apusă	70(291)
Vaporul morței	72(294)
Primăvara	74(295)
0 Bucolica undă	75(295)
9 Pe balta clară	76(296)
Mă uit la cer	77(296)
Asupra primului meu volum	78(297)
^ N^apea de f«liniam	79(297)
' NlpouuT^TT77r^	86(300)
Pe un album	87(301)
în noapte	88(302)
Libelule	⁸⁹ < ³⁰² >
In atelier	⁹⁰ (³⁰² >
Hora	⁹² (³⁰⁴ >
^ afeagtea de i-aag^tâ	93(304)
Y S - s u T n - r ^ T	97(310)
Fintîna	98(311)
Moise	⁹⁹ < ³¹¹ >
Bătrîna stîncă	100(313)
Comori de aur	101(313)
Epigraf	¹⁰² (³¹⁴ >
Ospățul lui Pentaur	103(315)
Neron	¹⁰⁶ (321>
Zi de iarnă	'08(322)
înjurați-mă, prieteni	.110(322)

Avînt	.111(323)
Pe lacul de Garda	.113(325)
Din ce în ce	.114(325)
Vînt de toamnă	.116(326)
Tu ce ești a naște	.117(326)
Se duce	.119(327)
Curtea cu jurați	.120(327)
Stuful de liliac	.122(328)
în arcane de pădure	.123(328)
Pădurea	.124(330)
Amorul	.127(330)
Ursitoarele	.128(330)
Sub munți	.129(331)
între frunze	.130(331)
Leul	.131(331)
Epigraf	.132(333);
& Faunul	.133(333);
Noaptea neagră	.134(339)
Nepăsare	.135(340)
Știi tu	.136(341)
Cînd aripi	.137(341)
©Ură	.138(341)
Vei crede^	.139(342)
Ci^^TrajTJeOo JulL>^	140(342)
Epigramă "^^^Tr	.142(344)
Răsmelița morților	.143(344)
Noaptea albă	.144(345)
Tutunul	.145(345)
Visul fatal	.146(346)
Cîntecul și poetul	.147(346)
Către viitorime	.149(347)
Gîndului	.151(347)
Epigramă (Lui V. Alecsandri)	.153(347)
Țara tju.nir.;!^ ^	.154(348)
(^FTorX&Mtr^	.158(349)
Avatar	.159(352)
^gaptea de decemvrie"»	.160(355)
Mai	.167(363)
Imn la Satan	.168(364)
Castelul	.170(365)

.Wasul	172(368)
Corabia	173(368)
Mănăstirea	174(368)
Camee (1,11,111).	176(369)
•—•Cintecul ploaiei	H ^ 369)
—* -Rimele cîntă pe harpă	C 2 - ^ 377
Dor zadarnic	! 183(370)
Lui Cetalo Pol.	181(370)
Lewki	182(371)
Doina sărăciei	185(371)
Dialogul morților	186(373)
Năluca unei nopți	191(373)
O umbră de dincolo de Styx	193(373)
Oh! Suflet orb	194(375)
Perihelie	195(375)
Poema rondelurilor	198(377)
Rondelurile pribege	199(379)
—Rondelul lucrurilor	199(379)
Rondelul orașului mic	^078)
O Rondelul de aur	200(380)
Rondelul luni	200(380)
Rondelul crinilor	jm.(381)
Rondelul țiganilor	^24.(381)
Rondelul cercetașilor	2u2(383)
Rondelul plecării	202(383)
Rondelul orașului din Indii	203(383)
Rondelul morii	203(384)
Rondelul contemporanilor	204(384)
/Rondelul meu	204(385)
Rondelurile celor patru vînturi	206(385)
>*rRondelul cupei de Murano	206(385)
Rondelul privighietoarei	206(386)
Rondelul trecutului	207(386)
Rondelul oglindei	207(386)
Rondelul domniței	208(386)
Rondelul orașului de altădată	208(387)
Rondelul orelor	209(387)
Rondelul ajungerii la cer	209(388)
Rondelul ctitorilor	210(388)
Rondelul coroanelor nepieritoare	210(388)

Rondelurile rozelor	212(388)
Rondelul rozelor ce mor	^ 212(389)
Rondelul lui Sadi	212(389)
^Rondelul rozelor din Gișmegi	213(389)
Rondelul marilor roze	213(390)
Rondelul beat de roze	214(390)
—Rondelul cascadelor de roze	214(391)
Rondelul privighietoarei între roze	215(391)
Rondelul rozelor de august	215(391)
Rondelul Froz^i ce înflorește	216(391)
Rondelul lui Sadi ieșind dintre roze	216(392)
Rondelurile rpețor de azi și de ieri	j18(392)
Rondelul rozelor de srzișTTTe Teri	"J18J392)
Rondelul nopței argintate	218(392)
Rondelurile Senei	220(393)
Rondelul înecaților	220(393)
Rondelul florilor de lună	220(394)
Rondelul Parisului iad	221(394)
Rondelul dezastrului mondial	221(394)
Rondelul uriașului	222(395)
Rondelul ticăloșiilor	222(395)
Rondelul înălțimilor	^223J395)
Rondelul Franței burgheze	223(395)
Rondelul duminicilor de la Believue	224(397)
Rondelul sfîrșitului	224J397)
•, <u>Rondelurile de portelan</u>	< ' 226-(398)
Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi	226(401)
Rondelul podului de onix	226(401)
^•Rondelul pagodei	227(401)
-^Rondelul apei din ograda japonezului	227(401)
Rondelul muzmeiei	228(401)
Rondelul opiumului	228(402)
Rondelul mării japoneze	229(402)
Rondelul crizantemei	229(403)
Rondelul Ioshiwarei	230(403)
Rondelul chinezilor din Paris	230(403)
Epigraf final	231(403)
Note și variante	233
Tabla ilustrațiilor	405

Redactor responsabil : ELISABETA BRINCUŞ
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 01.01.1966. Bun de tipar 13.10.1966.
Apărut 1966. Tiraj 10 180 ex. Vi legate. Hirije
tipar înalt tip A. de 63 glm'. Format 540 X 840/16.
Coli ed. 18,98. Coli tipar 26. Planşe 17 tipo. A.
nr. 2433/1966. C. Z. pentru bibliotecile mari SR.
C. Z. pentru bibliotecile mici SR—O.

Tiparul executat sub comanaa nr. 60233 la Com-
binatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piaţa Scin-
teii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă
România